

**Вісник
Донецького національного університету
імені Василя Стуса**

Серія Політичні науки

11

2026

Редакційна політика

Редакційна колегія серії «Політичні науки» Вісника Донецького національного університету імені Василя Стуса розглядає для публікації оригінальні статті, присвячені різноманітним проблемам, які є предметом досліджень в рамках сучасної політичної науки.

Редакційна колегія

д-р політ. наук, проф. М.А. Польовий (головний редактор),
д-р політ. наук, проф. І. В. Мацишина (заступник гол. редактора),

Члени редакційної колегії: к. політ. наук, доц. Г. І. Мелеганіч,
д-р політ. наук, проф. Т.Л. Нагорняк, д-р політ. наук, проф. Н. О. Стеблина,
д-р політ. наук, доц. Ю.В. Узун, д-р політ. наук, доц. Д.В. Ягунов,
PhD, проф. Д. ла Фореста (Італія), dr. hab., проф. А. Морджиєвський (Польща),
PhD, проф. Л. Мокра (Словацька республіка)

Editorial Board

D.Sc. in polit. sc., prof. M. Polovyi (Editor-in-Chief),
D.Sc. in polit. sc., prof. I. Matsyshyna (Deputy Editor-in-Chief),

Members of the Editorial Board: PhD in polit. sc., associate prof. H. Melehanych,
D.Sc. in polit. sc., prof. T. Nagornyak, D.Sc. in polit. sc., prof. N. Steblina,
D.Sc. in polit. sc., associate prof. Y. Uzun, D.Sc. in polit. sc., associate prof. D. Yagunov,
PhD, prof. D. La Foresta (Italy), dr. hab., prof. A. Modrzejewski (Poland),
PhD, prof. L. Mocra (Slovak Republic)

Друкується за рішенням Вченої Ради Донецького національного університету імені Василя Стуса
протокол №4 від 28.11.2025 р.

Адреса редакції серії:
21021, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21. тел: (067)6852888
Ідентифікатор медіа R30-03161

Публікація статей в журналі є безкоштовною.
Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса Серія «Політичні науки» включено до категорії «Б» переліку фахових видань з політичних наук згідно наказу МОН України № 886 від 02.07.2020 р.
Журнал індексується у міжнародній науковометричній базі даних Index Copernicus:
<https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=49470>

DOI 10.31558/2617-0248.2026.11

© Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2026

ЗМІСТ

Сучасні політичні інститути та процеси

Чальцева О. М. Нормативно-правове забезпечення інституціоналізації партнерства між державою та громадянським суспільством у демократичних системах в рамках концепції Good Governance	5
Калашлінська М. В. Маніпуляції політичною суб'єктністю територій у сучасних гібридних конфліктах	11
Козловська Л. В. Регіональні особливості політичних відносин в країнах ЄС, направлених на допомогу мігрантам-біженцям від війни з України 2022-2025 рр.	17
Примуш М. В. Політичні партії та їх взаємодія з інститутами політичної системи	23
Бушенко В. В. Переформатування опозиційного поля Угорщини в 2022–2025 рр. як виклик політичному режиму Віктора Орбана	28
Мелеганич Г. І., Колодій М. М. Освіта дорослих жінок у межах реалізації порядку денного «Жінки. Мир. Безпека.» в Україні.....	34
Ягунов Д. В. Злочинність та соціальний контроль в Україні у 2013-2025 роках: аналіз трансформації в умовах війни.....	40

Теоретичні проблеми політичної науки

Гедікова Н. П., Наумкіна С. М. Трансформація методологічного інструментарію політичної науки для аналізу політичних процесів	95
--	----

Політичний дискурс

Висоцький О.Ю. Геноцидна політична комунікація: кейс американської президентської адміністрації на початку другого терміну Дональда Трампа.....	99
Мацишина І. В. Концепт солідарності у дискурсі ліберальної іронії	106
Рудакевич О. М. Чорний піар та поляризація суспільства: причинно-наслідкові зв'язки	110

Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку

Бебик В. М., Ткач Д. І. Дипломатія солідарності: еволюція українсько-ірландських відносин після повномасштабного вторгнення РФ.....	115
Ощипок І.Ф. Спортивна дипломатія святого престолу за понтифікату Папи Франциска.....	120

ВИМОГИ ДО АВТОРСЬКИХ ОРИГІНАЛІВ СТАТЕЙ	128
--	-----

TABLE OF CONTENTS

Contemporary political institutes and processes

Chaltseva O. Regulatory and legal support for the institutionalisation of partnership between the state and civil society within the framework of good governance	5
Kalashlinska M. Manipulating the political subjectivity of territories in hybrid conflicts.....	11
Kozlovska L. Regional peculiarities of political relations in the EU countries aimed at assisting migrant refugees from the war in Ukraine in 2022-2025	17
Prymush M. Political parties and their interaction with the institutions of the political system.....	23
Buslenko V. Reformatting Hungary's opposition field in 2022–2025 as a challenge to Viktor Orbán's political regime	28
Melehanych H., Kolodii M. Education of adult women within the implementation of the «Women. Peace. Security» agenda in Ukraine	34
Yagunov D. Crime and social control in Ukraine 2013-2025: analysis of transformation under war conditions	40

Theoretical problems of political science

Hedikova N., Naumkina S. Transformation of the methodological tools of political science for the analysis of political processes.....	95
---	----

Political discourse

Vysotskyi O. Genocidal political communication: the case of the U.S. presidential administration at the start of Donald Trump's second term.....	99
Matsyshyna I. The concept of solidarity in the discourse of liberal irony	106
Rudakevych O. Black PR and societal polarization: causal relationships	110

Political problems of international systems and global development

Bebuk V., Tkach D. Diplomacy of solidarity: the evolution of Ukrainian-Irish relations after the full-scale invasion of the Russian Federation.....	115
Oshchypok I. Sport diplomacy of the Holy See during the pontificate of Pope Francis.....	120
REQUIREMENTS TO MANUSCRIPTS.....	128

СУЧАСНІ ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ

DOI 10.31558/2617-0248.2026.11.1

УДК 351:323.21:342.5

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ПАРТНЕРСТВА МІЖ ДЕРЖАВОЮ ТА ГРОМАДЯНСЬКИМ СУСПІЛЬСТВОМ У ДЕМОКРАТИЧНИХ СИСТЕМАХ В РАМКАХ КОНЦЕПЦІЇ GOOD GOVERNANCE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3922-7619>

Чальцева О. М., д. політ. н., професор, Донецький національний університет імені Василя Стуса

Стаття присвячена аналізу нормативно-правових механізмів, що забезпечують інституціоналізацію взаємодії між державними інституціями та інститутами громадянського суспільства в сучасних демократичних системах. У дослідженні розглядається трансформація інституціонального середовища під впливом глобальної стратегії «належного врядування» (Good Governance), що передбачає перехід від традиційних ієрархічних моделей управління до партнерських і мережевих форм взаємодії між владою, громадянським суспільством та іншими публічними акторами. Особливу увагу приділено процесу нормативної формалізації відносин між державою та громадянським сектором через укладання «договорів про партнерство», «хартій», стратегічних програм та інших документів, що визначають правові рамки їх співпраці. Автор здійснює порівняльний аналіз демократичних країн із високим рівнем інституціоналізації партнерства (Естонія, Велика Британія, Хорватія, Канада), де співпраця між державою та громадянським суспільством закріплена у вигляді спеціальних нормативних документів, а також політичних систем із плюралістичною моделлю взаємодії (США, Франція), де комплексні національні договори відсутні. У таких країнах взаємодія між державними інститутами та громадськими організаціями відбувається через систему окремих законодавчих актів, механізми адвокації та діяльність груп інтересів. У статті доведено, що нормативна оформленість партнерства створює стабільні інституційні канали участі громадянського суспільства у виробленні публічної політики та сприяє легальній і систематичній участі громадських акторів у процесі прийняття політичних рішень. На основі кореляції показників Індексу участі громадянського суспільства (V-Dem), Global Peace Index та Positive Peace Report 2024–2025 обґрунтовано, що інституціоналізація взаємодії через договори сприяє зниженню рівня соціальної напруженості та конфліктності в політичній системі. Встановлено, що в державах із формалізованим діалогом протестна активність трансформується з насильницьких форм у такі інституційні механізми участі, як звернення громадян, консультації та деліберативні процедури.

Ключові слова: держава, політичний інститут, інституціоналізація, громадянське суспільство, Good Governance, договори партнерства, публічно-приватне партнерство, публічна політика, політична система, легітимація влади, медіація.

Chaltseva O. Regulatory and legal support for the institutionalisation of partnership between the state and civil society within the framework of good governance

The article is devoted to the analysis of regulatory and legal mechanisms that ensure the institutionalization of interaction between state institutions and civil society institutions in modern democratic systems. The study examines the transformation of the institutional environment under the influence of the global strategy of "good governance", which involves the transition from traditional hierarchical management models to partnership and network forms of interaction between authorities, civil society and other public actors. Particular attention is paid to the process of normative formalization of relations between the state and the civil sector through the conclusion of "partnership agreements", "charters", strategic programs and other documents that define the legal framework of their cooperation. The author conducts a comparative analysis of democratic countries with a high level of institutionalization of partnership (Estonia, Great Britain, Croatia, Canada), where cooperation between the state and civil society is enshrined in the form of special regulatory documents, as well as political systems with a pluralistic model of interaction (USA, France), where comprehensive national agreements

are absent. In such countries, interaction between state institutions and public organizations occurs through a system of separate legislative acts, advocacy mechanisms, and the activities of interest groups. The article proves that the normative formality of partnership creates stable institutional channels for civil society participation in public policy development and promotes the legal and systematic participation of public actors in the political decision-making process. Based on the correlation of the indicators of the Civil Society Participation Index (V-Dem), the Global Peace Index, and the Positive Peace Report 2024–2025, it is substantiated that the institutionalization of interaction through agreements contributes to a reduction in the level of social tension and conflict in the political system. It is established that in states with formalized dialogue, protest activity is transformed from violent forms into such institutional mechanisms of participation as citizens' appeals, consultations, and deliberative procedures.

Keywords: state, political institute, institutionalisation, civil society, good governance, partnership agreements, public-private partnership, public policy, political system, legitimisation of power, mediation.

Публічні актори здійснюють свою діяльність в «інституціональному середовищі», під яким прийнято розуміти політичні діючі формальні й неформальні правила, що утворюють політичні, соціальні та юридичні межі взаємодії між суспільством і державою, що забезпечують інформацію й координацію дій. До формування інституціонального середовища мають відношення ті актори, які причетні до нормотворчості.

Інституціоналізація громадянського діалогу у країнах, де цей процес активно й успішно реалізовується, має не тільки хабітуалізований, але й формально-правовий характер. У процесі публічної взаємодії інституціоналізовані актори виконують *нормативну функцію* прозорої взаємодії між державою та громадянським суспільством, де обидва актори здійснюють свій внесок у розробку нормативних документів. Так, з юридичної точки зору, основним актором, ініціюючим законодавче оформлення взаємовідносин між суспільством і державою, є держава.

Створення умов для залучення громадян до політичного процесу є об'єктивною необхідністю для розвитку постмодерних інноваційних політик та оновлення управлінської практики. Усвідомлення цієї проблеми на глобальному рівні призвело Комітет експертів з державного управління ООН до формування нової інституціональної стратегії «належного врядування» (*Good Governance (GG)*), заснованої на широкій участі громадян у процесі співуправління, що сприяє забезпеченню ефективності, прозорості, рівності й справедливості через визначення інституціональних механізмів, структур стимулювання та мобілізації громадськості. Інституціоналізація участі громадянського суспільства проявляється в розробці політичних рішень, обговоренні проблемних питань, легітимації громадськості в процесі надання послуг, легалізації цифрової участі (петиції, консультації), складанні бюджетів та публічному контролі. Створення урядами партнерства з інститутами громадянського суспільства та бізнесом забезпечує міжсекторну взаємодію задля реалізації спільних програм і проєктів у діалоговому режимі. Отже, беручи участь у процесах державного управління, людина й громадянин реалізує своє право на участь у політиці як основне право людини.

Реалізувати на практиці зазначену вище інституціоналізовану форму співучасті громадян у процесі управління державою можливо лише за умови удосконалення національної моделі демократії, яка включає в себе елементи моніторингової, діалогової, деліберативної, інклюзивної, цифрової та ін., де в процесі розвитку людських ресурсів включається кожен учасник, здобуваючи знання, доступні навички, застосовуючи та вдосконалюючи їх у процесі співуправління. Різні соціальні структури, включаючись у цей процес, виробляють згоду щодо легальних і ефективних процесів та процедур, за допомогою яких йде рух до подільної співтовариством мети. Таким чином, інституціональна стратегія *GG* проєктує сучасний публічний простір за двонаправленою траєкторією («згори – вниз» і «знизу-вгору»), визначаючи бажані диспозиції акторів із можливістю їх адаптування під національні умови державних систем. Успішність інсталяції цієї моделі буде залежати від здатності системи організувати політико-управлінський процес із залученням до нього всіх інституціоналізованих і неінституціоналізованих публічних акторів та забезпечення їм політико-правових умов для ефективної взаємодії [8].

Прикладами нормативних документів наднаціонального рівня, які фіксують договори соціального партнерства, де в повній мірі враховані інтереси громадянського сектору, можна назвати прийняті в ЄС: Білу книгу з питань державного управління в Європі (2001 р.), Білу книгу про європейську політику комунікації (2006 р.) [13], Статтю 11 договору про Європейський Союз у редакції Лісабонського договору (2009 р.) [12]. У цих документах викладені основні принципи діалогової взаємодії (відкритість, співучасть, підзвітність, ефективність і координація) між громадянським суспільством, з одного боку, і центральними та місцевими органами влади, з іншого.

Ці документи заклали основу сучасного дискурсу публічного управління, яке переорієнтовується з ієрархічних моделей «government» на мережеві структури «governance», де ключовим елементом стає не стільки державний апарат, скільки архітектура взаємодії між владними інституціями та акторами громадянського суспільства. Також вищенаведені документи продемонстрували перехід від декларативного партнерства до нормативної фіксації прав та обов'язків публічних акторів, що стало нормативним дороговказом для демократичних систем, які імплементували ці норми у своїх законодавчих документах.

Укладання договорів партнерства між державою і громадським сектором на рівні національних держав продемонстрували такі країни, як Великобританія: «Договір між урядом і громадським сектором Уельсу» [5], «Шотландська угода» [9], «Угода між урядом та суспільним сектором Північної Ірландії» [4], «Угода про відносини між урядом та суспільним сектором Англії» [3]; Хорватія: «Національна програма співробітництва між урядом Республіки Хорватія та суспільним сектором «Разом заради кращого»» [7], Канада: «Працюємо разом»: спільна ініціатива уряду та суспільного сектора Канади, Доповідь про спільні круглі столи [1], Естонія: «Концепція розвитку громадянського суспільства» [6], Данія: «Данська хартія зі взаємодії мережі добровольців і суспільних організацій Данії з державним сектором» [2].

Інституціоналізація співпраці між державою та громадянським суспільством - це динамічний процес, і багато країн регулярно удосконалюються в нормативно-правовому сенсі, оновлюють або доповнюють свої базові «договори» новими стратегічними документами та планами дій. Ці нові документи, як правило, приймаються в рамках концепції *Відкритого урядування (Open Government Partnership)*, або як частина національних стратегій, спрямованих на посилення ролі громадськості у публічних процесах і які продовжують принципи діалогової взаємодії (відкритість, співучасть, підзвітність, ефективність і координація).

Так, наприклад Естонія, яка була першою у прийнятті Концепції розвитку громадянського суспільства (ЕКАК) у 2002 році, постійно оновлює свої стратегії. На базі попередньої концепції було розроблено План розвитку громадянського суспільства (наприклад, ЕКАК 2015-2020 рр.) та інші стратегічні документи, де основна увага була приділена посиленню ролі громадського сектору у формуванні політики, підтримки волонтерства та створення сприятливого правового середовища для неурядових організацій (НУО). На практиці Уряд Естонії активно використовує Національну фундацію громадянського суспільства (NFCS) для впровадження принципів *GG* та сприяє спільному створенню політик, зокрема через Плани дій Відкритого урядування (наприклад, План дій 2022–2024 рр.).

Отже, національні договори в демократичних системах формують основи та межі партнерства між об'єднаннями громадян і публічною владою з метою поживлення громадянської активності та зміцнення демократії в державах. Показовим документом у цьому сенсі є Естонська Концепція громадянського суспільства, де чітко визначені принципи соціальної взаємодії, а саме: *громадянська активність* (добровільна участь людей у суспільному житті і в рішенні питань повсякденного життя свого краю є важливою складовою частиною демократичного устрою суспільства); *співучасть* (об'єднання громадян є каналами репрезентації існуючих у суспільстві різних понять та інтересів, через які громадяни отримують інформацію й висловлюють свою думку з приводу планованих рішень); *повага* (громадянська ініціатива й публічна влада відіграють при формуванні та здійсненні політик різні, взаємодоповнюючі ролі; публічна влада поважає право громадян та їх об'єднань самим ставити перед собою цілі й керувати своєю діяльністю в межах конституційного ладу); *партнерство* (партнерство об'єднань громадян та публічної влади забезпечує здійснення доцільної співпраці й розподілу обов'язків, щоб краще діяти згідно з громадськими інтересами); *політична активність громадянської ініціативи* (об'єднання громадян є у процесі постановки цілей, прийняття рішень та діяльності вільними та незалежними в межах закону й за підтримки громадської ініціативи, плюс за рахунок бюджетів та фондів публічного сектора вони прагнуть уникати обмежень політичного характеру); *запобігання корупції* (при виборі органами публічної влади договірних партнерів для співпраці з числа об'єднань громадян, при наданні публічних послуг і делегуванні інших обов'язків об'єднанням громадян уникають відносин, які роблять можливим виникнення корупції); *щадний і збалансований розвиток та рівність при поводженні* (об'єднання громадян і органи публічної влади поважають принципову рівність усіх громадян і їх об'єднань при доступі до можливостей участі в суспільному житті) [10].

Ініціатива формування, прийняття та реалізації цих договорів може носити як односторонній (з боку держави або з боку громадських асоціацій), так і двосторонній (держави і громадянське суспільство разом) характер. У країнах, де відсутній досвід громадської участі, ініціатива, як правило, може походити від держави, яка буде виступати в ролі координатора цього формально-легального етапу взаємодії публічних акторів. Якщо державна влада зацікавлена в реально діючому варіанті взаємодії з громадянським суспільством, то цей процес повинен бути максимально публічним (за участю якомога більшої кількості учасників), добре організованим, фінансованим та інформаційно забезпеченим.

Отже, кожен документ адаптує універсальні принципи (відкритість, співучасть та ін.) до своїх національних/регіональних потреб (наприклад, подолання конфлікту в Північній Ірландії, євроінтеграція в Хорватії, волонтерська діяльність в Данії). Наявність таких документів перетворює неформальні очікування на формально-легальні рамки, підвищуючи передбачуваність та підзвітність як для держави, так і для громадянського суспільства. У багатьох випадках (наприклад, Канада, Естонія) ці документи не були нав'язані державою, а стали результатом двостороннього діалогу та спільного вироблення політики.

Проте такі унормовані договори між громадянським суспільством і владою в демократичних системах не є повсюдною практикою. Наприклад їх немає у США, Франції, Японії, Індії. Так, США є класичним прикладом держави, де немає єдиної національної угоди між федеральним урядом і громадянським суспільством. Американська модель базується на плюралізмі та конкуренції груп інтересів. Взаємодія між державними інститутами і НУО регулюється тисячами окремих актів (наприклад, *Lobbying Disclosure Act* або Податковий

кодекс для некомерційних організацій 501(c) (3) [11,12]. Замість інституціоналізованого «партнерства», тут панує модель «адвокації», де громадські організації діють скоріше як лобісти, а не як формальні співтворці політики на договірній основі.

Ще однією такою країною є Франція, яка попри сильну демократичну традицію, тривалий час сповідувала ідею якобінства, де держава є єдиним представником «загального інтересу». Причиною тому є те, що традиційно вважалося, що між громадянином і державою не має бути посередників (асоціацій). Хоча закон 1901 року про асоціації був фундаментом, комплексного «договору про співпрацю» на національному рівні, але тривалий час він не діяв і держава повністю домінувала над суспільством. Тільки в останні десятиліття (через Хартію взаємних зобов'язань 2014 року) почалися спроби формалізації відносин між цими акторами, але вони все ще не мають такої ваги, як у країнах Північної Європи.

У східних демократіях можна спостерігати обмежені можливості громадського сектору у співуправлінні, а держава виконує традиційну ієрархічну роль. Наприклад, японська модель демократії довгий час характеризувалася домінуванням бюрократії та юридично обмеженим сектором НУО (до ухвалення Закону про сприяння неурядовій діяльності після землетрусу в Кобе в кінці 1990-х років). В Японії у відносинах між громадським сектором і державою бракує горизонтального договору; вони до сих пір часто будуються за принципом «згори вниз», де держава визначає рамки, а не домовляється про них. Індія, будучи географічно «найбільшою демократією світу», має дуже складні та подекуди конфліктні відносини з НУО. Тут відсутній комплексний документ, який би визнавав громадський сектор рівноправним суб'єктом у виробленні політики. Замість інституціоналізації партнерства, держава часто використовує обмежувальне законодавство (наприклад, *FCRA* — закон про іноземні внески) для контролю за громадським сектором.

Проте, слід зазначити, що необхідність в інституціоналізації відносин держави з громадянським суспільством в демократичних системах постійно зростає, тому що нормативна оформленість цього виду партнерства дає можливість сторонам брати участь у процесі вироблення й реалізації політичних рішень на легальній та систематично-регулярній основі з урахуванням взаємних вигід і відповідальності, що знижує градус соціальної напруженості в системі, рівень конфліктності між публічними акторами за допомогою медіативних практик і сприяє легітимації влади.

Аналіз систем із формалізованими договорами та систем без них демонструє суттєву різницю в тому, як суспільство виражає невдоволення. Сучасні науковці це часто описують це через кореляцію між показниками індексів участі громадянського суспільства (*V-Dem*), *CIVICUS*, соціальної напруженості (*Global Peace Index*), звітами *Positive Peace Report*, *ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project)*

Згідно з даними звіту *Positive Peace Report 2024-2025* та індексу *CIVICUS*, було доведено, що країни з високим рівнем інституціоналізації (де існують договори) демонструють нижчу інтенсивність насильницьких протестів, але вищу частоту «інституційних» звернень. Системи «з договором» характеризуються усталеною культурою політичного компромісу та інституціоналізованими каналами участі. Соціальний конфлікт тут інтегрується в процедури, а не руйнує їх. Натомість у системах «без договору» відсутність сталої культури інституційного переговорного процесу зумовлює циклічність протестної мобілізації, вищий рівень соціальної напруженості та нижчу довіру до держави. Аналітичні дані звіту *ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project)* демонструють, що в країнах, де відносини влади та суспільства не унормовані договорами, протестна активність має «вибуховий» характер і стає не інструментом корекції політики, а формою примусу держави до діалогу (див. таблицю 1.).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика моделей взаємодії держави та громадянського суспільства

Показник	Системи з договором (Естонія, Данія, Велика Британія)	Системи без договору (США, Франція, Бразилія)
Рівень соціальної напруженості (GPI)	Низький (1.2 – 1.6)	Середній / Високий (1.8 – 2.4)
Частота протестів (на 100 тис. нас.)	2–5 (переважно мирні марші)	8–15 (часто з елементами зіткнень)
Ефективність мирних протестів	Висока (ведуть до переговорів)	Низька (ігноруються до ескалації)
Довіра до державних інституцій	60–80%	25–45%

Таблиця згенерована ШІ на основі даних Індексу участі громадянського суспільства (*V-Dem*), Індексу соціальної напруженості (*Global Peace Index*) та *Positive Peace Report*.

Таким чином можна констатувати, що інституціоналізація через договори діє як "запобіжник". Вона не ліквідує протест як явище, але переводить його з руйнівної форми (вуличні бої) у конструктивну (тиск через легальні механізми).

Висновки. Підсумовуючи аналіз нормативно-правового забезпечення інституціоналізації публічних акторів в демократичних системах, можна констатувати, що поступово відбувається трансформація інституціонального середовища, наповнення його новими ідеологічними смислами. Процес інституціоналізації публічних акторів перестав бути суто внутрішньодержавною справою, перетворившись на

глобальний тренд під впливом концепції Good Governance і появою міжнародних нормативних документів, які є орієнтиром в цьому питанні. Це вимагає від держав переходу від ієрархічної моделі управління до партнерської, де нормативне оформлення відносин стає гарантом стабільності політичної системи.

Аналіз національних моделей з вдалим досвідом (ЄС, Естонія, Канада) свідчить, що наявність формалізованих «договорів» або «хартій» між владою та громадянським суспільством перетворює політичну декларативність на легальну, систематично-регулярну практику, а нормативний ресурс на інструмент довіри. Це мінімізує ризики маніпуляцій та створює структури стимулювання для міжсекторної взаємодії та використання медіативних практик.

Незважаючи на універсальність принципів (відкритість, співучасть, підзвітність), успішність інституціоналізації залежить від здатності національних систем інтегрувати ці принципи у власний політико-правовий контекст чи то через подолання внутрішніх конфліктів (як у Північній Ірландії), чи через цифровізацію діалогу (як в Естонії).

Використання інструментів участі в державному управлінні сприяє досягненню громадянами своїх прав та інтересів, розвитку демократії, зміцненню соціального капіталу, підвищенню ефективності державного управління.

У демократичних суспільствах ініціатива формалізації партнерства належить державі, проте цей процес повинен бути максимально інклюзивним. Договір у цьому контексті постає як інструмент «спільного вироблення правил гри», де правовий статус НУО та механізми їх залучення до прийняття рішень захищені від політичних кон'юнктурних змін, що робить громадянську активність стабільним ресурсом розвитку держави, яка виконує роль координатора.

Бібліографічний список:

1. «Працюємо разом» URL: ініціатива уряду і громадського сектору Канади. Доповідь про проведення круглих столів URL: www.web.net/vsr-trsb/publications/pco-e.pdf
2. Данська хартія взаємодії мережі добровольців і суспільних організацій Данії з державним сектором URL: <http://friv.wizards.dk/Web/Site/Charter+og+samarbejde/>
3. Договір про відносини між урядом і суспільним сектором Англії. URL: www.homeoffice.gov.uk/acu/compact.pdf
4. Договір про відносини між урядом і суспільним сектором Північної Ірландії. URL: www.nicva.org/compact.html
5. Договір про відносини між урядом і суспільним сектором Уельс. URL: www.official-documents.co.uk/document/cm41/4107/4107.htm
6. Концепція розвитку громадянського суспільства в Естонії. URL: <http://www.ngo.ee/ekak>
7. Національна програма співробітництва між урядом Республіки Хорватія та суспільним сектором «Разом заради кращого». URL: <http://www.uzuvrh.hr/eng/suradnjaENG.htm>
8. Чальцева О. М. Публічна політика: теоретичний вимір і сучасна практика : монографія. Вінниця, 2017. 336 с.
9. Шотландський договір. URL: www.scotland.gov.uk/library/documents-w3/comp-00.htm
10. Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED) Dashboard. ACLED, 2026. URL: <https://acleddata.com>
11. Carothers T. The End of the Transition Paradigm. Journal of Democracy. Democracy Report 2024:
12. Democracy Winning and Losing at the Ballot / V-Dem Institute. Gothenburg: University of Gothenburg, 2024. URL: https://www.v-dem.net/documents/43/dr_2024_fixed.pdf
13. Diamond L. Developing Democracy: Toward Consolidation. Johns Hopkins University Press.
14. Estonian Civil Society Development Concept (EKAK). The International Center for Not-for-Profit Law
15. Global Peace Index 2024: Measuring Peace in a Complex World / Institute for Economics & Peace. Sydney, 2024. 98 p. URL: <https://www.economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2024/06/GPI-2024-web.pdf>
16. Howard M. The Weakness of Civil Society in Post-Communist Europe. Cambridge University Press.
17. Institute for Economics & Peace. Global Peace Index (щорічні звіти).
18. Internal Revenue Code: 26 U.S.C. § 501(c)(3) Exemption from tax on corporations, certain trusts, etc. Legal Information Institute, Cornell Law School. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/26/501>
19. Lobbying Disclosure Act of 1995: Public Law 104-65, 104th Congress. [As Amended Through P.L. 115-418, Enacted January 3, 2019]. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/COMPS-1565/pdf/COMPS-1565.pdf>
20. People Power Under Attack 2024 / CIVICUS Monitor. Johannesburg : CIVICUS: World Alliance for Citizen Participation, 2024. URL: <https://civicsmonitor.contentfiles.net/media/documents/GlobalFindings2024.EN.pdf>
21. Positive Peace Report 2024: Analysing the factors that build, predict and sustain peace / Institute for Economics & Peace. Sydney, 2024. 84 p. URL: <https://www.economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2024/04/PPR-2024-web.pdf>
22. Putnam R. Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy. Princeton University Press.

23. Treaty of Lisbon amending the Treaty of European Union and the Treaty establishing the European Community. Official Journal of the European Union. Series C. 2007. Vol. 50. No 306. 271 p.

24. White Paper on a European Communication Policy URL:
http://europa.eu/documents/comm/white_papers/pdf/com2006_35_en.pdf

References:

1. Working Together Initiative (Pratsyuyemo razom: initsiatyva uriadu i hromadskoho sektoru Kanady – Working Together initiative of the Government and the voluntary sector of Canada). Report of the Joint Tables. URL:
<http://www.web.net/vsr-trsb/publications/pco-e.pdf>
2. Danish Charter for Interaction between the Volunteer Sector and the Public Sector (Danska khartiia vzaïemodii merezhi dobrovoltsiv i suspilnykh orhanizatsii Daniï z derzhavnym sektorom – Danish charter of interaction between volunteer organizations and the public sector). URL: <http://friv.wizards.dk/Web/Site/Charter+og+samarbejde/>
3. Compact on Relations between Government and the Voluntary and Community Sector in England (Dohovir pro vidnosyny mizh uriadom i suspilnym sektorom Anhliï – Agreement between the Government and the voluntary sector in England). URL: <http://www.homeoffice.gov.uk/acu/compact.pdf>
4. Compact between Government and the Voluntary Sector in Northern Ireland (Dohovir pro vidnosyny mizh uriadom i suspilnym sektorom Pivnichnoi Irlandii – Agreement between the Government and the voluntary sector in Northern Ireland). URL: <http://www.nicva.org/compact.html>
5. Compact between Government and the Voluntary Sector in Wales (Dohovir pro vidnosyny mizh uriadom i suspilnym sektorom Uelsu – Agreement between the Government and the voluntary sector in Wales). URL:
<http://www.official-documents.co.uk/document/cm41/4107/4107.htm>
6. Estonian Civil Society Development Concept (EKAK) (Kontsepsiia rozvytku hromadianskoho suspilstva v Estonii – Estonian civil society development concept). URL: <http://www.ngo.ee/ekak>
7. National Programme for Cooperation between the Government of the Republic of Croatia and the Non-Governmental Sector “Together for the Common Good” (Natsionalna prohrama spivrobotnytstva mizh uriadom Respubliky Khorvatii ta hromadskym sektorom – National program of cooperation between the Government of Croatia and the NGO sector). URL: <http://www.uzuvrh.hr/eng/suradnjaENG.htm>
8. Chaltseva O. (2017). *Publichna polityka: teoretychnyi vymir i suchasna praktyka* (Public policy: theoretical dimension and modern practice). Vinnytsia, 336 p.
9. Scottish Compact: Agreement between the Government and the Voluntary Sector (Shotlandskiy dohovir mizh uriadom i hromadskym sektorom – Scottish compact between government and the voluntary sector). URL:
<http://www.scotland.gov.uk/library/documents-w3/comp-00.htm>
10. Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED) (Baza danykh zbroinykh konfliktiv – ACLED dashboard). URL: <https://acleddata.com>
11. Carothers T. (2002). *The End of the Transition Paradigm*. Journal of Democracy.
12. Democracy Report 2024: Democracy Winning and Losing at the Ballot. V-Dem Institute (2024). URL:
https://www.v-dem.net/documents/43/dr_2024_fixed.pdf
13. Diamond L. (1999). *Developing Democracy: Toward Consolidation*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
14. Estonian Civil Society Development Concept (EKAK). The International Center for Not-for-Profit Law.
15. Global Peace Index 2024: Measuring Peace in a Complex World. Institute for Economics & Peace (2024). URL: <https://www.economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2024/06/GPI-2024-web.pdf>
16. Howard M. (2003). *The Weakness of Civil Society in Post-Communist Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
17. Global Peace Index. Institute for Economics & Peace (annual reports).
18. Internal Revenue Code: 26 U.S.C. §501(c)(3) (Podatkovyi kodeks SShA shchodo nekomertsiiynykh orhanizatsii – U.S. tax code provision for nonprofit organizations). URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/26/501>
19. Lobbying Disclosure Act of 1995 (Zakon pro rozkryttia lobistskoi diialnosti – U.S. law regulating lobbying). URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/COMPS-1565/pdf/COMPS-1565.pdf>
20. People Power Under Attack 2024. CIVICUS Monitor (2024). URL:
<https://civicusmonitor.contentfiles.net/media/documents/GlobalFindings2024.EN.pdf>
21. Positive Peace Report 2024: Analysing the factors that build, predict and sustain peace. Institute for Economics & Peace (2024). URL: <https://www.economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2024/04/PPR-2024-web.pdf>
22. Putnam R. (1993). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.
23. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community. Official Journal of the European Union (2007). Vol. 50. No. 306.
24. White Paper on a European Communication Policy. European Commission. URL:
http://europa.eu/documents/comm/white_papers/pdf/com2006_35_en.pdf

DOI 10.31558/2617-0248.2026.11.2

УДК 327.5:32.019.51:316.774+911.3

МАНІПУЛЯЦІЇ ПОЛІТИЧНОЮ СУБ'ЄКТНІСТЮ ТЕРИТОРІЙ У СУЧАСНИХ ГІБРИДНИХ КОНФЛІКТАХORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5825-3631>**Калашлінська М. В., канд. політ. наук, відділ міжнародних відносин Люблінської міської адміністрації (м. Люблін, Польща)**

У статті проаналізовано інформаційний вимір гібридних конфліктів як середовища, в якому традиційні межі між війною і миром цілеспрямовано розмиваються. Показано, що гібридна агресія відбувається в багатовимірних «сірих зонах», де невизначеність стає ключовим інструментом тиску. У таких умовах будь-яка сфера суспільного життя може бути перетворена на зброю, щоб перетворити політичну реальність на об'єкт маніпуляцій. Особливу увагу приділено феномену підриву політичної суб'єктності як центральному механізму інформаційного впливу в гібридних конфліктах. Показано, що ці маніпуляції мають варіативний характер і охоплюють широкий спектр практик: від точкового піддання сумніву самостійності та легітимності держави-жертви до системного заперечення її історії, культури та права на суверенне існування. Екстремальною формою цього впливу є поєднання делегітимації із створенням псевдосуб'єктності на окремих територіях країни-жертви, коли на частині її простору формуються фейкові політичні інститути, проводяться псевдореферендуми, де проголошується штучно сконструйована «воля населення». У статті показано, що створення псевдосуб'єктності територіальних утворень є однією з можливих форм інформаційної агресії. Підрив суб'єктності може відбуватися і без формування територіальних «сірих зон», як у випадку тиску Китаю на Тайвань, де агресор обмежується делегітимацією без переходу до створення псевдополітичних утворень. Натомість поява псевдосуб'єктності можлива лише за умови попереднього ослаблення легітимності держави-жертви. При цьому різні гібридні конфлікти демонструють різні ступені інтенсивності цього механізму. Розглядається приклад Молдови, де створення Придністров'я стало формою часткової інверсії суб'єктності, коли держава зберігає міжнародну легітимність, але втрачає контроль над частиною простору, що використовується для довготривалої «замороженої» невизначеності. Приклад України демонструє повномасштабне застосування цієї подвійної стратегії, коли одночасно відбувається заперечення суб'єктності держави та активне конструювання псевдосуб'єктності на окремих її територіях. У цьому випадку процеси взаємно підсилюють один одного, створюючи глибоку інверсію політичної суб'єктності, коли легітимна держава переводиться в позицію «об'єкта», а штучні територіальні утворення подаються як нібито політичні актори. У статті запропоновано теоретичну рамку для осмислення цього механізму як важливого чинника сучасних гібридних конфліктів. Зроблено висновок, що інформаційні маніпуляції суб'єктністю територій формує новий тип сучасних загроз у сфері міжнародно-політичної безпеки, який потребує переосмислення існуючих наукових та практичних підходів до протидії гібридній агресії.

Ключові слова: гібридні конфлікти; інформаційна агресія; політична суб'єктність; псевдосуб'єктність територій; сірі зони; інверсія суб'єктності

Kalashlinska M. Manipulating the political subjectivity of territories in hybrid conflicts

The article examines the information dimension of hybrid conflicts as an environment in which the traditional boundaries between war and peace are deliberately blurred. It demonstrates that hybrid aggression unfolds within multidimensional "grey zones," where uncertainty becomes a key instrument of coercion. In such conditions, any sphere of social life can be weaponized, turning political reality itself into an object of manipulation. Special attention is devoted to the undermining of political subjectivity as a central mechanism of informational influence in hybrid conflicts. These manipulations are shown to be highly variable, encompassing a wide spectrum of practices ranging from targeted questioning of the victim state's autonomy and legitimacy to systemic denial of its history, culture and right to sovereign existence. An extreme form of this influence occurs when delegitimization is combined with the creation of fabricated subjectivity on parts of the victim state's territory, where fake political institutions are constructed, pseudo-referendums are staged and an artificially engineered "popular will" is proclaimed. The article argues that the creation of such pseudo-subjective territorial entities is only one possible form of informational aggression. Undermining political subjectivity may also occur without the formation of territorial grey zones, as in the case of China's pressure on Taiwan, where the aggressor limits its strategy

to delegitimization without attempting to construct pseudo-political entities. By contrast, the emergence of fabricated territorial subjectivity becomes possible only once the legitimacy of the victim state has already been weakened. Different hybrid conflicts exhibit varying degrees of intensity of this mechanism. The case of Moldova demonstrates a partial inversion of subjectivity: the state retains international legitimacy but loses control over part of its territory, which is used to maintain long-term “frozen” ambiguity. Ukraine represents a full-scale application of the dual strategy, where the denial of the state’s subjectivity is accompanied by active construction of pseudo-subjectivity on several of its territories. In this scenario, the two processes reinforce each other, producing a deep inversion of political subjectivity in which the legitimate state is recast as an “object,” while the fabricated territorial entities are presented as putative political actors. The article proposes a theoretical framework for understanding this mechanism as a significant component of modern hybrid conflicts. It concludes that informational manipulation of the subjectivity of territories generates a new type of threat in the field of international political security, one that requires a rethinking of existing scholarly and practical approaches to countering hybrid aggression.

Keywords: hybrid conflicts; information aggression; political subjectivity; pseudo-subjectivity of territories; grey zone; gray zone; inversion of subjectivity

Постановка проблеми. Сучасні міжнародні конфлікти дедалі частіше набувають гібридного характеру, в якому традиційні інструменти протидії виявляються недостатніми або неефективними. Гібридна агресія поєднує військові, економічні, інформаційні, дипломатичні, психологічні та правові методи впливу. Її ключова особливість полягає у тому, що конфлікт переноситься в «сіру зону» між війною і миром, де межі між легальним і незаконним, відкритим і прихованим, реальним і симульованим свідомо розмиваються. Це створює середовище невизначеності, у якому агресор отримує змогу поступово трансформувати політичну реальність, довгий час не переходячи формально за поріг відкритої війни.

У таких умовах одним з центральних механізмів гібридної агресії стає цілеспрямована маніпуляція політичною суб’єктністю держав і територій. На відміну від класичних форм впливу, спрямованих переважно на територіальне або ресурсне панування, гібридні конфлікти дедалі частіше розгортаються у площині боротьби за інтерпретацію легітимності. Удар спрямовується не лише на інфраструктуру чи військові спроможності, а й на фундаментальні основи державності, включно з правом на суверенітет, історичну тяглість, культурну ідентичність та міжнародну суб’єктність. Метою агресора є створення умов, у яких легітимна держава починає сприйматися як політично слабка, залежна або «штучна», тоді як частини її території можуть бути представлені як нібито самостійні та окремі суб’єкти.

Проблемність дослідження посилюється тим, що маніпуляції суб’єктністю мають варіативний характер. У деяких випадках агресор обмежується делегітимацією держави-жертви через інформаційний, дипломатичний або правовий тиск, як це спостерігається у випадку Китаю щодо Тайваню. В інших ситуаціях заперечення суб’єктності поєднується зі створенням територіальних «сірих зон», де формуються псевдополітичні інститути, проводяться фіктивні голосування та проголошується штучно сконструйована «воля населення». Такі практики характерні для частини пострадянського простору, де інверсія суб’єктності стала засобом тривалого дестабілізаційного впливу.

Попри очевидну значущість інформаційних маніпуляцій суб’єктністю у сучасних гібридних конфліктах, їхній теоретичний аналіз залишається фрагментарним. У науковому дискурсі бракує систематизованого підходу, який би дозволив розглядати підрив суб’єктності та конструювання псевдосуб’єктності як частини єдиного механізму, що трансформує політичний статус територій і впливає на стабільність міжнародної системи. Відсутність такої рамки ускладнює розуміння природи сучасних конфліктів і перешкоджає виробленню ефективних стратегій протидії гібридній агресії.

У цьому контексті постає необхідність комплексного дослідження маніпуляцій політичною суб’єктністю територій, їхнього місця в архітектурі гібридних конфліктів та умов, за яких з’являються екстремальні форми на кшталт псевдосуб’єктності. Саме така аналітична перспектива дозволяє виявити закономірності, що залишаються непомітними при традиційному розгляді конфліктів як винятково територіальних або військових, та краще зрозуміти, як інформаційний вплив змінює природу політичного простору у XXI столітті.

Стан дослідження. Питання гібридних конфліктів та інформаційної агресії активно розробляється у сучасних дослідженнях міжнародної безпеки. Значний внесок у концептуалізацію гібридних дій зробили М. Кофман та М. Роянський [1], Ф. Гоффман [2], О. Галеотті [3], які підкреслюють багатовимірний характер гібридної агресії та її здатність перетворювати будь-який соціальний ресурс на інструмент впливу.

Інформаційні операції як ключова складова гібридних конфліктів досліджуються у роботах Є. Бенклера, Р. Фарріса та Г. Робертса [4], П. Хансена та М. Гілл [5], а також С. Восогі, Д. Роя та С. Арала [6], які вивчають поширення дезінформації та її здатність трансформувати політичні процеси. Ці праці показують, що інформаційний вплив дедалі частіше спрямований не на переконання, а на розмиття когнітивної ясності, підрив легітимності державних інституцій та створення альтернативної «квазі-реальності».

Проблематика «сірих зон» і керованої невизначеності активно аналізується після 2010 року у

дослідженнях стратегічних студій. Дж. Патрік [7], В. Андрасси та М. Ондрус [8], розглядають сірі зони як простори, де агресор навмисно підриває правову визначеність, створює амбівалентність статусу територій та блокує можливість правового чи військового реагування.

Феномен невизнаних та псевдодержавних утворень вивчається в працях Т. Хоч та В. Копечек [9], Д. Лінча [10], Р. Касперсен [11], які описують квазідержави як інструменти зовнішнього контролю, що забезпечують тривале втручання агресора у внутрішню політику держави-жертви. Ці роботи демонструють, що псевдосуб'єктність формується не лише через політичні інститути, а й через стратегічні інформаційні наративи.

Тема політичної суб'єктності та механізмів її конструювання має довшу теоретичну традицію, що ґрунтується на класичних працях Г. Арендт [12] та А. Вендта [13]. Проте після 2010 року зростає увага до того, як суб'єктність трансформується під впливом інформаційної агресії, маніпуляцій пам'яттю та історичними наративами. У цьому контексті важливими є дослідження М. Мальскоо [14], яка показує, як конкуренція ідентичностей та політичної пам'яті впливає на легітимність територій та акторів у міжнародних відносинах.

Таким чином, хоча існує значний масив сучасних робіт, присвячених гібридним загрозам, дезінформації та сірих зонах, питання маніпуляції політичною суб'єктністю територій залишається недостатньо інтегрованим у загальну теоретичну рамку гібридних конфліктів. Наявні дослідження зосереджуються або на сепаратизмі, або на інформаційній війні, або на питаннях легітимності, проте не аналізують їх у взаємозв'язку як єдиний механізм інверсії політичної суб'єктності. Це визначає потребу у подальшій розробці комплексного підходу до розуміння того, як інформаційний вплив трансформує статус територій та перетворює їх на простори політичної маніпуляції у сучасних гібридних конфліктах.

Метою статті є аналіз маніпуляцій політичною суб'єктністю територій у сучасних гібридних конфліктах, що здійснюються, зокрема, шляхом формування «сірих зон» та створення псевдосуб'єктних утворень.

Методологія дослідження. У статті використовується комплексне поєднання наукових підходів та методів, які допомагають зрозуміти, як саме відбуваються маніпуляції політичною суб'єктністю територій. Основою дослідження обрано конструктивістський підхід, який дозволяє розглядати політичну суб'єктність не як щось дане раз і назавжди, а як те, що формується через наративи, визнання та інформаційний вплив.

Для аналізу практичних проявів інформаційних маніпуляцій використано контент-аналіз і дискурсивний аналіз. Вони дали можливість дослідити інформаційні кампанії, офіційні заяви, медійні інтерпретації та ті штучні політичні «ритуали», що супроводжують створення «сірих зон» та псевдосуб'єктних утворень.

Також застосовано порівняльний метод, який дозволяє зіставити різні моделі гібридної агресії на прикладах України, Грузії, Молдови та Тайваню. Це допомогло простежити, у яких випадках підрив суб'єктності обмежується інформаційним тиском, а коли переходить до формування псевдосуб'єктності на територіях.

Такий набір методів дає змогу комплексно побачити, як інформаційний вплив змінює статус територій і створює нові форми політичної реальності у гібридних конфліктах.

Виклад основного матеріалу. В сучасному світі гібридних протистоянь змінюється сама природа політичної взаємодії. Боротьба за владу виходить за межі класичного поля бою та переноситься у «сіру зону», де лінія між війною і миром навмисно розмивається, і буває важко визначити, чи це вже йде війна, чи ще зберігається мир. Саме така керована невизначеність, яка позбавляє жертву можливості реагувати звичними, формально закріпленими інструментами оборони і міжнародного права, стає для агресора надзвичайно важливим ресурсом.

Перш ніж перейти до розгляду маніпуляцій політичною суб'єктністю територій у сучасних гібридних конфліктах, звернемося до визначення гібридної війни. Одним із перших і найвпливовіших дослідників, який систематизував це поняття, є Френк Гоффман. Він визначає гібридну війну як поєднання регулярних і нерегулярних дій, терористичних методів, інформаційного впливу та кримінальних практик, що застосовуються одночасно в єдиній операційній концепції з метою використання вразливостей противника [2, с. 14]. За Гоффманом, гібридні війни поєднують військові, інформаційні, економічні та політичні інструменти таким чином, щоб створити багатовимірний тиск і унеможливити чітке розмежування між війною і миром.

Таким чином, під час використання гібридних методів протистояння відбувається скоординований багатовимірний наступ, який одночасно зачіпає безпеку, економіку, право, інформаційний простір, енергетику, транспорт, кіберсферу та повсякденне життя. В умовах такого всебічного тиску на зброю та інструмент агресії може бути перетворений майже будь-який елемент соціальної реальності. Йдеться не лише про танки чи ракети, а про торгівлю, фінансові потоки, норми міжнародного права, інформаційні потоки та соціальні мережі. Внаслідок цього «поле бою» розширюється до масштабів усього суспільства, а вплив набуває форми багатьох дрібних, але постійних ударів, які поступово виснажують жертву.

Щоб зрозуміти, чому саме інформаційний вимір стає в такому конфлікті настільки потужною зброєю, необхідно розглянути середовище, у якому діє гібридна агресія. Його сутність можна описати через категорію «сірих зон», які в широкому сенсі можуть розумітися як неоднозначна нейтральність між миром та війною, що

відображає різновиди агресивних, наполегливих, рішучих кампаній, характерних для війни, але без явного використання військової сили. Іншими словами це війна, яка не відповідає або виходить за межі традиційного розуміння війни [15, с. 35].

Гібридний вплив характеризується навмисним приховуванням зв'язків між агресором, методами, які він використовує, та цілями, до яких прагне. Агресор не стільки приховує окремі факти, скільки вибудовує цілу конфігурацію політичної та когнітивної невизначеності. У цій конфігурації стираються межі між легальним та нелегальним, між внутрішнім і зовнішнім, між миром і війною, між правдою, напівправдою і відвертою вигадкою. Якщо традиційну геополітику можна умовно описати як «чорно-білий» простір, де або є війна, або є мир, то гібридний конфлікт охоплює все, що лежить між цими полюсами. «Сірі зони» починаються не як території зі спірним статусом, а, перш за все, у свідомості, як стан постійної політичної та інформаційної невизначеності. У метафоричному вимірі такий стан можна порівняти з «велетенською зимою» (Fimbulvinter) зі скандинавської міфології, коли світ опиняється у проміжному стані, а межі між порядком і хаосом розчиняються [16, с. 95]. Гібридний конфлікт прагне створити для жертви власну «велетенську зиму», тривалий період нестабільності, сумнівів і багаторівневої кризи, у якому суспільство слабшає задовго до можливої відкритої фази війни.

У частині випадків цей сконструйований стан невизначеності набуває територіальної форми, коли виникають довготривалі «заморожені сірі зони», як, наприклад, Придністров'я [10]. В інших ситуаціях конфлікт ескалує до відкритої війни, як у випадку з Україною, однак в кожному з випадків логіка попереднього підриву визначеності та суб'єктності залишається тією самою. Незалежно від конкретної траєкторії подій, у центрі цих процесів перебуває один і той самий механізм, який ми називаємо асиметричною маніпуляцією політичною суб'єктністю.

Політична суб'єктність у цьому контексті означає право бути визнаним актором, який сам визначає свою історію, ідентичність, інтереси та майбутнє [13, с. 131-152]. Гібридна агресія спрямована проти цього статусу. Її стратегія базується на подвійній маніпуляції, яку умовно можна описати як логіку «стерти та замінити». З одного боку, відбувається планомірна десуб'єктивація держави-жертви. Сумнівам піддається її суверенітет, історія, культура, мова, право на самостійне політичне існування тощо. Така держава описується як «штучний конструкт», «історична помилка» або «неспроможна держава». У міжнародному дискурсі її намагаються представити не як повноцінного суб'єкта, а як об'єкт чужого впливу, регіон «зони особливих інтересів» іншої сили. Яскравим прикладом таких практик є війна проти України, у межах якої російська пропаганда систематично продукує твердження про «відсутність української державності», «штучність української ідентичності» та «історичну єдність» українців і росіян. У цих наративах Україна описується як державне утворення, яке «не здатне до самостійного існування», яка була створена російськими політичними елітами, але зараз потрапила під вплив «зовнішніх сил». Заперечення суб'єктності України є центральним елементом російської ідеології, зокрема через наративи про «один народ», «штучність української мови» та «історичну помилку 1991 року» [17, с. 133-155].

Водночас важливо підкреслити, що подібні атаки на суб'єктність не завжди і не одразу набувають таких максимальних форм, як ми бачимо на прикладі України. Це процес, який може мати різні рівні інтенсивності, від риторичного підважування легітимності до системного політичного заперечення існування держави. У багатьох випадках він не супроводжується створенням територіальних «сірих зон» чи псевдосуб'єктних утворень. У таких ситуаціях агресор обмежується інформаційним і дипломатичним тиском, спрямованим на розмивання статусу держави як повноцінного політичного актора, не переходячи до прямої територіальної інженерії.

Актуальним прикладом є політика Китаю щодо Тайваню, де Пекін систематично підважує суб'єктність острова виключно засобами інформаційного та дипломатичного тиску. За даними The Guardian [18], упродовж останніх місяців 2025 року Китай різко посилив риторику, публікуючи серії офіційних матеріалів, які описують «управління Тайванем після возз'єднання», вводячи нові символічні практики на кшталт трактування «Дня ретроцесії» як повернення Тайваню під владу КНР, а також караючи іноземних дипломатів за нейтральні формулювання про статус-кво. Ці дії не створюють сірої зони на території Тайваню, але спрямовані на системне звуження міжнародного простору його суб'єктності, нормалізацію китайського ревізіоністського наративу та поступове формування нового інформаційного статусу острова як «частини Китаю». На думку, Цай Мін-ень, голови Бюро національної безпеки Тайваню «Мета полягає в тому, щоб принизити міжнародний статус Тайваню, щоб досягти політичної мети ліквідації суверенітету Тайваню» [18]. Таким чином, у випадку Тайваню, позбавлення суб'єктності сьогодні використовує численні гібридні стратегії, щоб викликати дипломатичну ізоляцію, блокувати міжнародне визнання Тайваню, зокрема, шляхом поширення інформаційних наративів про «єдиний китайський народ», але, принаймні поки що, не супроводжується силовим захопленням територій та/або формуванням «сірих зон» на території Тайваню.

Таким чином, позбавлення суб'єктності може бути як самостійним інструментом гібридної агресії, так і вступною фазою до більш радикальних сценаріїв. В найбільш інтенсивних випадках, як в Україні або в Придністров'я, вона поєднується зі створенням територіальних «сірих зон» і конструюванням псевдосуб'єктних утворень. Саме ці крайні форми створюють умови для інверсії політичної суб'єктності, коли легітимна держава переводиться у позицію об'єкта, а частина її території, у позицію штучного «суб'єкта».

В цих випадках, паралельно запускається протилежний процес, пов'язаний із конструюванням псевдосуб'єктності на частині території держави-жертви. Через псевдореферендуми, створення та підтримання сепаратистських рухів, створення маріонеткових адміністрацій, медіану симуляцію «народної волі» та легітимності формується уявний політичний актор, від імені якого агресор нібито діє. Таке утворення отримує атрибути «державності» або «особливого статусу», хоча його існування повністю залежить від зовнішньої підтримки. У результаті відбувається інверсія політичної суб'єктності, коли легітимну державу намагаються зсунути у позицію об'єкта, а штучно створене територіальне утворення подається як окремий суб'єкт, що претендує на право голосу у міжнародній системі.

Ця подвійна стратегія реалізується через скоординовану інформаційну кампанію, яку можна описати як «двофронтну війну» проти суб'єктності. Перший фронт формує практики дезінформації. Вони виконують роль «будівника», який активно конструє хибну реальність. Йдеться про фабрикацію історичних наративів, спотворення фактів, створення міфів про «добровільний вибір» населення чи «історичну справедливість». Ці наративи покликані забезпечити підґрунтя для легітимації псевдосуб'єктних утворень та виправдання втручання.

Другий фронт становлять практики навмисного приховування інформації, замовчування та створення правових «вакуумів». Вони виконують роль «стирання», коли частина даних просто не потрапляє до публічного простору або фіксується так, щоб унеможливити однозначну оцінку. Блокування доступу до верифікованих джерел, відсутність прозорого моніторингу, юридично не врегульований статус територій, затягування міжнародних рішень, усе це позбавляє державу-жертву можливості підтвердити свою позицію у юридичній та інформаційній площині. Якщо дезінформація «будує» альтернативну реальність, то бракування інформації «стирає» підстави для легітимного статусу.

Саме поєднання активного конструювання хибних смислів і пасивного витіснення правдивих даних, робить маніпуляцію політичною суб'єктністю настільки ефективною. Така стратегія дозволяє агресору одночасно послаблювати суб'єктність держави-жертви і посилювати уявну суб'єктність контрольованих територій. У випадку України це проявилось у наративах про «штучність» української державності та паралельному створенні псевдосуб'єктності Криму і частини Донбасу через контрольовані «референдуми» та маріонеткові «республіки». У Молдові цей механізм набув форми тривалої сірої зони Придністров'я, яка функціонує як інструмент постійної політичної невизначеності для країни.

Однак важливо наголосити, що подібні інформаційні та політичні операції не мають універсального сценарію. Навіть у межах одного конфлікту їхня результативність може істотно різнитися. Саме порівняння Криму та Донбасу дозволяє побачити, що гібридні інструменти здатні давати як швидкі тактичні успіхи, так і часткові або стратегічні провали. Блискавичне захоплення Криму стало можливим через унікальне поєднання структурних переваг у агресора, таких як наявність російських військ на території, контроль над інформаційним простором та локальна лояльність частини населення. Однак спроба відтворити кримський сценарій на Донбасі не дала очікуваного для москви стратегічного результату, а дозволила лише досягнути частини тактичних цілей, таких як захоплення частини території, створення керованої «сірої зони», також нав'язування Україні тривалого конфлікту на її території. Водночас ключові елементи гібридної моделі провалилися: не виникло масового місцевого повстання, не відбулося швидке політичне «приєднання», інформаційні операції не забезпечили критичного рівня лояльності, а контроль над територією довелося підтримувати російськими військами, що і стало очевидним під час трагедії збиття малайзійського Boeing МН17, що остаточно зруйнувало в очах світу будь-яку двозначність щодо ролі росії у конфлікті. У результаті москва отримала не «другий Крим», а затяжний конфлікт, який вимагав ескалації. Саме неповний успіх гібридної фази і вичерпання можливостей тиску через «сіру зону» створили передумови для переходу до відкритої війни у 2022 році. І навіть її росія довго заперечувала, називаючи її «спеціальною військовою операцією» та караючи власних громадян за саме слово «війна». Це показує, що навіть при часткових тактичних успіхах гібридні інструменти не забезпечують автоматичної перемоги, а їхня ефективність залежить від контексту і часто є обмеженою.

Висновки. Маніпуляція політичною суб'єктністю територій є одним із важливих, але досі недооцінених механізмів сучасних гібридних конфліктів. Вона реалізується шляхом інформаційного маніпулювання легітимністю держави-жертви, а також, в найбільш, агресивних формах, шляхом створення псевдополітичних утворень, які симулюють наявність альтернативних політичних суб'єктів.

Центральним елементом цього впливу є подвійна стратегія, що реалізується через скоординовану інформаційну кампанію, яку можна описати як «подвійну війну» проти суб'єктності. На одному фронті діє дезінформація, яка будує альтернативну реальність, фабрикуючи історичні наративи, спотворюючи факти та створюючи міфології для легітимації псевдосуб'єктних утворень. На другому фронті працює навмисне приховування інформації через стирання правових і фактологічних підстав для легітимності держави-жертви, блокування доступу до даних, замовчування, створення правових вакуумів та затягування міжнародних рішень. Разом ці два фронти формують симбіотичний механізм інверсії політичної суб'єктності.

В статті підкреслюється, що ці дії не є допоміжними, а формують ядро гібридної агресії, оскільки спрямовані на підірив основ міжнародно-політичного порядку, а саме міжнародного визнання, суверенітету та легітимності. Важливою також є багатоваріантність цього механізму. У частині випадків десуб'єктивація

функціонує як самостійний інструмент тиску без створення територіальних «сірих зон», як це спостерігається у стратегії Китаю щодо Тайваню. В інших, вона поєднується зі створенням квазідержавних утворень, як у Придністров'ї. Найбільш радикального прояву ці процеси досягають у випадку України, де одночасно відбувалися заперечення суб'єктності держави та формування псевдосуб'єктності на частині її території.

Одночасно, порівняння прикладів російської гібридної агресії про Криму та Донбасу демонструє, що гібридні інструменти не гарантують досягнення політичних цілей агресора. Тактичні успіхи можуть поєднуватися зі стратегічними провалами, що, у свою чергу, підштовхує державу-агресора до переходу від прихованих до відкритих форм війни. Повномасштабне вторгнення росії до України у 2022 році стало прямим наслідком обмеженості та виснаження механізмів попереднього етапу.

Загалом результати дослідження підтверджують, що інформаційні маніпуляції суб'єктністю не є периферійним елементом гібридної агресії, а формують її структурну основу. Саме через зміну сприйняття, підрич легітимності та інверсію ролей «суб'єкта» і «об'єкта» агресор створює умови для політичного перегляду статусу територій. У підсумку гібридний конфлікт перетворюється на війну за політичну реальність, у якій території стають простором не лише військових чи дипломатичних дій, а й глибоких інверсій суб'єктності. Усвідомлення цих процесів є необхідною умовою вироблення ефективних політик безпеки, здатних реагувати не лише на військові, але й на інформаційно-політичні загрози, що становлять основу сучасних конфліктів.

Перспективи подальших досліджень. Враховуючи зростаюче значення гібридних конфліктів у сучасних геополітичних процесах, подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на порівняльний аналіз механізмів десуб'єктивізації в різних регіонах та політичних системах, а також на виявлення факторів, що визначають успішність або провал гібридних операцій. Перспективним є розвиток методів вимірювання ступеня політичної суб'єктності територій та вивчення ролі цифрових платформ у конструюванні псевдо суб'єктності. Важливим також залишається аналіз взаємодії між інформаційними інструментами та відкритим застосуванням сили, зокрема умов, за яких агресори переходять від гібридних дій до повномасштабної війни. Загалом майбутні дослідження мають бути спрямовані на розроблення комплексних підходів до протидії маніпуляціям суб'єктністю територій у сучасних конфліктах.

Бібліографічний список / References:

1. Kofman, M., & Rojansky, M. A (2015). Closer Look at Russia's "Hybrid War". Kennan Cable, (April). Washington: Woodrow Wilson Center. Retrieved November 1, 2025, from <https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/documents/publication/7-KENNAN%20CABLE-ROJANSKY%20KOFMAN.pdf>
2. Hoffman, F. (2007). Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars. Arlington: Potomac Institute for Policy Studies. 72 p. Retrieved November 1, 2025, from https://www.potomacinstitute.org/images/stories/publications/potomac_hybridwar_0108.pdf
3. Galeotti, M. (2016) Hybrid, Ambiguous, and Non-Linear? How New is Russia's 'New Way of War'? Small Wars & Insurgencies, 27(2), P. 282-301. DOI: <https://doi.org/10.1080/09592318.2015.1129170>
4. Benkler, Y., et al. (2018). Network Propaganda: Manipulation, Disinformation, and Radicalization in American Politics. DOI: <https://doi.org/10.1093/oso/9780190923624.001.0001>
5. Hansen, P., & Gill, M. (2020). Strategic Communications Hybrid Threats Toolkit Applying the principles of NATO Strategic Communications to understand and counter grey zone threats. NATO Strategic Communications Centre of Excellence. 48 p.
6. Vosoughi, S., et al. (2018). The Spread of True and False News Online. Science, 359(6380), pp. 1146-1151. DOI: <https://doi.org/10.1126/science.aap9559>
7. Patrick, S. (2017). The Sovereignty Wars: Reconciling America with the World. Washington: Brookings Institution Press. 330 p.
8. Andrassy, V., & Ondruš, M. (2024). The Gray Zone and Its Place in Security Environment. In Proceedings of the Challenges to National Defence in Contemporary Geopolitical Situation, Brno, Czech Republic. P. 90-98. DOI: <https://doi.org/10.3849/cndcgs.2024.90>
9. Hoch, T., & Kopeček, V. (2021). De Facto States in Eurasia. Routledge. 324 p.
10. Lynch, D. (2004). Engaging Eurasia's Separatist States: Unresolved Conflicts and De Facto States. Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press. 170 p. Retrieved November 1, 2025, from <https://archive.org/details/engagingeurasias0000lync/mode/2up>
11. Caspersen, R. (2013). Unrecognized States: The Struggle for Sovereignty in the Modern International System. Nationalities Papers, 41(4), P. 675-683. DOI: <https://doi.org/10.1080/00905992.2013.776527>
12. Arendt, H. (1998). The Human Condition. Chicago: University of Chicago Press. 349 p. Retrieved November 1, 2025, from https://monoskop.org/images/e/e2/Arendt_Hannah_The_Human_Condition_2nd_1998.pdf
13. Wendt, A. (1999). Social Theory of International Politics. Cambridge: Cambridge University Press. 429 p. Retrieved November 1, 2025, from <https://www.guillaumenicaise.com/wp-content/uploads/2013/10/Wendt-Social-Theory-of-International-Politics.pdf>
14. Mälksoo, M. (2013). The Politics of Becoming European: A Study of Polish and Baltic Post-Cold War

Security Imaginaries. London: Routledge. 224 p.

15. Vasylytsia, O., et al. (2021). Hybrid Threats Glossary. WARN-project Academic Counteraction to Hybrid Threats. 73 p. DOI: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.21892.09609>

16. Maraschi, A. (2021). The Fimbulvetr Myth as Medicine against Cultural Amnesia and Hybris. Scandinavian-Canadian Studies, Vol. 28 pp. 89-105. Retrieved November 1, 2025, from <https://scancan.net/index.php/scancan/article/view/202/403>

17. Laruelle, M. (2019). Russian Nationalism: Imaginaries, Doctrines, and Political Battlefields. London: Routledge. 256 p.

18. Davidson, H. (2025). China Sharpens its Language on Taiwan as Part of 'Longer-Term' Strategy. The Guardian. Retrieved November 15, 2025, from <https://www.theguardian.com/world/2025/nov/12/china-taiwan-statements-longer-term-strategy>

DOI 10.31558/2617-0248.2026.11.3

УДК 323.1:325.14:327(4-6ЄС)

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН В КРАЇНАХ ЄС, НАПРАВЛЕНИХ НА ДОПОМОГУ МІГРАНТАМ-БІЖЕНЦЯМ ВІД ВІЙНИ З УКРАЇНИ 2022-2025 РР

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2635-7916>

Козловська Л. В., к. політ. н., доцент, ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського"

У статті аналізуються політичні відносини приймаючих країн ЄС в період стихійного напливу мігрантів-біженців від війни з України, що мають свої регіональні особливості та визначаються різними рівнями вертикально-горизонтально структури загальноєвропейської політичної системи. Вони захищені комплексом інституцій, договорів і механізмів ЄС, які забезпечують стабільність, мир та захист від потенційних загроз на європейському континенті в результаті консолідуючої співпраці Європейської Комісії, Європейського Парламенту, Ради ЄС, Комітету регіонів та інших органів державної влади країн – членів ЄС. Однією з таких загроз стала агресія РФ в Україну, внаслідок якої почалася вимушена міграція українців за кордон з метою збереження свого життя в умовах війни. Стихійність і масовість прибуття мігрантів-біженців від війни з України 2022-2025 рр. вплинули на політичні відносини приймаючих країн ЄС як на одним із видів суспільних відносин. Підґрунтям їх виникнення стала міграція біженців від війни з України в умовах агресії РФ. Причина таких відносин – намагання приймаючих країн ЄС зберегти стабільність своєї політичної системи під тиском непередбачуваного напливу українців-біженців від війни, що могло породити хаос і напругу в роботі всієї політичної системи ЄС. Їх зміст закладений в загальній системі спільної політичної діяльності з політичними відносинами в різних формах в приймаючих країнах ЄС, направленої на прийняття, розміщення та соціальну допомогу мігрантам-біженцям від війни з України. Процес реалізації цих політичних відносин включає послідовність політичних подій, зумовлених обставинами напливу мігрантів-біженців від війни з України в приймаючі країни ЄС. Його наслідками стала неосяжна цілеспрямована соціально-політична діяльність з різними формами політичних відносин: співробітництва, консенсусу, компромісу, консолідації політичних сил (державних структур, політичних і громадських організацій та громадян приймаючих країн ЄС) з питань прийому, розміщення та соціальної допомоги мігрантам-біженцям від війни з України приймаючими країнами ЄС в 2022-2025 рр.

Ключові слова: політичні відносини, співробітництво, консенсус, компроміс, консолідація, мігранти-біженці, приймаючі країни ЄС.

Kozlovska L. Regional peculiarities of political relations in the EU countries aimed at assisting migrant refugees from the war in Ukraine in 2022-2025

The article analyzes the political relations of the host EU countries during the period of the spontaneous influx of migrants-refugees from the war in Ukraine, which have their own regional characteristics and are determined by different levels of the vertical-horizontal structure of the pan-European political system. They are protected by a set of EU institutions, treaties and mechanisms that ensure stability, peace and protection from potential threats on the European continent as a result of the consultative

cooperation of the European Commission, the European Parliament, the Council of the EU, the Committee of the Regions and other public authorities of the EU member states. One of these threats was the Russian aggression in Ukraine, which resulted in the forced migration of Ukrainians abroad to save their lives in the war. The spontaneous and massive arrival of refugee migrants from the war in Ukraine in 2022-2025 affected the political relations of the EU host countries as a type of social relations. The reason for their emergence was the migration of refugees from the war from Ukraine in the context of Russian aggression. The reason for such relations is the attempts of the EU host countries to maintain the stability of their political system under the pressure of an unpredictable influx of Ukrainian refugees from the war, which could have created chaos and tension in the work of the entire EU political system. Their content is embedded in a general system of joint political activities with political relations in various forms in the EU host countries aimed at accepting, accommodating and providing social assistance to war refugees from Ukraine. The process of implementing these political relations involves a sequence of political events caused by the circumstances of the influx of refugee migrants from the war from Ukraine to the EU host countries. It resulted in an immense targeted socio-political activity with various forms of political relations: cooperation, consensus, compromise, consolidation of political forces (state structures, political and public organisations and citizens of the EU host countries) on the reception, accommodation and social assistance to migrant refugees from the war in Ukraine by the EU host countries in 2022-2025.

Keywords: political relations, cooperation, consensus, compromise, consolidation, refugee migrants, EU host countries.

Постановка проблеми. Військова агресія рф в Україні спричинила трансформаційні процеси в соціально-політичній сфері не тільки України, а й всього світового співтовариства, так як цивілізація підтримує і забезпечує порядок. [15, с.232] Особливими виявились зміни в політичних інститутах та їх базовій складовій - політичних відносинах європейських країн, що потребує окремого розгляду. Актуальність обраної тематики обумовлена не лише її науковою цінністю, але й необхідністю практичного вирішення проблем політичних відносин, які постають перед європейським співтовариством в умовах напливу мігрантів-біженців від війни з України в 2022-2025 рр. [11] Науковий пошук спрямований на розширення та доповнення вже існуючих напрацювань в надзвичайних умовах продовження військової агресії рф в Україні, що спричиняє притік нових українських мігрантів-біженців від війни до приймаючих країн ЄС. [9, с.62] Так як політичні відносини є механізмом втілення політичних інтересів, в роботі буде акцентовано увагу саме на політичних відносинах, які кінцевою метою мають політичні інтереси. Однак в силу тематики роботи політичні інтереси не будуть розкриватись, так як це тема іншого, більш глибокого, наукового пошуку. З теоретичної та практичної точок зору вжита спроба дослідити причини та наслідки політичних відносин в країнах ЄС, направлених на допомогу мігрантам-біженцям від війни з України 2022-2025 рр. в ракурсі їх регіональних особливостей. **Мета** статті полягає в конкретизації та уточненні визначення поняття «політичних відносин» та їх форм в науковому вимірі під впливом фактору непередбачуваності в умовах стихійного напливу мігрантів –біженців від війни з України в 2022-2025 рр.

Методологічною основою наукового пошуку стала сукупність загальнонаукових (аналіз, синтез, індукція, дедукція) та спеціально-наукових методів пізнання: системний та структурно-функціональний методи дозволили розкрити сутність та зазначити першочерговість форм політичних відносин в умовах невизначеності під час стихійного напливу мігрантів-біженців від війни з України в приймаючі країни ЄС, що є важливим досвідом для функціонування політичної системи будь-якого суспільства. [5, с.414]

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Тематика регіональних особливостей політичних відносин в країнах ЄС, направлених на допомогу мігрантам-біженцям від війни з України 2022-2025 рр. не так широко розкрита у вітчизняному та зарубіжному науковому середовищі. Крім того, у даному дослідженні акцент зроблено на висвітленні спроможностей політичної системи ЄС, з її політичними відносинами в різних формах, направлених на утримати стабільність під час стихійного напливу мігрантів-біженців від війни з Україною в умовах агресії рф 2022-2025 рр.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На науковому рівні проблематиці регіональних особливостей політичних відносин з першочерговістю форм їх здійснення за значущістю в умовах невизначеності під впливом факторів стихійності напливу мігрантів-біженців від війни з України не часто приділяється увага. До сучасних українських вчених, які в контексті своїх досліджень звертають увагу на цей феномен, належать : Бензарь А. Пестова О. («Міграційні процеси в Україні у воєнний період (2022- початок 2023рр)», 2024) [1], Лібанова Е., Позняк О., Цимбал О. (« Масштаби та наслідки вимушеної міграції населення України внаслідок збройної агресії Російської Федерації», 2022) [4], Сімахова А., Церковний І. («Міграційні процеси в Україні в роки війни: соціальний аспект», 2022)[9] та ін. Термін «політичні відносини» з класичними формами їх здійснення вживається як у публіцистичних, так і в наукових публікаціях, проте чіткої послідовності і обґрунтування раціональності і доречності добору форм здійснення політичних відносин в екстремальних умовах невизначеності з метою збереження стабільності політичної системи не багато. Зарубіжні дослідники більше уваги приділяють цьому поняттю та його перспективам: Дущик М., Качмарчик П. («Війна в Україні та

міграція до Польщі: випередження та виклики», 2022) [12], Куфлінський М. («Європоцентризм у концепції зіткнення цивілізацій Самюеля П. Гантінгтона», 2022)[14] та ін.

Виклад основного матеріалу. Традиційне сприйняття політичних відносин ЄС, заснованих на принципах європейських цінностей, сьогодні не буде повним, так як крім громадян країн ЄС, в європейські політичні відносини сьогодні залучені мігранти-біженці від війни в Україні, що назагал нараховують 8-6 мільйонів українських громадян з 2022 по 2025 рр.[13,с.245] Це передбачає новий погляд на структуру системи політичних відносин, наслідком чого може стати перебудова самої системи політичних і міжособистісних відносин європейських країн. Прояв і сукупність політичних відносин, які організуються і функціонують в політичних інститутах (основним із яких є держава) в європейських країнах сьогодні, має свої особливості в умовах необхідності співіснування корінного населення приймаючих європейських країн та українських мігрантів-біженців. Вони утворили систему свідомих і підсвідомих (стихійних) взаємозв'язків і взаємодій політичних суб'єктів і об'єктів на різних рівнях горизонтального та вертикального виміру в багатоманітному прояві. [5,с.187] Хаотичність і стихійність міграційного притоку біженців від війни з України внесла сум'яття з березня 2022 року в розмірене соціально-політичне життя європейців, яке продовжується і сьогодні. Проведене в цьому ракурсі соціологічне дослідження, описане в статті «Мігранти в міжнародних відносинах: практика соціального розвитку в Україні та країнах ЄС, що приймають мігрантів, у світлі перебігу та наслідків російської агресії», висвітлює більшість позитивних і негативних сторін політичних відносин зазначеного періоду, тому немає необхідності ще раз на ньому зупинятись. [13,с.251-255] Зосередимось на теоретико-методологічному аспекті феномену політичних відносин з зміненими формами їх реалізації в європейських країнах під впливом агресії РФ в Україні та вимушеної еміграції українських біженців від війни. Збалансована і виважена європейська соціально-політична організація життя в таких умовах вистояла і змогла самоорганізуватись та удосконалитись, так як вона характеризується рисами професіоналізму і усвідомленості, які базуються на високій духовній та міцній матеріальній складових. Важливим чинником стабільності європейського суспільства в умовах агресії РФ в Україну стала цивілізованість, що послугувала міцним фундаментом політичних і міжособистісних відносин демократичного спрямування, зорієнтованих на загальну ідею допомоги і співпереживання українським мігрантам-біженцям з огляду на перспективу захистити себе від можливої агресії РФ в разі поразки України.[14,с.128] Ці політичні відносини мали регулюючий вплив і сприяли подоланню можливої кризи, яка могла виникнути в результаті стихійності та непередбачуваності великого напливу мігрантів-біженців від війни з України.Така стихійність і непередбачуваність визначили характер політичних відносин в європейських країнах 2022-2025 рр. шляхом функціонування інституцій Європейського Союзу: Європейської Комісії, Європейського Парламенту, Ради ЄС, Комітету регіонів та інших органів державної влади країн – членів ЄС в умовах напливу мігрантів-біженців від війни з України. В таких умовах відійшла на другий план непримиренна боротьба ведучих політичних сил країн ЄС. [5, 312] Її змінило прагнення до порозуміння з метою вирішення загальних питань, що виникли в результаті напливу біженців від війни в Україні в приймаючі країни ЄС. Європейські політичні актори зорієнтувались на суспільну згоду у вирішенні питань прийому і розташування мігрантів-біженців від війни з України та влиття їх в європейські політичні відносини в умовах постійного очікування соціально-політичного вибуху від неможливості швидкої адаптації та пристосування українців-біженців та корінного населення приймаючих країн ЄС один до одного у будь-якій формі, запобігання таким загострюванням з метою утримання стабільності і безпеки.[4,с.40] Політичним відносинам в таких умовах характерні нові тенденції, викликані непередбачуваністю і стихійністю напливу мігрантів-біженців від війни в Україні в приймаючих країнах ЄС. Під їх впливом змінилась схема політичних відносин з відходом від пріоритету повсякденних політичних проблем до пріоритету внутрішніх та міжнародних проблем, пов'язаних з прийомом мігрантів-біженців від війни в Україні країнами ЄС.[12,с.168] Особливістю цих політичних взаємовідносин є спільна діяльність представників громадянського суспільства (приймаючих країн ЄС і мігрантів-біженців від війни в Україні) як соціально-політичних суб'єктів, що здійснюють через організаційні структури різних напрямків діяльності з політичними та гуманітарними цілями.[11, с.166] Діють вони одночасно на горизонтальному та вертикальному рівнях, не виключаючи та доповнюючи один одного. Така спільна взаємодія стала запорукою подолання стихійності і непередбачуваності в політичних відносинах, запобігла хаосу і сприяла швидкому налагодженню суспільно-політичного життя прибулих вимушених мігрантів з України в нових місцях проживання приймаючих країн ЄС.[1,с.40] Завдяки наскрізним вертикально-горизонтальним соціально-політичним відносинам збереглася функціональність і цілісність діяльності всього політичного механізму ЄС. Тобто, була практично реалізована сутність європейських політичних відносин з врахуванням інтересів кожної з соціальних груп, європейських держав як ініціаторів прийняття біженців від війни з України, європейського суспільства в цілому і особистості кожного громадянина приймаючої країни та прибулих громадян України, що набули статусу захисту, як суб'єктів політики.[3,7,8]В таких умовах на перший план вишло поняття політичної позиції в політичних відносинах, що виражало ставлення суб'єктів політики (державних структур, політичних, громадських організацій та громадян приймаючих країн ЄС) до інших учасників політичної діяльності в умовах прийому мігрантів-біженців від війни з України, яке виражало розуміння політичного моменту необхідності спільної допомоги українським біженцям, оцінку вимушеної міграції українських громадян під тиском агресії РФ як політичного явища, свідомий вибір способу дії, направленої на вирішення гострого міграційного виклику. Політична позиція

вплинула на класичне трактування політичних відносин як відносин суб'єктів політики з приводу завоювання, утримання та здійснення (функціонування) політичної влади, яке змістило центр поняття на реалізацію владних проєктів, націлених на стабілізацію стихійних політичних процесів, пов'язаних з прибуттям біженців з України.[2,с.305] Основні форми здійснення політичних відносин, відповідно, теж трансформувались - одні з них набули значущості, інші відійшли на задній план. Політична консолідація стала основною формою політичних відносин, так як вона сприяла об'єднанню зусиль державних структур, політичних, громадських організацій та громадян приймаючих країн ЄС з приводу довгострокової стратегії реалізації програми з питань допомоги вимушеним мігрантам-біженцям від війни з України.[5,с.260] На основі Директиви Ради 2001/55/ЄС про мінімальні стандарти для надання тимчасового захисту у випадку масового напливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийняття таких осіб та розподілу наслідків такого прийому 04. 03.2022 року Радою ЄС ухвалено рішення про активацію дії Директиви для українців.[7] Цей документ ліг в основу консолідуючої діяльності всіх соціально-політичних структур, що почали допомагати мігрантам-біженцям від війни в приймаючих країнах ЄС. Фінансове забезпечення соціально-політичної діяльності державних структур, політичних, громадських організацій та громадян приймаючих країн ЄС щодо прийому, розміщення та соціального забезпечення біженців від війни з України взяли на себе структурні та інвестиційні фонди ЄС: Європейський фонд регіонального розвитку, Європейський соціальний фонд, Фонд згуртованості при підтримці Міжнародного Валютного Фонду, фінансових відділень Організації Об'єднаних Націй, благодійних і волонтерських фондів Міжнародної Організації Червоного Хреста та ін. [10] На загальноєвропейському, регіональному та місцевому рівнях кожна з приймаючих країн ЄС розробила свої Операційні програми, що здійснюють контроль фінансів, виділених на забезпечення необхідного рівня життя мігрантів-біженців від війни з України, визначають пріоритети використання коштів європейських фондів на своїй території після узгодження з Європейською Комісією.[9,с.62] Національні уряди приймаючих країн ЄС координують процес розподілу фінансування між регіонами. Вони розробляють національні стратегії просторового та регіонального розвитку, встановлюють правила співфінансування з бюджетів держав-членів ЄС, які охоплюють сегмент роботи з мігрантами-біженцями від війни з України. Сучасна модель багаторівневого управління ЄС (Multi-level Governance), відповідно до принципів децентралізації та субсидіарності, дає можливість здійснювати постійний моніторинг та контроль за виконанням програм фінансування розміщення та соціальної допомоги мігрантам-біженцям від війни з України в приймаючих країнах ЄС.[14,с.128] Політичні сили (державні структури, політичні і громадські організації та громадяни приймаючих країн ЄС) здійснюють політичні відносини в різних формах щодо збереження стабільності країн ЄС та забезпечення достатнього соціально-політичного рівня життя мігрантів-біженців від війни з України. З урахуванням такого ракурсу вони приймають участь у розробці стратегій місцевого розвитку, реалізують конкретні проєкти, що фінансуються з фондів ЄС.[12,с.166] Вони забезпечують партнерську взаємодію з бізнесом, громадськими організаціями, місцевими громадами, впроваджують інтегровані територіальні інвестиції, тісно поєднуючи повсякденні нагальні соціально-політичні питання з забезпеченням надання ефективної допомоги мігрантам-біженцям від війни з України з метою збереження стабільності політичної системи назагал. Основним політичним силам цих країн довелося частково призупинити політичну боротьбу, забути про протистояння та перейти на рівень політичних відносин в формі консенсусу – пошуку згоди, одностайності та спільних рішень в цьому напрямку, так як прийом мігрантів-біженців від війни з України вимагав згуртованості, одностайності, швидких політичних рішень у вирішенні питань з метою подолання проблем хаосу та стихійності.[6,с.133] Позитивним результатом консенсусу між політичними силами приймаючих країн ЄС в умовах напливу біженців від війни з України стала консолідація як форма політичних відносин та різновид об'єднаних суспільно-політичних процесів, що виявилися в спільній діяльності політичних партій, суспільно-політичних рухів, груп інтересів, громадських організацій та громадян як юридичних і фізичних осіб.[6, с.134] Вона (консолідація) містила зміцнення, об'єднання, інтеграцію, згуртування всіх політичних сил приймаючих країн ЄС з метою допомоги прибулим біженцям від війни з України та формувалась і утверджувалась засобами політичного правління і інтеграції європейського суспільства. Політична консолідація як згода між суб'єктами політичного процесу (політичними силами приймаючих країн ЄС та прибулими біженцями від війни з України) стала передумовою реалізації громадянських прав і свобод українських мігрантів.[6, с.135] Ще однією діючою формою політичних відносин цього періоду в приймаючих країнах ЄС став політичний компроміс як угода між політичними опонентами (різними політичними силами, представленими політичними партіями, суспільно-політичними рухами, групами інтересів, громадськими організаціями та громадянами як юридичними та фізичними особами) в умовах спільної політичної діяльності по наданню термінової допомоги українським мігрантам-біженцям.[4.с.47] Політичний компроміс, як тимчасова угода, в таких умовах крив в собі взаємні поступки і прийнятність та узгодженість умов під час виконання спільних завдань щодо забезпечення основних напрямків надання допомоги українським біженцям від війни з метою позитивного вирішення завдань ситуації напруженості, пов'язаної з прийняттям та розміщенням прибулих громадян України.[1,с.39] В результаті політичного компромісу в середині політичних сил приймаючих країн ЄС відбувався обмін поступками, політичні опоненти приховували своє невдоволення основними причинами протистояння та недовіру до опонента, поставивши на перший план спільне виконання завдань за призначенням щодо допомоги біженцям.[9,с.63] Так як глибинні політичні протиріччя не були

усунуті, тобто, вони були «відкладеними», то політичний компроміс (як форма політичних відносин) допомагає зберегти мирні стосунки між політичними опонентами на період надання допомоги мігрантам-біженцям від війни з України при усвідомленні необхідності припинення відкритої боротьби в умовах дефіциту часу, який був потрібний для виконання спільних завдань.[5,с.50] Суттєвою особливістю політичного компромісу є можливість управління етнонаціональними відносинами, що є дуже цінним в співпраці політичних опонентів щодо забезпечення ефективних соціально-політичних умов прийому та влаштування мігрантів-біженців від війни з України корінними жителями приймаючих країн інших національностей на основі принципів і норм міжнародного права. [12,с.169] В такому варіанті політичний компроміс став найефективнішою стратегією у врегулюванні можливих етнополітичних конфліктів між місцевим населенням приймаючих країн ЄС та українцями-біженцями. Позитивним наслідком політичного компромісу, як форми політичних відносин, стали прийняті доречні політичні рішення на різних рівнях вертикалі та горизонталі влади приймаючих країн ЄС щодо ефективного і швидкого розміщення мігрантів-біженців від війни з України і створення системи взаємоконтролю за виконанням взятих зобов'язань.[10] Політичні відносини можуть проходити у формі співробітництва – це, на думку теоретиків політичної науки, головна форма їх втілення.[5,с.160] Вона передбачає спільну діяльність, спільну працю для досягнення мети (в варіанті приймаючих країн ЄС) – ліквідації наслідків стихійного прибуття мігрантів-біженців від війни з України шляхом їх прийому, розміщення, забезпечення всім необхідним для життя та утримання і забезпечення стабільності в політичній системі. Політичні сили в складі державних структур, політичних, громадських організацій та громадян приймаючих країн ЄС завдяки співробітництву змогли досягти позитивних результатів з надання допомоги та притулку біженцям від війни з України, так як ця політична діяльність не суперечить цілям кожного з політичних учасників.[15,с.140] В досягненні мети політичних відносин у формі співпраці – утримання політичної стабільності під час прийому мігрантів з України - домінують спільні пошуки реалізації загальних інтересів, пов'язаних з забезпеченням всього необхідного для проживання мігрантів-біженців від війни з України в приймаючих країнах ЄС. На прикладі співпраці як форми політичних відносин простежується рекурсія як функція, що викликає саму себе в своєму власному виконанні. Тобто, учасникам політичного процесу в приймаючих країнах ЄС – політичним силам - в процесі реалізації співпраці як функції політичних відносин, доводиться задля якісного виконання завдань з забезпечення українських біженців від війни всім необхідним застосовувати повторення своїх дій кілька разів, що викликано постійним притоком мігрантів з України. [14,с.131] Виникають ситуації, коли політичний об'єкт містить у своєму описі самого себе (таким об'єктом є українські біженці назагал). Для реалізації поставлених завдань учасники політичних відносин в формі співробітництва працюють разом задля досягнення спільних цілей, що дає позитивний результат і сприяє відновленню політичної стабільності в приймаючих країнах ЄС. Проте форми політичних відносин можуть бути не досконалими і не повністю забезпечувати кінцеву мету політичних відносин та політичних інтересів. Якщо хід і спрямованість політичних відносин не забезпечують економічні, соціальні та політичні процеси, вони ведуть до соціально-політичної напруги, яка може закінчитись конфліктом. [5,с.345] Прикладом забезпечення політичної стабільності та запобігання напругі з можливими конфліктами у всіх сферах соціально-політичного життя приймаючих країн ЄС в період прийому, розміщення та забезпечення всім необхідним українських біженців, може бути консолідована взаємодія всіх політичних сил ЄС з вирішення завдань з подолання стихійності від непередбачуваного напливу мігрантів від війни з України. На цей період боротьба та конкуренція, як форми політичних відносин, були відсунуті на задній план з метою вирішення першочергових соціально-політичних завдань з політичної згуртованості європейського співтовариства в питаннях подолання перешкод і негараздів, спричинених стихійною масовою міграцією біженців від війни з України. [1,с.43] Більше трьох років приймаючі країни ЄС надають допомогу мігрантам-біженцям від війни з України. Шансів на те, що віроломна агресія РФ в Україну закінчиться майже немає. Її зможе зупинити тільки косолітована європейська спільнота. Тому сьогодні з'являються проекти від Єврокомісії, які пропонують повністю економічно інтегрувати Україну в ЄС, не чекаючи на вступ країни до союзу. [15,с.428] Це допоможе краще інтегруватись мігрантам-біженцям від війни з України в європейське співтовариство, на законодавчому рівні змінити статус з мігрантів-біженців на повноцінних громадян ЄС, що дасть можливість переорієнтувати політичні процеси з політичними відносинами в безпосередньо політичне поле стабільного європейського політичного життя. Кожен з представників політичних сил ЄС(державні структури, політичні і громадські організації, громадяни приймаючих країн ЄС назагал) виконує свою специфічну роль у політичних відносинах: здійснює планування, фінансування та реалізацію заходів регіонального розвитку, які сьогодні включають надання допоги мігрантам-біженцям від війни з України з метою подолання стихійності та напруги, пов'язаної з їх приїздом до приймаючих країн ЄС. [12,с.165] Вони забезпечують принципи децентралізації, партнерства та сталого розвитку. [14,с.126] Така модель багаторівневого управління дозволяє враховувати як загальноєвропейські стратегічні інтереси, так і локальні потреби та ініціативи(включаючи допомогу мігрантам-біженцям від війни з України), сприяючи зменшенню територіальних диспропорцій та забезпеченню економічної, політичної, соціальної та територіальної згуртованості у межах ЄС.

Висновки. Проаналізувавши низку праць вчених-політологів можемо стверджувати, що регіональними особливостями політичних відносин в країнах ЄС, направлених на допомогу мігрантам-біженцям від війни з України 2022-2025 рр. є намаганням зберегти стабільність політичної системи ЄС від непередбачуваності і

стихійності напливу українців-біженців від війни з допомогою співпраці, співробітництва, консенсусу, компромісу, консолідації та інших форм політичних відносин. Вершиною такої спроможності може стати реалізація проектів від Єврокомісії, які пропонують повністю економічно інтегрувати Україну в ЄС, не чекаючи на вступ країни до Європейського Союзу. Аргументи, які висувають вчені щодо удосконалення форм політичних відносин в умовах напливу мігрантів-біженців від війни з України в приймаючих країнах ЄС потребують детального подальшого вивчення.

Бібліографічний список:

1. Бензарь А. Пестова О. Міграційні процеси в Україні у воєнний період (2022-початок 2023рр). *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. № 1(19) С.30-44
2. Боярська О. Цивілізаційна парадигма С. Хантингтона та сучасна "лінія розлому" України / О. А. Боярська, О. О. Поплавський. *Політологічний вісник*. 2015. Вип. 79. С. 301–311.
3. Директива Ради 2001/55/ЄС про мінімальні стандарти для надання тимчасового захисту у випадку масового напливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийняття таких осіб та розподілу наслідків такого прийому. *Рада Європейського Союзу*. URL: https://eur_lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:212:00
4. Лібанова Е., Позняк О., Цимбал О. Масштаби та наслідки вимушеної міграції населення України внаслідок збройної агресії Російської Федерації. *Демографія та соціальна економіка*. 2022. № 2(48). С. 37-57. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001339377>
5. Парсонс В. Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики: Пер. з англ. К. 2006. 549с.
6. Петухова О. В. Консолідація: сутність і види. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 3. С. 130–135
7. Радою ЄС ухвалено рішення про активізацію дії Директиви для українців/ Council Implementing Decision(EU) 2022/382, 2022, 04.04 *Рада Європейського Союзу*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU22006>
8. Рада ЄС продовжила тимчасовий захист для українських біженців до березня 2026 року, 2024, 06, 24 *Рада Європейського Союзу*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/refugee-inflow-from-ukraine/>
9. Сімахова А., Церковний І. Міграційні процеси в Україні в роки війни: соціальний аспект. *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. № 4.(102). С. 61-64. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2022-4\(102\)](https://doi.org/10.26642/ema-2022-4(102))
10. Центр економічної стратегії. Біженці з України: хто вони, скільки їх та як їх повернути? Фінальний звіт. 23.09.04 URL: <https://ces.org.ua/refugees-from-ukraine-ukr-final-report/>
11. 11,4 мільйона українців покинули свої домівки через війну – ООН. РБК-Україна. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/voynu-svoi-doma-pokinuli-11-4mlnukraintsev-1649511897>
12. Duszyk, M., Kaczmarek, P. Wojna na Ukrainie i migracja do Polski: Outlook and Challenges. *Intereconomics*. 2022. 57(3), p. 164-170 URL: <https://www.intereconomics.eu/contents/year/2022/number/3/article/the-war-in-ukraine-and-migration-to-poland-outlook-and-challenges.html>
13. Kozłowska L., Voropay S., Moroz V. Migrants in international relations: the practice of social development in Ukraine and the receiving countries of the EU in the light of the course and consequences of Russian aggression // колективна монографія «Міжнародне співтовариство та Україна в процесах економічного та цивілізаційного поступу: актуальні економіко-технологічні, ресурсні, інституціональні, безпекові та соціогуманітарні проблеми», м. Рига, Латвія, 2024, с.244-261
14. Kufliński M. Eurocentrism in Samuel P. Huntington's Concept of the Clash of Civilisations // *Polish Political Science Yearbook*. 2022. 51(3). P.125-134
15. Huntington, S. The clash of civilizations and the remaking of world order. New -York, 1996, 571p.

References:

1. Benzar A. Piestova O. (2024) Mihratsiini protsesy v Ukraini u voieniyni period (2022- pochatok 2023rr). *Aktualni pytannia u suchasni nauksi*. № 1(19) S.30-44
2. Boiarska O. (2015) Tsyvilizatsiina paradyhma S. Khantynhtona ta suchasna "liniia rozlomu" Ukrainy / O. A. Boiarska, O. O. Poplavskiy // *Politolohichniy visnyk*. Vyp. 79. S. 301–311.
3. Dyrektyva Rady 2001/55/Yes pro minimalni standarty dlia nadannia tymchasovoho zakhystu u vypadku masovoho nplyvu peremishchenykh osib ta pro zakhody, shcho spriyaiut zbalansovanosti zusyul mizh derzhavamy-chlenamy shchodo pryiniattia takykh osib ta rozpodilu naslidkiv takoho pryiomu. Rada Yevropeiskoho Soiuzu. URL: https://eur_lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:212:00
4. Libanova E., Pozniak O., Tsymbal O. (2022) Masshtaby ta naslidky vymushenoii mihratsiini naselennia Ukrainy vnaslidok zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*. -№ 2(48). S. 37-57. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001339377>
5. Parsons V. (2006) Publichna polityka: Vstup do teorii y praktyky analizu polityky: Per. z anhl. K. 549s.
6. Petukhova O. (2015) Konsolidatsiia: sutnist i vydy. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. - № 3. S. 130–135
7. Radoiu Yes ukhvaleno rishennia pro aktyvatsiuiu dii Dyrektyvy dlia ukrainsiv/ Council Implementing Decision(EU) 2022/382, 2022, 04.04 *Rada Yevropeiskoho Soiuzu*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU22006>
8. Rada Yes prodovzhyala tymchasovyi zakhyst dlia ukrainskykh bizhentsiv do bereznia-2026-roku, 2024, 06, 24 *Rada Yevropeiskoho Soiuzu*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/refugee-inflow-from-ukraine/>
9. Simakhova A., Tserkovnyi I. (2022) Mihratsiini protsesy v Ukraini v roky viiny: sotsialnyi aspekt. *Ekonomika*,

upravlinnia ta administruvannia.- № 4.(102). S. 61-64. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2022-4\(102\)](https://doi.org/10.26642/ema-2022-4(102))

10. Tsentr ekonomichnoi stratehii. Bizhentsi z Ukrainy: khto vony, skilky yikh ta yak yikh povertuty? Finalnyi zvit. 23.09.04 URL: <https://ces.org.ua/refugees-from-ukraine-ukr-final-report/>

11. 11,4 miliona ukraintsiv pokynuly svoi domivky cherez viinu – OON. RBK-Ukraina. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/voyny-svoi-doma-pokinuli-11-4mlnukraintsev-1649511897>

12. Duschyk, M., Kaczmarych, P.(2022) Wojna na Ukrainie i migracja do Polski: Outkook and Challenges. *Intereconomics.*- 57(3), p. 164-170 URL: <https://www.intereconomics.eu/contents/year/2022/number/3/article/the-war-in-ukraine-and-migration-to-poland-outlook-and-challenges.html>

13. Kozlovska L., Voropay S., Moroz V.(2024) Migrants in international relations: the practice of social development in Ukraine and the reseiving countries of the EU in the light of the course and consequences of Russian aggression // колективна монографія «*The international community and Ukraine in the processes of economic and civilisational progress: current economic, technological resource, institutional, security and socio-humanitarian issues*», Riga, Latvia, c.244-261

14. Kufliński M.(2022) Eurocentrism in Samuel P. Huntington’s Concept of the Clash of Civilisations//*Polish Political Science Yearbook.* 51(3), P.125-134

15. Huntington, S.(1996) *The clash of civilizations and the remaking of world order.* New York 571P.

DOI 10.31558/2617-0248.2026.11.4

УДК 321.02:329

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ ТА ЇХ ВЗАЄМОДІЯ З ІНСТИТУТАМИ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5769-7345>

Примуш М. В., д. політ. н., професор, Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара

У статті охарактеризовано політичні партії як ключовий елемент функціонування сучасної демократичної політичної системи, що забезпечує представництво інтересів громадян, формування політичних еліт, участь у виробленні державного курсу та організацію суспільної підтримки політичних рішень. Обґрунтовано, що ефективність партій визначається не лише їх участю у виборчому процесі, а й постійною інституційною взаємодією з органами державної влади, у межах якої відбувається трансформація суспільних запитів у конкретні управлінські рішення та публічну політику. Досліджено основні канали взаємодії політичних партій з інститутами політичної системи, зосереджені на парламенті, уряді, інституті президента або глави держави, виборчій адміністрації та судовій системі. Показано, що в парламенті політичні партії реалізують свій вплив через діяльність фракцій і комітетів, узгодження законодавчих ініціатив, формування коаліцій, організацію опозиційної діяльності та використання інструментів парламентського контролю над урядом, що забезпечує політичну відповідальність виконавчої влади. Визначено, що на урядовому рівні партії відіграють вирішальну роль у формуванні коаліцій, підтримці програмних пріоритетів через механізми партійної дисципліни, кадровому наповненні виконавчих органів та несенні політичної відповідальності за результати реалізації державної політики. Розкрито значення партій у підтримці кандидатів на посаду президента або глави держави, а також у формуванні політичної легітимності влади, що впливає на стабільність інституційної взаємодії в державі. Окреслено роль виборчих органів у забезпеченні рівності політичної конкуренції, контролю за фінансуванням партій та прозорістю їхньої діяльності у виборчому процесі. Особливу увагу приділено місцю судової влади та механізмів конституційного контролю у визначенні правових меж діяльності політичних партій, застосуванні санкцій у разі порушення законодавства та захисті демократичних принципів. Зроблено висновок, що ефективність функціонування політичних партій залежить від збалансованої взаємодії з інститутами політичної системи, поєднання політичної конкуренції з правовими нормами та забезпечення прозорості і підзвітності партійної діяльності, що є необхідною умовою стабільності демократичного політичного режиму.

Ключові слова: політичні партії, політична система, парламент, уряд, коаліція, опозиція, виборчі органи, конституційний контроль, партійне фінансування, Польща, Чехія, Словаччина.

Prymush M. Political parties and their interaction with the institutions of the political system

The article characterizes political parties as a central element of the political system that ensures the

representation of citizens' interests, the formation of political elites, participation in shaping the state's policy course, and the organization of public support for political decisions. It is substantiated that the effectiveness of parties is determined not only by their participation in elections, but also by their day to day interaction with institutions of power, within which societal demands are transformed into governance decisions. The main channels of such interaction are examined, focusing on the parliament, the government, the institution of the president or head of state, electoral administration, and the judicial system. It is shown that in parliament parties exercise influence through parliamentary factions and committees, coordination of legislative initiatives, coalition arrangements and opposition activity, as well as through instruments of government oversight that shape the political accountability of the executive branch. It is determined that at the governmental level parties form coalitions, secure support for program priorities through party discipline, staff executive structures, and bear political costs for the outcomes of public policy implementation. The role of parties in supporting candidates for the office of president or head of state and in building political legitimacy, which affects the stability of institutional interaction, is revealed. The importance of electoral bodies in ensuring equal political competition and in monitoring party financing and reporting during the electoral process is outlined. The place of courts and constitutional review in setting the legal limits of party activity, applying sanctions in cases of violations, and protecting democratic principles is described.

Keywords: political parties, political system, parliament, government, coalition, opposition, electoral bodies, constitutional review, party financing, Poland, Czech Republic, Slovakia.

Постановка проблеми. Політична партія є центральним інститутом демократичної системи, який забезпечує зв'язок між громадянами та державними структурами. Вона виражає інтереси певних соціальних груп, сприяє їх представленню у владних органах і впливає на формування політичного курсу держави. Стан розвитку партійного життя визначає ступінь зрілості демократичних інститутів, ефективність політичного управління та стабільність політичного режиму. Політичні партії виникли як результат еволюції суспільства від станово-станових і клієнтських об'єднань до масових політичних організацій, що діють на засадах ідеології, програми та внутрішньої дисципліни.

Партійна система визначає характер політичної конкуренції, рівень демократичності та стабільності влади. Вона складається з сукупності партій, що діють у межах держави, і відображає соціальну, ідеологічну та культурну різноманітність суспільства. Залежно від кількості та впливу політичних сил розрізняють однопартійні, двопартійні та багатопартійні системи.

Метою статті є комплексне висвітлення ролі політичних партій у політичній системі та з'ясування механізмів їх взаємодії з парламентом, урядом, інститутом глави держави, виборчими органами і судовою владою.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останні дослідження партій і партійних систем спираються на класичні підходи Дж. Сарторі (типологія та конкуренція партійних систем), М. Дюверже (організаційні моделі партій і вплив виборчих правил), Р. Міхельса (тенденція до олігархізації партій), С. Ліпсета і С. Роккана (соціальні розломи як основа партійних поділів), Р. Каца і П. Меїра (картелізація партій і зближення з державою), П. Норріс (участь, мобілізація, якість представництва), К. Мудде (радикальні партії та ідеологічні ніші). В українській науці проблематику партій, парламентських коаліцій та взаємодії партій з інститутами влади висвітлювали Ф. Рудич, М. Михальченко, В. Горбатенко, О. Майборода, Ю. Шведа, а правові аспекти діяльності партій пов'язують із конституційними гарантіями плюралізму, виборчим законодавством і вимогами прозорості фінансування.

Виклад основного матеріалу. Взаємодія політичних партій з інститутами політичної системи формує практичний механізм представницької демократії, у якому суспільні інтереси перетворюються на рішення, норми та публічну політику. Партія не зводиться до передвиборчого штабу, оскільки її вплив проявляється у щоденних процедурах державного управління, у роботі органів влади та у правилах політичної відповідальності. Зміст цієї взаємодії залежить від типу державного устрою, моделі правління, виборчої системи, рівня інституційної зрілості та політичної культури, однак ключові канали впливу повторюються у більшості демократичних систем. Політичні партії входять у простір парламенту, уряду, інституту глави держави, виборчих органів, а також взаємодіють із судовою владою та механізмами конституційного контролю, що разом утворює комплекс стримувань і противаг [1, с. 45].

Парламентська взаємодія партій проявляється також у коаліційних та опозиційних форматах, які визначають архітектуру влади і способи ухвалення рішень. Коаліція забезпечує формування більшості, стабільне голосування та підтримку урядових ініціатив, а опозиція створює механізм контролю, критики та альтернативного бачення. Конструктивна опозиційність у парламенті підвищує якість політичного процесу, оскільки змушує більшість обґрунтовувати рішення, враховувати ризики та оцінювати суспільні наслідки. Перехід опозиції у радикалізовану форму може блокувати процедурні механізми і знижувати легітимність парламенту, однак у межах демократичних правил опозиція виконує роль інституційного запобіжника від монополізації влади. Баланс між більшістю і меншістю підтримується регламентними правами опозиції, доступом до інформації, можливістю ініціювати слухання, створювати тимчасові слідчі комісії, ставити

запити та вимагати звітності уряду [2, с. 78]. Парламентський контроль уряду є сферою, де партійна взаємодія стає найбільш помітною для суспільства, оскільки саме тут публічно оцінюється ефективність виконавчої влади. Інструменти контролю включають слухання, запити, інтерпеляції, заслуховування міністрів, розгляд звітів, затвердження бюджету та процедурні механізми висловлення недовіри. Партії в більшості часто узгоджують контроль так, щоб зберегти стабільність кабінету, водночас не втратити довіру виборців, які очікують наглядової функції. Опозиційні партії, зі свого боку, прагнуть використати контрольні інструменти для виявлення помилок, корупційних ризиків, неефективності або невиконання обіцянок.

Взаємодія партій з урядом має іншу логіку, оскільки виконавча влада орієнтована на реалізацію політики та управління ресурсами. У парламентських і змішаних моделях партії беруть участь у формуванні уряду через коаліційні домовленості, розподіл портфелів та погодження програмних пріоритетів. Коаліційні переговори створюють простір для перетворення передвиборчих програм на компромісний урядовий документ, який визначає цілі, індикатори та часові рамки. У цих переговорах партії прагнуть зберегти ідентичність, але змушені погоджуватися на взаємні поступки, що часто змінює риторику з конкурентної на узгоджувальну.

Партійна дисципліна у взаємодії з урядом пов'язана з відповідальністю за ухвалені рішення та зі здатністю підтримувати єдність політичного курсу. Дисципліна означає узгоджене голосування фракції, стабільну підтримку ключових законопроектів уряду, передбачувану поведінку депутатів у питаннях бюджету, безпеки та стратегічних реформ. Надмірно жорстка дисципліна може послаблювати внутрішню демократію партії та зменшувати реальну автономію депутата як представника громадян, тоді як слабка дисципліна підвищує ризики урядової нестабільності та знижує ефективність виконання політики [3, с. 16].

Розподіл посад у виконавчій владі є інструментом, який поєднує партійні інтереси з функціональними потребами управління. У коаліційних урядах партії прагнуть отримати міністерства, що відповідають їхнім програмним пріоритетам, дозволяють демонструвати результат і забезпечують ресурс для реалізації політики. Водночас система призначень потребує компетентності, інституційної пам'яті та професійної державної служби, інакше політичні рішення можуть перетворитися на кадровий обмін, що знижує якість управління. Питання відповідальності за урядову політику стає критичним, оскільки партія, яка делегує міністрів, несе репутаційні витрати за успіхи і помилки міністерства, а коаліція відповідає колективно за загальний курс. У цьому сенсі взаємодія партій з урядом одночасно є механізмом реалізації демократії і випробуванням на інституційну зрілість, адже громадяни оцінюють здатність партій керувати державою, дотримуватися законності та забезпечувати ефективність політики [4, с. 88].

Загальна картина взаємодії партій з інститутами політичної системи демонструє, що партійна діяльність є одночасно політичною і правовою, а її результативність залежить від здатності поєднувати конкуренцію з інституційною відповідальністю. Парламентська робота перетворює ідеології на норми, урядова діяльність перетворює програми на політику, інститут глави держави додає символічну легітимацію і кадрові рішення, виборчі органи гарантують чесність доступу до влади, судова влада та конституційний контроль визначають межі, що захищають демократію і права людини. Узгодженість цих елементів створює умови, за яких партії можуть виконувати функцію представництва без руйнації інституцій, а державні інститути можуть приймати рішення без втрати зв'язку з суспільством. Порушення балансу у будь-якій ланці призводить до зниження довіри, послаблення відповідальності та зростання конфліктності, тому якісна демократія потребує не лише формальної наявності партій, а й сталої системи їхньої взаємодії з інститутами політичної системи на основі права і процедурної культури.

Правова рамка діяльності політичних партій у демократичній державі поєднує дві групи норм. Перша група визначає конституційні гарантії свободи об'єднання та принципи політичного плюралізму. Друга група встановлює процедурні правила створення партій, їх реєстрації, фінансування, звітності та юридичної відповідальності, включно з можливістю призупинення діяльності або розпуску у випадках грубого порушення закону. Порівняння Польщі, Чехії та Словаччини демонструє спільну логіку регулювання, де свобода партій визнається базовою цінністю, а контрольні механізми спрямовуються на захист демократичного ладу, прозорість коштів і добросовісність виборчого процесу [5, с. 21].

Польська модель починається з конституційних гарантій, які прямо закріплюють свободу створення і функціонування політичних партій як інструменту впливу на політику держави демократичними методами. Конституційна конструкція одночасно встановлює принцип публічності фінансування партій, що означає вимогу відкритості для суспільного контролю, а також містить заборону на партії та організації, що використовують тоталітарні методи, пропагують ненависть або допускають насильство як спосіб здобуття влади, а також приховують власну структуру чи членство. Такий підхід поєднує широку свободу політичної конкуренції з бар'єром проти практик, несумісних із конституційним ладом [6, с. 19].

Процедурний рівень у Польщі врегульовується спеціальним законом про політичні партії, який фіксує спосіб набуття партією правосуб'єктності. Юридичний статус партії пов'язується з внесенням до офіційного реєстру, що ведеться Окружним судом у Варшаві, а сама процедура реєстрації вимагає подання визначеного пакета відомостей і документів. Встановлення судового реєстру як точки входу у партійну систему має значення для легітимності, оскільки створює формальну перевірку відповідності заявлених статутних положень закону і забезпечує публічність базових даних про партію. У польській практиці реєстраційна модель описується як судова, тобто реєстрація здійснюється не виконавчим органом, а судом, який веде

реєстр [7, с. 76].

Чеська правова рамка має схожу загальну архітектуру, хоча інституційні вузли відрізняються. Центральним актом виступає закон Act No. 424/1991 Coll., який регулює створення, діяльність, фінансування, призупинення та припинення політичних партій і політичних рухів. Норма цього закону створює понятійні межі, визначає права та обов'язки суб'єктів партійного життя і закріплює механізми юридичної відповідальності, що робить його базовою точкою для всієї сфери партійного регулювання. Узагальнений опис закону як комплексного акту, що охоплює реєстрацію, фінансування і припинення діяльності, підтверджується як у джерелах ACE Project, так і в аналітичних матеріалах GRECO щодо прозорості партійного фінансування [8, с. 25].

Реєстраційний механізм у Чехії у значній мірі пов'язаний з Міністерством внутрішніх справ як адміністративним центром, який забезпечує ведення обліку та процедурний супровід, що прямо відображено у текстах закону, де фігурує компетенція міністерства у питаннях повідомлень про зміни, припинення та видалення з відповідних реєстраційних записів. Такий підхід означає, що у чеській системі адміністративний елемент відіграє ключову роль у повсякденному функціонуванні реєстрації і обліку партій, тоді як судова складова проявляється у контрольних процедурах.

Судовий контроль у Чехії має особливе значення для підтримання принципу демократичної конкуренції, оскільки система передбачає можливість судового рішення у випадках, коли партія не виконує передбачені законом обов'язки або коли її діяльність суперечить демократичним принципам. Публічні матеріали Міністерства внутрішніх справ прямо вказують, що за наявності порушень, пов'язаних з виконанням обов'язків, рішення може ухвалювати Верховний адміністративний суд за відповідною ініціативою. Юридична рамка такого контролю посилюється практикою, зафіксованою у матеріалах Європейського суду з прав людини, де описано випадок розпуску політичної партії рішенням Верховного адміністративного суду у 2010 році з посиланням на загрози демократичним принципам та правам інших осіб. Зміст цих джерел показує, що судовий механізм виступає не політичним інструментом, а процедурним запобіжником, який вимагає аргументації, доказів і правової оцінки [9, с. 60]. Словацька рамка регулювання виразно підкреслює принцип відокремлення політичних партій від держави як конституційну вимогу. Конституційні положення закріплюють свободу об'єднання, політичної участі та встановлюють, що партії і політичні рухи є відокремленими від держави, що формує ідею інституційної автономії партій та забороняє перетворення державного апарату на партійний інструмент. Офіційний текст Конституції Словацької Республіки, опублікований на ресурсі президента, містить відповідну норму про відокремлення партій від держави, а альтернативні конституційні збірники відтворюють цю ж конструкцію.

Профільний рівень регулювання у Словаччині забезпечує Act No. 85/2005 Coll., який визначає умови створення партії, правила реєстрації, фінансування та санкції. Закон прямо встановлює, що партія набуває статусу юридичної особи через реєстрацію у реєстрі партій, який веде Міністерство внутрішніх справ Словацької Республіки. Наявність єдиного адміністративного реєстру спрощує перевірку правового статусу партій і створює публічну точку контролю, що важливо для виборчих процедур, висування кандидатів і розподілу державної підтримки, якщо така передбачена. У тексті закону, опублікованому на ACE Project, прямо зазначено, що реєстр веде міністерство, а партія як юридична особа підлягає реєстрації саме там [10, с. 72]. Порівняння трьох моделей дозволяє виділити спільні стандарти. Конституційні рівні у Польщі та Словаччині прямо формулюють свободу створення партій і встановлюють бар'єри проти практик, що підривають демократичний лад, а чеська рамка реалізує ці принципи через спеціальний закон і судову практику. Реєстраційні механізми демонструють різні інституційні рішення, оскільки Польща закріплює судовий реєстр у Варшаві, Чехія і Словаччина пов'язують реєстраційно-облікові процедури з міністерствами внутрішніх справ, хоча контрольні санкції у критичних випадках виводяться у судову сферу. Фінансова прозорість у Польщі має чітко артикульований обов'язок щорічної звітності до виборчої комісії, що показує пріоритет публічного контролю над коштами як елемент легітимності партійної конкуренції. У Чехії та Словаччині комплексність регулювання фінансів відображається у профільних актах і наглядних практиках, які підкріплюються міжнародними оцінками прозорості та доброчесності. У кожній з систем простежується однакова ідея, що правове регулювання не замінює політичної конкуренції, а створює межі для її безпечного функціонування.

Висновки. Партії взаємодіють з інститутами політичної системи через парламентські процедури, урядове формування політики, президентську легітимацію, виборчу адміністрацію та судовий контроль, а правове регулювання визначає рамки цієї взаємодії і мінімізує ризики зловживань. Польща демонструє сильну конституційну артикуляцію відкритості фінансування та судову модель реєстрації партій, що підсилює формальну легітимність і публічний контроль. Чехія спирається на комплексний закон 424/1991 Coll. і використовує судові механізми, включно з можливістю рішень Верховного адміністративного суду, для забезпечення виконання партіями їхніх юридичних обов'язків. Словаччина поєднує конституційний принцип відокремлення партій від держави з адміністративним веденням реєстру у Міністерстві внутрішніх справ і судовою процедурою розпуску у Верховному суді, що підкреслює значення процесуальних гарантій при застосуванні найсуворіших санкцій. Загальний висновок полягає у тому, що ефективна демократія потребує одночасно політичного плюралізму і чітких юридичних правил, які забезпечують прозорість фінансів, рівність конкуренції та захист конституційного ладу без адміністративного тиску на легальну опозицію.

Бібліографічний список:

1. Авксентьев А. Сучасна теорія голосування в контексті українських електоральних трансформацій : дис. канд. політ. наук : 23.00.01. Харків, 2017. 274 с.
2. Богашева Н. Відносини держави і політичних партій в Україні: конституційно правові аспекти. Київ : Логос, 2012. 446 с.
3. Кармазіна М. Політичні партії в Україні (2014–2017 рр.) / М. Кармазіна. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2018. 168 с.
4. Кресіна І. Політико правові засади трансформації партійної системи України / І. Кресіна. Київ : Логос, 2016. 510 с.
5. Обушний М. І. Партологія : навч. посіб. / М. І. Обушний, М. В. Примуш, Ю. Р. Шведа ; за ред. М. І. Обушного. Київ : Арістей, 2017. 432 с.
6. Романюк А. С. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Вишеградської групи та інших країн Центрально Східної Європи : монографія / А. С. Романюк, В. С. Литвин. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2016. 548 с.
7. Остапеч Ю. Еволюція партійних систем країн Вишеградської четвірки: досвід для України / Ю. Остапеч, С. Гайданка, А. Ключкович, Н. Марадик ; НДІ політичної регіоналістики ; ДВНЗ «Ужгородський нац. ун-т». Ужгород : ПП Данило С. І., 2015. 256 с.
8. Meleshevich A. Party Systems in Post Soviet Countries: A Comparative Study of Political Institutionalization in the Baltic States, Russia and Ukraine / A. Meleshevich. New York : Palgrave Macmillan, 2016. 302 p.
9. Mainwaring S. Building Democratic Institutions: Party Systems in Latin America / S. Mainwaring, T. R. Scully. Stanford : Stanford University Press, 2015. 578 p.
10. Lijphart A. Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty Six Countries / A. Lijphart. New Haven : Yale University Press, 2017. 368 p.

References:

1. Avksentiev A. (2017). Modern Voting Theory in the Context of Ukrainian Electoral Transformations : PhD diss. (Candidate of Political Sciences) : 23.00.01. Kharkiv, 274.
2. Bohasheva N. (2012). Relations between the State and Political Parties in Ukraine: Constitutional and Legal Aspects. Kyiv : Logos. 446.
3. Karmazina M. (2018). Political Parties in Ukraine (2014–2017) / M. Karmazina. Kyiv : I. F. Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the NAS of Ukraine, 168 .
4. Kresina I. (2016). Political and Legal Foundations of the Transformation of Ukraine's Party System / I. Kresina. Kyiv : Logos, 510.
5. Obushnyi M. I. (2017). Partology : textbook / M. I. Obushnyi, M. V. Prymush, Yu. R. Shveda ; ed. by M. I. Obushnyi. Kyiv : Aristei, 432.
6. Romaniuk A. S. (2016). Comparative Analysis of Political Institutions of the Visegrad Group Countries and Other Central and Eastern European Countries : monograph / A. S. Romaniuk, V. S. Lytvyn. Lviv : Ivan Franko National University of Lviv, 548.
7. Ostapets Yu. (2015). Evolution of Party Systems in the Visegrad Four Countries: Experience for Ukraine / Yu. Ostapets, Ye. Haidanka, A. Kliuchkovych, N. Maradyk ; Research Institute of Political Regional Studies ; Uzhhorod National University. Uzhhorod : Danylo S. I. Publishing House, 256.
8. Meleshevich A. (2016). Party Systems in Post-Soviet Countries: A Comparative Study of Political Institutionalization in the Baltic States, Russia and Ukraine. New York : Palgrave Macmillan, 302 .
9. Mainwaring S. (2015). Building Democratic Institutions: Party Systems in Latin America / S. Mainwaring, T. R. Scully. Stanford : Stanford University Press, 578.
10. Lijphart A. (2017). Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries / A. Lijphart. New Haven : Yale University Press, 368.

DOI 10.31558/2617-0248.2026.11.5

УДК 323(437.3):321.7

ПЕРЕФОРМАТУВАННЯ ОПОЗИЦІЙНОГО ПОЛЯ УГОРЩИНИ В 2022–2025 РР. ЯК ВИКЛИК ПОЛІТИЧНОМУ РЕЖИМУ ВІКТОРА ОРБАНАORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8280-7104>**Бусленко В. В., д. політ. н., професор, Волинський національний університет імені Лесі Українки**

Здійснено комплексний аналіз трансформації політичного ландшафту Угорщини впродовж 2022–2025 років. Досліджено складний процес переходу від глибокої системної кризи традиційних опозиційних партій, що настала після їхньої нищівної поразки на парламентських виборах 2022 року, до формування принципово нового центру політичного тяжіння навколо Петера Мадяра та партії «Тиса». Показано, що занепад старої опозиції супроводжувався фрагментацією політичного поля, зниженням довіри виборців до традиційних партій та формуванням запиту на нові політичні суб'єкти, здатні кинути виклик домінуванню «Фідес». У роботі висвітлено зміст і механізми так званої «інституційної інженерії» режиму В. Орбана, зокрема використання джерримендерингу, посилення політичного контролю над органами виборчої адміністрації, концентрацію медійних ресурсів та обмеження доступу опозиції до ключових каналів політичної комунікації. Показано, що ці інструменти були спрямовані на системне обмеження політичної суб'єктності опонентів влади та закріплення структурної переваги правлячої коаліції у виборчому процесі. Особливу увагу приділено феномену П. Мадяра як «третьої сили», що використовує стратегію «дзеркального популізму» та патріотичну риторичку для мобілізації розчарованого електорату як колишніх прихильників опозиції, так і частини виборців «Фідес». На основі соціологічних даних показано поступову ерозію електоральної бази правлячої партії в урбанізованих регіонах і серед молодих виборців, що створює передумови для загострення політичної конкуренції напередодні парламентських виборів 2026 року. Особливу увагу приділено урядовій стратегії «токсичної поляризації», спрямованій на делегітимізацію опозиції через наративи про «іноземне втручання», сек'юритизацію політичної риторички та звинувачення опозиційних діячів у зв'язках із зовнішніми акторами, зокрема українською розвідкою. Проаналізовано також зовнішньополітичний дискурс нової опозиції. Встановлено, що позиція П. Мадяра щодо України має прагматично стриманий характер: підтримуючи суверенітет України, він водночас виступає проти постачання зброї та прискореного вступу країни до Європейського Союзу, що зумовлено необхідністю конкурувати за консервативний сегмент угорського електорату. Підкреслюється, що електоральне лідерство опозиції у 2025 році створює стратегічне «вікно можливостей» для потенційного перезавантаження українсько-угорських відносин на засадах прагматичного партнерства у разі зміни політичної влади за результатами парламентських виборів 2026 року.

Ключові слова: держава, Угорщина, політична опозиція, політичний режим, політичний конфлікт, Віктор Орбан, автократизація, українсько-угорські відносини.

Buslenko V. Reformatting Hungary's opposition field in 2022–2025 as a challenge to Viktor Orbán's political regime

This paper provides a comprehensive analysis of the transformation of Hungary's political landscape during the 2022–2025 period. It explores the transition from the crisis of traditional opposition forces following their 2022 election defeat to the emergence of a new pole of political influence centered around Péter Magyar and the TISZA party. The study highlights the substance and methods of Viktor Orbán's "institutional engineering" (specifically gerrymandering, control over the electoral vertical, and media blockades) aimed at systematically limiting the agency of the regime's opponents. Particular attention is paid to the phenomenon of P. Magyar as a "third force" that utilizes methods of mirror populism and patriotic rhetoric to mobilize a disillusioned electorate. Based on sociological data, the research demonstrates the erosion of the ruling Fidesz party's electoral base in urbanized regions and among the youth. The paper reveals the government's strategy of "toxic polarization" used to discredit the opposition through narratives of "foreign interference" and the securitization of rhetoric (including allegations of links to Ukrainian intelligence). A specific emphasis is placed on analyzing the foreign policy course of the new

opposition. It is established that Péter Magyar's stance on Ukraine is pragmatically restrained: while supporting Ukraine's sovereignty, he simultaneously opposes arms supplies and accelerated EU accession, a position dictated by the need to compete for the conservative voter. The conclusions underline that the opposition's electoral leadership in 2025 creates a "strategic window of opportunity" for resetting Ukrainian-Hungarian relations on the basis of constructive partnership in the event of a change in power following the 2026 elections.

Keywords: state, Hungary, political opposition, political regime, political conflict, Viktor Orbán, autocratization, Ukrainian-Hungarian relations.

Актуальність дослідження. Впродовж останнього десятиліття політичний ландшафт Угорщини став об'єктом прискіпливої уваги дослідників як еталонний приклад «демократичного регресу» (*democratic backsliding*) всередині Європейського Союзу. Домінуюче становище партії «Фідес» (*Fidesz*) під керівництвом Віктора Орбана призвело до формування специфічної моделі «неліберальної демократії», де формальні політичні інститути поєднуються з жорсткою вертикаллю виконавчої влади та фактичною монополізацією медіапростору. Особливу увагу режим В. Орбана зосередив на нейтралізації політичних конкурентів, насамперед системної опозиції. Правляча еліта не просто вступила у конкурентну боротьбу, а вдалася до інституційної інженерії – систематичної зміни «правил гри», що робило перемогу альтернативних сил у межах чинного правового поля практично неможливою.

У контексті підготовки до парламентських виборів 2026 року, посилення позицій нових опозиційних суб'єктів актуалізує питання дескалації міждержавної напруги та перспектив перегляду вето-політики Угорщини в межах ЄС та НАТО. Дослідження спроможності опозиції вибудувати альтернативний зовнішньополітичний дискурс, вільний від інструменталізації «українського питання» у внутрішній пропаганді, є критично важливим для прогнозування безпекової архітектури Центрально-Східної Європи у період 2025–2026 рр.

Метою статті є комплексний аналіз динаміки взаємодії правлячого режиму та опозиційних сил Угорщини у період 2022–2025 рр. Дослідження зосереджено на виявленні механізмів трансформації внутрішньополітичної легітимності влади в умовах демократичного регресу, а також на прогнозуванні впливу цих процесів на вектори українсько-угорських відносин.

Завданням дослідження визначено розкрити зміст та методи «інституційної інженерії» В. Орбана як інструменту обмеження політичної суб'єктності опозиційних сил; дослідити еволюцію опозиційного поля Угорщини у 2024–2025 рр., приділивши особливу увагу феномену «позасистемних» лідерів (зокрема П. Мадяра) та партії «Тиса».

Хронологічні межі дослідження. Нижня межа (2022 р.) зумовлена перемогою партії «Фідес» на парламентських виборах, що призвела до чергової поразки об'єднаної опозиції та поглиблення процесів автократизації політичної системи. Верхня межа (2025 р.) охоплює період активізації нових опозиційних акторів та структур, зокрема П. Мадяра та партії «Тиса», що дозволяє проаналізувати зміну політичної суб'єктності опонентів режиму та виявити нові сценарії політичної конкуренції в країні.

Ступінь наукового дослідження проблеми. Теоретичний фундамент дослідження становлять праці, присвячені аналізу системних трансформацій політичного режиму Угорщини та еволюції владної вертикалі. Зокрема, Ю. Остапеч ґрунтовно дослідив вплив парламентських виборів 2022 р. на архітектуру та конфігурацію партійної системи країни [1]. Важливий методологічний інструментарій для ідентифікації антиплюралістичних партій запропонували Дж. Медзіхорські та С. Ліндберг [2], що дозволило верифікувати характер правлячого режиму «Фідес». Загальнотеоретичні аспекти легітимності влади та чинники її детермінації розглядає Н. Кононенко [3], чий напрацювання сприяли глибшому розумінню стійкості чинного угорського режиму.

Окрему групу джерел становлять міжнародні моніторингові звіти, що фіксують стан демократичних інститутів. Аналітичні доповіді *Freedom House* (2025) [4] та *VTI* (2024) [5] надають комплексну оцінку ерозії демократії в Угорщині та обмеженню суб'єктності опозиційних сил. Дослідження А. Фабіо та С. Ліндберга контекстуалізує угорський кейс у межах глобального тренду «автократизації» [6].

Емпіричну базу статті посилено даними угорського соціологічного центру *Medián*, що відображають динаміку рейтингів П. Мадяра та В. Орбана наприкінці 2025 р. Кореляція даних дозволила простежити особливості електоральної поведінки прихильників партії «Тиса» (зокрема їхнє ставлення до євроінтеграції України) та розкрити логіку стратегічного маневрування опозиційного лідера). Більшість наявних досліджень фокусуються на консолідації влади В. Орбана у 2010–2022 рр. Загалом феномен стрімкого зростання політичного впливу П. Мадяра та активізація діяльності партії «Тиса» у період 2024–2025 рр. та специфіка взаємовідносин влади та опозиції в Угорщині в означений період ще не отримали належного відображення в наукових працях. Більшість наявних матеріалів мають переважно прикладний характер і представлені у формі соціологічних моніторингових чи аналітичних довідок.

Виклад основного матеріалу. В партійній системі Угорщини після повалення комуністичного режиму провідною політичною силою стала партія Фідес. Вона пройшла шлях від радикального молодіжного руху до

консервативної партії зі значним впливом та сформованою електоральною базою. Сьогодні «Фідес» характеризується як правопопулістська, антиплюралістична [2, с. 425], націоналістична та євроскептична партія. Це партія лідерського типу а її незмінним лідером є Віктор Орбан. За його правління в державі сформувалася жорстка вертикаль влади, відбулося послаблення системи «стримувань і противаг», спостерігається конфліктний характер боротьби з опозицією, що стало класичним прикладом переходу держави до автократизму.

Щодо самої політичної опозиції, то на початку досліджуваного періоду вона була представлена широким, але ідеологічно гетерогенним альянсом «Об'єднані за Угорщину». До його складу в 2022 р. входили шість партій: «Демократична коаліція» (DK) – ліволіберальна сила під керівництвом Ференца Дюрчана; «Моментум» (скорочено з горської *Momentum*) – проєвропейська партія ліберального спрямування, яка популярна серед молоді; «Рух за кращу Угорщину» (*Jobbik*) – колишня праворадикальна партія, що еволюціонувала до поміркованого консерватизму; Угорська соціалістична партія (MSZP) – традиційна лівоцентристська партія соціал-демократичного спрямування; «Зелена партія Угорщини» (LMP) – ліберальна екологічна партія; «Діалог за Угорщину» (*Párbeszéd*) – ще одна «зелена» партія лівого спрямування, яка часто виступала в альянсі з соціалістами [1, с. 83].

Після парламентських виборів 2022 р., які завершилися впевненою перемогою виборчого блоку «Фідес–ХДНП», угорська опозиція опинилася у стані глибокої кризи. Це було зумовлено як внутрішньою роздробленістю та ідеологічними суперечностями всередині коаліції, так і системно нерівним доступом до ключових ресурсів. Провал стратегії «єдиного списку» продемонстрував неспроможність штучного об'єднання різнорідних ідеологічних сил – від консервативного «Йоббіка» до ліволіберальної «Демократичної коаліції» – створити реальну альтернативу домінуючому дискурсу «Фідес».

Електоральна невдача опозиції у 2022 р. стала закономірним наслідком монополізації політичного простору з боку «Фідес». У період 2022–2024 рр. режим В. Орбана остаточно перейшов від пасивного ігнорування конкурентів до фази агресивної інституційної та превентивної боротьби. Використання адміністративного ресурсу перетворилося на інструмент системного витіснення опозиції на периферію політичного життя, фактично позбавляючи її ресурсів для опору. Ключовим інструментом для цього стала не просто відкрита конфронтація, а використання специфічних «інституційних пасток», які юридично та фінансово паралізували будь-яку опозиційну активність ще на етапі її організаційного становлення. Однією з найбільш фундаментальних серед них є радикальна трансформація виборчого законодавства та маніпуляція межами виборчих округів (джерримендеринг). Зокрема, залишалася критичним питання незалежності виборчої вертикалі, оскільки механізм формування Національної виборчої комісії (NVB) зосереджувався в руках президента та парламентської більшості, які призначали членів органу на дев'ять років [4]. Відсутність прямих консультацій із громадськістю та закритість процедури відбору посилювали сумніви міжнародних спостерігачів щодо об'єктивності NVB. За роки каденції В. Орбана стандарти неупередженості державних інституцій були фактично підмінені політичною лояльністю. Це призвело до посилення нерівності серед виборців, зокрема через обмеження доступу до голосування для діаспори та системні бар'єри, що заважали повноцінній участі національних спільнот у виборчому процесі. Відмітимо, що хоча сама процедура голосування залишалася технічно коректною, в аналітичному звіті Фонду Бертельсмана наголошується на нерівності умов [5]. Щодо виборчої системи, то вона встановлена парламентською більшістю «Фідес–КДНП» та регулярно змінювалася відповідно до політичних інтересів правлячої коаліції.

Одним із найвиразніших проявів «інституційної інженерії» режиму став джеримендеринг. Починаючи з 2020 р., правляча партія реалізувала стратегію систематичного перегляду меж виборчих округів, адаптуючи їх під власну електоральну географію. Це дозволило «Фідес» конвертувати відносну перевагу в голосах у тотальну парламентську більшість, штучно нівелюючи потенційний ефект від консолідації опозиційних сил. Така трансформація виборчої карти не лише обмежила шанси альтернативних суб'єктів на перемогу, а й деформувала фундаментальний принцип рівного представництва, закріпивши структурну диспропорцію в політичній системі. Зазначені процеси деградації демократичних інститутів дали підстави експертам шведського інституту *V-Dem* А. Фабіо та С. Ліндбергу констатувати, що Угорщина остаточно закріпилася у статусі електоральної автократії [6, с. 25].

Поразка на виборах та системний тиск з боку Віктора Орбана призвели до тривалої дезорієнтації традиційних опозиційних сил, спричинивши глибоку фрагментацію політичного поля та підірвав довіри протестного електорату. Традиційні опозиційні партії, які роками намагалися боротися з Орбаном, поступово втрачали свій вплив. Зокрема, «Демократична коаліція», як колись найбільша опозиційна сила тепер боролася за подолання бар'єру в 10%. «Моментум» як молода ліберальна партія та «Угорська соціалістична партія» фактично зникли з великої політики. Внаслідок цього в центрі політичного спектра утворився вакуум, який почали заповнювати нові опозиційні актори. Дистанціюючись від дискредитованих партійних структур минулого, вони зуміли мобілізувати прихильників та створити реальний виклик стабільності режиму Орбана.

Період 2024–2025 років став переломним для угорської політики завдяки появі принципово нового опонента режиму В. Орбана – партії «Тіса» (*TISZA*) на чолі з Петером Мадяром. На відміну від традиційної опозиції, дана політична сила позиціонувала себе як «третій шлях», успішно апелюючи до розчарованого електорату обох таборів: як колишніх прихильників опозиційних партій, так і виборців правлячої «Фідес».

П. Мадяру вдалося сформувати імідж безкомпромісного борця за законність та справедливість, якого чинна влада сприймала як дестабілізуючу силу. Така загроза ставала для дискурсу В. Орбана не лише електоральною, а й «екзистенційною», оскільки новий актор часто використовував його ж методи (популізм, патріотичну риторичку), але вже проти нього. На відміну від колишніх опонентів, П. Мадяр не намагався грати за правилами, встановленими режимом. Його стратегія – це використання дзеркальних методів Орбана: патріотичного дискурсу, прямого спілкування з виборцями та популістських гасел, спрямованих на демонтаж системи «корупційної олігархії». Таким чином, для В. Орбана це виклик нового типу – не класичне ідеологічне протистояння «правих» і «лівих», а персоналізована технологічна деструкція системи зсередини.

Електоральний прорив «Тиси» розпочався наприкінці 2024 року, коли партія вперше зрівнялася в рейтингах із «Фідес». Згодом вона перехопила лідерство і впродовж 2025 р. стабільно утримувала перевагу в межах 5–10%. Згідно з репрезентативним опитуванням центру *Median*, проведеним у листопаді 2025 р., «Тиса» продовжувала очолювати симпатії громадян, випереджаючи партію влади на 5 % серед усього населення виборчого віку. Дослідження угорського Інституту соціальних досліджень підтверджували, що політична конкуренція в країні залишається надзвичайно гострою. Спостерігається чіткий розрив у структурі підтримки: «Тиса» домінувала у більшості типів населених пунктів, зокрема у великих та середніх містах. «Фідес» зберігала лідерство лише у малих населених пунктах та сільській місцевості, що свідчить про поступову ерозію електоральної бази правлячої партії в урбанізованих регіонах [7]. Дані показують, що П. Мадяр – це лідер «молодої та середньої» Угорщини (до 60% підтримки серед молоді), тоді як В. Орбан утримує владу завдяки пенсіонерам та сільським регіонам. Тому конфлікт по лінії Мадяр – Орбан – є конфліктом «майбутнього проти минулого».

Саме проти П. Мадяра та партії «Тиса» такі інституційні бар'єри, як джерримендеринг, медійна облога почали застосовуватися з подвоєною інтенсивністю. Так, регулярні трансформації виборчої системи Угорщини, ініційовані коаліцією «Фідес – КДНП», безпосередньо відображали політичні пріоритети правлячої сили, яка ще з 2010 р. розпочала практику маніпуляції межами округів заради власної вигоди. Черговим етапом цього процесу стали листопадові поправки 2024 р., які, серед іншого, «передбачали зміну меж виборчих округів для зменшення кількості мандатів у прихильному до опозиції Будапешті та спрощували процедуру перерахунку голосів після виборів» [4]. Норми зменшували кількість представницьких мандатів від цього регіону та одночасно запроваджували полегшений алгоритм перегляду результатів голосування.

У боротьбі за електорат угорська опозиція зіткнулася з наслідками повної інституційної монополізації медіапростору. Система побудована таким чином, що державні ресурси та мережа афілійованих приватних ЗМІ працювали виключно на легітимізацію чинного режиму. Особливу роль у процесі делегітимізації П. Мадяра відіграли проурядові видання, зокрема *Magyar Nemzet*, *Origo* та *Mandiner*, які фактично стали інструментами реалізації стратегії дискредитації політика. Через підконтрольні медіа влада розгорнула масштабну кампанію «чорного піару», побудовану на щоденному тиражуванні маніпулятивного та компрометуючого контенту. Ці зусилля спрямовувалися не лише на руйнування репутації Мадяра, а й на штучне розпалювання суспільної ворожнечі через радикалізацію електорату партії «Фідес».

Система політичних наративів, вибудована угорським владним істеблішментом, базувалася на стратегії делегітимізації П. Мадяра та його партії через маркування як антинаціональної сили. Її можна класифікувати за декількома векторами:

1. Наратив «зовнішнього управління»: П. Мадяра позиціонували як інструмент впливу Брюсселя та структур Дж. Сороса. Незважаючи на його праве політичне походження, пропаганда маркувала його як «лівого» політика, афілійованого з іноземними центрами впливу. Згадуючи партію «Тиса» та П. Мад'яра, В. Орбан зазначав: «Ми також знаємо, що в них є обраний маріонетковий уряд, у них вже є партія, яку вони хочуть посадити нам на шию, і в них також є людина для цього, справжній підписант, ідеальний кандидат на голову маріонеткового уряду» [8].

2. Сек'юритизація риторики. У межах антиукраїнського дискурсу, панівного в офіційному Будапешті, П. Мадяру інкримінували наміри втягнути Угорщину у збройний конфлікт з Росією. Логіка пропагандистських ресурсів зводилася до твердження: оскільки політик виступає за зміну уряду В. Орбана (як «гаранта миру»), він автоматично діяв в інтересах іноземної розвідки, зокрема української. Урядовий медіа-холдинг *KESMA* (зокрема портал *Origo*) систематично тиражував матеріали про зв'язки оточення П. Мадяра з українською військовою розвідкою, маркуючи гуманітарну співпрацю як розвідувальну діяльність. Ключовим моментом стала справа Роланда Цебера (*Roland Tseber*) (закарпатського політика, який супроводжував П. Мадяра в Києві). Провладні ЗМІ називають Р. Цебера «українським шпигуном», якого нібито раніше вислали за таку діяльність з Угорщини. П. Мадяр називав його «своїм братом», що дозволило пропаганді стверджувати про «прямий зв'язок лідера опозиції з українською військовою розвідкою» (ГУР) [9]. Використання таких звинувачень мало на меті не лише понизити рейтинг опозиціонера, а й перевести політичну конкуренцію в площину кримінального переслідування за статтею про державну зраду з метою усунення конкурента з виборчих перегонів.

3. Геополітична інструменталізація: будь-яка опозиційна активність П. Мадяра трактувалася медіа як виконання завдань «західних кураторів» з метою дестабілізації країни на користь України.

Згідно з аналітичними звітами Інституту *V-Dem*, Угорщина в 2025 р. залишалася лідером у

використанні «державної дезінформації» серед країн ЄС. Одним із наслідків реалізації цієї стратегії є глибока поляризація суспільства. Як зазначали експерти Фонду Бертельсмана «Фідес» використовував популістський наратив, заснований на дихотомії «ми» і «вони», щоб підтримувати та поглиблювати лінії конфлікту в угорському суспільстві» [5]. Як результат, показники поляризації в Угорщині в 2024 році досягли верхньої третини шкали – так званого «токсичного рівня» [6, с. 38]. За визначенням української дослідниці Н. Кононенко, ознаками токсичної поляризації є:

розподіл громадян на два ворогуючі табори через уніфікацію дрібних розколів у єдиний домінуючий конфлікт;

трансформація політичної ідентичності таборів у соціальну, що вимагає публічної демонстрації лояльності до «своєї команди»;

формування навколо цих ідентичностей політичних вимог із одночасним запровадженням культури «кенселінгу» (скасування) цінностей іншої групи;

перетворення міжгрупової комунікації на маніхейську та антагоністичну, де в медіапросторі домінує позиція лише однієї сторони» [3, с. 79–80].

Такий високий рівень суспільного розколу дозволив владі маркувати появу партії «Тиса» як іноземне втручання, а не як результат внутрішньополітичних процесів. Дезінформаційна стратегія уряду виконувала подвійну функцію: вона не лише дискредитувала П. Мадяра в очах лояльного електорату, а й паралізувала можливість раціонального діалогу, заміщуючи політичну конкуренцію антагоністичним конфліктом між «захисниками суверенітету» та «агентами впливу». У стані штучно підтримуваного розколу В. Орбан отримав можливість ігнорувати резонансні корупційні скандали, на яких акцентував увагу П. Мадяр, успішно зміщуючи фокус суспільної уваги на екзистенційний конфлікт з Брюсселем та Україною.

Однак зростання дезінформації та поляризації призвело до ефекту «бумеранга», давши неочікуваний для владної верхівки результат. Замість очікуваної маргіналізації П. Мадяра, тотальні інформаційні атаки спричинили, по-перше, *гіперболізацію впізнаваності*: постійна присутність у медіаполі зробила його головним антагоністом системи в очах виборців. По-друге, сформували *образ жертви політичних переслідувань*. Надмірний тиск з боку державного апарату активував захисні механізми суспільної психології, трансформуючи образ політика на жертву режиму. По-третє, це сприяло *консолідації протестного електорату*: громадяни, втомлені від агресивної офіційної риторики, почали сприймати П. Мадяра як реальну альтернативу, що призвело до зростання його електоральних рейтингів всупереч зусиллям медіахолдинрів. Використовуючи мережеву структуру та соціальні медіа, «Тиса» вибудувала комунікацію, яка ефективно обходила державні фільтри. Це дозволило партії не лише втримати лідерство, а й зміцнити свої позиції в умовах, які раніше вважалися фатальними для угорської опозиції.

В умовах жорсткої конкурентної боротьби та інформаційного тиску лідер опозиційної партії «Тиса» Петер Мадяр зайняв стриману позицію в питаннях щодо України та ЄС. Хоча його партія позиціонувала себе як проукраїнська та проєвропейська сила, у питаннях війни опозиціонер уникав зайвої радикальності. Це зумовлювалося прагненням не відлякати консервативного угорського виборця, який побоювався втягнення країни у збройний конфлікт. Політик чітко заявляв про підтримку суверенітету України, проте водночас критикував певні аспекти військової допомоги. Найбільш виразно така позиція проявилася в липні 2025 р., коли П. Мадяр сказав: «Поділяємо позицію уряду [Будапешта]: ми не будемо надсилати війська чи зброю до України з Угорщини. Ви знаєте про делікатну ситуацію Угорщини в цій війні» [10].

Попри офіційні заяви керівництва угорської партії «Тиса» щодо відмови підтримувати прискорений вступ України до ЄС, позиція її електорату виглядала значно прогресивнішою. Згідно з результатами опитування соціологічного центру «Республіка», проведеного на початку квітня 2025 р., чверть прихильників «Тиси» схвалювали негайне членство України, а 52% підтримували її вступ протягом найближчих 7–10 років. Примітно, що цей показник підтримки середньострокової інтеграції навіть перевищив цифри «старої опозиції», де він становив 46% [11]. Такий розрив між настроями виборців та риторикою партійних лідерів свідчив про складне політичне маневрування: поки прихильники партії демонстрували чітку євроатлантичну орієнтацію, партійне керівництво змушене орієнтуватися на консервативний курс, який багато в чому збігався з позицією Віктора Orbana.

Фундаментальна різниця між «Тисою» та урядом «Фідес» полягала не у ставленні до допомоги Україні, а у підході до відносин із Брюсселем. На відміну від Віктора Orbana, PISZA прагнула повернути Угорщину до конструктивного діалогу з ЄС та розблокувати заморожені європейські фонди. Головна мета політики партії, на думку П. Мадяра, полягала в тому, щоб «перекопати союзників і домогтися повернення всіх коштів ЄС, на які має право Угорщина» [12].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Період 2022–2025 рр. позначився глибинною трансформацією політичного ландшафту Угорщини: від електоральної апатії та маргіналізації традиційної опозиції до появи нових політичних акторів, здатних кинути реальний виклик режиму В. Orbana. Консолідація електорату навколо П. Мадяра як «третьої сили» засвідчила запит суспільства на альтернативну модель управління, яка не є прямою антитезою консервативним цінностям, а виступає проти їхньої корупційної інструменталізації з боку чинної влади.

Позиціонування П. Мадяра як консервативного ліберала зумовлює його прагматичну, а подекуди

стриману позицію щодо українського питання. Підтримуючи суверенітет України та гуманітарну допомогу, політик змушений маневрувати у питаннях військової підтримки, щоб нівелювати закиди у «зраді національних інтересів» та мобілізувати розчарованих прихильників «Фідес». Хоча ядро підтримки партії «Тиса» (молодь та помірковані консерватори) є більш прихильним до України, воно залишається чутливим до державної пропаганди.

Успішна передвиборча кампанія «Тиси», розпочата у червні 2025 р., та її лідерство в електоральних рейтингах свідчать про зміну балансу сил. Поступова втрата політичної ваги В. Орбаном сприймається незалежними медіа як сигнал до потенційної зміни влади на парламентських виборах, що відкриває шлях до інтенсифікації підтримки України на шляху до ЄС та НАТО.

Водночас подальші дослідження мають зосередитися на контрзаходах правлячої партії. Очікується посилення стратегії дискредитації П. Мадяра через звинувачення в іноземному впливі та шпигунстві. Існує висока ймовірність використання партією «Фідес» парламентської більшості для превентивної зміни виборчого законодавства на свою користь, що вже є предметом гострих дискусій у політичних колах.

Попри успіхи, опозиція залишається в умовах жорсткої медійної блокади та тиску з боку підконтрольних уряду ЗМІ. Проте потенційна трансформація політичного режиму в Угорщині відкриває стратегічне «вікно можливостей» для концептуального перезавантаження двосторонніх відносин за лінією Будапешт–Київ на засадах конструктивного партнерства.

Бібліографічний список:

1. Остапеч Ю., Радько А. Вплив парламентських виборів в Угорщині 2022 року на акторний склад та конфігурацію партійної системи. *Регіональні студії*. 2023. № 32. С. 81–86. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2023.32.13>.

2. Medzihorsky J., Lindberg S. Walking the talk: How to identify anti-pluralist parties. *Party Politics*. 2024. Vol. 30 (3). pp. 420–434. DOI: 10.1177/13540688231153092.

3. Кононенко Н. Легітимність влади: чинники детермінації у повоєнній Україні. *Політичні дослідження*. 2023. № 1 (5). С. 68–86. DOI: 10.53317/2786-4774-2023-1-4.

4. Freedom House. Hungary: Freedom in the World 2025 Country Report. 2025. URL: <https://freedomhouse.org/country/hungary/freedom-world/2025>.

5. BTI 2024. Hungary Report. URL: <https://bti-project.org/en/reports/country-dashboard/HUN>.

6. Fabio A. Good God A., Lindberg S. Democracy Report 2025: 25 Years of Autocratization. *V-DEM Institute*. Gothenburg. Sweden. 2025, March. 64 p. URL: https://www.v-dem.net/documents/60/V-dem-dr_2025_lowres.pdf.

7. Péter U. Medián: Orbán jön föl, már ugyanannyian tartják alkalmasnak az ország vezetésére, mint Magyar. *POLITIKA*. 2025. 4 Dec. URL: <https://444.hu/2025/12/04/median-orban-jon-fol-mar-ugyanannyian-tartjak-alkalmasnak-az-orszag-vezetesere-mint-magyar>.

8. Brüsszeli bábkormányt akarnak Magyarországnak nyakába ültetni. *Official Website of Viktor Orbán*. 2024. 23 Oct. URL: <https://miniszterelnok.hu/brusszeli-babkormanyt-akarnak-magyarorszag-nyakaba-ultetni/>.

9. Lebukott Magyar Péter ukrán «testvére» – így segíti az ukrán katonai hírszerzést. *Origo*. 2025. 21.12. URL: origo.hu.

10. EPP's new Hungarian members oppose sending weapons to Ukraine. *Politico*. June 18, 2024. URL: <https://www.politico.eu/article/european-peoples-party-hungary-weapons-war-in-ukraine-aid-peter-magyar/>.

11. Összevetettük, hogy Ukrajna EU-tagságáról mit hozott ki a Tisza szavazása és mit mért a Medián kutatása. *HVG*. 13 april 2025. URL: <https://surl.li/ugmzqu>.

12. Свиридчук Ю. Опозиція Угорщини виступила проти прискороного вступу України до ЄС. *Суспільне. Новини*. 26 липня 2026 р. URL: <https://suspilne.media/1076473-opozicia-ugorsini-vistupila-proti-priskorenogo-vstupu-ukraini-do-es/>

References:

1. Ostapets Yu., Radko A. (2023). Vplyv parlamentskykh vyboriv v Uhorshechyni 2022 roku na aktornyi sklad ta konfigurationsiu partiinoi systemy. *Rehionalni studii*. № 32. S. 81–86. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2023.32.13>.

2. Medzihorsky J., Lindberg S. (2024). Walking the talk: How to identify anti-pluralist parties. *Party Politics*. Vol. 30 (3). pp. 420–434. DOI: 10.1177/13540688231153092.

3. Kononenko N. (2023). Lehitymnist vlady: chynnyky determinatsii u poviennii Ukraini. *Politychni doslidzhennia*. № 1 (5). S. 68–86. DOI: 10.53317/2786-4774-2023-1-4.

4. Freedom House. (2025). Hungary: Freedom in the World 2025 Country Report. URL: <https://freedomhouse.org/country/hungary/freedom-world/2025>.

5. BTI 2024. Hungary Report. URL: <https://bti-project.org/en/reports/country-dashboard/HUN>.

6. Fabio A. (2025). Good God A., Lindberg S. Democracy Report 2025: 25 Years of Autocratization. *V-DEM Institute*. Gothenburg. Sweden. March. 64 p. URL: https://www.v-dem.net/documents/60/V-dem-dr_2025_lowres.pdf.

7. Péter U. (2025). Medián: Orbán jön föl, már ugyanannyian tartják alkalmasnak az ország vezetésére, mint Magyar. *POLITIKA*. 4 Dec. URL: <https://444.hu/2025/12/04/median-orban-jon-fol-mar-ugyanannyian-tartjak-alkalmasnak-az-orszag-vezetesere-mint-magyar/>.
8. Brüsszeli bábkormányt akarnak Magyarország nyakába ültetni. (2024). *Official Website of Viktor Orbán*. 23 Oct. URL: <https://miniszterelnok.hu/brusszeli-babkormanyt-akarnak-magyarorszag-nyakaba-ultetni/>.
9. Lebukott Magyar Péter ukrán «testvére» – így segíti az ukrán katonai hírszerzést. (2025). *Origo*. 21.12. URL: origo.hu.
10. EPP's new Hungarian members oppose sending weapons to Ukraine. (2024). *Politico*. June 18. URL: <https://www.politico.eu/article/european-peoples-party-hungary-weapons-war-in-ukraine-aid-peter-magyar/>.
11. Összevetettük, hogy Ukrajna EU-tagságáról mit hozott ki a Tisza szavazása és mit mért a Medián kutatása. *HVG*. 13 april 2025. URL: <https://surl.li/ugmzqu>.
12. Svyrydiuk Yu. Opozytsiia Uhorshchyny vystupyla proty pryskorenoho vstupu Ukrainy do YeS. *Suspilne*. Novyny. 26 lypnia 2026 r. URL: <https://suspilne.media/1076473-opozycja-ugorsini-vistupila-proti-priskorenogo-vstupu-ukraini-do-es/>.

DOI 10.31558/2617-0248.2026.11.6

УДК 37:305.2:327(477.63)(4-67)

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ ЖІНОК У МЕЖАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОРЯДКУ ДЕННОГО «ЖІНКИ. МИР. БЕЗПЕКА.» В УКРАЇНІ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7137-290X>

Мелеганіч Г. І., к. політ. н., доцент, Ужгородський національний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0789-0096>

Колодій М. М., старший викладач, Ужгородський національний університет

Війна – це не лише збройний конфлікт, а й глибока соціальна трансформація, яка впливає на всі сфери життя людей. Особливо уразливими стають жінки, які поєднують ролі піклувальниць сім'ї, працівниць, активісток і волонтерок громад, військових та учасниць суспільного життя. У таких умовах освіта дорослих жінок стає не просто корисною, а вирішальною складовою адаптації, виживання і після конфліктного відновлення суспільства, а разом з тим і складовою глобальних тенденцій та підтримки демократизації і євроінтеграції в Україні. У статті досліджується освіта дорослих жінок як важливий механізм виконання Резолюції Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй за номером 1325 «Жінки. Мир. Безпека» в Україні. Особлива увага приділяється ролі освіти у посиленні участі жінок у миротворчості, процесах прийняття рішень, лідерстві у громадах та місцевих ініціативах безпеки. У дослідженні також визначаються різні підходи до освіти дорослих жінок, які є релевантні й у ширших рамках європейської інтеграції України. Адже європейський освітній простір сприяє навчанню протягом усього життя, гендерній рівності, демократичній участі та соціальній інклюзії. У статті підкреслюється значення неформальної та інформальної освіти, місцевих ініціатив та навчання на базі громад як ефективних інструментів для підвищення стійкості жінок, громадянської компетентності та соціальної активності в умовах війни, для виконання Національного плану дій 1325 та роль у просуванні Порядку денного «Жінки. Мир. Безпека». Наведені приклади успішних освітніх ініціатив для дорослих жінок з питань реалізації порядку денного «Жінки. Мир. Безпека.», значну частину яких реалізують обласні Коаліції 1325. У висновках статті зазначено, що освіта дорослих жінок є важливим елементом побудови стійких спільнот, гендерно чутливої політики безпеки та сприяння активній участі жінок у процесах миру й відновлення.

Ключові слова: освіта дорослих жінок, політика «Жінки, мир і безпека», миробудування, освіта в умовах війни, Національний план дій 1325, місцеві ініціативи, євроінтеграція/європейський простір, демократизація, стійкість в умовах війни.

Melehanych H., Kolodii M. Education of adult women within the implementation of the «Women. Peace. Security» agenda in Ukraine

War is not only an armed conflict, but also a profound social transformation that affects all spheres of people's lives. Women who combine the roles of family caregivers, workers, community activists and volunteers, military personnel, and participants in public life become especially vulnerable. In such

conditions, the education of adult women is not only useful but also a crucial component of adaptation, survival, and post-conflict reconstruction of society, as well as a component of global trends and support for democratization and European integration in Ukraine. The article examines the education of adult women as an important mechanism for implementing United Nations Security Council Resolution 1325 «Women. Peace. Security» in Ukraine. Particular attention is paid to the role of education in strengthening women's participation in peacekeeping, decision-making, community leadership, and local security initiatives. The study also identifies different approaches to the education of adult women, all of which are relevant within the broader framework of Ukraine's European integration. After all, the European education area promotes lifelong learning, gender equality, democratic participation and social inclusion. The article highlights the importance of non-formal and informal education, local initiatives, and community-based learning as effective tools for increasing women's resilience, civic competence, and social engagement in wartime conditions, for the fulfilment of the National Action Plan 1325, and the role in advancing the «Women. Peace. Security» agenda. Examples of successful educational initiatives for adult women to implement the «Women. Peace. Security» agenda are provided, many of which are carried out by regional 1325 Coalitions. It concludes that adult women's education is an important element in building resilient communities, gender-sensitive security policies and promoting women's active participation in peace and reconstruction processes.

Keywords: adult women's education, «Women. Peace. Security» policy, peacebuilding, education in wartime conditions, National Action Plan 1325, local initiatives., European integration/European space, democratization, resilience in wartime conditions.

Постановка проблеми. У сучасних умовах України, що перебуває у стані збройного конфлікту та соціальної трансформації, роль жінок у процесах суспільно-політичного життя, миробудування, забезпечення безпеки та відновлення громадського життя й утвердження демократичного устрою є надзвичайно важливою. Міжнародний порядок денний «Жінки. Мир. Безпека.» та Резолюція Ради Безпеки ООН за номером 1325 підкреслюють необхідність активного залучення жінок до прийняття рішень у сфері безпеки та післявоєнного відновлення.

Проте в Україні практичне впровадження цих положень залишається недостатньо дослідженим, особливо в контексті освіти дорослих жінок. Існує потреба у вивченні того, як освітні програми та тренінги, а також перекваліфікація можуть підвищити компетентність, автономію та участь жінок у миротворчих і безпекових процесах, а також сприяти розвитку громадської активності та гендерної рівності в Україні. Крім того, питання є важливим й з огляду на євроінтеграційний шлях України, який відбувається паралельно і також потребує особливої уваги. З моменту прийняття Резолюції 1325 ЄС ухвалив низку інструментів для забезпечення її виконання в європейських країнах.

Таким чином, проблема полягає у необхідності системного осмислення та аналізу освіти дорослих жінок, зокрема як інструменту реалізації порядку денного «Жінки. Мир. Безпека.», в Україні, виявлення ефективних моделей навчання, освітніх практик та оцінки їх впливу на розвиток громад і безпеку населення.

Мета статті. Метою статті є аналіз і оцінка ролі освіти дорослих жінок у реалізації Порядку денного «Жінки. Мир. Безпека.» в Україні, виявлення ключових напрямів та форм навчання, які сприяють підвищенню гендерної рівності, активній участі жінок у процесах миробудування та забезпечення безпеки у контексті євроінтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження щодо реалізації порядку денного в Україні підкреслюють важливість залучення жінок і місцевих організацій до прийняття рішень у контексті війни та відновлення. Наприклад, у статті Олени Аніщенко підкреслюється значення освіти дорослих у контексті сталого розвитку громадянського суспільства в Україні. Освіта дорослих сприяє активній участі громадян в суспільних процесах, розвитку навичок, демократичних цінностей та мережевій взаємодії між людьми різного віку й фонів [1]. Дослідження системи освіти дорослих в Україні також розглядає її роль у вирішенні соціальних проблем, включаючи зайнятість, інтеграцію на ринок праці, соціальну згуртованість і розвиток навичок, що необхідні для адаптації в умовах змін [7].

Монографічний розділ Ольги Гомілко та співавторів присвячений ролі навчання дорослих як важливому напрямку розширення прав і можливостей жінок. Автори показують, як освіта може сприяти соціальним змінам, покращенню статусу жінок у суспільстві та розширенню їх участі у різних сферах життя [2].

Аналітичне дослідження Олени Лазоренко, Ніни Чалої спрямоване на аналіз та адвокацію посилення розуміння у воєнний час і повоєнної відбудови в країні стану жінок та надання рекомендацій у царині освіти, навчання та економіки в Україні, для сприяння євроінтеграційним переговорам [9].

Виклад основного матеріалу. У межах воєнного конфлікту освіта дорослих жінок може розглядатися одночасно у кількох аспектах:

1. Освіта дорослих жінок як шлях до економічної стабільності. Під час війни багато жінок втрачають

роботу, домівку, джерела доходу або змушені змінювати професію. Навчання дорослих жінок дозволяє задовольняти нові вимоги ринку праці: опанувати нові професії, підвищувати кваліфікацію та шукати альтернативні джерела доходу. Це особливо важливо в умовах постійної економічної нестабільності, коли традиційні моделі зайнятості дискредитовані чи трансформовані війною. Освіта дорослих жінок допомагає адаптуватися до нових професійних вимог і зміцнити фінансову незалежність жінок [8].

2. Освіта дорослих жінок як чинник соціальної адаптації та психологічної стійкості. Навчання дорослих жінок допомагає не лише здобувати нові знання, а й долати психологічний стрес, який супроводжує війну. Навчання створює простір для соціальної взаємодії, підтримки та відновлення особистісної рівноваги. Така освіта сприяє більш успішній соціальній інтеграції внутрішньо переміщених жінок, ветеранок чи тих, хто перенесли травматичний досвід.

3. Освіта дорослих жінок як основа залучення до миробудування. Освіта жінок пов'язана не лише з особистим добробутом, але й із ширшими миротворчими процесами. Дослідження показують, що участь жінок у мирних переговорах, процесах відновлення та прийняття рішень підсилює стійкість мирних угод і сприяє врахуванню інтересів широких верств населення. Саме освічені жінки мають більше шансів брати активну участь у цих процесах, впливати на безпекову політику та будувати інклюзивні моделі громадського життя [5].

4. Освіта дорослих жінок як засіб подолання гендерних розривів. У конфліктних ситуаціях жінки часто стикаються з подвійними бар'єрами: економічними та соціально-культурними. Освіта дорослих допомагає подолати стереотипи щодо ролі жінок у суспільстві, розвиває критичне мислення і сприяє їхній участі у громадському житті. За даними міжнародних організацій, освічені жінки частіше займають активну позицію у прийнятті рішень, сімейному управлінні та місцевому розвитку. Це сприяє посиленню їхнього голосу в суспільстві, що особливо важливо під час війни та у післяконфліктному відновленні [14].

5. Освіта дорослих жінок як інструмент розриву циклів уразливості. В умовах війни жінки та дівчата стикаються з ризиками, які загострюють нерівність: від сексуального насильства до обмеженого доступу до освіти та праці. Дослідження показують, що жінки у зонах конфлікту значно частіше, ніж чоловіки, залишаються без базової освіти, що сприяє подальшому економічному відчуженню. Освіта дорослих жінок є шляхом не лише здобуття нових знань, а й розриву цих тривалих циклів бідності та вразливості [13].

6. Освіта дорослих жінок як шлях до формування активної громадянськості і демократії. Освіта дорослих значно вплинула на розвиток демократичних суспільств у Європі, адже багато організацій для освіти дорослих були створені в результаті емансипаційних рухів (робітничих, жіночих, релігійних організацій тощо). Партисипативна демократія можлива лише завдяки широкій участі та вагому внеску в процес прийняття рішень і критичній оцінці політичних та суспільних питань усіма зацікавленими сторонами [14, с.5].

Порядок денний «Жінки. Мир. Безпека.» ґрунтується на Резолюції Ради Безпеки ООН за номером 1325, яка підкреслює важливість повної, рівноправної участі жінок у запобіганні конфліктам, урегулюванні, миробудуванні та післявоєнному відновленні – і визнає, що війна має різний вплив на жінок, чоловіків, дівчат і хлопців. Резолюція 1325 – це ключовий міжнародний документ, що закликає держави-учасниці ООН забезпечувати більшу участь жінок на всіх рівнях прийняття рішень, інтегрувати гендерні аспекти у процеси миротворення та протидіяти гендерному насильству, зокрема сексуальному насильству пов'язаному з конфліктом.

В Україні Порядок денний «Жінки. Мир. Безпека.» реалізується через Національний план дій 1325, затверджений Кабінетом Міністрів, який передбачає низку заходів, спрямованих на забезпечення участі жінок у процесах безпеки, ухвалення рішень, захисту від гендерно зумовленого насильства і участі у післявоєнному відновленні [11]. З огляду на те, що один з принципів діяльності ООН «Нікого не залишити осторонь», то очевидно, що глобальний документ та національний мали б мати продовження на локальному рівні, щоб краще забезпечити його виконання [10, с. 354].

На основі Національного плану дій 1325 у всіх областях України розроблені та виконуються Обласні плани дій 1325, які враховують специфіку кожної області, забезпечуючи глибшу координацію та співпрацю між зацікавленими сторонами на місцевому рівні.

Одним із ключових елементів ефективного реалізації порядку денного «Жінки. Мир. Безпека.» є освіта дорослих жінок та представниць громадянського суспільства. Цей процес включає такі складові:

Підвищення фахових компетентностей жінок. Освітні програми покликані підвищити рівень знань жінок про міжнародні стандарти порядку денного «Жінки. Мир. Безпека.», механізми захисту прав жінок, участь у миробудуванні та безпеці громади. Такі навчальні курси орієнтовані як на жінок з числа державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування, так і на жінок-лідерок громад, активісток, представниць неурядових організацій.

Практичні навички для участі у безпекових процесах. Навчання дорослих жінок також охоплюють тематику гендерно чутливої політики безпеки; реагування на гендерно зумовлене насильство; участь у мирних переговорах і вирішенні конфліктів; комунікація, лідерство та представництво на місцевому рівні. Це сприяє тому, що жінки краще здатні впливати на рішення, що стосуються життя і безпеки їхніх громад.

Розширення можливостей через знання та спільноти. Програми освіти дорослих жінок закладають основу для створення мереж підтримки, де жінки обмінюються досвідом, отримують менторську підтримку та долучаються до локальних ініціатив у межах Порядку денного «Жінки. Мир. Безпека.». Акцент робиться на тому, щоб освіта не була тільки теоретичною, а давала конкретні інструменти для дій на місцевому та на державному рівнях.

Освіта дорослих жінок у контексті порядку денного «Жінки. Мир. Безпека.» не лише передбачає набуття знань, але й сприяє змінам у свідомості, зокрема: сприяє подоланню гендерних стереотипів, що обмежують участь жінок у безпекових процесах; створює умови для повноцінної участі у місцевому управлінні, безпекових і мирних ініціативах; зміцнює роль жінок як агенток змін у громадах, що переживають наслідки воєнного конфлікту.

В Україні вже функціонують освітні ініціативи для дорослих жінок з питань реалізації порядку денного «Жінки. Мир. Безпека.», зокрема:

1. Короткострокові навчальні програми, погоджені з Національним агентством з питань державної служби (далі – НАДС), спрямовані на підготовку державних службовців та представників органів місцевого самоврядування для впровадження порядку денного «Жінки. Мир. Безпека.». Наприклад, курс «Жінки. Мир. Безпека» НАДС – короткострокова навчальна програма, що передбачає опанування знаннями з питань гендерної рівності та гендерних аспектів сучасної безпеки; аналіз положень Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 і Національного плану дій; вивчення підходів до допомоги постраждалим від гендерно зумовленого насильства [3, 4].

2. Навчальні матеріали та посібники, що створюють основу для подальшої освіти жінок з питань миру, безпеки та гендерної рівності [5, 10].

3. Семінари, тренінги та конференції на регіональному рівні, що об'єднують учасниць і учасників для обміну досвідом з реалізації порядку денного «Жінки. Мир. Безпека.». Наприклад, тренінги з ініціативи регіональних Коаліцій 1325, що спрямовані на формуванні згуртованості активісток, посилення навичок взаємодії й планування локальних дій. Важливу роль у локалізації порядку денного «Жінки, мир, безпека», наприклад у Закарпатській області має діяльність Коаліції 1325-Закарпаття [6]. Мета діяльності Коаліції – консолідація дій для локалізації положень Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 та Національного плану дій 1325 у Закарпатській області. Одна з найпопулярніших ініціатив Коаліції у межах освіти дорослих жінок – Школа безпеки для жінок і дівчат. Мета ініціативи – підвищити рівень знань та навичок жінок з питань безпеки (економічної, соціальної, психологічної та ін.), самозахисту та усвідомлення різних аспектів безпеки у житті жінок і дівчат в умовах війни.

4. Форуми і платформи для обміну знаннями, як от Національний форум з реалізації порядку денного 1325. Такі заходи об'єднують представниць/представників урядових структур, органів місцевої влади, громадського сектору та міжнародних партнерів. У 2025 році на Форумі обговорювалися не лише підсумки реалізації Національного плану дій, а й нові навчальні практики та стратегії, включно з безпекою, лідерством і підтримкою постраждалих осіб. Форуми також слугують майданчиками для обміну досвідом, презентування кращих практик і спільного вироблення нових підходів до навчальних заходів у межах реалізації порядку денного «Жінки. Мир. Безпека.»

5. Регулярна підтримка та ресурси, як от онлайн-ресурс 1325Ukraine.org.ua – платформа, створена Українським Жіночим Фондом у співпраці з Урядовою уповноваженою з гендерної політики, містить навчальні матеріали, аналіз практик і дослідження з питання реалізації порядку денного «Жінки. Мир. Безпека» в Україні. На ресурсі публікуються: опис Національного плану дій і його ключових напрямів; обласні плани дій; кейси локальних ініціатив; дослідження та аналітика. Це важлива база для самоосвіти дорослих жінок, активісток, представниць органів місцевого самоврядування та неурядових організацій з питань порядку денного «Жінки. Мир. Безпека.»

Загалом, важливо зауважити, що всі ці освітні ініціативи у сфері освіти дорослих жінок мають конкретні практичні наслідки та впливи, зокрема:

сприяють підвищенню обізнаності про гендерні аспекти миробудування, безпеки та післявоєнного відновлення;

розвивають навички гендерного аналізу політик та місцевих програм;

підтримують участь і мотивують жінок до активної участі у місцевому врядуванні, миротворчих ініціативах та соціальних програмах;

формують мережі підтримки та співпраці, покращують міжсекторальну взаємодію між владою, громадським сектором і міжнародними організаціями.

Освітні ініціативи для дорослих жінок у межах порядку денного «Жінки. Мир. Безпека.» також сприяють

Хоча в Україні вже здійснені суттєві кроки з реалізації освітніх ініціатив для дорослих жінок у межах порядку денного «Жінки. Мир. Безпека.», подальше розширення таких програм залишається важливою умовою сталого розвитку: важливо підтримувати трансформацію знань у практичні дії у громадах; посилювати інклюзивність навчальних ініціатив для жінок різного віку, професійного та соціального статусу; активніше залучати сільські громади та внутрішньо переміщених жінок до освітніх програм; інтегрувати

місцеві культурні та мовні аспекти у навчальні матеріали і тренінги.

Освіта дорослих жінок також важлива й з огляду переговорні рамки між ЄС та Україною. Так, згідно кластеру «Компетенцій та інклюзивного зростання» Важливо просувати інклюзивний підхід, враховуючи інтереси різних верств та груп суспільства, надаючи голос експерткам та експертам з громадського сектору. Тематика освіти та навчання входить до 26 розділу «Освіта та культура» та 25 розділу «Наука та дослідження» кластеру «Конкурентоспроможність та інклюзивне зростання». Так, в аналітичній записці «Аналітичний огляд стану жінок у сферах освіти, навчання та економіки в Україні у перспективі членства в ЄС» розглядаються у контексті загальної системи навчання та освіти дорослих (політики щодо навчання та освіти дорослих, публічне врядування, якості програм та викладання, фінансування тощо) – питання доступу жінок до освіти та навчання дорослих, оцінка участі в аспекті перепідготовки та підвищення кваліфікації, які є важливими для адаптації до змін на ринку праці та економічних умов. А також якості освіти та впливу навчання та освіти дорослих на соціально-економічне становище жінок в країні [9, с.10].

Висновки.

1) Освіта дорослих жінок в умовах війни виконує багатомірну роль:

вона зміцнює економічну стійкість та формує нові навички;

сприяє соціальній адаптації і підтримці психічного здоров'я;

розширює можливості для участі жінок у миротворчих процесах і ухваленні рішень;

допомагає подолати гендерні бар'єри та стереотипи;

розриває цикли уразливості, що утворюються через воєнні конфлікти;

формує громадянські компетентності та передумови до активізму та лідерства.

2) Освіта дорослих жінок у межах реалізації порядку денного «Жінки. Мир. Безпека.» в Україні є важливим елементом побудови стійких спільнот, гендерно чутливої політики безпеки та сприяння активній участі жінок у процесах миру й відновлення. Програми навчання розвивають компетентності, формують навички участі у безпекових структурах і підтримують створення рівноправного суспільства, де голоси жінок почуті й враховані на всіх рівнях.

3) Досвід Закарпатської області та інших областей у сфері освіти дорослих жінок у межах реалізації порядку денного «Жінки. Мир. Безпека.» демонструє, як обласні плани дій, тренінги, форуми та коаліційна робота сприяють підвищенню компетентностей і ролі жінок у питаннях безпеки, миру та соціального розвитку громад. Ці ініціативи підтримують не лише професійне зростання жінок, а й їх активну участь у житті громад, що є ключовою умовою успішної реалізації міжнародних зобов'язань України щодо порядку денного «Жінки. Мир. Безпека.».

Бібліографічний список:

1. Аніщенко А. В. Освіта дорослих і розвиток громадянського суспільства. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2023. Вип. 2 (24).

2. Гомілко О. С. Навчання дорослих як важливий напрям для розширення прав і можливостей жінок в Україні. *Навчальні потреби жінок в Україні : аналітичний звіт дослідження* / О. О. Лазоренко, Н. Д. Чала, О. С. Гомілко, А. В. Кожина ; ГО «Жіноча Професійна Ліга». Київ : Наукова думка, 2020. С. 21–25.

3. Жінки, мир, безпека в контексті реалізації Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 : навчальна програма. Київ : Київський регіональний центр підвищення кваліфікації, 2023. Погоджено з НАДС, наказ від 03 травня 2023 р. № 65-23.

4. Жінки, мир, безпека : навчальна програма. Рівне : Рівненський регіональний центр підвищення кваліфікації, 2024. Погоджено з НАДС, наказ від 13 березня 2024 р. № 46-24.

5. Жінки. Мир. Безпека : інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців соціальної сфери / колектив авторів. Київ, 2017. 172 с.

6. Колодій М. Локалізація Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки. Мир. Безпека» в Україні на місцевому рівні. *Україна – Європейський Союз: формат розвитку відносин України та Європейського Союзу в контексті геополітичної турбулентності, російсько-української війни, електоральних практик і політичної участі меншості етнічних груп* : матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 10–11 жовтня 2025 р.) / за ред. Ю. Остапця ; відп. за вип. П. Габрин, М. Зан, К. Червенияк. Ужгород : ТОВ «РІК-У», 2025. С. 222–223.

7. Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи : зб. наук. ст. / колектив авторів ; за ред. В. Г. Кременя, Н. Г. Ничкало ; уклад. О. В. Аніщенко, Л. Б. Лук'янова. – Київ : Знання України, 2018. 616 с.

8. Кутюк В., Брік Т. Ринок праці під час війни. Чому попит та пропозиція не можуть зустрітись? : дослідження KSE. 2025. URL: <https://drive.google.com/file/d/1PqDg4-OfLggUPpDV-GOzAWFp2hMLtUzL/view>.

9. Лазоренко О., Чала Н. Аналітичний огляд стану жінок у сферах освіти, навчання та економіки в Україні у перспективі членства в ЄС. Київ : ГО «Жіноча Професійна Ліга», 2024. 60 с. URL: <https://communitylpw.wixsite.com/publish/policy-paper-2024>.

10. Мелеганіч Г. Виконання Україною резолюції Ради Безпеки ООН № 1325 «Жінки, мир, безпека». *Роль безпеки в транскордонному та міжнародному співробітництві* : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Берегове, 8-9 жовтня 2025 р.). Берегове, 2025. С. 353–354.

11. Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1544-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80#Text>.

12. Посібник із упровадження на місцевому рівні порядку денного «Жінки, мир, безпека» : навчально-методичний посібник / авт.-уклад.: С. Євченко, О. Остапчук, Н. Тарасенко. Житомир : ФОП Оржехський, 2024. 44 с.

13. 5 Eye-Opening Facts About Women, Conflict and Education / Women for Women International. September 1, 2024. URL: <https://www.womenforwomen.org/blogs/5-eye-opening-facts-about-women-conflict-and-education>

14. Manifesto for Adult Learning in the 21st Century: The Power and Joy of Learning : manifesto / European Association for the Education of Adults (EAEA). Brussels, 2019. 24 p. URL: https://eaea.org/wp-content/uploads/2019/04/eaea_manifesto_final_web_version_290319.pdf.

15. The Whys / The International Refugee Women's Center. URL: <https://www.iwrcenter.org/thewhys>.

References:

1. Anishchenko, A. V. (2023). *Osvita doroslykh i rozvytok hromadianskoho suspilstva*. Adult Education: Theory, Experience, Perspectives, 2(24). [in Ukrainian].

2. Homilko, O. Ye. (2020). *Navchannia doroslykh yak vazhlyvyi napriam dlia rozshyrennia prav i mozhlyvosti zhinok v Ukraini*. In O. O. Lazorenko, N. D. Chala, O. Ye. Homilko, & A. V. Kozhyna (Eds.), *Navchalni potreby zhinok v Ukraini: analitychnyi zvit doslidzhennia* (pp. 21–25). Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].

3. Zhinky, myr, bezpeka v konteksti realizatsii Rezoliutsii Rady Bezpeky OON 1325. (2023). Training programme. Kyiv Regional Training Centre. Approved by NACS Order No. 65-23 of May 3, 2023. [in Ukrainian].

4. Zhinky, myr, bezpeka. (2024). Training programme. Rivne Regional Training Centre. Approved by NACS Order No. 46-24 of March 13, 2024. [in Ukrainian].

5. Zhinky. Myr. Bezpeka. (2017). Information and training manual on gender aspects of conflicts for social sector professionals. Kyiv. 172 p. [in Ukrainian].

6. Kolodii, M. (2025). *Lokalizatsiia Rezoliutsii Rady Bezpeky OON 1325 "Zhinky. Myr. Bezpeka" v Ukraini na mistsevomu rivni*. In Yu. Ostapets (Ed.), *Ukraina – Yevropeyskyi Soiuz: format rozvytku vidnosyn Ukrainy ta Yevropeiskoho Soiuzu v konteksti heopolitychnoi turbulentsii, rosiisko-ukrainskoi viiny, elektoralnykh praktyk i politychnoi uchasti minoritarnykh etnichnykh hrup* (pp. 222–223). Uzhhorod: RIK-U. [in Ukrainian].

7. Kontseptualni zasady rozvytku osvity doroslykh: svitovyi dosvid, ukrainski realii i perspektyvy. (2018). V. H. Kremen & N. H. Nychkalo (Eds.). Kyiv: Znannia Ukrainy. 616 p. [in Ukrainian].

8. Kutiuk, V., & Brik, T. (2025). *Rynok pratsi pid chas viiny. Chomu popyt ta propozyitsia ne mozhut zustritsia?* KSE Research. Available at: <https://drive.google.com/file/d/1PqDg4-OfLggUPpDV-GOzAWFp2hMLtUzL/view>

9. Lazorenko, O., & Chala, N. (2024). *Analitichnyi ohliad stanu zhinok u sferakh osvity, navchannia ta ekonomiky v Ukraini u perspektyvi chlenstva v YeS*. Kyiv: Women's Professional League NGO. 60 p. Available at: <https://communitylpw.wixsite.com/publish/policy-paper-2024> [in Ukrainian].

10. Melehanych, H. (2025). *Vykonannia Ukrainoiu Rezoliutsii Rady Bezpeky OON No. 1325 "Zhinky, myr, bezpeka"*. In *Rol bezpeky v transkordonnomu ta mizhnarodnomu spivrobitnytstvi* (pp. 353–354). Proceedings of the International Scientific and Practical Conference. Berehove. [in Ukrainian].

11. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2020). *Natsionalnyi plan dii z vykonannia rezoliutsii Rady Bezpeky OON 1325 "Zhinky, myr, bezpeka" na period do 2025 roku* (Order No. 1544-r, October 28, 2020). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80#Text>

12. Yevchenko, S., Ostapchuk, O., & Tarasenko, N. (2024). *Posibnyk iz uprovadzhenia na mistsevomu rivni poriadku dennoho "Zhinky, myr, bezpeka"*. Zhytomyr: FOP Orzhehhiyskyi. 44 p. [in Ukrainian].

13. Women for Women International. (2024, September 1). *5 Eye-Opening Facts About Women, Conflict and Education*. Available at: <https://www.womenforwomen.org/blogs/5-eye-opening-facts-about-women-conflict-and-education>

14. European Association for the Education of Adults (EAEA). (2019). *Manifesto for Adult Learning in the 21st Century: The Power and Joy of Learning*. Brussels. 24 p. Available at: https://eaea.org/wp-content/uploads/2019/04/eaea_manifesto_final_web_version_290319.pdf

15. The International Refugee Women's Center. (n.d.). *The Whys*. Available at: <https://www.iwrcenter.org/thewhys>

DOI 10.31558/2617-0248.2026.11.7

UDK 351.74:343.9(477)"2013/2025"

CRIME AND SOCIAL CONTROL IN UKRAINE 2013-2025: ANALYSIS OF TRANSFORMATION UNDER WAR CONDITIONSORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2822-2268>**Yagunov D., D.Sc. in Political Science, Ph.D. in Public Administration, MSc in Criminal Justice, Associate Professor, Merited Lawyer of Ukraine, Vasyl' Stus Donetsk National University, Tubingen University**

This study examines crime trends in Ukraine from 2013 to 2025, with particular focus on the impact of Russia's full-scale invasion beginning February 2022. The analysis reveals that Ukraine represents the first testing ground for studying modern warfare's impact on a contemporary democratic state operating under European legal frameworks. Pre-war (2013-2021), Ukraine demonstrated consistent crime reduction, reaching a historic low of 321443 registered crimes in 2021, with approximately 50-54% suspect identification rates. The full-scale invasion immediately disrupted this trajectory. By 2025, registered crimes surged to 608191 – an 89% increase from 2021 – while suspect identification plummeted to 27,3%, creating an unprecedented justice gap with over 442000 criminal proceedings lacking identified suspects. The war fundamentally transformed crime patterns. Criminality became significantly more rural, with rural crime increasing from 20% (2013-2021) to 32,3% (2025) of total crimes. The urban-to-rural crime ratio declined from 4:1 to barely 2:1, reflecting occupation-related crimes, abandoned property theft, and frontline zone criminality. Crime categories showed varied impacts: property crimes initially decreased but fraud increased dramatically (from 23847 in 2021 to 82609 in 2023). Domestic violence crimes surged (from 4800 in 2021 to 8900 in 2024). War crimes exploded from 253 in 2021 to 62128 in 2022. Intentional homicides with firearms peaked at 909 in 2023 – 25 times the 2021 baseline. Paradoxically, despite weapon proliferation, some firearms crimes showed complex patterns rather than simple increases. Human trafficking statistics revealed troubling gaps: despite 6,5 million refugees creating unprecedented vulnerability, registered cases remained low (105 in 2024), suggesting severe underreporting and possible law enforcement complicity. The study demonstrates that while Ukraine maintained statistical transparency during existential crisis, institutional effectiveness collapsed under wartime pressures, creating dangerous impunity that threatens post-war reconstruction and rule of law.

Keywords: Europe, crime trends, Ukraine, Russian aggression, wartime criminality, criminal justice system, war crimes, law enforcement capacity, crime statistics, suspect identification rates, ruralisation of crime, property crimes, violent crimes, domestic violence, human trafficking, firearms crimes, corruption, displacement, organised crime, torture, drug crimes, fraud, military crimes, border security, criminal investigation, post-conflict reconstruction, impunity.

Ягунов Д. В. Злочинність та соціальний контроль в Україні у 2013-2025 роках: аналіз трансформації в умовах війни

У цьому дослідженні розглядаються тенденції злочинності в Україні з 2013 по 2025 рік, з особливим акцентом на впливі повномасштабного вторгнення Росії, що розпочалося в лютому 2022 року. Аналіз показує, що Україна фактично є першим «кримінологічним» полігоном для вивчення впливу сучасної війни на сучасну демократичну державу, що функціонує в рамках європейської правової системи. До війни (2013-2021) Україна демонструвала постійне зниження рівня злочинності, досягнувши історичного мінімуму в 321443 зареєстрованих злочинів у 2021 році, з приблизно 50–54 % випадків виявлення підозрюваних. Повномасштабне вторгнення негайно порушило цю тенденцію. До 2025 року кількість зареєстрованих злочинів зросла до 608191 – на 89% більше, ніж у 2021 році, – тоді як рівень виявлення підозрюваних впав до 27,3%, що створило безпрецедентну прогалину в правосудді, оскільки в понад 442 тис. кримінальних провадженнях підозрювані не були виявлені. Війна кардинально змінила структуру злочинності. Злочинність стала значно більш сільською, а частка «сільських» злочинів у загальній кількості злочинів зросла з 20% (2013-2021) до 32,3% (2025). Співвідношення злочинів у містах і селах зменшилося з 4:1 до ледь 2:1, що відображає злочини, пов'язані з окупацією, крадіжки покинутого майна та злочинність у прифронтових зонах. Категорії злочинів мали різний вплив: злочини проти власності спочатку зменшилися, але кількість шахрайств різко зросла (з 23847 у 2021 році до 82609 у 2023 році). Зросла кількість злочинів, пов'язаних із домашнім насильством (з 4800 у 2021 році до 8900 у 2024 році). Кількість військових злочинів зросла

з 253 у 2021 році до 62128 у 2022 році. Кількість умисних вбивств із застосуванням вогнепальної зброї досягла піку у 909 у 2023 році, що в 25 разів перевищує базовий показник 2021 року. Парадоксально, але попри поширення зброї, деякі злочини із застосуванням вогнепальної зброї мали складні закономірності, а не просто зростали. Статистика торгівлі людьми виявила тривожні прогалини: незважаючи на 6,5 мільйона біженців, що створили безпрецедентну вразливість, зареєстровані випадки залишалися низькими (105 у 2024 році), що свідчить про серйозне зниження показників і можливу співучасть правоохоронних органів. Дослідження показує, що, хоча Україна зберегла статистичну прозорість під час екзистенційної кризи, інституційна ефективність в умовах воєнного тиску зазнала краху, що створило небезпечну безкарність, яка загрожує післявоєнній відбудові та верховенству права.

Ключові слова: Європа, тенденції злочинності, Україна, російська агресія, злочинність у воєнний час, система кримінального правосуддя, військові злочини, спроможність правоохоронних органів, статистика злочинності, рівень виявлення підозрюваних, сільська злочинність, злочини проти власності, насильницькі злочини, домашнє насильство, торгівля людьми, злочини із застосуванням вогнепальної зброї, корупція, верховенство права, переміщення, організована злочинність, катування, злочини, пов'язані з наркотиками, шахрайство, військові злочини, безпека кордонів, кримінальне розслідування, післявоєнне відновлення, безкарність.

Introduction. Russia's full-scale invasion of Ukraine in February 2022 transformed the country into an unprecedented laboratory for studying the intersection of modern warfare, democratic governance, and criminal justice. Unlike historical conflicts that unfolded under authoritarian regimes with restricted transparency, Ukraine represents the first case where a contemporary European democracy operating under rule of law frameworks has maintained systematic crime data collection while fighting an existential war. This unique combination of institutional transparency amid catastrophic disruption offers scholars, policymakers, and international organizations an unparalleled opportunity to understand how armed conflict reshapes criminality and tests the resilience of justice institutions.

This study examines crime trends in Ukraine from 2013 to 2025, with particular emphasis on the profound transformations triggered by the 2022 Russian military aggression. The analysis reveals a justice system under extreme pressure: registered crimes surged by 89% from pre-war levels, reaching 608191 cases in 2025, while the capacity to identify suspects collapsed to merely 27,3% of cases, creating an unprecedented justice gap with over 442000 criminal proceedings lacking identified perpetrators. Beyond these aggregate figures, the war fundamentally restructured Ukraine's criminal landscape: criminality became significantly more rural, property crime patterns inverted expectations, and entirely new categories of wartime offenses emerged alongside traditional crimes that adapted to conflict conditions.

Drawing on official police statistics, prosecutorial data, and comparative analysis across multiple crime categories, this paper demonstrates how warfare simultaneously generates new forms of criminality while systematically degrading institutional capacity to respond. The findings illuminate critical challenges facing any democratic state attempting to maintain rule of law under conditions of total war, offering lessons that extend far beyond Ukraine's borders to inform international support strategies, post-conflict reconstruction planning, and theoretical understanding of crime and justice under extreme duress.

This paper is based on the previous author's papers focused on crime trends in Ukraine in different periods of 2022 (Yagunov, D. (2022). *Crime prevention policy in Ukraine in the light of crime statistics for the period of eight months of 2022. Bulletin of the Vasyl' Stus Donetsk National University. Series Political sciences. 4. Pp. 28-45*; Yagunov, D. (2022). *Criminal justice system of Ukraine in the wartime: impacts and challenges. European Political and Law Discourse. 9. 4. Pp. 33-51*; Yagunov, D. (2022). *Impact of the 2022 Russian military aggression on crime trends in Ukraine (analysis of crime prevention policy in the light of crime statistics for ten months of 2022). European Political and Law Discourse. 9. 6. Pp. 35-80*; Yagunov, D. (2025). *Moscovian military aggression: the impact of the war on crime in Ukraine in the light of statistics for 2013-2024. Political Life. 1. P.p. 12-53*).

Methodology. This study employs a longitudinal quantitative research design to examine crime trends in Ukraine over a 13-year period (2013-2025), with particular emphasis on the impact of Russia's full-scale invasion beginning February 24, 2022. The research adopts a comparative temporal framework, dividing the observation period into two distinct phases: *pre-war period* (2013-2021) and *wartime period* (2022-2025). This division enables systematic analysis of how armed conflict transforms crime patterns, institutional capacity, and criminal justice system effectiveness in a contemporary democratic state operating under European legal frameworks.

The research design is primarily descriptive and analytical, focused on identifying trends, patterns, and structural changes in crime rates and law enforcement response capacity. The study utilizes official crime statistics as the primary data source, supplemented by comparative analysis across multiple crime categories to provide a comprehensive understanding of wartime criminality dynamics.

The empirical foundation of this study rests on official crime statistics compiled and published by Ukrainian law enforcement agencies and prosecutorial authorities.

All data utilised in this study are *publicly available* through the official website of the Office of the Prosecutor General. The author has previously utilised these data sources in earlier publications examining crime trends during various periods of 2022-2024, ensuring consistency and continuity in the analytical approach.

The study examines a 13-year period from January 1, 2013, through the most recent available data for December 31, 2025. This extended timeframe was selected to:

- establish robust pre-war baseline trends (2013-2021);
- capture the initial period of Russian armed aggression in Donbas (2014-2015);
- document the full-scale invasion period (2022-2025);
- enable comparison of crime patterns across different phases of the war.

The year 2021 serves as the immediate pre-war baseline, representing the last complete year before Russia's full-scale invasion. The COVID-19 pandemic period (2020-2021) is acknowledged as a confounding factor that influenced crime patterns independently of armed conflict.

Data collection encompasses the entire territory of Ukraine under government control. Occupied territories are excluded from official statistics, creating certain analytical limitations that are addressed in the limitations section.

The analysis centers on two primary quantitative indicators derived from Ukraine's criminal procedure framework:

1. Total Registered Criminal Proceedings: The aggregate number of criminal offenses registered by law enforcement agencies and entered into the Unified Register of Pre-trial Investigations. This indicator represents the total volume of detected and formally registered criminality.

2. Criminal Proceedings with Identified Suspects: The number of criminal proceedings in which concrete suspects have received formal notifications of suspicion as prescribed by Article 276 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine.

The ratio between these two indicators (expressed as '*suspect identification rate*') serves as a proxy measure for law enforcement investigative effectiveness and institutional capacity.

Throughout this paper, the term '*notifications*' refers to the number of criminal proceedings with identified suspects who have received formal notifications of suspicion.

The analytical approach combines descriptive statistical analysis with comparative trend examination across multiple dimensions:

1. Temporal Analysis: Year-over-year comparison of crime rates, identification of inflection points, and assessment of trajectory changes associated with key events (2014 Donbas conflict, COVID-19 pandemic, 2022 full-scale invasion).

2. Crime Category Analysis: Disaggregated examination of specific offense types including crimes against life and health, property crimes, violent crimes, war crimes and military offenses, crimes against national security, economic and corruption offenses, drug-related crimes, human trafficking, firearms and explosives-related crimes, torture, and sex offenses.

3. Geographic Analysis: Examination of urban versus rural crime distribution patterns and their transformation during wartime.

4. Institutional Performance Analysis: Assessment of different law enforcement agencies' (National Police, Security Service of Ukraine, Office of Prosecutor General, Tax Police) investigative capacity and effectiveness measured through suspect identification rates.

5. Comparative Historical Contextualisation: Positioning Ukrainian wartime crime trends within broader scholarly literature on crime during armed conflict, with attention to distinctive features arising from Ukraine's democratic governance framework and commitment to transparency.

This research utilises exclusively *publicly available*, aggregated statistical data that does not contain personally identifiable information. No primary data collection involving human subjects was conducted. The analysis respects confidentiality of individual cases and avoids speculation regarding specific incidents or investigations that might compromise ongoing proceedings or endanger individuals.

Crime Rates

The full-scale Russian invasion of Ukraine in February 2022 marked not only a military and humanitarian catastrophe but also a critical juncture for the country's criminal justice system. The past four years of war have had a pronounced negative impact on Ukrainian society and the criminal justice system, fundamentally altering crime patterns and revealing systemic vulnerabilities in law enforcement capacity. Ukraine represents the first testing ground for studying the impact of modern warfare on a contemporary democratic state operating under European legal frameworks. The state has been unable to maintain stable crime rates, which show a significant increase in the number of criminal offences committed over the last four years.

This analysis examines crime statistics from 2013 to 2025, with particular focus on the wartime period (2022-2025), to demonstrate how armed conflict has disrupted crime control mechanisms and overwhelmed institutional capacity. The central thesis is that while Ukraine has experienced a dramatic surge in registered criminal offences during the war, the state's ability to respond effectively has deteriorated significantly, as evidenced by the growing gap between registered crimes and criminal proceedings with identified suspects. This pattern reflects broader challenges facing states attempting to maintain rule of law under conditions of existential military threat.

To understand the wartime crime crisis, it is essential to examine pre-war trends. From 2013 to 2016, Ukraine registered between 529139 and 592604 crimes annually, with a corresponding 159480 to 223561 criminal proceedings involving identified suspects. Following the 2014 Russian armed aggression in Donbas and subsequent reforms, crime rates showed a declining trend, reaching a historic low of 321443 registered crimes in 2021. This decade-long reduction suggested improvements in both crime prevention and institutional effectiveness.

The year 2020 marked the beginning of significant disruption due to the COVID-19 pandemic, with 360622 registered crimes and 167098 proceedings with suspects. However, 2021 saw a further decrease to 321443 crimes with 172494 identified suspects, representing the lowest point in the observed period. The ratio between registered crimes and identified suspects remained relatively stable during these years, hovering around 50-54%, indicating that approximately half of all registered criminal offences resulted in specific individuals being notified of suspicion (Figure 1).

The full-scale invasion in February 2022 immediately disrupted this trajectory. In 2022, the Ukrainian law enforcement agencies (hereafter – LEA) registered 362636 crimes with corresponding criminal proceedings, where the above-mentioned numbers reflect both criminal proceedings with suspects and so-called ‘factual’ criminal proceedings (without suspects). Despite the war beginning only in late February, this figure exceeded the entire 2021 total. Notably, only 132418 criminal proceedings involved identified suspects, yielding a suspect identification rate of approximately 36,5%, the lowest in the entire observation period. It should be noted that the number of registered crimes even for the period of ten months of 2022 almost reached the level of 2021 (a whole year). This initial year of war revealed a critical pattern: even as institutional capacity was redirected toward military defence and territorial integrity, criminal activity did not decrease but rather began to increase, while the state’s capacity to investigate and prosecute crimes deteriorated significantly (Figure 1).

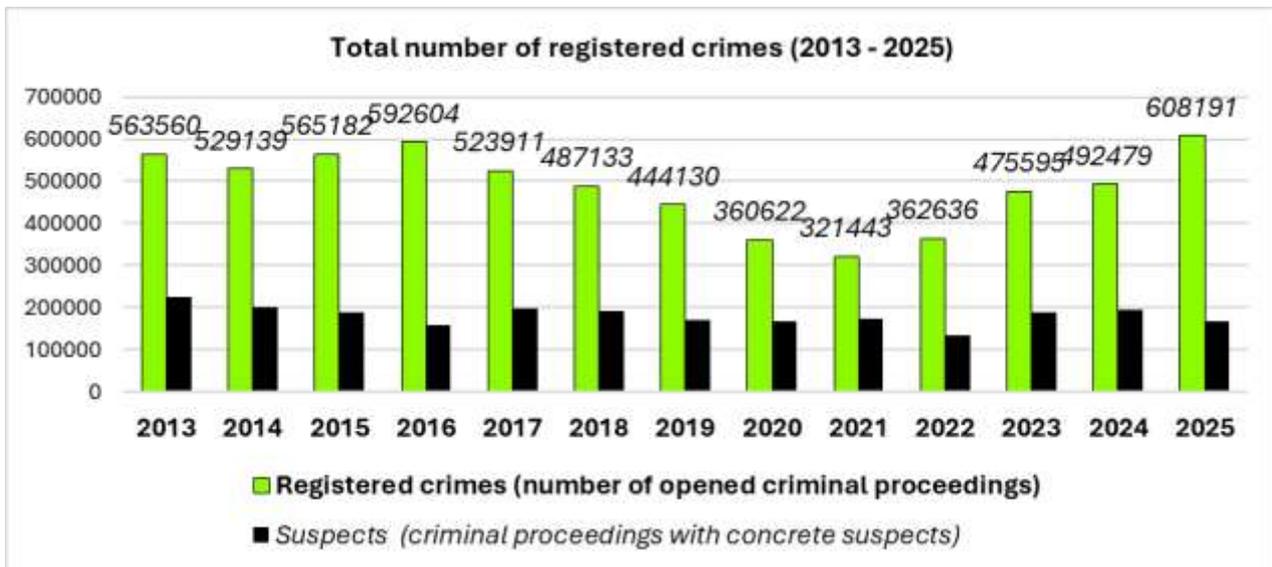

Figure 1. Total number of registered crimes (2013 – 2025)

The subsequent years demonstrated an alarming escalation in criminal activity. In 2023, the LEA registered 475595 crimes with corresponding criminal proceedings where notes of suspicion were given in 189292 proceedings – a 31% increase from 2022 and a 48% increase from 2021. While the number of proceedings with identified suspects recovered somewhat, this represented only 39,8% of registered crimes, still significantly below pre-war levels. This partial recovery in suspect identification suggests some adaptation by law enforcement institutions, but the gap between crimes and investigative capacity continued to widen in absolute terms.

The year 2024 saw continued deterioration, with the LEA registering 492479 crimes and giving notes of suspicion in 194688 proceedings (39,5% rate). Most dramatically, 2025 data reveal an unprecedented spike: the LEA registered 608191 crimes with notes of suspicion given in only 165904 proceedings – the highest crime figure in the entire 2013-2025 period, representing an 89% increase from the 2021 baseline and a 24% increase from 2024. Paradoxically, despite this surge in registered criminality, the number of proceedings with identified suspects decreased in absolute terms, yielding a suspect identification rate of merely 27,3% – the lowest in the observed period (Figure 1).

These statistics reveal several critical patterns. First, the war has not led to a simple linear increase in crime but rather an accelerating crisis, with 2025 representing a particularly acute deterioration. Second, the state’s capacity to respond has not kept pace with the crime surge; in fact, it has declined in both relative and, in 2025, absolute terms. Third, the gap between registered crimes and effective investigation has reached crisis proportions, with over 442000 criminal proceedings in 2025 lacking identified suspects.

In line with patterns previously seen in other countries at various times, war has led to a significant increase in crime in Ukraine. However, the Ukrainian case is distinctive in several respects. Unlike historical conflicts that often occurred under authoritarian regimes with restricted civil liberties, Ukraine has attempted to maintain democratic governance and rule of law while fighting an existential war. This commitment to transparency is reflected in the continued registration and publication of crime statistics, even as these numbers reveal institutional weakness.

The dramatic increase in crimes without identified suspects reflects multiple systemic pressures. First, significant human resources have been redirected from law enforcement to military service, depleting investigative capacity. Second, territorial disruptions, population displacement, and infrastructure damage have complicated investigative processes and cross-jurisdictional cooperation. Third, war-related crimes – including collaboration with occupation forces, looting in conflict zones, and military-related offences – have added entirely new categories of criminality requiring specialised investigative approaches. Fourth, corruption and organised crime have adapted to wartime conditions, exploiting gaps in institutional oversight and the chaos of military logistics.

The state's response demonstrates a critical tension in wartime governance: Ukrainian authorities continue to register criminal offences to the maximum extent possible, fulfilling transparency and documentation obligations, but lack sufficient resources, human capital, and organisational capabilities to bring perpetrators to justice. This creates a dangerous dynamic where impunity increases, potentially encouraging further criminal activity. The 2025 figures are particularly concerning, suggesting that as the war extends into its fourth year, institutional exhaustion has reached a critical threshold.

Moreover, the low suspect identification rates have profound implications for public trust in institutions, deterrence effects, and post-war reconstruction. If significant portions of wartime criminality remain unaddressed, this could normalise impunity and complicate efforts to restore rule of law. The challenge is compounded by the fact that many crimes committed during wartime – particularly corruption in military procurement, abuse of martial law provisions, and collaboration with occupation forces – have direct implications for state security and post-war accountability.

The evidence presented demonstrates that Ukraine's criminal justice system is experiencing a severe crisis under the pressures of prolonged armed conflict. Registered crimes have increased by 89% from pre-war levels, while the capacity to identify and prosecute suspects has declined dramatically, creating a widening justice gap. The 2025 spike to over 608000 registered crimes with less than 166000 identified suspects represents an unprecedented challenge to rule of law. At the same time, it has revealed significant weaknesses in the state's response to crime, as evidenced by the ratio between the number of registered criminal offences and the number of criminal proceedings in which individuals have been notified of suspicion. Thus, the state registers criminal offences to the maximum extent possible, but does not have sufficient resources, human resources and organisational capabilities to bring the perpetrators to justice.

These findings have significant implications for understanding how modern democratic states function under existential military threats. Ukraine's experience suggests that transparency and institutional continuity can be maintained even under extreme pressure, but that effectiveness inevitably suffers when resources are diverted to survival. The growing gap between registered crimes and prosecuted cases represents not merely a statistical phenomenon but a fundamental challenge to social order, public safety, and democratic governance.

As the war continues, Ukrainian authorities face the dual challenge of maintaining immediate security while preventing the complete erosion of criminal justice capacity. International support for institutional strengthening, technical assistance in investigation techniques, and post-war reconstruction planning must account for this accumulated deficit in justice delivery. The Ukrainian case demonstrates that modern warfare affects not only military and economic capacity but fundamentally disrupts the legal order, with consequences that will extend well beyond the cessation of hostilities.

The data from 2013-2025 reveals that Ukraine is indeed serving as a critical case study for understanding crime and justice under conditions of total war in a democratic society. The lessons learned – both positive in terms of institutional resilience and concerning in terms of capacity limitations – will be essential for policy makers, international organisations, and scholars seeking to support states facing similar existential challenges. The path toward restoring effective criminal justice in Ukraine will require sustained effort, significant resources, and innovative approaches to addressing the massive backlog of uninvestigated crimes accumulated during the war years (*Figure 1*).

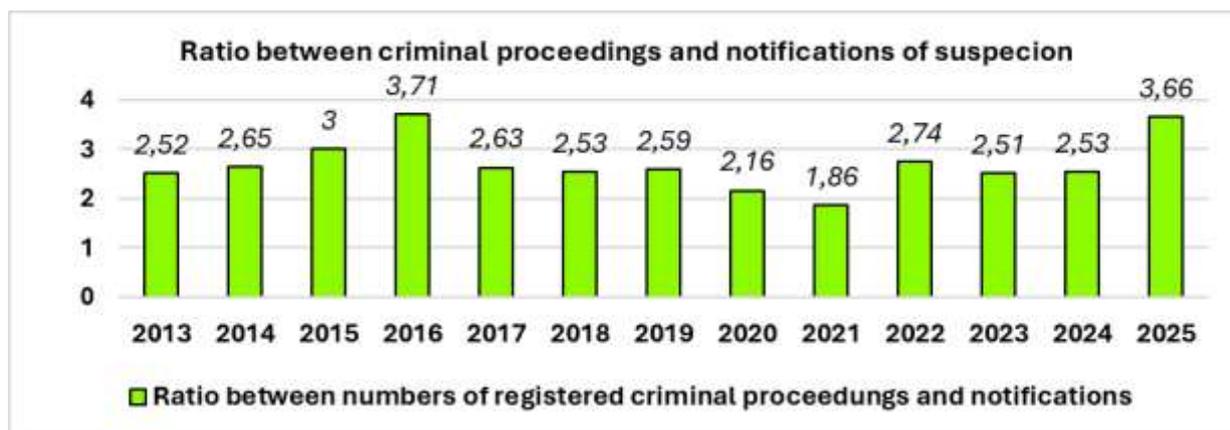
The operational capacity of Ukraine's criminal justice system has undergone substantial transformation following the full-scale Russian invasion of February 2022, with police statistics revealing a marked decline in the number of criminal proceedings involving identified suspects during the 2022-2024 period compared to pre-war benchmarks. This deterioration manifests most clearly in the ratio between registered criminal proceedings and notifications of suspicion – a critical metric that reflects the investigative effectiveness and overall functional integrity of the law enforcement apparatus.

Prior to the Russian invasion, Ukraine's criminal justice system demonstrated a consistent trajectory of improvement in investigative outcomes. As *Figure 2* illustrates, the ratio between criminal proceedings and notifications of suspicion exhibited a stable downward trend from 2016 to 2021, declining from its peak of 3,71 in 2016 to a historic low of 1,86 in 2021. This six-year pattern suggested progressive enhancement in investigative

capacity, indicating that law enforcement agencies were successfully identifying suspects in an increasing proportion of registered criminal cases. The 2021 ratio represented the most efficient performance within the analysed timeframe, signalling that for every registered criminal proceeding, investigators were able to issue notifications of suspicion to concrete individuals at nearly twice the rate observed five years earlier (*Figure 2*).

However, the onset of full-scale hostilities precipitated a reversal of this positive trend. While 2022 showed a modest increase to 2,74, and 2023-2024 maintained relatively stable figures of 2,51 and 2,53 respectively, the year 2025 witnessed a dramatic surge to 3,66 – approaching the 2016 peak and representing one of the highest ratios recorded in the past decade. This striking elevation indicates that the proportion of criminal proceedings concluding with identified suspects has diminished substantially, suggesting that nearly four registered crimes are now required to generate a single notification of suspicion. Such a ratio effectively doubles the investigative inefficiency observed during the system's optimal 2021 performance. Several interconnected factors may account for this deterioration in investigative effectiveness. The redeployment of experienced law enforcement personnel to military service has depleted institutional capacity, while ongoing hostilities have disrupted investigative procedures, evidence collection, and witness cooperation. Additionally, the occupation of territories, population displacement, and infrastructure destruction have created unprecedented obstacles to standard investigative practices. The wartime environment has simultaneously increased certain categories of crime while constraining the resources available for their investigation, creating a widening gap between reported criminality and prosecutorial outcomes.

The implications of this trend extend beyond mere statistical observation. A criminal justice system that registers criminal proceedings without corresponding suspect identification risks undermining public confidence in the rule of law, potentially encouraging impunity and eroding deterrence mechanisms. This is particularly concerning during wartime, when social cohesion and institutional legitimacy assume heightened importance. The 2025 spike further suggests that Ukraine faces mounting challenges in maintaining even the diminished investigative capacity observed in 2022-2024, potentially indicating accelerating institutional degradation absent targeted interventions to stabilise and restore criminal justice functionality under extraordinary operational conditions.

Figure 2. Ratio between registered crimes and notifications (2013 – 2025)

Geographical Distribution of Crime: The Ruralisation of Criminality in Wartime

An analysis of crime trends in Ukraine reveals a significant transformation in its spatial distribution: crime has become less urbanised, with rural forms of criminal activity on the rise. Although in absolute terms urban crime (in cities and urban-type settlements) still prevails over rural crime, the armed conflict has led to a noticeable shift in the geography of crime from urban centres to rural areas. This phenomenon may be due to several interrelated factors. First, crimes committed in the frontline zone against the backdrop of mass abandonment of property by owners. Second, crimes committed by servicemen of the Armed Forces of Ukraine (desertion and unauthorised abandonment of military units). Thirdly, criminal activities of Russian occupation forces in frontline and occupied territories.

At the same time, official statistics from the Office of the Prosecutor General contain significant contradictions that cast doubt on this hypothesis. In particular, there is a paradoxical situation: against the backdrop of an increase in the total number of crimes, especially those classified under Article 115 of the Criminal Code of Ukraine (intentional murder) and traditionally associated with the activities of the occupiers and cases of missing persons, the number of registered crimes committed by foreigners on the territory of Ukraine shows a steady downward trend.

This discrepancy between expected and official statistics indicates systemic problems in the reliability and completeness of the official statistical picture of crime presented by Ukrainian law enforcement agencies. The underreporting or misclassification of crimes committed by foreign combatants – particularly Russian military personnel operating in occupied and frontline territories – suggests either systematic data collection failures or deliberate statistical manipulation. Such inconsistencies undermine the credibility of official crime statistics and

complicate evidence-based policy responses to wartime criminality.

One of the main conclusions from research into crime trends since 2022 is that the war made criminality in Ukraine significantly more rural. The statistical evidence demonstrates a clear and consistent trajectory toward the ruralisation of crime that accelerated dramatically following the full-scale Russian invasion. In 2013, the ratio between crimes committed in urban and rural areas stood at 4,04, indicating that urban crime was approximately four times more prevalent than rural crime. This ratio remained relatively stable throughout the pre-war period, fluctuating between 3,82 and 4,19 from 2013 to 2019, reflecting Ukraine's traditional pattern of urban-concentrated criminality typical of post-Soviet societies (Figure 3).

However, beginning in 2020 and accelerating sharply in 2022, this ratio underwent a dramatic transformation. By 2022, the urban-to-rural crime ratio decreased to 3,23, representing a reduction of nearly 20% compared to pre-war levels. This decline continued progressively, reaching 2,99 in 2023, 2,35 in 2024, and falling to just 1,99 in 2025. The 2025 figure represents an unprecedented historical low, indicating that urban crime is now barely twice as common as rural crime – a stark departure from the traditional four-to-one ratio that characterised Ukrainian criminality for decades. The percentage distribution of crimes across urban and rural areas provides even more compelling evidence of this spatial transformation. In the period of 2013-2021, urban crimes occupied 77-78% in the general structure of criminality in Ukraine, with rural crimes accounting for approximately 19-20%. This distribution remained remarkably stable, with only minor annual fluctuations, suggesting an entrenched pattern of urban crime dominance rooted in Ukraine's demographic and socioeconomic structure.

The beginning of the war in 2022 brought the minimum level of urban crime (74,14%) and maximum level of rural crime (22,97%) for the last decade of national crime prevention history. This represented the first significant breach of the established urban-rural crime distribution pattern. However, the trend did not stabilize at this new equilibrium but continued to evolve in subsequent years. By 2023, urban crime fell to 72,9% while rural crime rose to 24,3%.

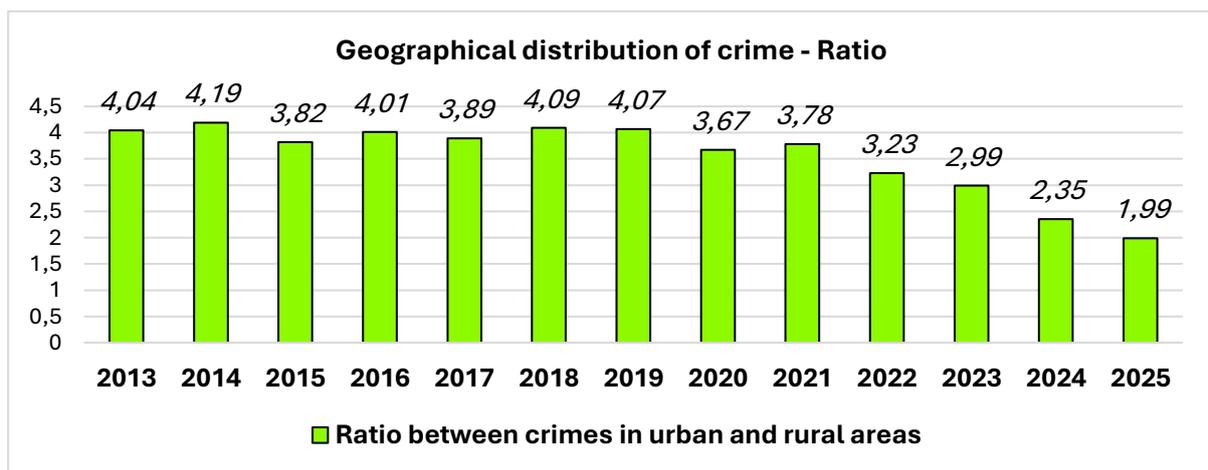

Figure 3. Geographical distribution of crime (1)

The transformation accelerated further in 2024, when the police statistics demonstrated the lowest level of crimes in urban areas (67,6%) and the highest level of crimes in rural areas (28,7%) ever recorded in modern Ukrainian criminal statistics (Figure 4).

The 2025 data reveal an even more dramatic shift, with urban crime comprising only 64,3% of total registered crimes and rural crime reaching 32,3%. This means that nearly one-third of all crimes in Ukraine now occur in rural areas – a proportion that would have been inconceivable in the pre-war period. The shift of approximately 13 percentage points from urban to rural crime between 2013 and 2025 represents a fundamental restructuring of Ukraine's criminal geography.

It appears that such changes have resulted primarily from the 2022 Russian armed aggression, where many crimes were committed by Russian soldiers and officers in rural areas. The occupation and temporary control of vast rural territories, particularly in eastern and southern Ukraine, created conditions for systematic criminal activity by occupation forces. Rural areas, characterised by lower population density, weaker law enforcement presence, and greater distance from administrative centres, became particularly vulnerable to occupation-related crimes including looting, property destruction, violence against civilians, and other war crimes.

The displacement of civilian populations from frontline and occupied rural territories created opportunities for property crimes in abandoned settlements. Villages and agricultural areas near active combat zones experienced mass evacuation, leaving homes, farms, and infrastructure unguarded and susceptible to theft and vandalism by both

occupation forces and opportunistic criminals. The absence of property owners and the collapse of local law enforcement structures in these areas created a criminogenic environment with minimal deterrence or oversight.

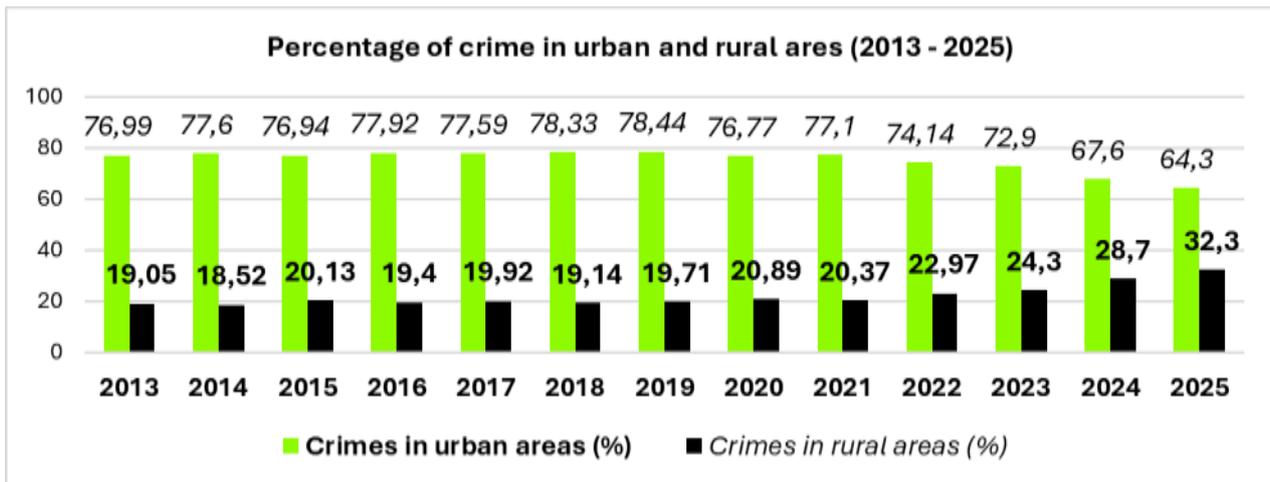

Figure 4. Geographical distribution of crime (2)

Military-related crimes by Ukrainian servicemen, particularly desertion and unauthorised abandonment of military units, also contributed to the ruralisation of crime statistics. As military operations concentrated in rural and semi-rural frontline areas, crimes committed by servicemen were more likely to be registered in rural jurisdictions rather than urban centres. The stress and trauma of prolonged combat operations, combined with inadequate military discipline mechanisms in some units, led to increased incidents of military crimes that statistically registered as rural offenses.

Nationality

As previously, crimes committed by foreign nationals in Ukraine occupy an *insignificant* segment in the general structure of criminality (Figure 5).

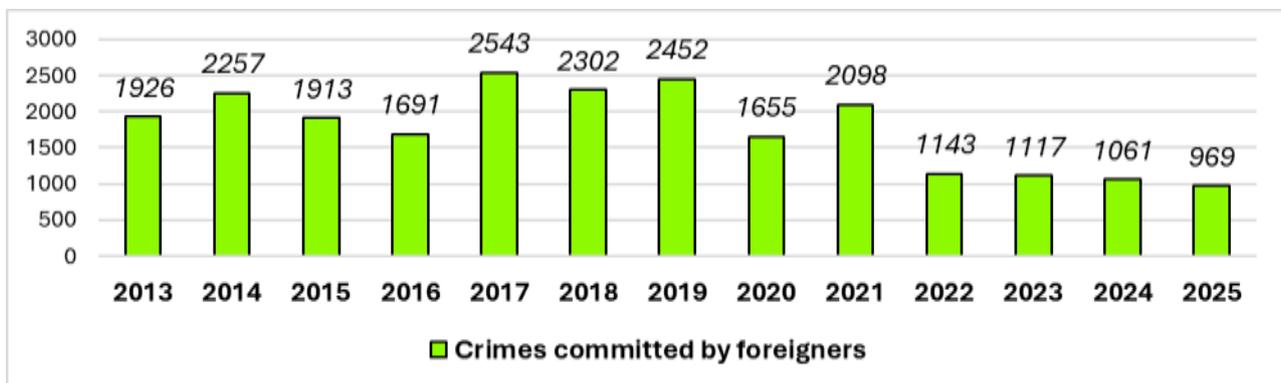

Figure 5. Crimes committed by foreigners

At the same time, the War has led to a reduction in crimes committed by foreign nationals (Figure 6). Probably, police statistics do *not* cover crimes committed by Russian military agents during the 2022 War. Nevertheless, there is *no* reference in the police statistics that the mentioned indicator does *not* cover crimes committed by Russian occupiers.

Crimes against Human Life and Health

The onset of full-scale war in February 2022 significantly disrupted crime detection patterns for offenses against human life and health. Following the initial invasion, recorded crime levels dropped precipitously in March 2022 due to the factors discussed above. However, by July 2022, detection rates had recovered to pre-invasion levels comparable to January 2022.

Analysis of annual data reveals a concerning trend of increasing recorded crimes alongside declining prosecution rates. In 2021, authorities recorded 33657 crimes against human life and health, with notices of suspicion issued in 22524 cases (67% prosecution rate). This gap widened substantially during the war years: 2022 saw 43199 recorded crimes but only 16559 notices of suspicion (38%); 2023 recorded 63766 crimes with 22920 notices (36%);

2024 showed 80054 crimes with 23365 notices (29%); and by 2025, recorded crimes reached 85422 while notices of suspicion fell to 21204 (25%) (Figure 7).

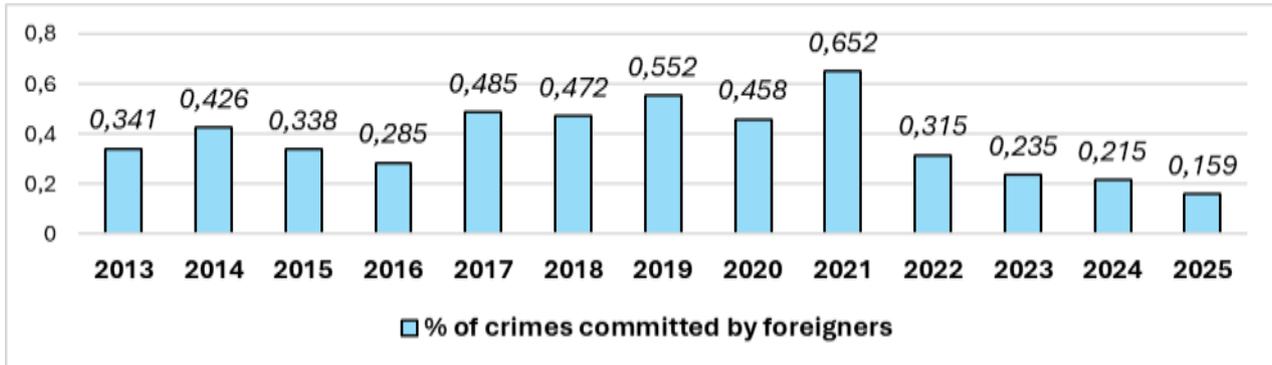

Figure 6. Percentage of crimes committed by foreigners

This divergence between recorded crimes and formal prosecutorial action suggests either declining investigative capacity during wartime conditions or systematic challenges in advancing cases through the criminal justice system.

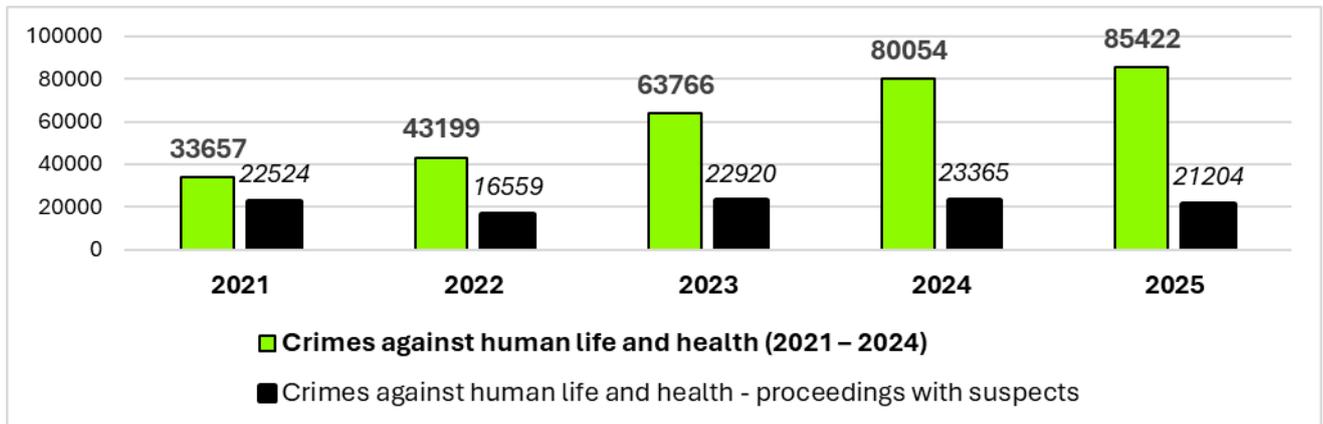

Figure 7. Crimes against life and health

Torture

The prosecution of torture in Ukraine presents a paradoxical case study in criminal justice effectiveness. Analysis of official statistics spanning thirteen years (2013-2025) reveals fundamental shifts in investigative capacity, prosecutorial commitment, and systemic dysfunction that challenge conventional assumptions about the relationship between state resources and criminal justice outcomes. Here, we examine torture police statistics across three distinct periods: the post-Euromaidan transition (2013-2017), the pre-war stabilisation (2018-2021), and the full-scale invasion period (2022-2025).

Police statistics on torture (Article 127 of the Criminal Code) occupy a controversial place in the analysis of the general structure of crime in Ukraine. On one hand, systematic torture by the police, prison and military officers has shaped corresponding views on torture practices in the Ukrainian society and media. The Ukrainian society has a strong view that ill-treatment by the police and prison officers is a *wide-spread phenomenon*. On the other one, the number of officially registered crimes of torture determines many questions concerning the *latent nature* of this type of crime as well as the *effectiveness of investigation* of torture by state agents in Ukraine which become known to the society (Tab. 1).

Official torture crime statistics demonstrate considerable volatility across the observation period. The initial post-Euromaidan years (2013-2017) showed relatively modest fluctuations, with registered cases ranging from 51 to 82 annually. A dramatic inflection occurred in 2018, when registered crimes spiked to 163 cases – a 98,8% increase from the previous year. This peak was followed by a gradual decline through 2019-2021, with cases settling in the 79-140 range.

The onset of full-scale war in February 2022 produced an immediate statistical shock: registered torture crimes plummeted to 68 cases, the lowest level in the entire observation period. However, this proved to be a temporary nadir. The subsequent years (2023-2025) demonstrated a recovery pattern, with case volumes stabilizing at 94-124 cases annually – levels comparable to the pre-2018 baseline but substantially below the 2018 peak.

Table 1

Torture: general numbers of criminal proceedings

Torture	Crimes	Proceedings with suspects	Indictments sent to courts	Dropped proceedings
2013	51	38	38	63
2014	54	24	19	24
2015	73	32	25	21
2016	62	20	13	26
2017	82	37	26	26
2018	163	59	51	43
2019	140	34	22	25
2020	129	59	32	52
2021	79	33	25	33
2022	68	20	16	21
2023	94	53	37	24
2024	124	78	58	24
2025	115	65	46	26

Additionally, the proportion of *dropped* criminal proceedings stimulates additional questions about the *effectiveness* of pre-trial investigation of tortures. The specific feature of crimes of torture is that the victim can identify a perpetrator or at least to provide the information that he or she was subjected to torture in a concrete police department or in a concrete prison (Tab. 2).

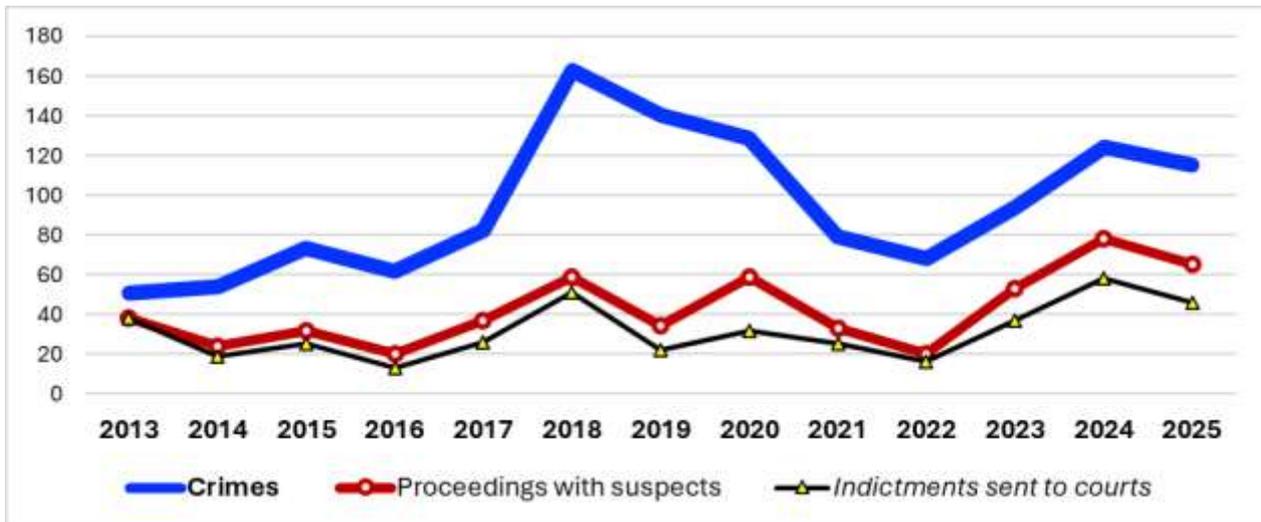

Figure 8. Torture

Table 2

Torture: indictments sent to courts and dropped criminal proceedings

	Torture: Percentage of criminal proceedings with suspects	Torture: Indictments sent to courts	Torture: Percentage of dropped criminal proceedings
2016	32,3	20,9	41,9
2017	45,1	31,7	31,7
2018	36,2	31,3	26,4
2019	24,3	15,7	17,8
2020	45,7	24,8	40,3
2021	41,8	31,6	41,8
2022	29,4	23,5	30,9
2023	56,4	39,4	25,5
2024	62,9	46,8	19,3
2025	56,5	40	22,6

The critical deficiency in Ukraine's pre-war torture prosecution system becomes evident when examining conversion rates between crime registration and judicial outcomes. *Table 1* reveals a systematic pattern of investigative attrition that suggests profound institutional dysfunction rather than mere resource constraints (*Figure 9*).

During the 2016-2021 period, only 24,3% to 45,7% of registered torture crimes resulted in criminal

proceedings with identified suspects. The year 2019 represents the nadir of investigative effectiveness, with merely 24,3% of cases advancing to this preliminary stage. Even in the relatively stronger year of 2017, less than half (45,1%) of registered crimes produced suspects – a conversion rate that would be considered unacceptable in functioning criminal justice systems addressing serious human rights violations (*Figure 9*).

The attrition intensifies at the indictment stage. Between 2016 and 2021, only 15,7% to 31,7% of registered torture crimes resulted in indictments forwarded to courts. The 2019 data is particularly striking: of 140 registered torture crimes, only 22 (15,7%) reached indictment. This represents an 84,3% failure rate at converting registered crimes into prosecutorial action – a statistic indicative of near-complete systemic breakdown.

Compounding this investigative ineffectiveness, the pre-war period witnessed high rates of case abandonment. Between 2016 and 2021, 17,8% to 41,9% of proceedings were dropped. The years 2016, 2020, and 2021 were particularly problematic, with drop rates exceeding 40%. This suggests not merely investigative difficulty but a systemic pattern of initiating proceedings that prosecutors lacked the capacity, evidence, or political will to pursue to completion.

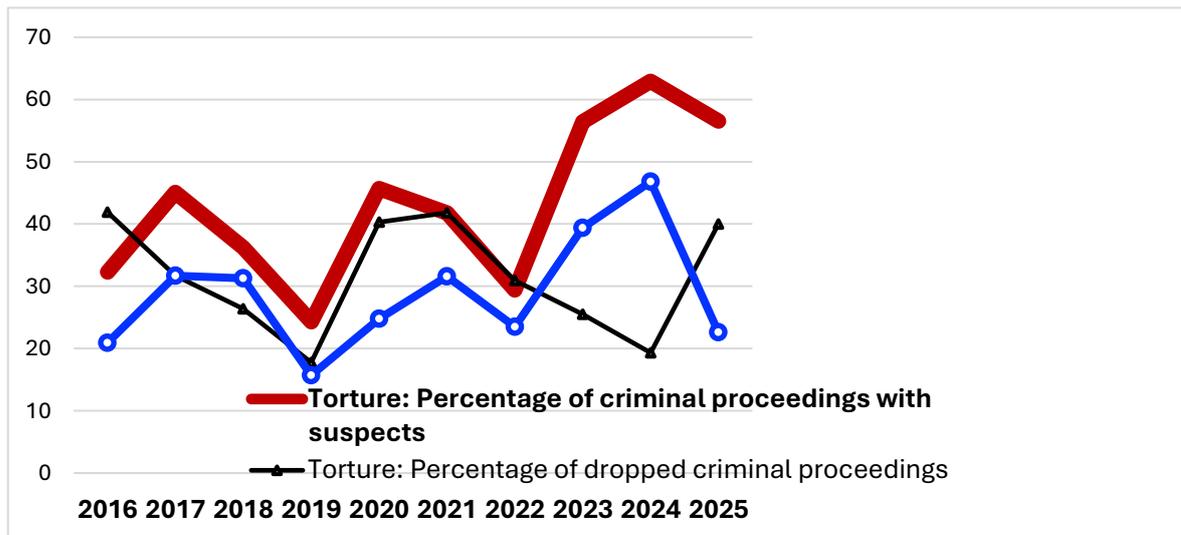
The Russian full-scale invasion produced an unexpected reversal in investigative effectiveness metrics. Despite conditions that would logically impede torture investigations – displaced populations, overwhelmed institutions, diverted resources, occupied territories – the prosecution system demonstrated marked improvement in converting registered crimes into judicial outcomes.

The year 2024 represents the highest investigative effectiveness in the entire observation period: **1)** 62,9% of registered crimes resulted in proceedings with suspects (compared to 24,3 – 45,7% pre-war); **2)** 46,8% reached indictment stage (compared to 15,7% – 31,7% pre-war); **3)** only 19,3% of proceedings were dropped (compared to 17,8% – 41,9% pre-war).

This effectiveness improvement proved sustainable across the war period:

- average suspect identification rate: ~ 58%;
- average indictment rate: ~ 42%;
- average drop rate: ~ 23%.

These metrics represent an approximate doubling of pre-war indictment rates and a near-halving of case abandonment rates.

Figure 9. Torture

The wartime improvement in investigative effectiveness fundamentally challenges resource-centric explanations of criminal justice dysfunction. If investigative failure resulted primarily from insufficient resources, the wartime period – characterised by severe resource constraints – should have witnessed deteriorating rather than improving metrics. The data instead suggests that pre-war dysfunction stemmed from systemic factors largely independent of resource availability: lack of political will, inadequate prosecutorial prioritisation, tolerance for impunity, or institutional capture.

The wartime period coincided with unprecedented international attention to human rights violations in Ukraine. The establishment of numerous documentation initiatives created external accountability pressures absent in the pre-war period. This international scrutiny likely increased both the visibility costs of investigative failure and the institutional support for pursuing cases.

The improved conversion rates may partially reflect a shift from quantity to quality in case selection. Faced with overwhelming caseloads and limited capacity, prosecutors may have adopted more rigorous screening criteria,

pursuing only cases with strong evidentiary foundations. This would improve conversion rates while potentially allowing weaker but nonetheless meritorious cases to go unprosecuted.

The 2022 Russian invasion fundamentally altered Ukraine's political economy of law enforcement. Pre-war patterns of institutional tolerance for torture – rooted in authoritarian legacies, law enforcement impunity, and political interference – became politically untenable in a wartime context demanding international support and domestic legitimacy. Torture prosecution transformed from a low-priority administrative matter to a politically salient indicator of democratic commitment and rule of law.

The most significant limitation of this statistical analysis is its necessary exclusion of torture occurring in temporarily occupied territories. Russian occupation created zones of absolute impunity where torture has been extensively documented by international monitors but remains entirely absent from Ukrainian crime statistics. The registered crime figures for 2022 - 2025 therefore represent a severe undercount of actual torture incidence, capturing only cases occurring in government-controlled territory where investigative access exists.

This visibility gap has profound implications for assessing the true scale of the torture problem in Ukraine and for understanding the relationship between wartime conditions and human rights violations. The improved investigative effectiveness documented in official statistics may coexist with massively increased absolute torture incidence in territories where the Ukrainian criminal justice system cannot operate.

The statistical analysis of torture prosecution in Ukraine from 2013-2025 reveals three critical findings:

First, Ukraine's pre-war torture prosecution system exhibited systematic dysfunction characterised by extraordinarily high attrition rates between crime registration and judicial outcomes. With indictment rates as low as 15,7% and case drop rates exceeding 40%, the system demonstrated fundamental institutional failure rather than normal investigative difficulty.

Second, the full-scale invasion paradoxically coincided with dramatic improvements in prosecutorial effectiveness, with indictment rates nearly doubling and case abandonment rates halving despite severe wartime constraints. This improvement suggests that pre-war dysfunction stemmed primarily from factors relating to political will, institutional priorities, and systemic corruption rather than technical capacity or resources.

Third, the 2022 collapse in registered cases and the ongoing inability to investigate torture in occupied territories means that official statistics severely undercount the true scale of torture during the war period. Improved investigative effectiveness in government-controlled territory coexists with zones of absolute impunity in occupied areas.

These findings have significant implications for understanding institutional reform dynamics, the political economy of criminal justice, and the complex relationship between war, state capacity, and human rights protection. They suggest that conventional assumptions about the enabling conditions for effective torture prosecution may require fundamental revision, and that crisis can, under specific circumstances, catalyse institutional improvements that prove impossible during peacetime stability.

Domestic Violence

In recent years, *domestic violence* has become an object of special attention by the Parliament, the Government and the society in general. Therefore, domestic violence could be an attractive object for a criminological research in the context of the impact of the War on the society.

In 2017, the Criminal Code was supplemented by Article 126-1 according to the Law № 2227-VIII of 06.12.2017 and amended by the Law № 3342-IX of 23.08.2023, where the domestic violence was defined as a crime.

According to the Article 126-1 of the Criminal Code, domestic violence is defined as intentional systematic commission of physical, psychological or economic violence against a spouse or former spouse or another person with whom the perpetrator is (was) in a family or close relationship, which results in physical or psychological suffering, health disorders, disability, emotional dependence or deterioration of the quality of life of the victim.

As the police statistics show, 4800 crimes resulting from domestic violence were registered in Ukraine in 2021. The next year, after the full-scaled War started, 3360 crimes resulting from domestic violence were registered. Such a reduction could be explained by different factors like the mass migration of *potential* victims to other European countries and the participation of many *potential* perpetrators in military actions. In any case, the *traditional social basis* for domestic violence was minimised largely with the War (*Figure 10*).

However, in 2023, 6805 crimes resulting from domestic violence were registered in Ukraine. Moreover, in 2024, 8900 crimes resulting from domestic violence were registered in Ukraine.

Two interesting facts are drawn from the analysis of official police statistics: 1) an *average* number of crimes resulting from domestic violence in 2022 decreased 1,42 times as compared with 2021; 2) an *average* number of crimes resulting from domestic violence in 2022-2024 is 2,9 times higher as compared with an *average* number of the same crimes in the period of 2012 – 2021 (2189 and 6355 correspondingly) (*Figure 10*).

It should be noted that police statistics distinguishes two indicators: 1) crimes *resulting* from domestic violence; 2) domestic violence as *a separate crime*.

Here, we can see the statistical data for both indicators:

- 2019: 2554 crimes resulting from domestic violence (total), 1068 crimes of domestic violence (Article 126-1 of the Criminal Code);

- 2020: 3972 crimes resulting from domestic violence (total), 2213 crimes of domestic violence (Article 126-1

of the Criminal Code);

- 2021: 4800 crimes resulting from domestic violence (total), 2432 crimes of domestic violence (Article 126-1 of the Criminal Code);

- 2022: 3360 crimes resulting from domestic violence (total), 1498 crimes of domestic violence (Article 126-1 of the Criminal Code);

- 2023: 6805 crimes resulting from domestic violence (total), 1824 crimes of domestic violence (Article 126-1 of the Criminal Code);

- 2024: 8900 crimes resulting from domestic violence (total), 2810 crimes of domestic violence (Article 126-1 of the Criminal Code);

- 2025: 8121 crimes resulting from domestic violence (total), 2030 crimes of domestic violence (Article 126-1 of the Criminal Code);

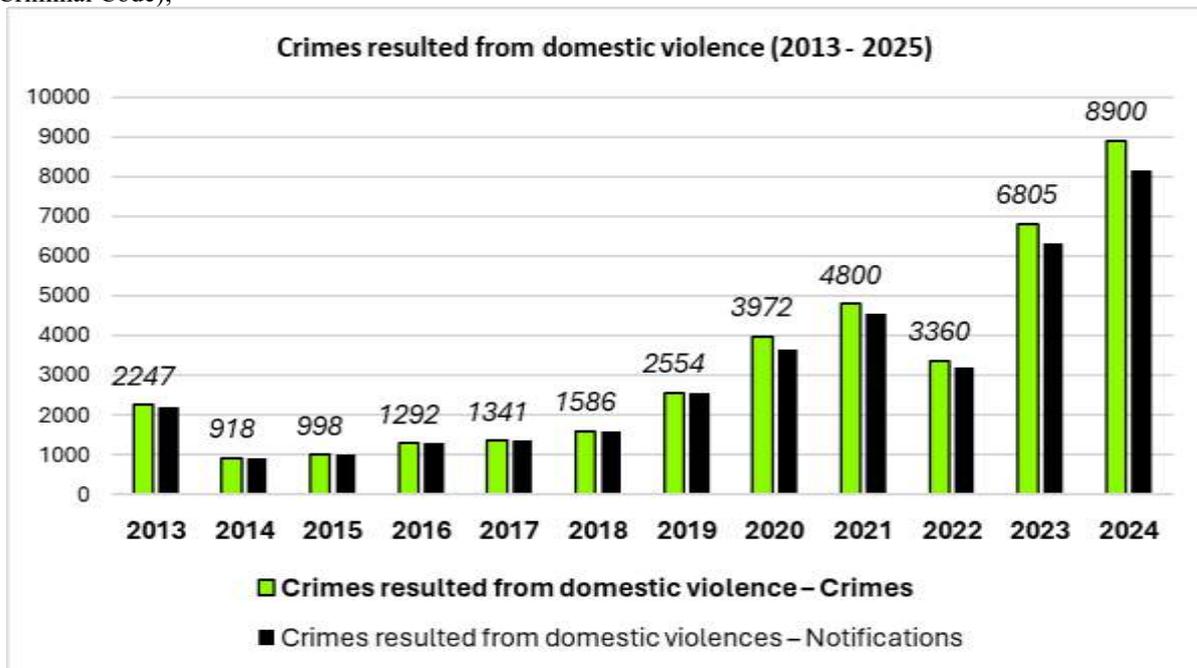

Figure 10. Crimes resulting from domestic violence (2013 – 2025)

Several conclusions could be drawn from police statistics.

Before the War started, there was a permanent trend that crimes of domestic violence constituted a half of all crimes resulting from domestic violence (42% in 2019, 55% in 2020, 51% in 2021). However, after the War started, the percentage of crime of domestic violence (Article 126-1 of the Criminal Code) reduced to the level of 35% (45% in 2022, 27% in 2023, 32% in 2024) in favour of *other crimes* resulting from domestic violence. We can presume that *other crimes* resulting from domestic violence could hide different forms of ill-treatment by private individuals, which is not reflected in the official statistics. At the same time, it is obviously problematic to separate domestic violence from other crimes resulting from domestic violence.

Crimes against Will, Honour and Dignity of a Person

At the same time, the numbers of *crimes against will, honour and dignity of a person* have increased significantly – from 782 crimes in 2021 to 1535 crimes in 2022.

At the same time, the number of criminal proceedings where offenders were informed on suspicion dropped significantly – from 412 criminal proceedings (2021) to 207 criminal proceedings (2022) (Figure 12).

The highest indicator of crimes against will, honour and dignity of a person was registered in 2014 which could be explained with the political and social consequences of the 2014 Revolution of Dignity when people were regularly arbitrary deprived of their freedom (Figure 13).

What is more important is the fact that after the 2022 Russian invasion, the average level of such crimes has doubled as compared with any year for the period of 2016-2021 (1535 crimes in 2022, 782 crimes in 2021, 712 crimes in 2020, 981 crimes in 2019, 939 crimes in 2018, 918 crimes in 2017, 734 crimes in 2016) (Figure 13).

Drug-Related Crimes

The situation with *drug-related crimes* partly refutes the thesis that the War 'cut' all indicators of the police statistics. The number of many crimes stated in numerous Chapters of the Criminal Code, which was registered in March 2022, decreased sharply for completely understandable reasons. Many types of crimes that *might have been* expected to increase after the start of the 2022 Russian invasion saw a sharp drop.

Nevertheless, it appeared that drugs, drug offenders (especially petty offenders) and drug-related crimes (especially minor crimes) were *absolutely another matter*.

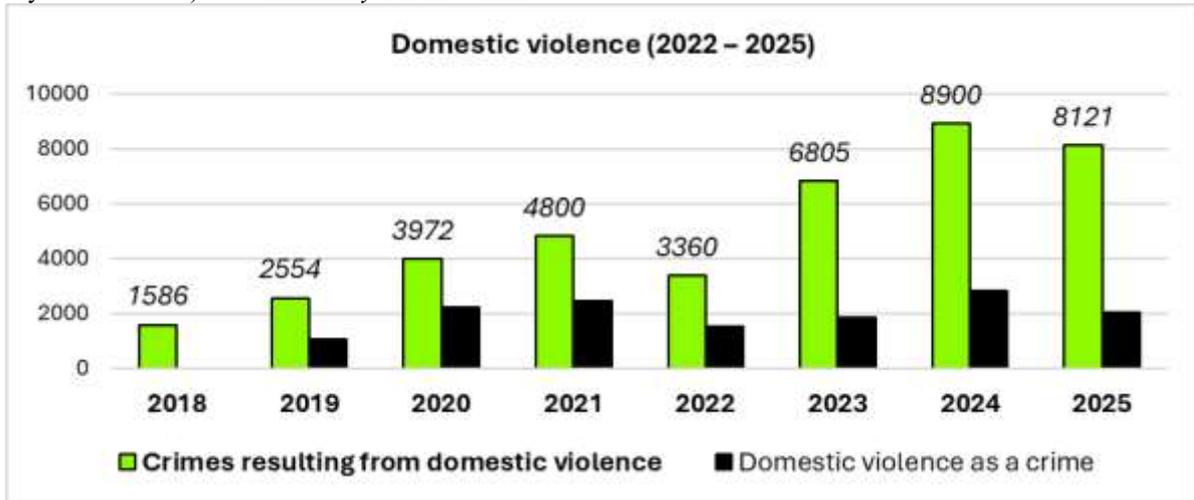

Figure 11. Domestic violence (2022 – 2025)

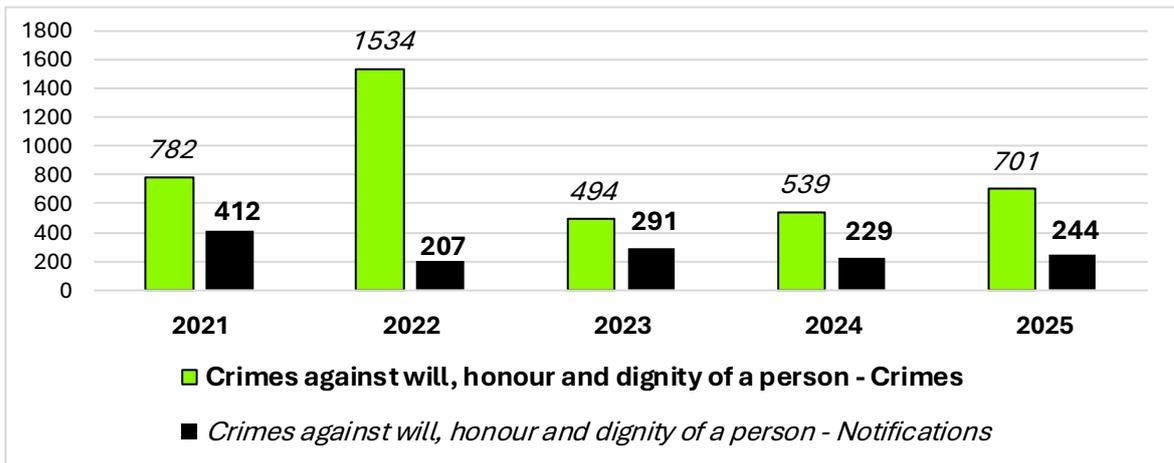

Figure 12. Crimes against will, honour and dignity of a person (2021 – 2025)

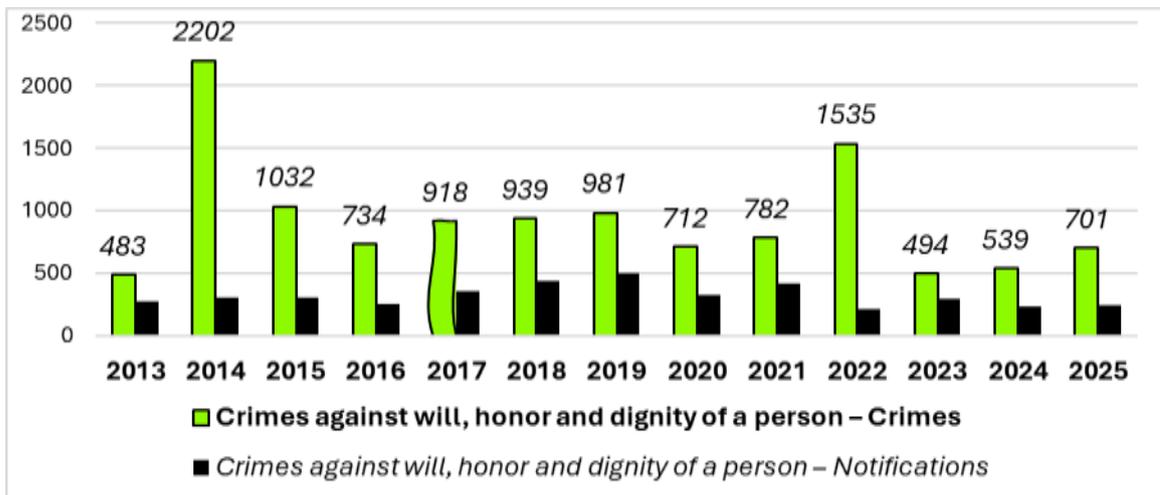

Figure 13. Crimes against will, honour and dignity of a person (2013 – 2025)

In 2022, more than 34 thousand drug-related crimes were registered in wartime Ukraine (34398 criminal proceedings, with 22678 criminal proceedings suspects) (Figure 14).

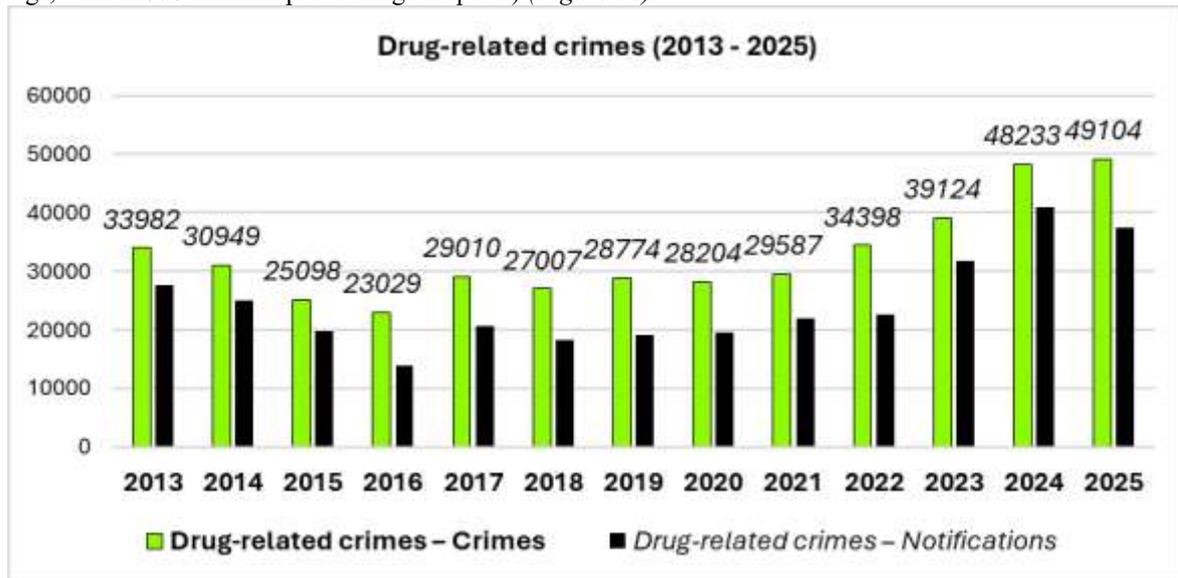

Figure 14. Drug-related crimes

No less interesting is the fact that the ratio between the general number of registered criminal proceedings and criminal proceedings with given notifications of suspicion in 2022 appeared one of the highest for the last ten years (the exclusion is 2016 with ratio 1,66) (Figure 15).

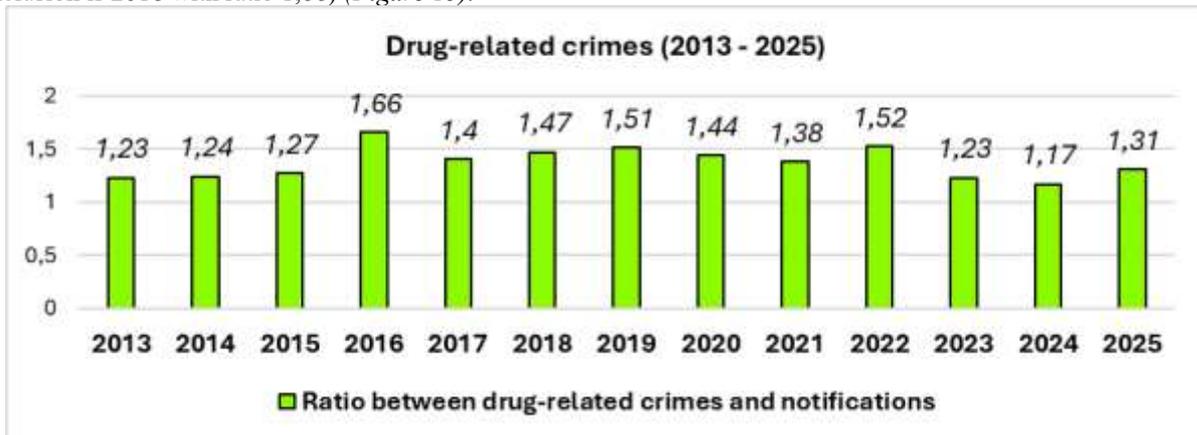

Figure 15. Ratio between drug-related crimes and notifications

Here, we would like to draw some conclusions.

The 2022 police statistics demonstrate that 34398 drug-related crimes have already been committed in 2022. In 2023, the police registered 39124 drug-related crimes. In 2024, the police registered 48233 drug-related crimes.

The importance of the fight against drug crime *cannot* be underestimated. However, the main question here is: *does the National Police of Ukraine effectively manage its personnel's potential under wartime conditions?*

The question is on the surface: drug-related crimes are mostly the crimes of *peacetime*. Considering closed borders, border checks, curfews and roadblocks, the number of *registered* drug-related crimes should theoretically have decreased, not the other way around.

It seems that the mechanism of an artificial '*market*' for drug-related crimes, where criminals are very often victims at the same time, and where police officers know *who, where* and *under what conditions* will commit the next 'crime', '*should not stand idle*' even during the War.

Property Crimes

While considering *property crimes* in wartime Ukraine, the first hypothesis is that the absence of well and properly organised policing *would* lead to a serious increase of the numbers of property crimes.

Nevertheless, the number of recorded property crimes has in fact significantly *decreased* (Figure 16, Figure 17). The impact of the War on property crimes is more than obvious: 158729 property crimes in 2021, 113137

property crimes in 2022, 178902 property crimes in 2023, 132910 property crimes in 2024, and 89150 property crimes in 2025.

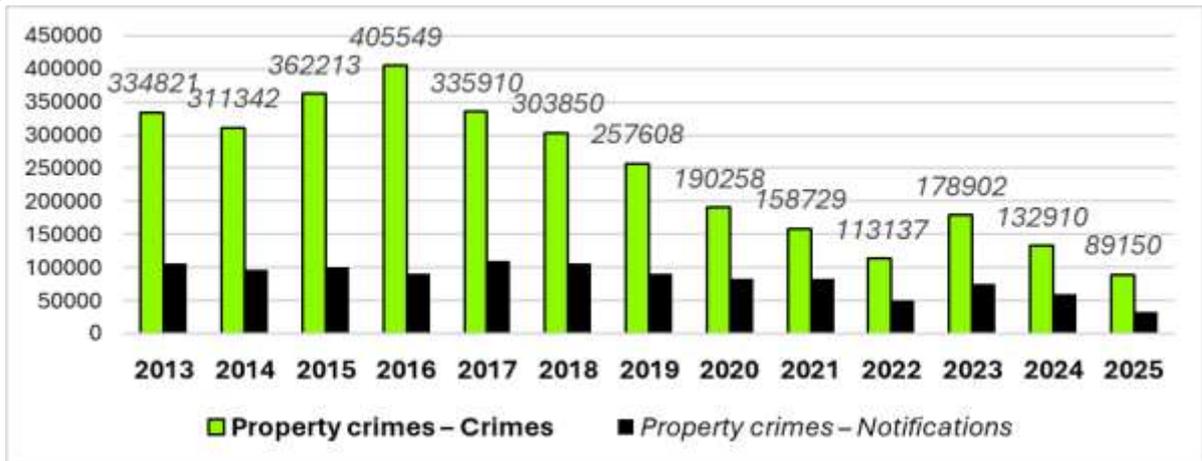

Figure 16. Property crimes

The same way the War impacted the practices of crimes of *theft*: 113517 thefts in 2021, 69496 thefts in 2022, 82123 thefts in 2023, 55576 thefts in 2024, and 28416 thefts in 2025 (Figure 17).

The full-scale war dramatically reduced theft crimes in Ukraine, with cases declining from 113517 in 2021 to just 28416 in 2025 – a 75% decrease. This sharp drop reflects multiple wartime factors: mass displacement and emigration reduced both potential offenders and victims, law enforcement resources shifted toward war-related crimes and public order maintenance, and criminal justice capacity became overwhelmed with more serious offenses including collaboration and treason cases. The sustained decline across each war year suggests structural changes in criminal patterns rather than temporary disruption, as traditional property crime becomes less prevalent amid wartime economic disruption and population displacement.

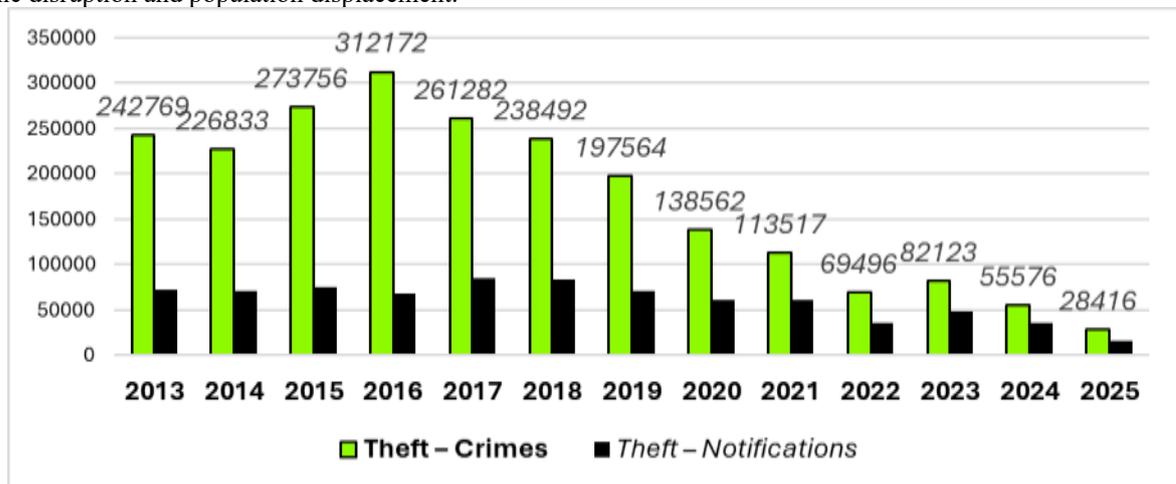

Figure 17. Theft

The same way the War impacted the practices of *car thefts*: 5571 car thefts in 2021, 2001 car thefts in 2022, 2266 car thefts in 2023, 1138 car thefts in 2024, and 633 car thefts in 2025.

The same way the War impacted the practices of *robberies*: 4846 robberies in 2021, 2205 robberies in 2022, 1732 robberies in 2023, 1453 robberies in 2024, and 1322 robberies in 2025 (Figure 18).

The same way the War impacted the practices of *aggravated robberies*: 952 aggravated robberies in 2021, 492 aggravated robberies in 2022, 386 aggravated robberies in 2023, 313 aggravated robberies in 2024, and 310 aggravated robberies in 2025 (Figure 19).

The same way the War impacted the criminal practices of *racketeering*: 606 crimes of racketeering in 2021, 366 crimes of racketeering in 2022, 499 crimes of racketeering in 2023, 279 crimes of racketeering in 2024, and 336 crimes of racketeering in 2025 (Figure 20).

Surprisingly, crimes of *fraud* in 2022 demonstrated a completely different trend: the number of crimes of fraud in 2022 (32086) was much bigger than in 2021 (23847). The police registered 82609 crimes of fraud in 2023, 64978

crimes of fraud in 2024, and 48871 crimes of fraud in 2025 (Figure 21).

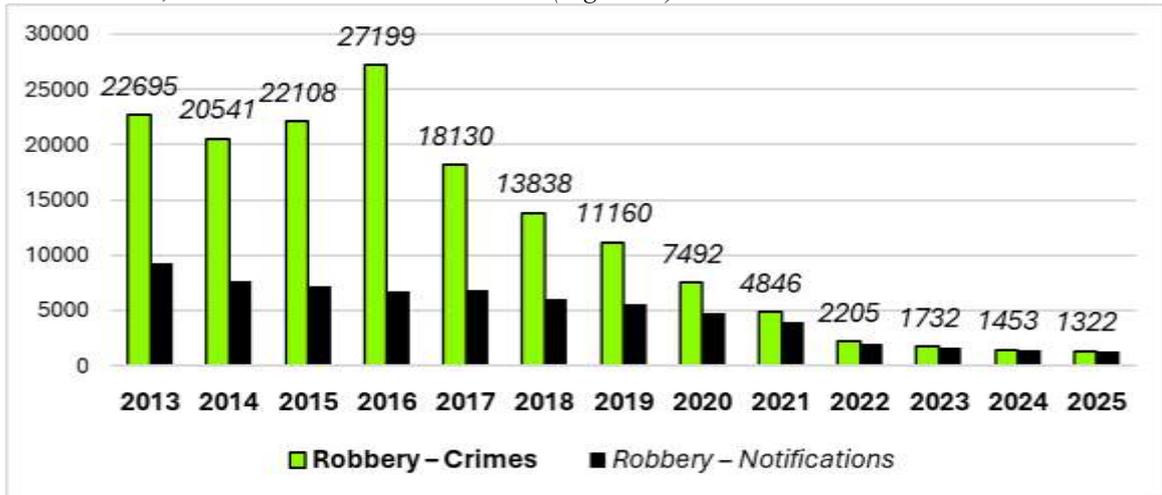

Figure 18. Robbery

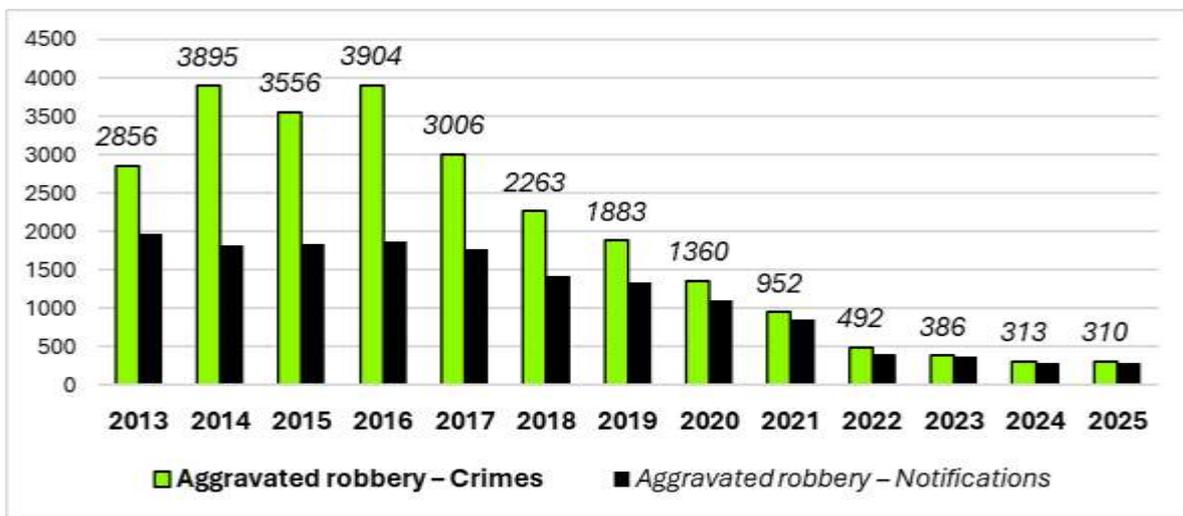

Figure 19. Aggravated robbery

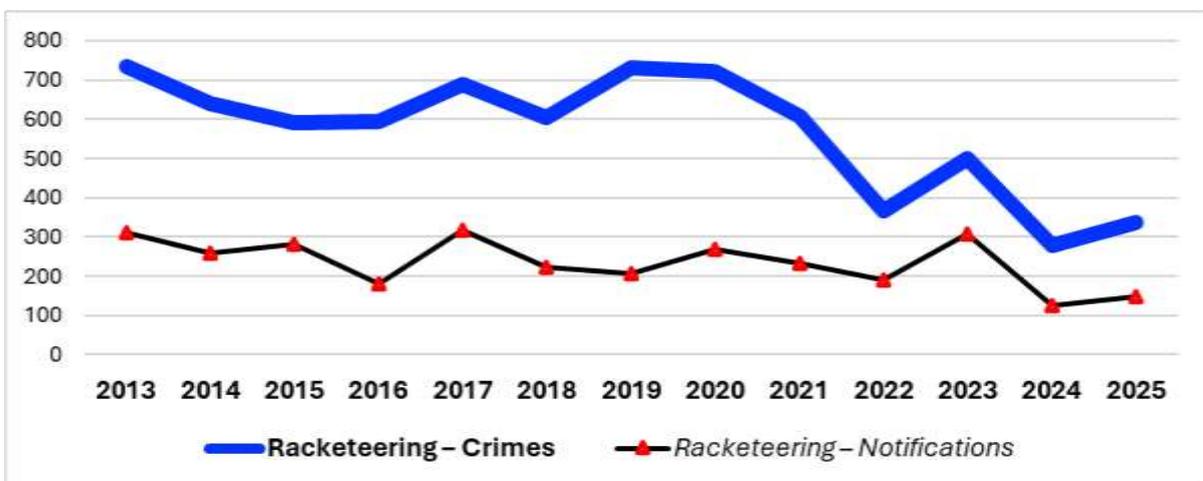

Figure 20. Racketeering

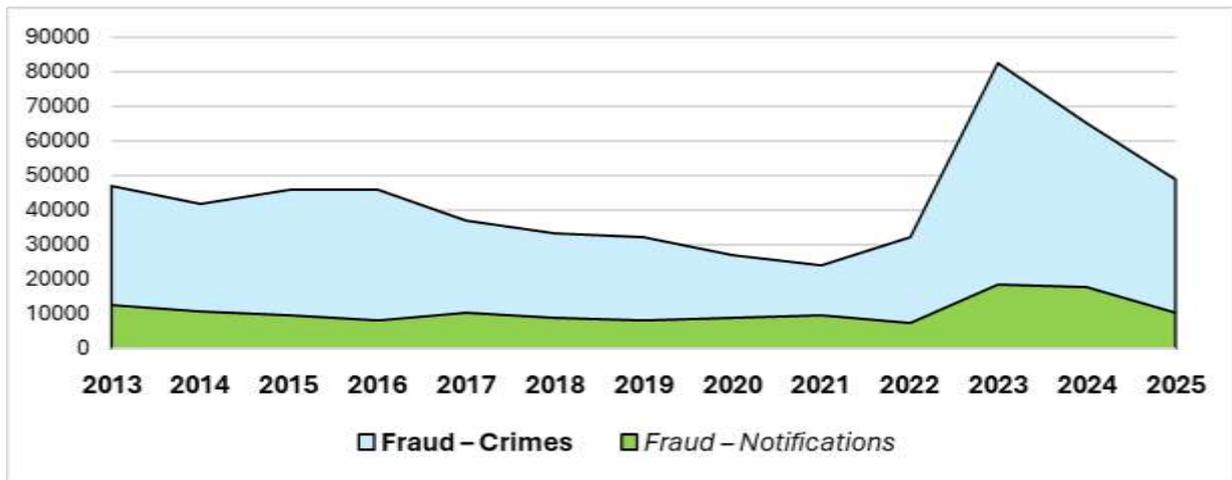

Figure 21. Fraud

Here we can mention that in February 2022, many Ukrainians tried to restore order by themselves in conditions of the War chaos through demonstrative corporal punishment of marauders. Namely, ‘*there is a War here, and they are making money here*’. Many Ukrainians supported such inhumane methods, and what is important, among these ‘*many*’ there were lawyers.

Almost one year has passed, and the police statistics have proven that, it turns out, the problem of Ukrainian society during the War was completely *different*, and official statistics convincingly proved the existence of the problem of *moral and ethical foundations of Ukrainian society* during the War: 1) during the 2022 War, criminal behaviour was considered as *less permissible* by individuals who belonged to the ‘*criminally addicted*’ strata of the society; 2) criminal behaviour was considered as *more permissible* by individuals who were considered less inclined to commit crimes due to the presence of higher education, higher ‘*social status*’ and greater social adaptability.

Since the real estate market during the War stopped in fact, it is not surprising that the number of crimes of *real estate fraud* decreased rapidly (1312 crimes in 2020, 1356 crimes in 2021, 798 crimes in 2022, 1176 crimes in 2023, 1091 crimes in 2024, and 1047 crimes in 2025) (Figure 22).

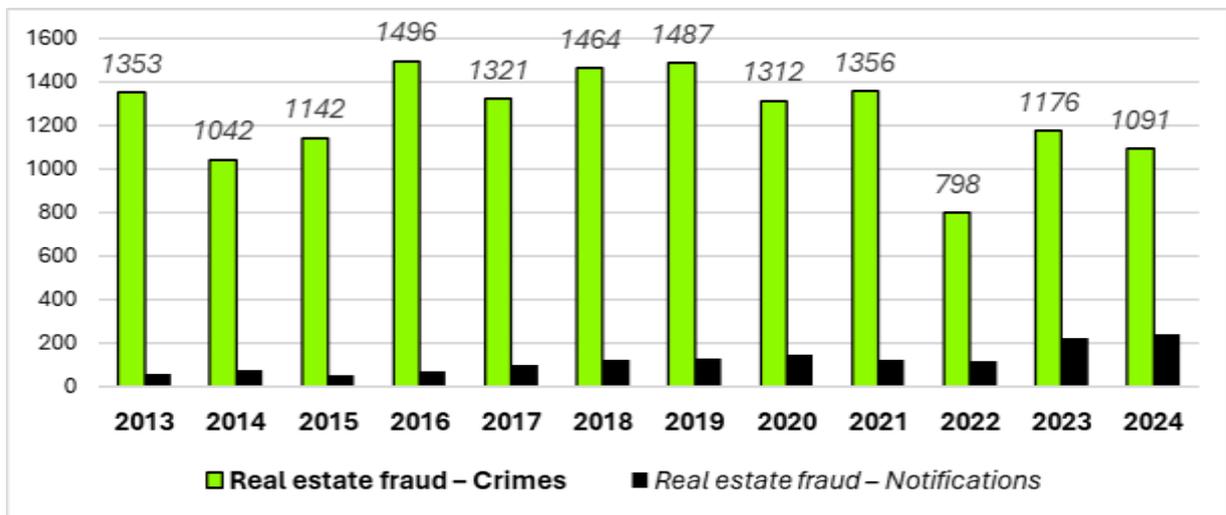

Figure 22. Real estate fraud

Economic Criminal Offences

It was predictable that the number of economic criminal offences would be also decreased: 5469 crimes in 2021, 3414 crimes in 2022, 4840 crimes in 2023, 5139 crimes in 2024, and 5180 crimes in 2025 (Figure 23).

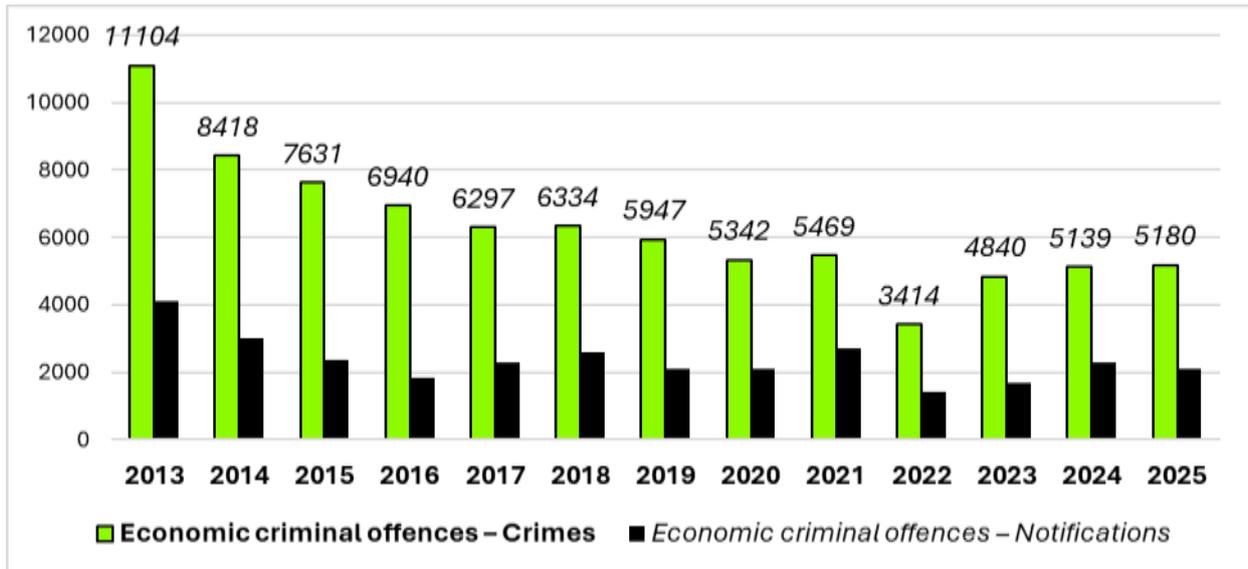

Figure 23. Economic criminal offences

A much more interesting conclusion concerning economic criminal offences is that the ratio between the general number of criminal proceedings in economic crimes and criminal proceedings in economic crimes with notifications of suspicion remained mostly the same as in previous years. In 2022, this ratio increased insignificantly to the point of 2,4 from the level of 2 in 2021 (the same ratio of 2,4 can be found in 2018) (Figure 24).

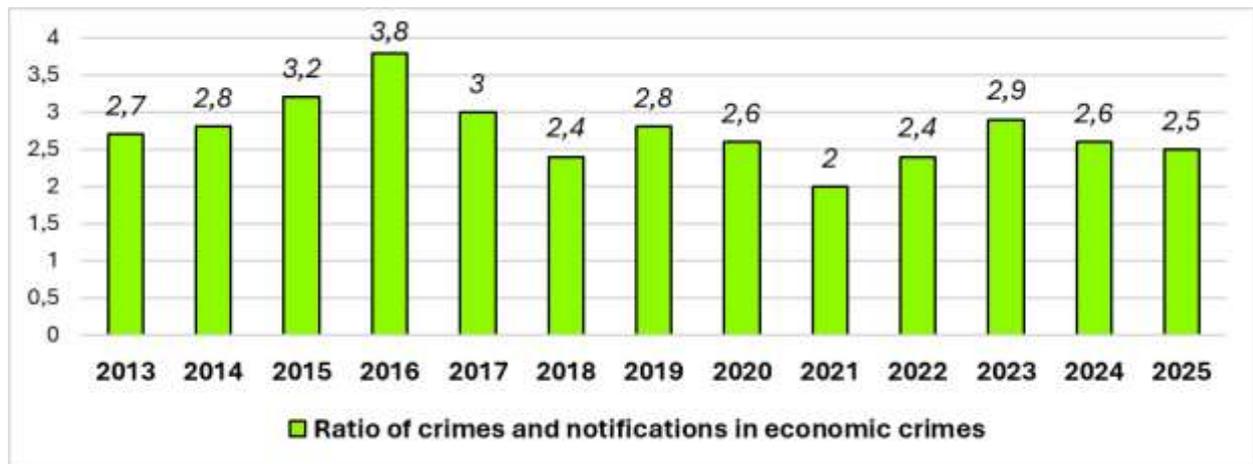

Figure 24. Economic criminal offences: ratio between crimes and notifications

Criminal activities concerning with the use of counterfeit money, government securities, state lottery tickets, excise tax stamps or holographic security features (Article 199 of the Criminal Code) were also impacted by the War and reduced (859 crimes in 2019, 686 crimes in 2020, 494 crimes in 2021, 215 crimes in 2022, 328 crimes in 2023, 288 crimes in 2024, and 285 crimes in 2025) (Figure 25).

The same could be said about illegal actions in respect of remittance documents, payment cards and other means providing access to bank accounts, electronic money and equipment for their production (Article 200 of the Criminal Code of Ukraine): 1577 crimes in 2021, 933 crimes in 2022, 468 crimes in 2023, 745 crimes in 2024, and 745 crimes in 2025.

On the other hand, it is surprising that the number of registered crimes of such a category did not decrease more, as could be expected.

There were 724 crimes in 2022, 711 crimes in 2019, and 609 crimes in 2018.

If we exclude the 2021 indicator, the number of crimes committed in 2022 was the biggest one for the period of 2013-2024 (Figure 26).

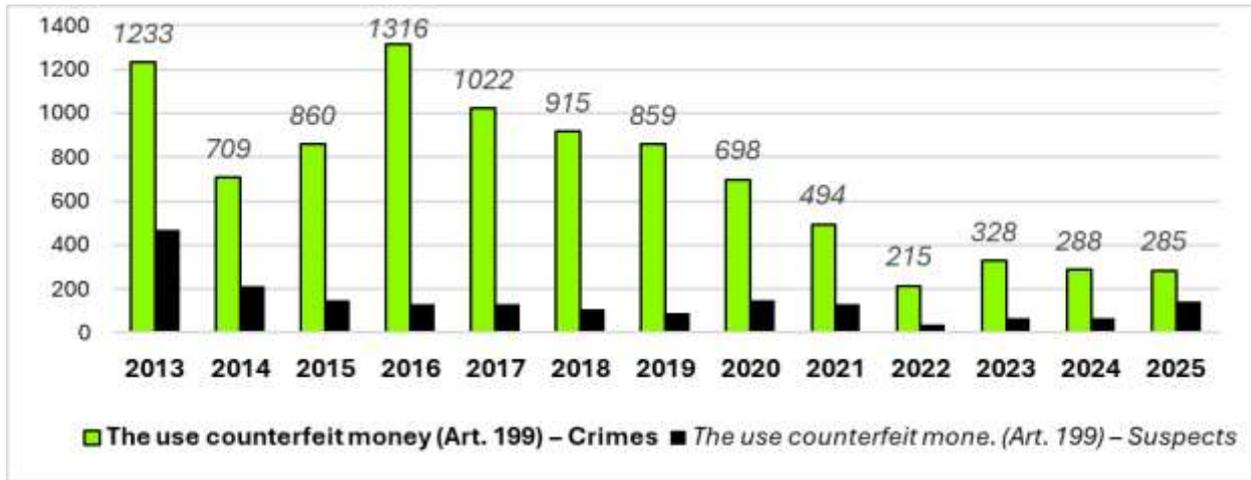

Figure 25. Use of counterfeit money, government securities, state lottery tickets, excise tax stamps or holographic security features

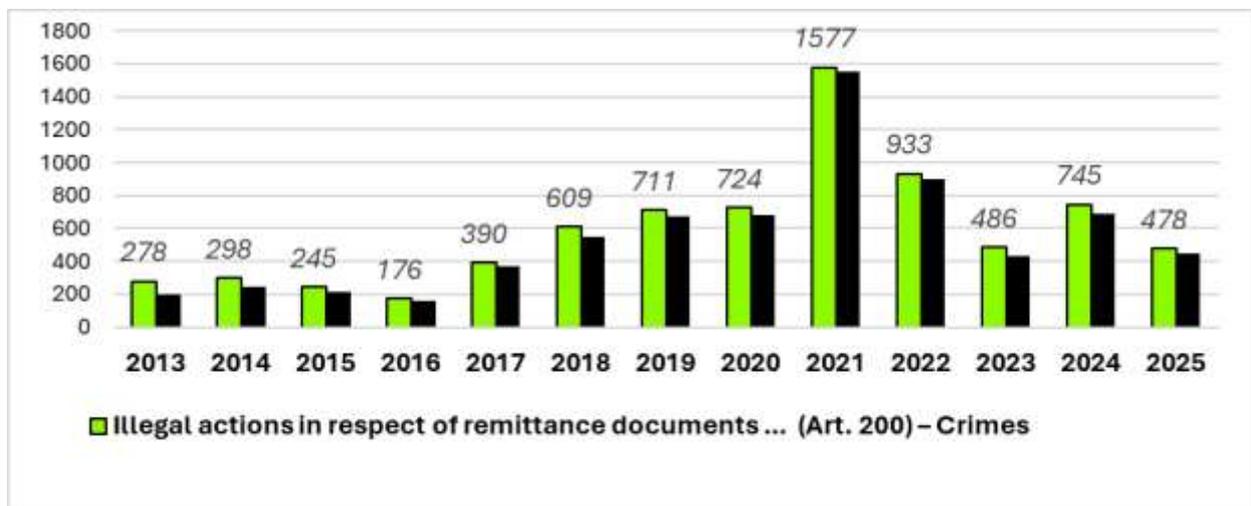

Figure 26. Illegal actions in respect of remittance documents, payment cards and other means providing access to bank accounts, electronic money and equipment for their production

In 2022, in contrast, the number of crimes of *legalisation (laundering) of property proceeding from crime* (Article 209 of the Criminal Code) increased: 348 crimes in 2020, 395 crimes in 2021, 437 crimes in 2022, 969 crimes in 2023, 1132 crimes in 2024, and 1344 crimes in 2025 (Figure 27).

It could also be said that the number of these crimes has been stable in its increase since 2018. The 2022 Russian military invasion, as it could be found, did not impact such a trend (Figure 27).

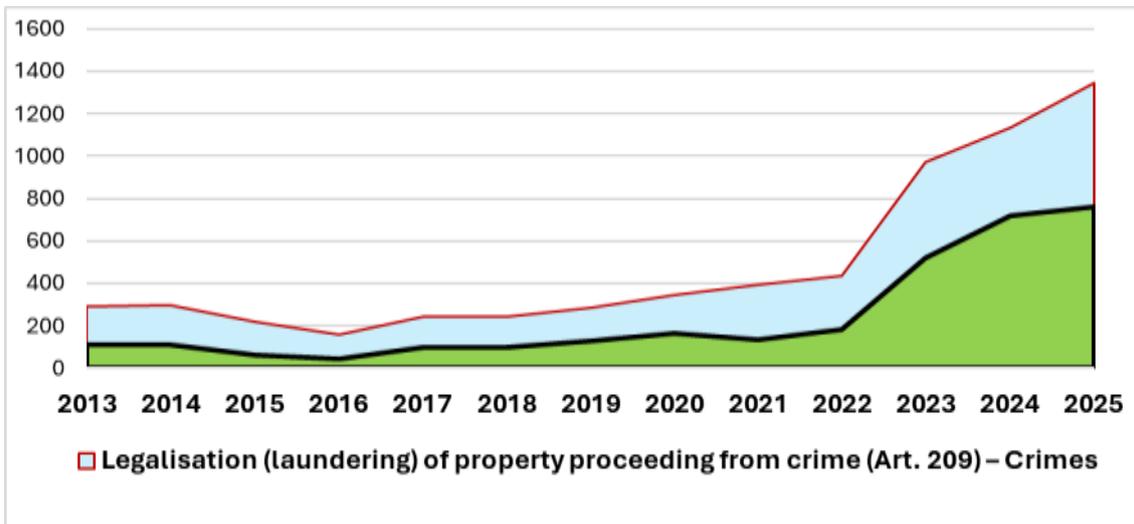
In 2022, crime of *financial fraud* (Article 222 of the Criminal Code) demonstrated a rapid reduction. In fact, the War led to zero indicators of such crimes in Ukraine. However, in 2023-2024, the police registered 107 such crimes (Figure 28).

Crimes Committed with Firearms

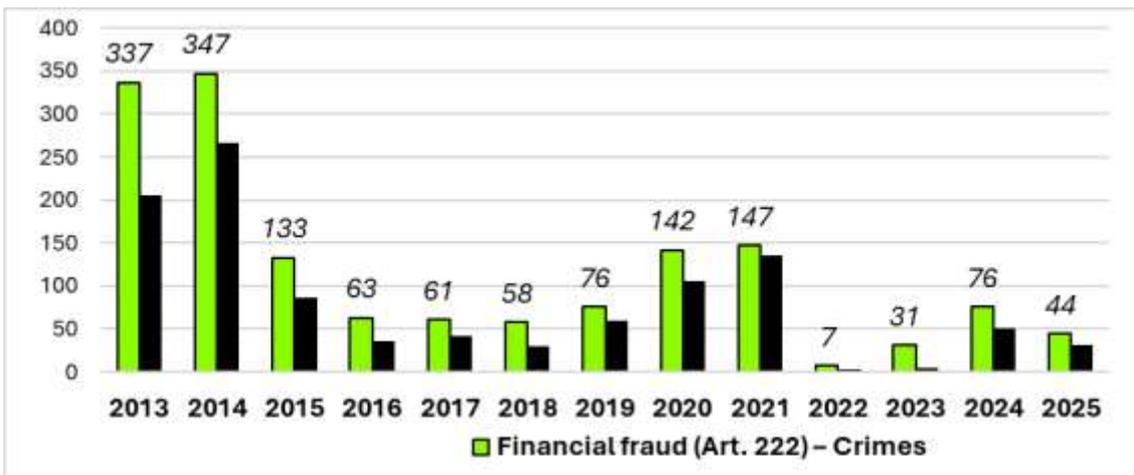
The full-scale Russian invasion of Ukraine in February 2022 created conditions that might reasonably be expected to produce a dramatic surge in *firearm-related crime*. The massive influx of weapons, breakdown of administrative controls in certain territories, displacement of millions of civilians, and general wartime disruption would logically correlate with increased illegal firearms usage. However, Ukrainian police statistics present a more nuanced picture that warrants careful scholarly examination and challenges simplistic assumptions about the relationship between the war and firearms-related criminality.

The data reveal several significant patterns across the 2013-2025 period. While crimes committed with firearms indeed increased substantially in 2022, reaching 1929 incidents – a more than six-fold increase from the 2021 figure of 300 cases – this surge must be contextualised within Ukraine’s broader contemporary history. Most notably, the 2014 figure of 2523 firearm-related crimes remains the highest recorded level in the dataset, exceeding the 2022 figure by

approximately 31%. This 2014 peak coincided with the Maidan Revolution, the illegal annexation of Crimea, and the initial phase of Russian military aggression in Eastern Ukraine, suggesting that periods of intense political upheaval and initial conflict onset may generate more pronounced spikes in firearm criminality than subsequent phases of sustained warfare (*Figure 29*).

Figure 27. Legalisation of property proceeding from crime

Figure 28. Financial fraud (Art. 222)

The period from 2015 to 2021 demonstrates a consistent *downward trajectory*, with firearm-related crimes declining from 1526 in 2015 to the aforementioned historical minimum of 300 in 2021. This trend persisted despite the ongoing armed conflict in Donbas throughout this period, indicating that sustained conflict itself does not necessarily correlate with elevated firearm crime rates in government-controlled territories. The 2015 figure of 1526 crimes is particularly noteworthy as it occurred during active hostilities yet remained substantially lower than both the 2014 peak and the 2022-2023 figures, suggesting that the initial shock of conflict disruption may be more criminogenic than its continuation (*Figure 29*).

The 2022-2023 period shows elevated but plateauing figures (1929 and 1867 respectively), followed by a sharp decline in 2024 (832) and relative stabilisation in 2025 (821) (*Figure 29*).

A particularly troubling dimension concerns the relationship between criminal proceedings (total numbers) and criminal proceedings with suspects. Throughout the entire period, notifications consistently lag behind reported crimes, but this gap becomes especially pronounced during peak crime years. In 2014, while 2523 crimes were recorded, only 833 notifications were filed – a clearance rate of approximately 33%. Similarly, in 2022, the 1929 reported crimes resulted in only 517 notifications, yielding an even lower rate of roughly 27%.

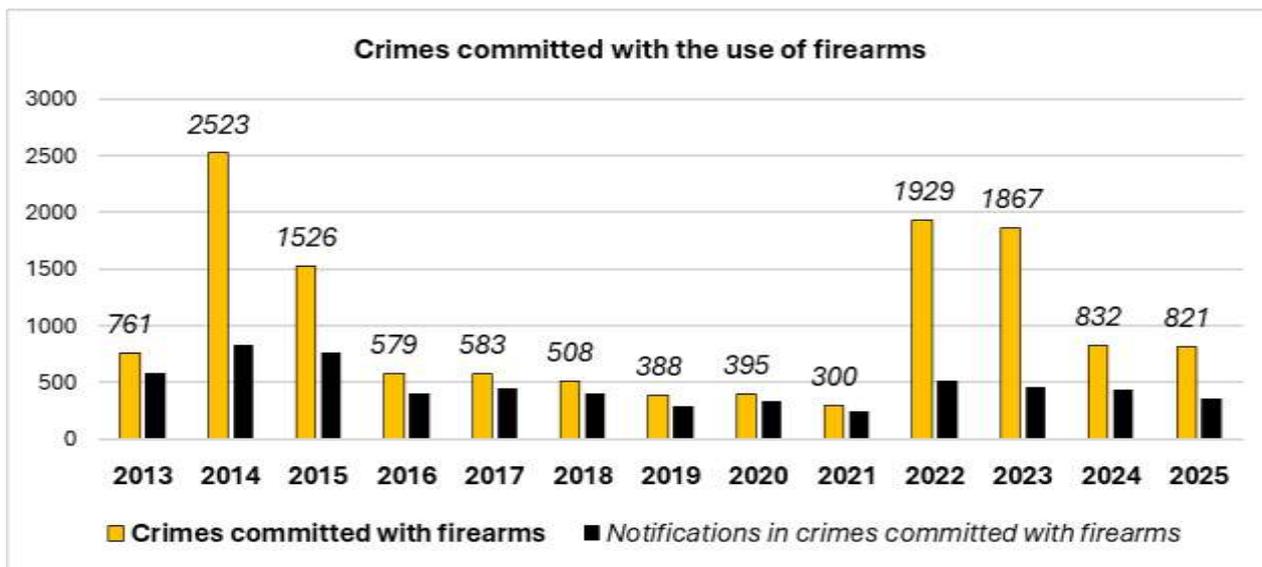

Figure 29. Crimes committed with the use of firearms

This declining ratio between crimes and suspects raises serious questions about law enforcement agency (LEA) effectiveness during periods of crisis. Several hypotheses merit consideration: First, the wartime redeployment of police resources to military and security functions may diminish investigative capacity for ordinary criminal matters. Second, territorial displacement and population movement may complicate witness cooperation and evidence collection. Third, the saturation of the criminal justice system with conflict-related cases may create processing bottlenecks. Fourth, and most concerning from a rule-of-law perspective, the data may reflect decreased accountability during periods when institutional controls are weakened.

The 2021 data present an interesting counterpoint: 300 crimes with 251 notifications represents an 84% notification rate – the highest in the dataset. This suggests that in stable conditions with lower caseloads, Ukrainian law enforcement demonstrates significantly greater effectiveness in investigating firearm-related crimes. The dramatic erosion of this capacity in 2022-2023, when it was arguably most needed, represents a critical challenge for maintaining the rule of law during armed conflict.

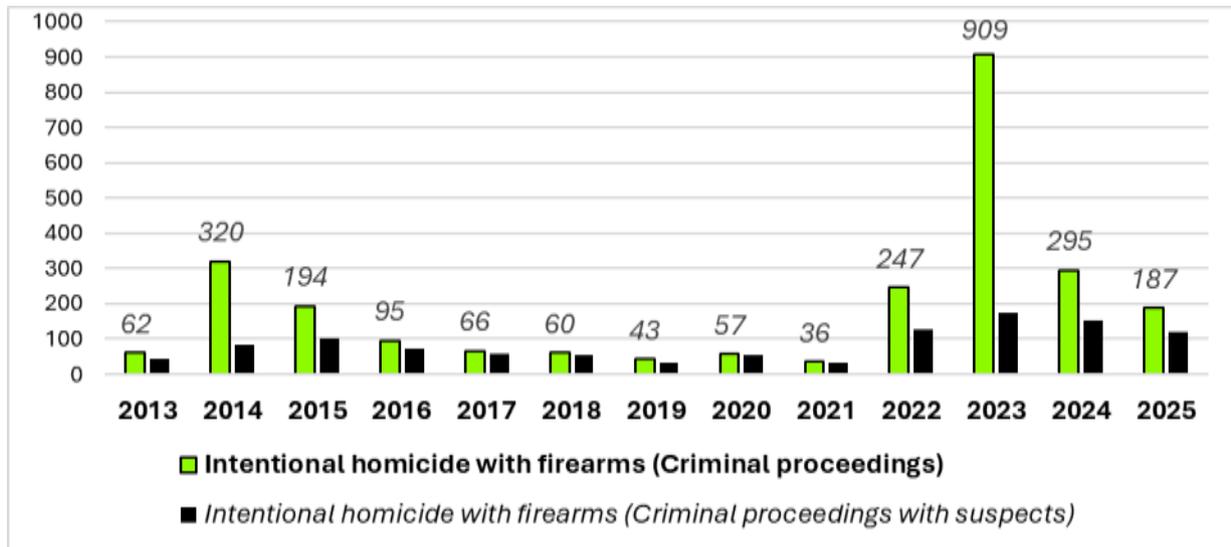
The escalation of *firearm-related intentional homicides* in the context of armed conflict presents a stark illustration of how warfare fundamentally disrupts criminal justice systems and public safety. Police statistics reveal a dramatic transformation in the incidence of intentional homicides committed with firearms, particularly during periods of military confrontation. After reaching a historic low of 36 registered criminal proceedings in 2021, the number surged to 247 cases in 2022, coinciding with the onset of full-scale hostilities. This seven-fold increase marked only the beginning of a more severe crisis, as 2023 witnessed an unprecedented spike to 909 registered proceedings – representing a twenty-five-fold increase compared to the pre-war baseline and the highest level recorded throughout the entire observation period (Figure 30).

The 2023 peak demands particular scholarly attention, as it exceeds even the initial shock of 2014, when 320 cases were registered following the outbreak of armed conflict in eastern regions. While the 2014 spike reflected localised warfare's immediate impact on violent crime patterns, the 2023 figures suggest a more comprehensive destabilisation of social order and law enforcement capacity across broader territories. The subsequent decline to 295 proceedings in 2024 and 187 in 2025, while substantial, nevertheless maintains firearm homicide rates at levels five times higher than the 2021 baseline, indicating that wartime conditions have fundamentally restructured the criminal violence landscape rather than producing merely temporary disturbances (Figure 30).

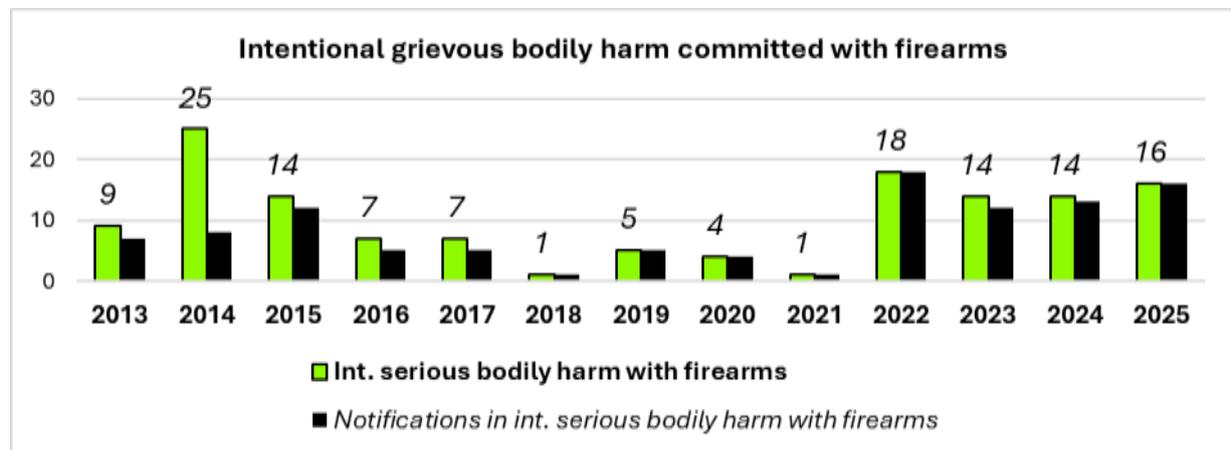
Equally significant is the widening gap between registered criminal proceedings and criminal proceedings with suspects. In 2023, only 173 of the 909 proceedings resulted in suspect identification – a clearance rate of merely 19%, compared to 94% in 2021. This deterioration in investigative effectiveness reflects the profound challenges confronting law enforcement agencies operating under wartime conditions, including resource diversion to military objectives, territorial displacement of both victims and perpetrators, destruction of forensic infrastructure, and the general chaos that impedes witness cooperation and evidence collection. The persistence of low clearance rates in subsequent years (52% in 2024 and 64% in 2025) suggests that investigative capacity remains compromised even as overall crime numbers decline, raising concerns about long-term impunity for violent offenses and the erosion of rule of law foundations.

The dynamics of *intentional grievous bodily harm committed with firearms* reveal two distinct peaks over the observed period. While the 2022 surge (18 criminal proceedings, all with suspects) can be directly attributed to the

full-scale Russian invasion, the 2014 spike presents a more complex pattern. Despite the absence of full-scale aggression, that year recorded 25 registered crimes – the highest figure in the entire dataset – though notifications remained relatively low at 8. This discrepancy between 2014's elevated crime registration and lower notification rates, compared to 2022's parity between both indicators, suggests fundamentally different underlying dynamics. The 2014 spike likely reflects the initial phase of the war in Donbas and the annexation of Crimea, while the 2018-2021 period shows sustained low levels (1-5 cases annually). The post-2022 stabilisation at 14-16 cases indicates a new baseline shaped by ongoing military conflict, with notification rates now closely tracking registered crimes – a pattern absent in the 2014 crisis (*Figure 31*).

Figure 30. Intentional homicide with the use of firearms

Figure 31. Intentional grievous bodily harm committed with the use of firearms

Figure 32 demonstrates the number of aggravated robberies committed with the use of firearms and the number of suspects in corresponding criminal proceedings from 2013 to 2025.

On the one hand, we can observe a significant increase in aggravated robberies committed with firearms compared to 2021, when the indicator reached its lowest point at 17 registered cases. On the other hand, police statistics for 2013-2017 demonstrate substantially higher numbers of aggravated robberies – even when Ukrainian society was not as deeply saturated with firearms as in 2022 (*Figure 32*).

The 2014 peak of 411 cases coincides with the outbreak of military actions in Eastern Ukraine and the initial destabilisation of state institutions following the Maidan Revolution. The subsequent decline through 2021 suggests gradual improvement in both law enforcement capacity and social order despite ongoing hostilities in Donbas. Paradoxically, the full-scale invasion in February 2022, which dramatically increased firearm availability through military mobilisation and territorial defence forces, did not produce a return to pre-2018 crime levels. The relatively

modest increase to 32 cases in 2022, followed by further decline to 11 cases in 2024, contradicts expectations that widespread weapon proliferation would necessarily correlate with violent property crime (Figure 32).

This inverse relationship between firearm saturation and armed aggravated robbery rates warrants further investigation into whether wartime social cohesion, enhanced informal social control mechanisms, or changes in criminal opportunity structures may be mediating factors in crime suppression during the full-scale invasion period.

Figure 33 presents data on crimes committed with explosives and notifications in corresponding criminal proceedings from 2013 to 2025. The data reveal two concerning trends. First, after a decline from 2014 (112 crimes) to 2021 (20 crimes), explosive-related crimes have increased substantially: 63 in 2023, 86 in 2024, and 98 in 2025. Second, despite this rising crime rate, the proportion of cases with suspects has decreased dramatically. While notifications roughly corresponded to crime numbers in earlier years (e.g., 55 of 65 in 2013), recent years show a widening gap: only 14 notifications for 63 crimes in 2023, 18 for 86 in 2024, and 32 for 98 in 2025. This divergence suggests significant challenges in investigative capacity, indicating that the clearance rate for explosive-related crimes has fallen to approximately one-third of cases, raising serious concerns about law enforcement effectiveness in addressing this category of criminal activity (Figure 33).

The statistical trajectory of firearms-related crime in Ukraine between 2013 and 2025 reveals a pattern fundamentally shaped by two periods of acute conflict: the initial phase following the Maidan Revolution and Russian annexation of Crimea (2014-2015), and the full-scale invasion beginning in 2022. However, the official figures – showing 2523 registered firearms crimes in 2014, declining to 300 by 2021, then resurging to 1929 in 2022 and 1867 in 2023 – represent only the visible surface of a far more complex and troubling reality.

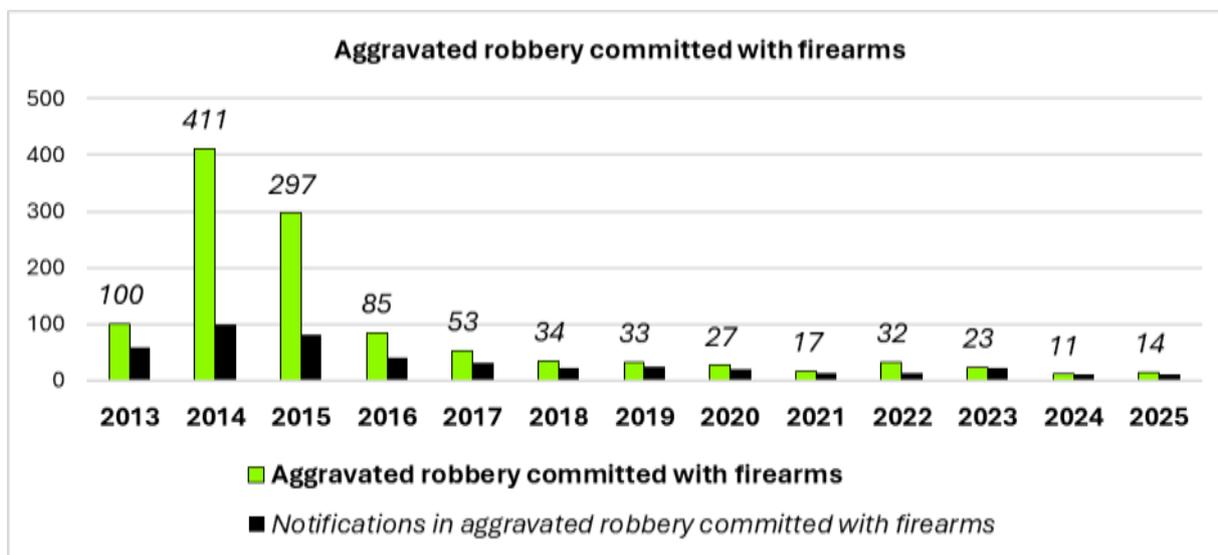

Figure 32. Aggravated robbery with the use of firearms

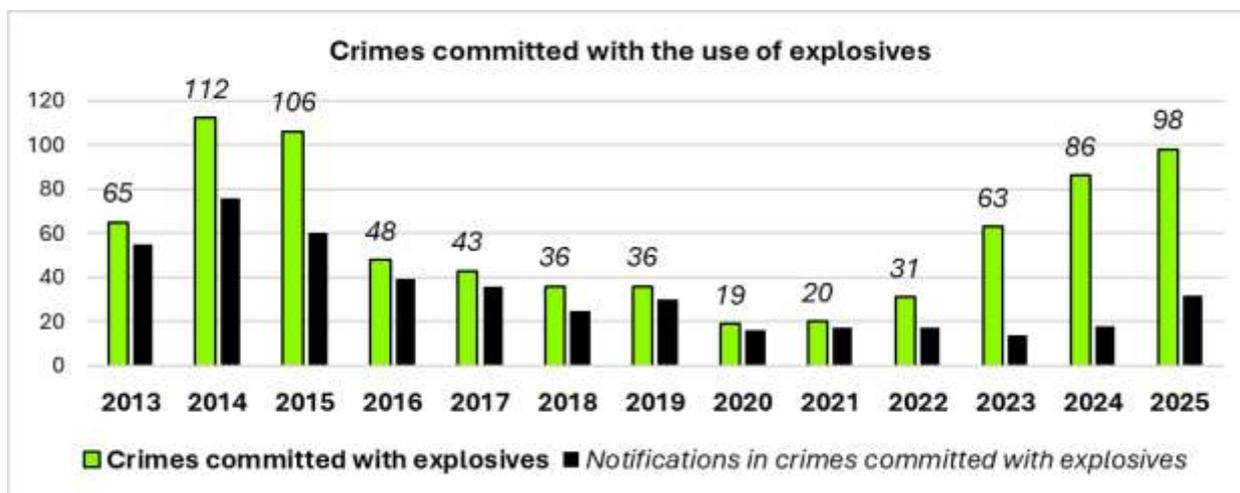

Figure 33. Crimes with the use of explosives

The inherent limitations of police statistics during wartime and post-conflict periods cannot be overstated. When state institutions are under existential threat, when territories remain contested or temporarily occupied, and when law enforcement resources are redirected toward immediate survival imperatives, criminal registration systems inevitably suffer degradation. The stark spike in intentional homicides with firearms in 2023 (909 cases – the highest figure in the entire observation period) suggests that even as overall firearms crime statistics began to stabilise, the lethality and severity of incidents continued to escalate. Yet these recorded cases likely represent merely a fraction of actual incidents, particularly in conflict zones where bodies may remain unrecovered, crimes unreported, and perpetrators unidentified.

The proliferation of military-grade weaponry throughout Ukrainian society constitutes an unprecedented security challenge. Unlike the civilian firearms that characterised crime patterns in peacetime, contemporary Ukrainian society is saturated with automatic weapons, explosives, and military equipment distributed to territorial defence units, police, and irregular formations. The tragic incident in Cherkasy region on January 27, 2026, where a murder suspect killed four police officers and wounded another during an arrest attempt, exemplifies the lethal potential of this arsenal when weaponry remains in circulation after demobilisation or falls into criminal hands. This case also demonstrates how former or active combatants, when pursued by law enforcement, may employ military tactics and superior firepower against police forces trained primarily for civilian policing rather than armed confrontation with military-trained adversaries.

Organised crime groups have proven remarkably adaptive in exploiting the chaos of wartime conditions. The availability of military and police uniforms, combined with genuine uncertainty about the legitimacy of various armed formations operating in Ukraine's complex security landscape, creates opportunities for criminal enterprises to commit offenses under the guise of state authority. The blurring of lines between legitimate security actors and criminals wearing appropriated insignia represents a fundamental challenge to the monopoly on legitimate violence that defines functional statehood. When criminals can plausibly impersonate soldiers or police officers, public trust in security institutions erodes, victimisation becomes more difficult to report, and the psychological distance between military service and organised crime narrows dangerously.

Yet perhaps the most concerning dimension of Ukraine's firearms saturation extends beyond immediate criminal justice challenges into the realm of long-term social pathology. The reintegration of hundreds of thousands of demobilised combatants – many bearing psychological trauma, habituated to violence, and possessing both weapons training and often access to weaponry itself – represents a generational challenge. As an example, the mentioned above murder of four police officers was committed by an ex-military man. Post-traumatic stress disorder, moral injury, and the difficulty of transitioning from the intense purpose and camaraderie of combat to the often-hollow meaningfulness of post-war civilian existence create fertile conditions for violence, substance abuse, domestic abuse, and suicide. While the majority of veterans will successfully reintegrate, research from comparable conflicts suggests that a significant minority will engage in criminal activity, domestic violence, or self-destructive behaviour.

The convergence of these factors – statistical underreporting masking true crime levels, widespread availability of military weaponry, organised crime exploitation of institutional weakness, and a large population of potentially vulnerable veterans – suggests that Ukraine faces not merely a temporary spike in firearms violence but a structural transformation in its security environment. The 2024-2025 figures, showing some decline from 2023 peaks, may reflect either genuine improvement or simply reduced state capacity to document crimes during intensified conflict.

Crimes against Peace, Security of Mankind and International Legal order (War Crimes)

According to official data of the Office of General Prosecutor, as of 7 August 2022, the Ukrainian authorities were investigating almost 26 thousand criminal cases of suspected war crimes committed after Russia's full-scale invasion of Ukraine on 24 February 2022.

In 2023, the number of war crimes increased 246 times as compared to 2021 (62128 crimes). In 2023, the number of crimes was mostly the same (62667 crimes).

However, in 2024, the number of war crimes decreased two times as compared to the previous year (*Figure 34*).

Sex Crimes

As far as *sex crimes* are concerned, the number of mentioned crimes decreased significantly, as could be expected from a wartime society. At the same time, we have the lowest level of sex crimes in the ten-year history of crime prevention in Ukraine (*Figure 35*).

Moreover, in December 2022, there were only 2 sex crimes registered in Ukraine: 621 sex crimes for the period of eleven months of 2022, and 623 sex crimes for the period of twelve months of 2022.

It is obvious that 2021 brought many restrictions concerned with the COVID pandemics which led to the closing of all nightclubs, discos and restaurants where sex offences were often committed. Nevertheless, the number of sex crimes registered in 2021 was one of the highest in the previous ten years of crime prevention. However, the number of sex crimes increased to 947 in 2023 with further decrease in 2024 (872 crimes) and in 2025 (1067 crimes).

At the same time, restrictions imposed due to the wartime period led to a rapid decrease in the crimes of rape in Ukrainian society. The beginning of the War led to a rapid decrease in rapes (406 rapes in 2021, 250 rapes in 2022). However, 450 rapes were registered in 2023, 410 rapes were registered in 2024, and 457 rapes were registered in 2025 (*Figure 36*).

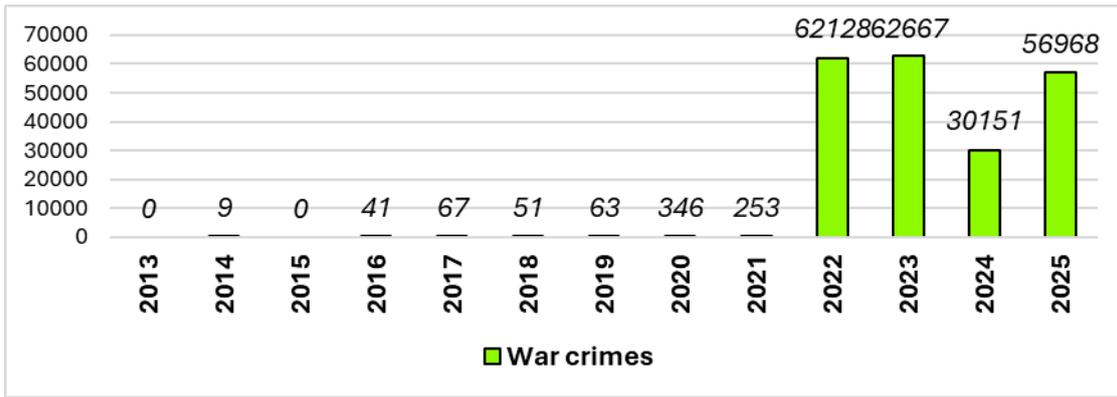

Figure 34. War crimes

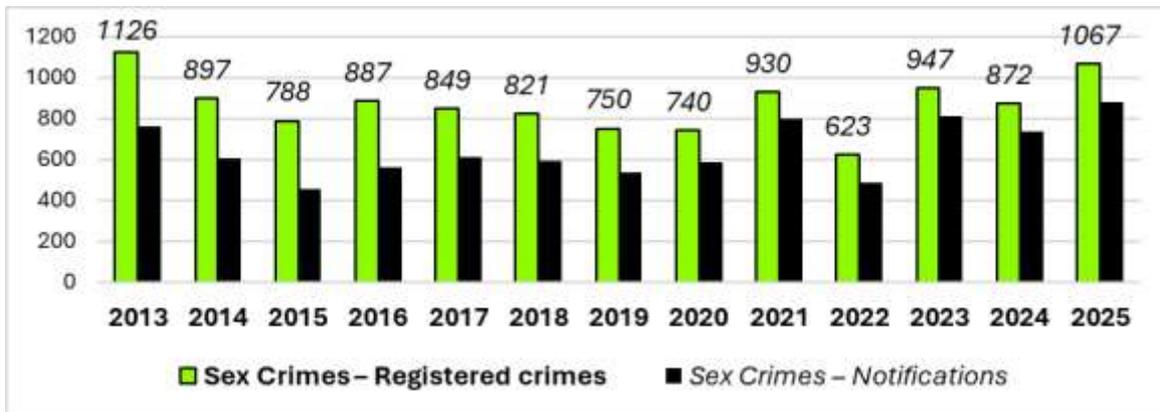

Figure 35. Sex crimes

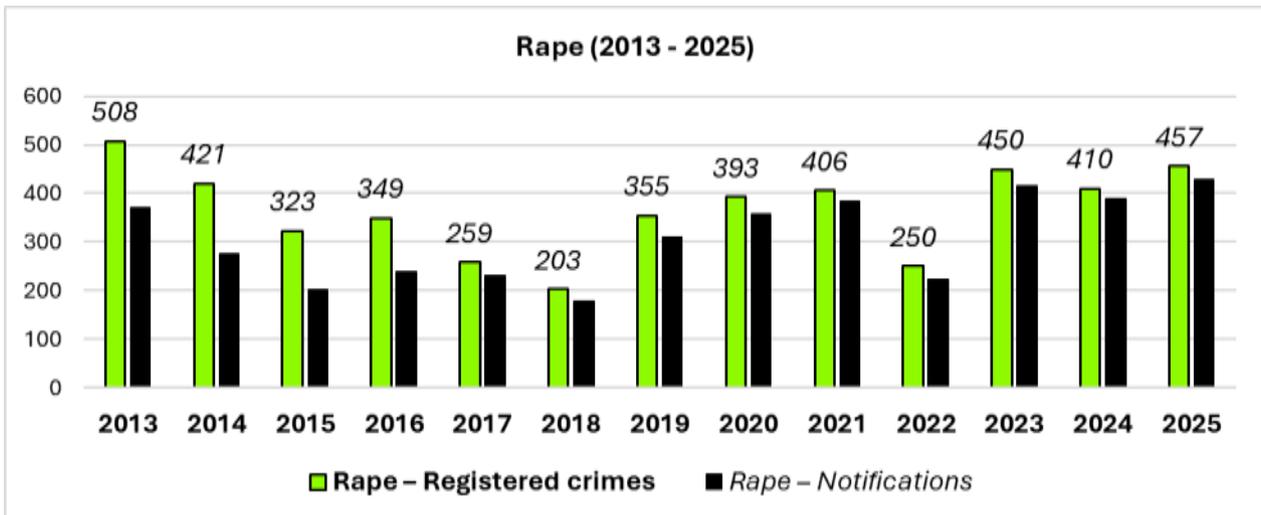

Figure 36. Rape

Crimes against National Security

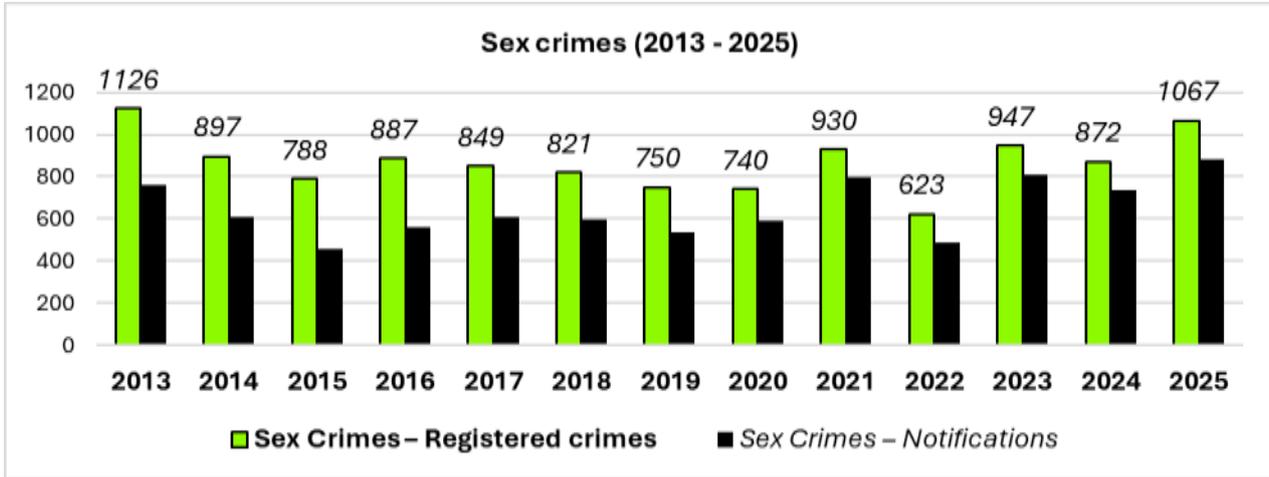
No less interesting is official statistics of *crimes against national security* for 2013-2024

In 2013, as many as 8 crimes against national security were registered, in which only *one* criminal proceeding had a *concrete suspect*. The rest were so-called “*factual*” criminal proceedings. That is, the ratio between all cases and cases with concrete suspects was 8.

Here, we have visual additional evidence of the *anti-state orientation* of the political regime in Ukraine that was overthrown in 2014. A big country in the centre of Europe with great potential, having a dangerous neighbour to

the East, could not have such performance indicators of the Security Service of Ukraine and other LEA.

Immediately after the 2014 Revolution of Dignity, the annexation of Crimea, the occupation of Eastern Ukraine by Russia and before the start of a full-scale military invasion of Russia in 2022 – and regardless of which President was in power – both the number of registered crimes and the number of criminal proceedings with suspicion had the same ratio (*Figure 37*).

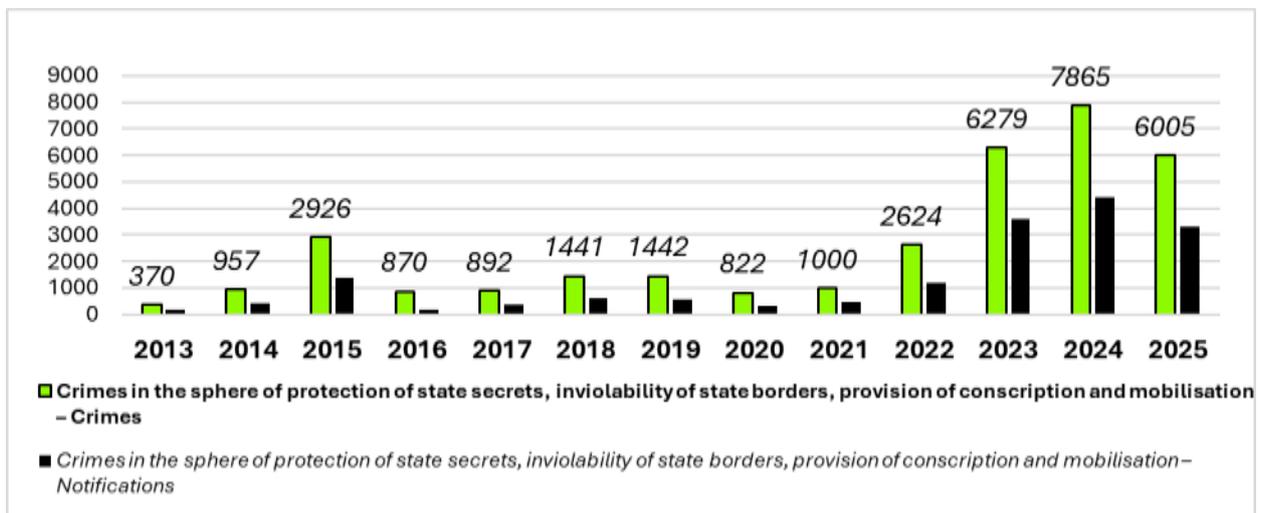
Figure 37. Crimes against national security

Crimes Within the Sphere of Protection of State Secrets, Inviolability of State Borders, Provision of Conscription and Mobilisation

It was clearly expected that the 2022 Russian military invasion would bring a serious increase in the numbers of military forces of Ukraine and transportation of military units within Ukrainian territory. Consequently, it was clearly expected that the 2022 Russian military invasion would bring an increase in the numbers of *crimes in the sphere of protection of state secrets, inviolability of state borders, provision of conscription and mobilisation*.

As a result, as we can observe, the number of the above crimes in 2022 is 2,6 times bigger as compared with 2021. However, the number of the above crimes in 2023 is 2,3 times bigger as compared with 2022 (1000, 2624 and 6279 crimes correspondingly) (*Figure 38*).

A special look should be paid to the crime of *illegal trafficking of persons across the state border of Ukraine* (Article 332 of the Criminal Code) (*Figure 39*). The police registered only 327 of such crimes in 2021. However, the War stimulated a rapid increase in such crimes when 1225 crimes were registered in 2022. Moreover, 2301 crimes were registered in 2023, 3106 crimes were registered in 2024, and 2750 crimes were registered in 2025.

Figure 38. Crimes in the sphere of protection of state secrets, inviolability of state borders, provision of conscription and mobilisation

Undermining Justice Under Fire: Crimes against Justice in War-Time Ukraine

During the full-scale Russian invasion of Ukraine, crimes against justice have predominantly receded into the shadows, presenting a paradoxical statistical landscape that masks a deeper crisis in institutional accountability. Police statistics demonstrate a dramatic volatility in registered crimes against justice, with initial precipitous declines followed by recent surges that suggest systemic dysfunction rather than genuine fluctuations in criminal behaviour. The trajectory reveals a troubling pattern: 7198 crimes in 2021, a dramatic reduction to 3636 crimes in 2022 (a decrease of more than 50%), partial recovery to 5308 crimes in 2023, further increase to 7369 crimes in 2024, and a sharp escalation to 11000 crimes in 2025 (Figure 40).

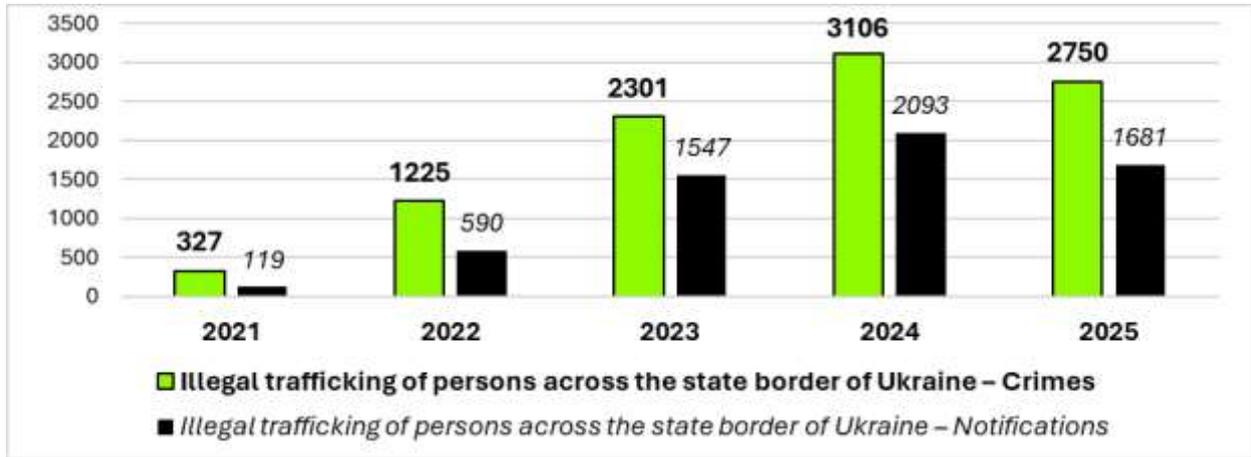

Figure 39. Illegal trafficking of persons across the state border

This statistical volatility cannot be interpreted merely as variations in criminal activity. Rather, the evidence suggests factual sabotage by law enforcement agencies in registering such crimes, particularly during the initial phase of the full-scale invasion in 2022 when institutional capacity was severely compromised and priorities shifted dramatically toward war-related offenses. The subsequent increases in 2024 and 2025, reaching and exceeding pre-war levels, indicate either a genuine surge in crimes against justice or a belated return to more comprehensive registration practices – or potentially both phenomena operating simultaneously.

Perhaps the most alarming trend revealed by the statistical data is the deteriorating ratio between registered crimes against justice (total numbers) and the number of criminal proceedings with suspects. This metric serves as a critical indicator of investigative effectiveness and prosecutorial follow-through. When crimes are registered but suspects are not identified, investigated, or prosecuted, it suggests systemic failures in accountability mechanisms and potentially indicates institutional tolerance for such offences (Figure 41).

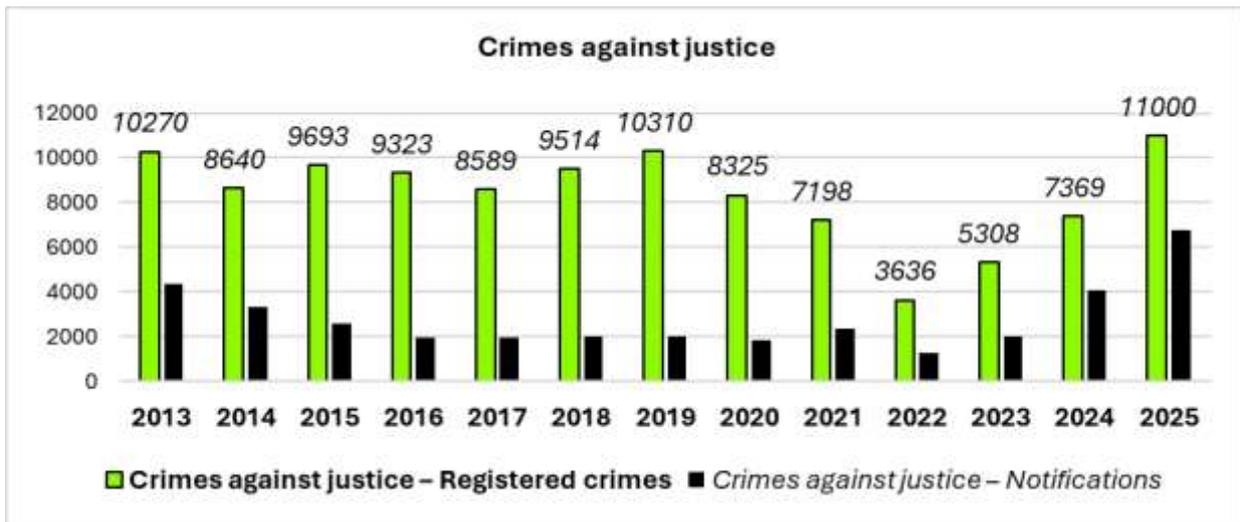
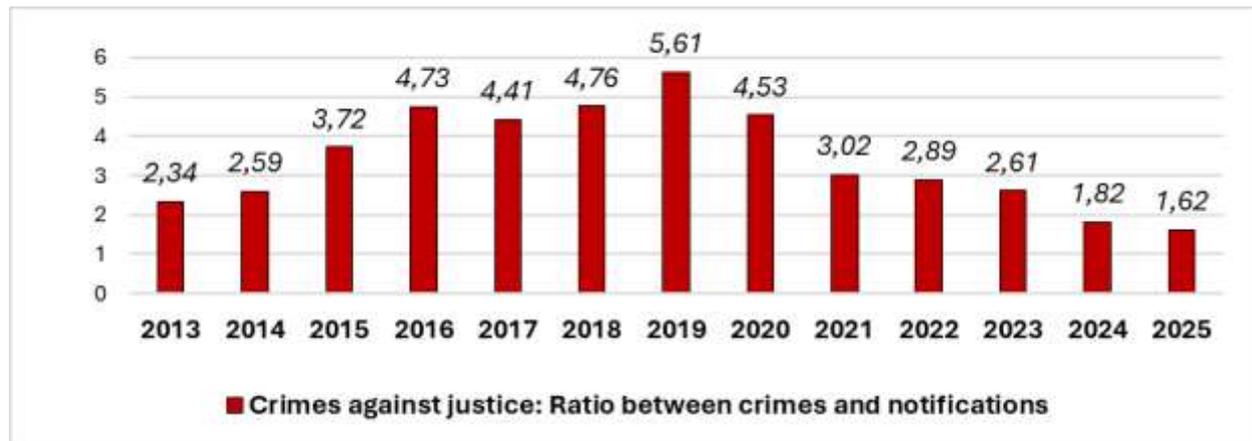

Figure 40. Crimes against justice

The data reveal a troubling pattern: the ratio between registered crimes against justice and notifications of suspicion escalated from 2,34 in 2013 to a peak of 5,61 in 2019, indicating that at the height of dysfunction, nearly six crimes were registered for every suspect identified. This dramatic deterioration suggests a systemic collapse in investigative capacity and prosecutorial will during this period, effectively creating an environment of impunity for crimes against justice (*Figure 41*).

The subsequent decline to 1,62 in 2025, while appearing positive, requires careful interpretation – it may reflect genuine improvement in accountability mechanisms but could also indicate reduced crime registration, changes in statistical methodology, or prosecutorial selectivity. The 2019 peak coincided with a critical period in Ukraine's anti-corruption reforms, potentially capturing the tension between increased reporting and insufficient institutional capacity to investigate. The current lower ratios demand verification through qualitative analysis to determine whether they represent authentic progress or merely statistical artifacts masking continued systemic deficiencies (*Figure 41*).

Figure 41. Crimes against justice: ratio between crimes and notifications

Intentional Non-Execution of the Court Decisions

Non-execution of court decisions represents a chronic pathology of the Ukrainian justice system, consistently flagged by the Council of Europe and the European Court of Human Rights as a fundamental breach of the rule of law. The statistical data on criminal proceedings initiated under Article 382 of the Criminal Code of Ukraine (intentional non-execution of court decisions) for the period 2013-2025 reveals not merely the persistence of this problem, but its dramatic transformation in the context of Russia's full-scale military aggression against Ukraine.

During the period 2013-2020, the volume of registered crimes under Article 382 demonstrated relative stability, fluctuating within a range of 3200 to 4200 cases annually. The peak occurred in 2019, when law enforcement agencies registered 4212 crimes against justice of this type. This relatively consistent pattern suggested an equilibrium state where the problem existed at endemic levels but remained within certain predictable parameters. Following 2019, a gradual decline commenced: 3448 crimes in 2020, followed by 2668 in 2021 – a reduction that might superficially suggest systemic improvement but more likely reflected evolving enforcement priorities and resource constraints (*Figure 42*).

The year 2022 marked a critical inflection point. The number of registered crimes plummeted to a historic minimum of 1191 – less than one-third of the 2019 level and merely 45% of the 2021 figure. Applying the classical criminological principle that crime within certain boundaries constitutes a normal social phenomenon, this dramatic contraction reveals not improvement but rather the catastrophic impact of Russia's February 2022 escalation on Ukraine's justice infrastructure. The precipitous decline demonstrates how profoundly military aggression disrupted judicial and law enforcement systems that had been painstakingly developed through years of coordinated effort by successive Ukrainian presidents, legislators, executive authorities, and both international and domestic experts and civil society organisations.

However, the 2022 nadir must be interpreted through a dualistic analytical framework. On one dimension, the record-low registration of crimes under Article 382 reflects the objective realities and altered priorities of a wartime society, where judicial enforcement mechanisms necessarily yielded to immediate security imperatives. This dramatic reduction signals not an improvement in court decision execution, but rather the effective collapse of accountability mechanisms, as law enforcement resources were diverted to existential threats and territorial defence. The statistics illuminate a justice system operating in crisis mode, where violations that would ordinarily trigger criminal investigation instead occurred in a zone of impunity created by wartime exigencies.

On the second dimension, an examination of the ratio between total numbers of registered criminal proceedings

and criminal proceedings with identified suspects reveals an equally troubling trajectory. From 2017 through 2021, Ukraine demonstrated gradual but consistent progress in converting registered crimes into criminal proceedings with suspects. The ratio improved steadily: from merely 38 criminal proceedings with suspects identified among 3283 criminal proceedings in 2017 (1,2%) to 218 criminal proceedings with suspects among 2668 criminal proceedings in 2021 (8,2%). This positive trend suggested that the criminal justice system was functioning more effectively, with investigations increasingly producing actionable results and reasonable suspicions grounded in evidence.

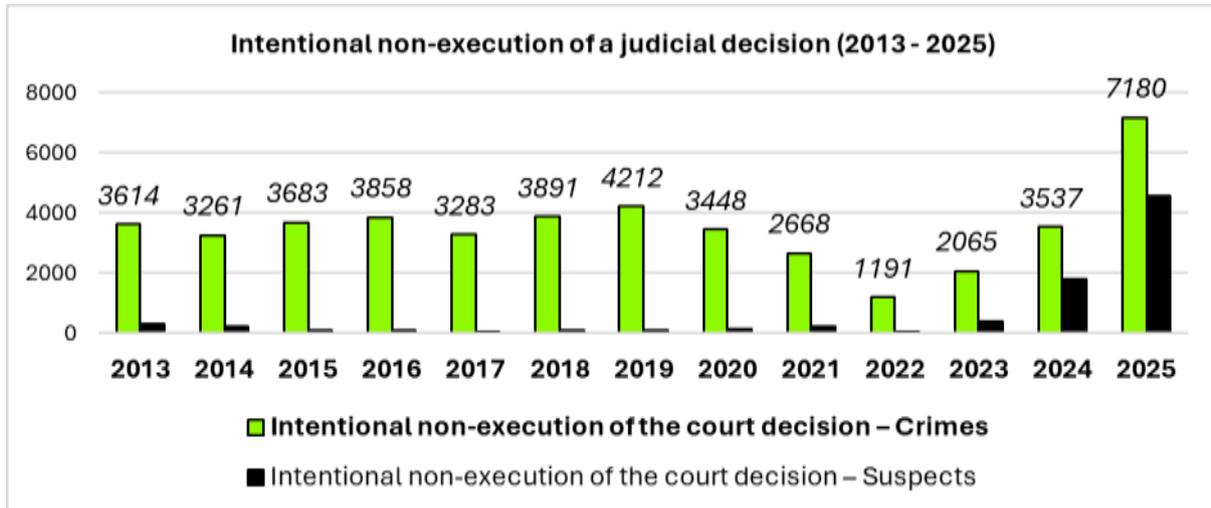

Figure 42. Intentional non-execution of a judicial decision

The 2022 rupture reversed this hard-won progress catastrophically. While only 1191 crimes were registered, a mere 34 suspects were identified (2,9%) that represented significant regression from 2021 levels. More alarmingly, the subsequent period reveals an explosive divergence. In 2023, while crime registration modestly increased to 2065 cases, suspect identification surged to 415 (20,1%). The year 2024 witnessed 3537 registered crimes but an extraordinary 1800 identified suspects (50,9%). Preliminary data for 2025 shows this trend accelerating exponentially: 7180 crimes registered alongside 4576 suspects (63,7%). Judicial independence constitutes a foundational pillar of democratic governance and human rights protection. In recognition of this principle, Article 376 of the Criminal Code of Ukraine criminalises interference in judicial activities, establishing both primary and aggravated forms of liability.

Despite this robust legislative framework and persistent judicial complaints regarding external pressure, prosecutorial outcomes reveal a striking enforcement deficit. Statistical data from 2019-2025 demonstrates a systematic failure to transform registered crimes into concrete criminal proceedings. In 2019, 168 registered crimes yielded zero identified suspects. This pattern persisted through subsequent years: 143 crimes in 2020 (2 suspects), 122 in 2021 (0 suspects), 64 in 2022 (2 suspects), 102 in 2023 (2 suspects), 98 in 2024 (0 suspects), and 108 in 2025 (0 suspects). Cumulatively, 494 registered crimes over five years (2020-2025) resulted in merely four criminal proceedings with identified suspects – an identification rate of 0,8% (Figure 44).

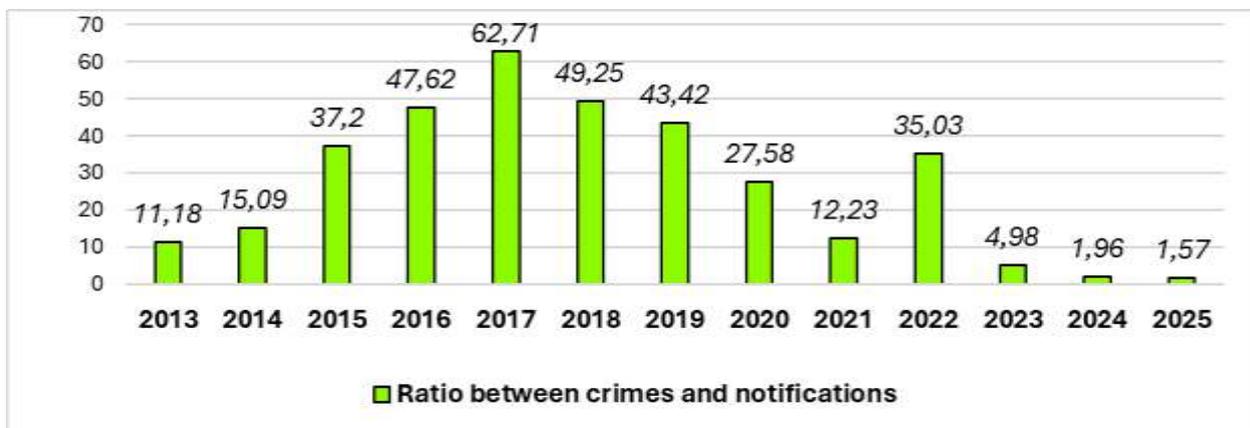

Figure 43. Intentional non-execution of a judicial decision: ratio of crimes and notifications

The current equilibrium – hundreds of registered crimes, virtually no suspects – serves neither judicial independence nor rule of law. It either exposes judges to systematic pressure without remedy or normalises the inappropriate criminalisation of procedural conflicts. Resolution requires empirical investigation into complaint origins, prosecutorial decision-making, and case outcomes, alongside doctrinal clarification of Article 376's proper scope in protecting judicial independence without chilling legitimate advocacy.

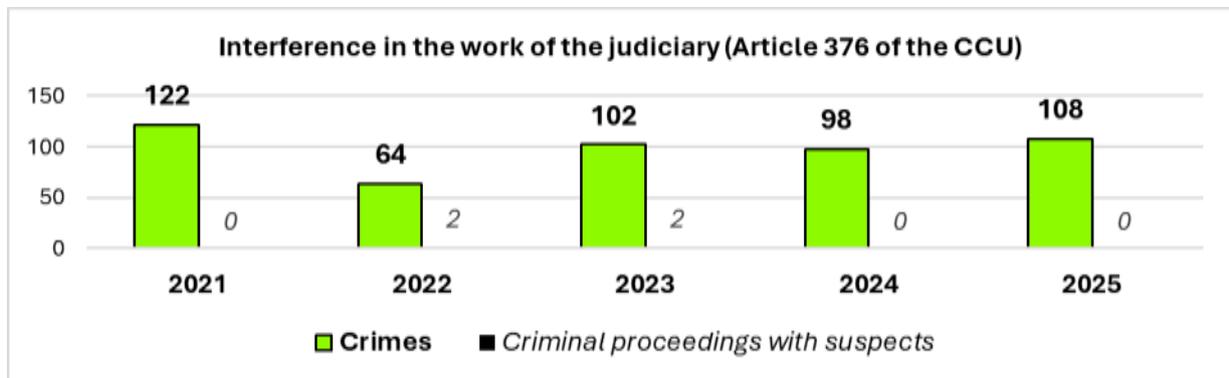

Figure 44. Interference in the work of the judiciary

Interference in the Activities of a Defence Lawyer or Representative

Statistical data pertaining to criminal proceedings initiated under Article 397 of the Criminal Code of Ukraine (interference in the activities of a defence lawyer or representative) for the period 2013-2025 reveals a significant pattern of prosecutorial ineffectiveness.

The annual registration of criminal proceedings demonstrates considerable variation: from a low of 28 cases in 2014 to a peak of 165 cases in 2019. Specifically, the data indicates 37 proceedings in 2013, 60 in 2015, 153 in 2018, and 87 in 2024. As of the date of this analysis, 121 proceedings have been registered in 2025. However, the identification of suspects presents a markedly different picture: across this thirteen-year period, suspects were identified in only three cases – one each in 2014, 2018, and 2019. All other years recorded zero suspects despite registered proceedings.

The aggregate figures are particularly instructive: approximately 1200 criminal proceedings were registered across the entire period, yet formal suspects emerged in merely three instances. This yields a suspect identification rate of 0,25% relative to the total number of registered criminal offences targeting legal practitioners.

When these figures are situated within the broader professional context, the magnitude of the issue becomes evident. With approximately 53000 practicing lawyers in Ukraine, and an average annual registration of approximately 100 proceedings under Article 397, the official incidence rate suggests that roughly one in every 530 lawyers (0,19% of the profession) experiences documented interference in their professional activities annually.

This statistical divergence between the volume of registered proceedings and the paucity of identified suspects raises fundamental questions regarding investigative effectiveness and the actual prevalence of interference experienced by defence counsel in Ukraine.

Crimes against Public Services

Here, we provide an analysis of the police statistics related to Section XVII of the Criminal Code (*Criminal offences in the area of official and professional activity related to the provision of public services*), which are following: abuse of authority or office (Article 364), abuse of power by an official of a legal entity of private law, regardless of the organisational and legal form (Article 364-1), excess of authority or official powers by a law enforcement officer (Article 365), abuse of power by persons providing public services (Article 365-2), forgery in office (Article 366), neglect of official duty (Article 367), accepting an offer, promise or receiving an improper advantage by an official (Article 368), (unlawful enrichment (Article 368-2), bribery of an official of a legal entity of private law, regardless of the organisational and legal form (Article 368-3), abuse of influence (Article 369-2), provocation of bribery (Article 370) and others.

A significant decrease in *crimes against public services* points to the fact that most of such crimes have gone into the shadows (Figure 45).

The police statistics are the following:

- 18330 crimes were registered in 2021 (5874 criminal proceedings with suspects);
- 11617 crimes were registered in 2022 (4355 criminal proceedings with suspects);
- 14820 crimes were registered in 2023 (6048 criminal proceedings with suspects);
- 16820 crimes were registered in 2024 (7682 criminal proceedings with suspects);
- 17385 crimes were registered in 2025 (7622 criminal proceedings with suspects).

Crimes against public services are very latent ones by nature but the 2022 Russian military invasion made them less latent, which is surprising (Figure 45).

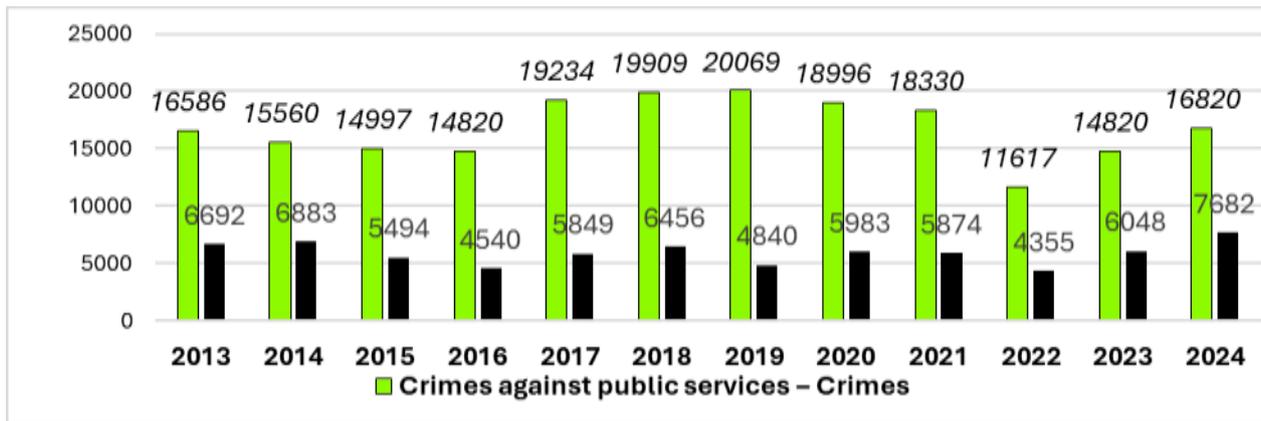

Figure 45. Crimes against public services

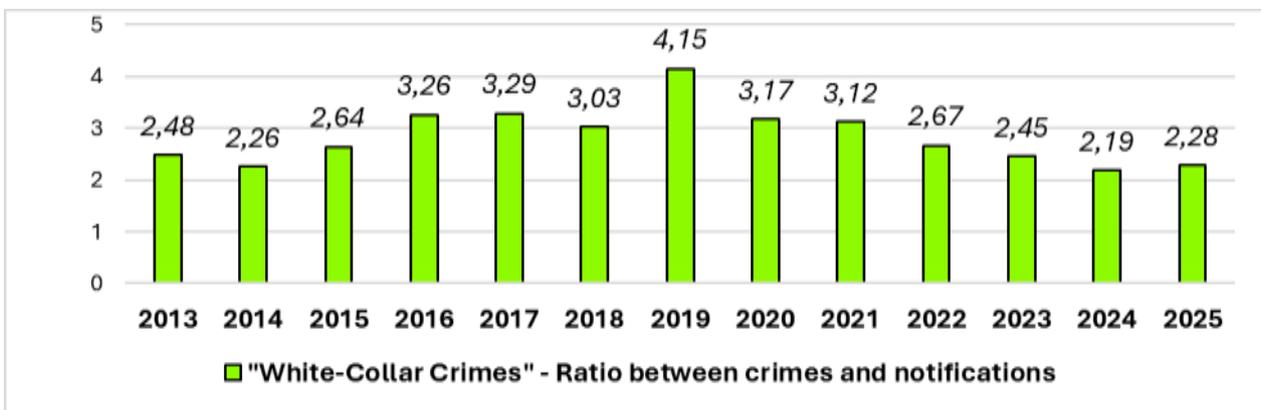

Figure 46. Crimes against public services: ratio between registered crimes and notifications

In 2022, crimes of receiving a bribe have also gone into the shadows: 1566 registered crimes in 2021, and 988 registered crimes (Figure 47).

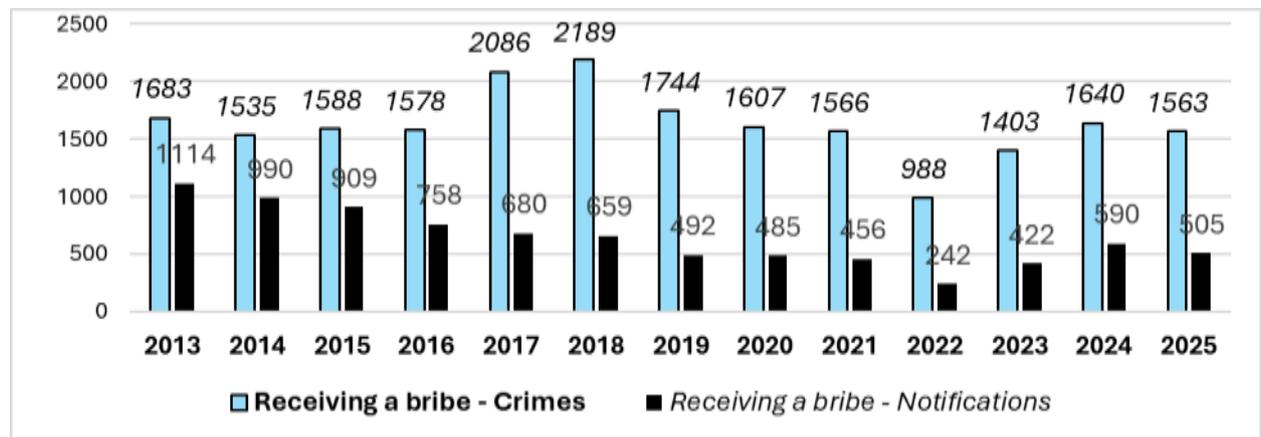

Figure 47. Receiving a bribe

A crime of bribery reflects a dualistic trend – a decrease in registered ‘white-collar’ crimes and an increase in

the ratio between registered crimes and the suspects in related criminal proceedings (Figure 48).

Corporate Raiding

In the general structure of criminality in Ukraine, a special place is occupied with crimes concerned with *corporate raiding*.

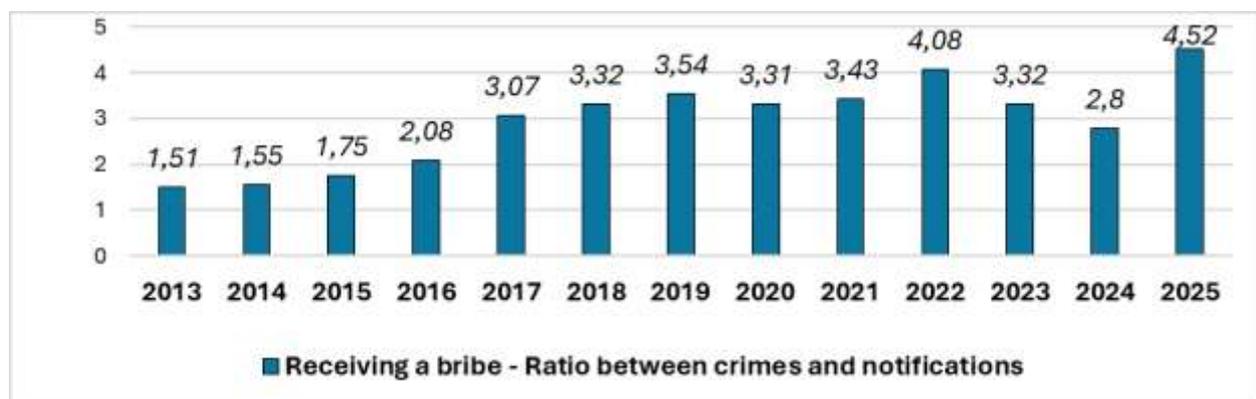

Figure 48. Receiving a bribe: ratio between registered crimes and notifications

Here, we focus attention on two articles of the Criminal Code: obstruction of legitimate economic activity (Article 206) and illegal seizure of property of an enterprise, institution, or organisation (Article 206-2).

Firstly, it should be stressed that these articles are not concerned only with activities of big corporations. Moreover, as practice shows, they are used for the aims of prevention of illegal “conquests” of small legal entities.

Secondly, it should be stressed that Ukraine is a big agricultural country, which supplies food to many states of the European Union. Ukraine is one of the three largest exporters of agricultural products to the EU (the USA and Brazil occupy the first places). According to the European Commission’s statistics, Ukraine has supplied production to the EU by 7 billion euros.

Therefore, the EU is interested in a transparent and stable agricultural market in Ukraine, which is important from the point of view of safety of products and minimizing money-laundering in the agricultural sector. At the same time, one of the most dangerous problems both for Ukrainian justice and the agricultural market is the problem of corporate raiding.

Of course, this is an issue mostly of peacetime, but at the same time, the War also exacerbates this issue as much as possible. If, in peacetime, national and local quasi-elites were highly interested in the existence of the permanent phenomenon of corporate raiding in Ukraine, then during the 2022 Russian military aggression this phenomenon hid even more in the twilight.

Every year the spring-summer-autumn news from Ukraine demonstrated numerous examples of corporate raiding of lands, fields, enterprises, utility premises, agricultural machinery, plants, factories etc., which is often “supported” by violent actions and the use of firearms.

But what about police statistics?

Unfortunately, police statistics say nothing about corporate raiding in Ukraine. As a result, it seems that there is no corporate raiding in Ukraine.

Instead of corporate raiding, there is only a Soviet-style shaped ‘unauthorised action’ (Article 356 of the Criminal Code) which provides punishment for “unauthorised action, that is doing anything contrary to the rules established by law, where the lawfulness of such acts is challenged by an individual citizen, an enterprise, institution or organisation, and where such acts caused any substantial damage to the interests of a citizen, state and public interests, or interests of the owner”.

Let us analyse an issue of the corporate raiding in Ukraine in the light of the police statistics.

Police statistics from the last 10 years indicate that, on average, for the period 2013-2021, notes of suspicion were handed in almost 40% of all criminal proceedings open in Ukraine.

The same indicator for 2022 is 36,5%.

At the same time, the same indicator under Article 206 of the Criminal Code for the period of 2013-2021 is 3,64%. The same indicator for 2022 is 3,57%.

A similar indicator under Article 206-2 of the Criminal Code for the period 2014 – 2021 is 10,04% and 6,66% for the period of twelve months of 2022.

Having analysed the percentage of criminal proceedings under Articles 206 and 206-2 of the Criminal Code (in light of the total number of criminal proceedings), we receive disappointing conclusions, especially considering that, firstly, these crimes are not latent (because of the activities of the victims), and, secondly, the police investigators and prosecutors ‘drive’ the most crimes of corporate raiding under simple ‘unauthorised action’.

Here, we have another clear example that the presence in the Criminal Code related prohibitions does not guarantee that quasi-elites will be interested in restricting themselves in the use of such an illegal source of income.

As a conclusion to this part of our criminological analysis, we should point out that the problem of corporate raiding is a 'face' of a broader problem of corruption in the field of justice and the LEA activities (Figure 49, Figure 50).

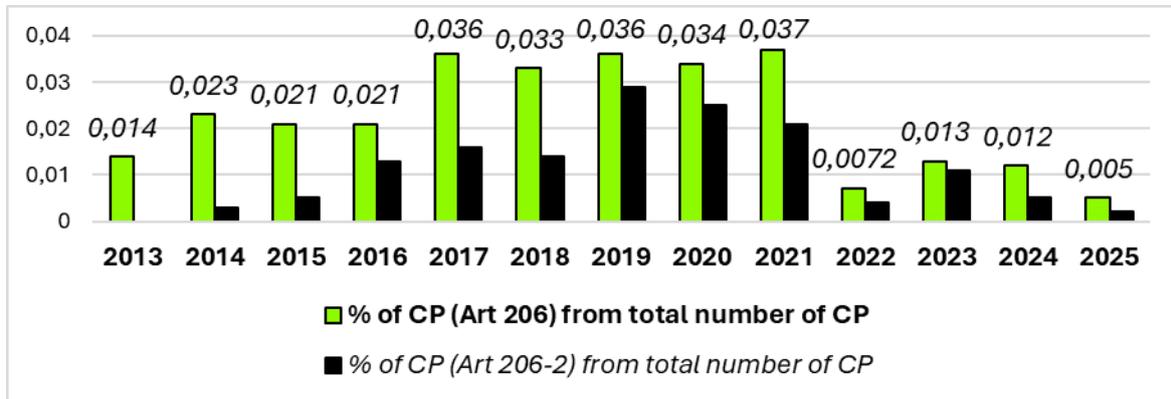

Figure 49. Raiding: percentage of criminal proceedings from total number of proceedings

Here, we would like to take a look at the percentage of criminal proceedings with suspects.

Corporate raiding is a crime where a victim clearly defines a perpetrator. Therefore, such crimes cannot be defined as latent ones.

Criminal proceedings with suspects occupied 39,8% in 2023 and 39,5% in 2024 in general number of all criminal proceedings registered. However, criminal proceedings with suspects in crimes of obstruction of legitimate economic activity occupied only 3,2% and 3,5% in general number of all criminal proceedings registered pursuant to Article 206 of the Criminal Code. Accordingly, criminal proceedings with suspects in crimes of illegal seizure of property of an enterprise, institution, or organisation occupied only 25% and 7,1% in general number of all criminal proceedings registered pursuant to Article 206 of the Criminal Code. The answer lies in systematic failures in investigation of such crimes because of the corruption in the LEA.

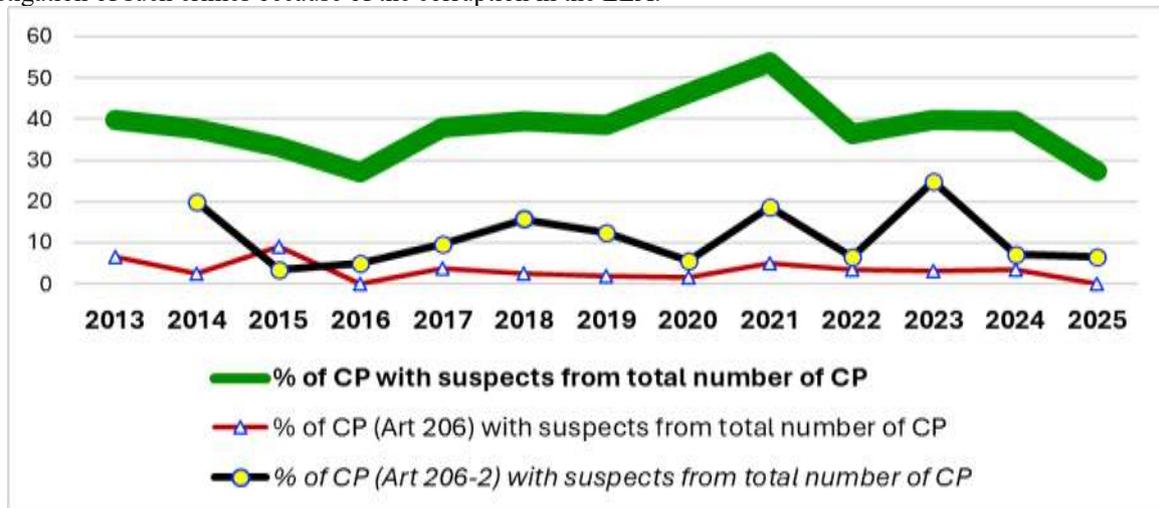

Figure 50. Raiding: percentage of proceedings with suspects from total number of proceedings

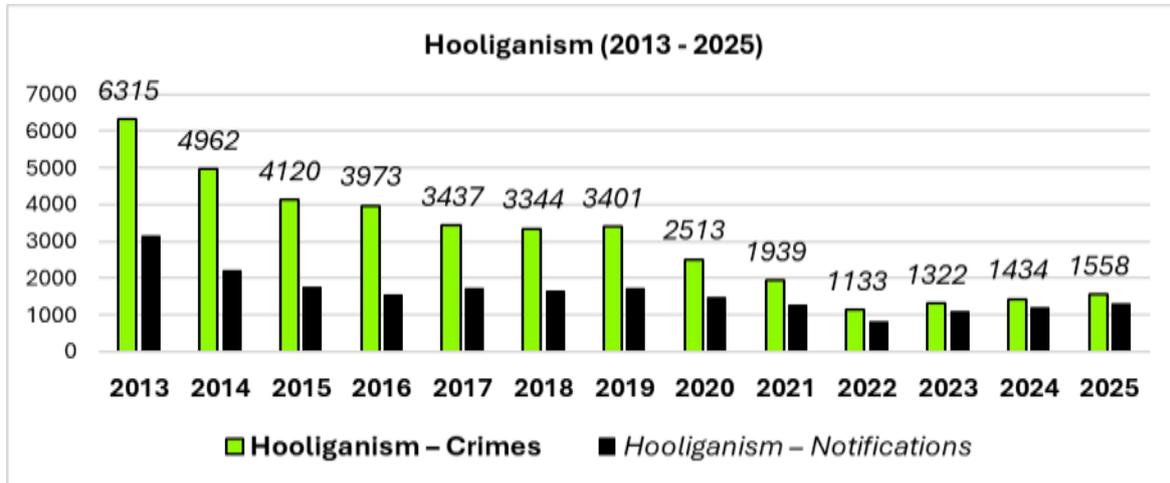
Hooliganism

No less interesting for the aims of the analysis of the criminological situation in Ukraine is the crime of *hooliganism* (according to Article 296 of the Criminal Code – “a serious disturbance of public order based on motives of explicit disrespect to community in a most outrageous or exceptionally cynical manner”) which can be used as an example of impacts of harsh wartime restrictions with curfews, military and the police patrols as well as roadblocks on normal social life.

Generally concluding, criminal acts of hooliganism have had a permanent trend to decrease for the last ten

years when the 2021 restrictions resulting from the COVID pandemic should also be noted.

In 2022, a particular decrease of acts of hooliganism should be considered because of the next Russian military invasion. If, in 2021, acts of hooliganism were widely prevented by closing public spaces (shopping centres, cinemas, public transport etc.), the COVID pandemic was almost '*forgotten*' by the general population at the end of February 2022. Accordingly, the end of February 2022 has led to harsher physical restrictions on *possible* actions aimed at violation of public order (*Figure 51*).

Figure 51. Hooliganism: registered crimes and notifications

In general, 1939 crimes of hooliganism were registered in 2021, 1133 crimes in 2022, 1322 in 2023, and 1434 crimes in 2024.

On the other hand, the number of acts of hooliganism almost disappeared from social life in February-March 2022, has appeared again in April 2022 with a trend to further increase.

Correspondingly, such a trend should be considered an indicator of a partial *stabilisation* of social life in Ukraine, mostly in areas far from the front line.

Certainly, the last two months of 2022 will prove (or not) such a hypothesis. At least data for 2022 has given reasonable grounds to shape it in the above form.

On the other hand, one more conclusion could be drawn from the above situation described. Yes, the number of acts of hooliganism dropped to a particular extent due to the harshest social control measures in Ukrainian history. For example, comparative analysis of crimes of hooliganism for ten months of 2021 and 2022 shows that the number of detected acts of hooliganism decreased.

Nevertheless, the drop was not too insignificant to make a statement that the harshest police restrictions have resulted in decreasing such acts to a minimum level that could be expected from a point of view of proponents of harsher police control over society.

Smuggling

Smuggling from Ukraine to the rest of Europe has been an obvious problem for the stability of public order in the EU for a long time. Therefore, *crimes of smuggling* are no fewer interesting cases for researching the impact of the War because they reflect the state of *protection of the borders* of Ukraine, which, in its turn, reflects the general potential of the *State* to keep its territory safe.

The Ukrainian police statistics show that the crime of smuggling had represented a permanent segment in the general structure of the Ukrainian police until 2022.

In the period of 2016-2021, there has been an increase in detected crimes of smuggling with its highest point of 135 crimes in 2021 (*Figure 52*).

In 2021, 151 criminal proceedings were registered. However, 71 criminal proceedings were registered in 2023, 125 proceedings were registered in 2023, and 151 proceedings registered in 2024.

Here, it should be noted that in 2018, the Criminal Code was supplemented with Article 201-1 according to the Law "*On the introduction of amendments to some legislative acts of Ukraine regarding the preservation of Ukrainian forests and the prevention of the illegal export of unprocessed timber*" which has stated a criminal liability for *smuggling of timber*. Therefore, in this paper, data for 2020 – 2024 also reflect the numbers of both crimes of smuggling – the '*classical*' one and the *smuggling of timber*.

Additionally, we would like to make a conclusion that seems to be of great importance in the context of analysis of smuggling in a broader context of Ukrainian criminality.

For the period of 2013-2021, the average ratio between all detected crimes of smuggling (including so-called

‘*factual cases*’) and criminal proceedings with suspects was 2,25.

In 2022, the same indicator increased to 3,74 (that is 1,7 times higher).

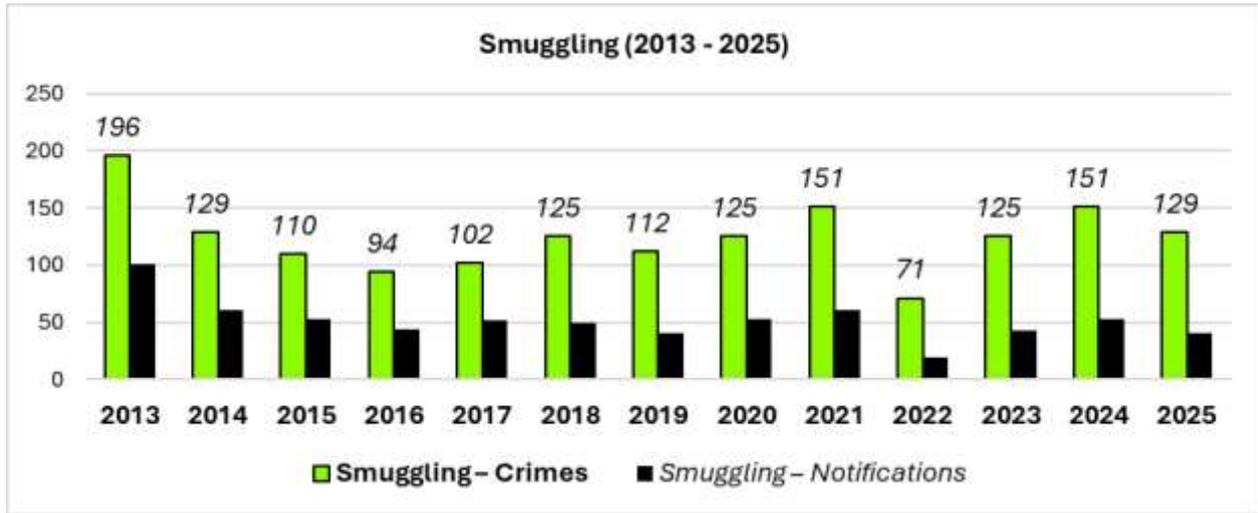

Figure 52. Smuggling: registered crimes and notifications

Considering the fact that crimes of smuggling are often concerned with concrete persons who are crossing the border with smuggled goods, such a state of things poses reasonable questions concerning the effectiveness of the LEA.

Moreover, in the wartime period when all law-enforcement bodies operate in a state of a heightened alertness, such a gap between the mentioned indicators seems to be of an *artificial nature* (Figure 53).

Here, we would also like to analyse crimes of *smuggling of drugs*.

Drug-related offences have already been analysed in a separate chapter of this paper. Nevertheless, here, a focus is made not on drugs but mostly on *smuggling*. Therefore, both crimes – smuggling and smuggling of drugs – are discussed together in a broader context of *immovability of the state borders of Ukraine* in the wartime period.

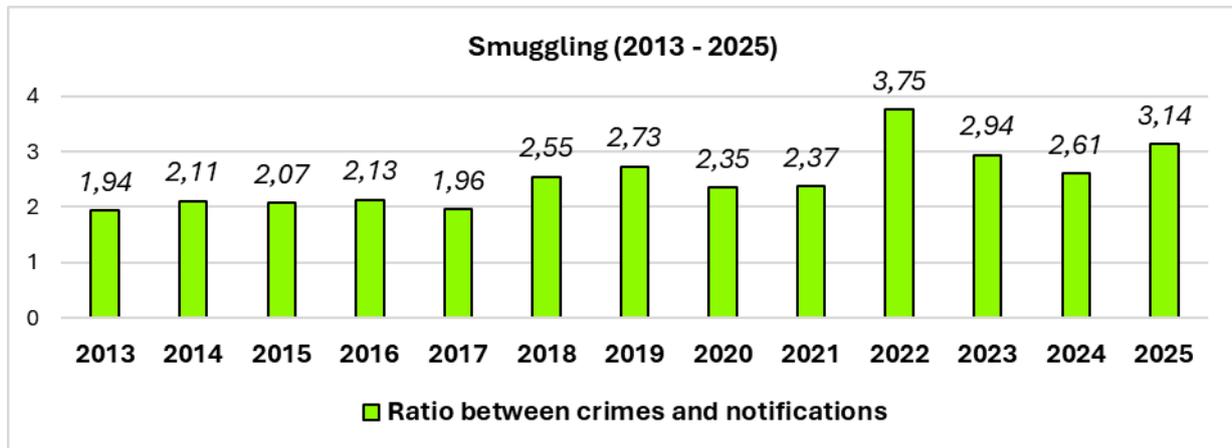

Figure 53. Smuggling: ratio between crimes and notifications

The first conclusion that could be drawn from statistics is that the number of detected crimes of smuggling of drugs decreased (183 criminal proceedings in 2021, 115 proceedings in 2022, 145 proceedings in 2023, 201 proceedings in 2024) (Figure 54, Figure 55).

As in the previous example with smuggling, in the *period of 2013-2021*, the average ratio between detected crimes (so called ‘*factual*’) and criminal proceedings with suspects was 1,55.

In 2022-2024, the same indicator increased to 1,9 (Figure 56).

Human Trafficking:

Common perceptions – which align closely with actual circumstances – indicate that Ukraine has historically

functioned as a corridor for trafficking operations. The European Court of Human Rights, in its 16 February 2021 decision regarding *V.C.L. and A.N. v. the United Kingdom* (applications nos. 77587/12 and 74603/12), highlighted consistent patterns in trafficking routes where victims passed through Ukraine before reaching Poland, the Czech Republic, Germany, and France.

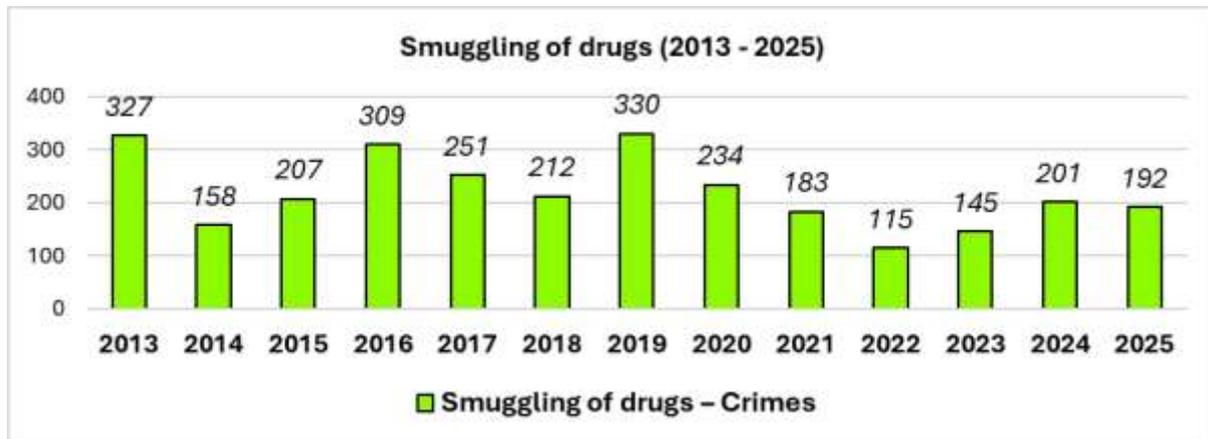

Figure 54. Smuggling of drugs: criminal proceedings

Numerous political figures across the EU, Ukraine, and other European nations have emphasised that Russia's 2022 military assault on Ukraine created conditions where countless Ukrainian women and children became vulnerable to exploitation by criminal networks, particularly during the initial chaotic period of the conflict.

Based on the author's firsthand information, certain humanitarian efforts by NGOs and private individuals to relocate Ukrainian refugees to secure destinations within EU member states were interrupted when alternative "shelter opportunities" emerged from individuals with suspected connections to trafficking networks and labour exploitation schemes.

Conversely, scholarly literature challenges the media-constructed image of the 'innocent victim' of trafficking, arguing it diverges substantially from actual circumstances (*Haverkamp, Rita (2019). Victims of Human Trafficking: Consideration from a Crime Prevention Perspective, in 'What is Wrong with Human Trafficking? Critical Perspectives on the Law', R. Haverkamp, E. Herlin-Karnell and C. Lernestedt (Eds.). London. 280 p.*)

The 2022 Russian military offensive against Ukraine has consequently widened the gap between the 'innocent victim' narrative and the complex reality of trafficking situations.

It is widely recognised that trafficking operations typically involve sophisticated criminal networks requiring coordinated collaboration among perpetrators across multiple jurisdictions. However, following the 2022 conflict's outbreak, Ukraine's government imposed strict border crossing limitations on males in an effort to manage the refugee exodus, despite males comprising the primary demographic involved in such criminal enterprises.

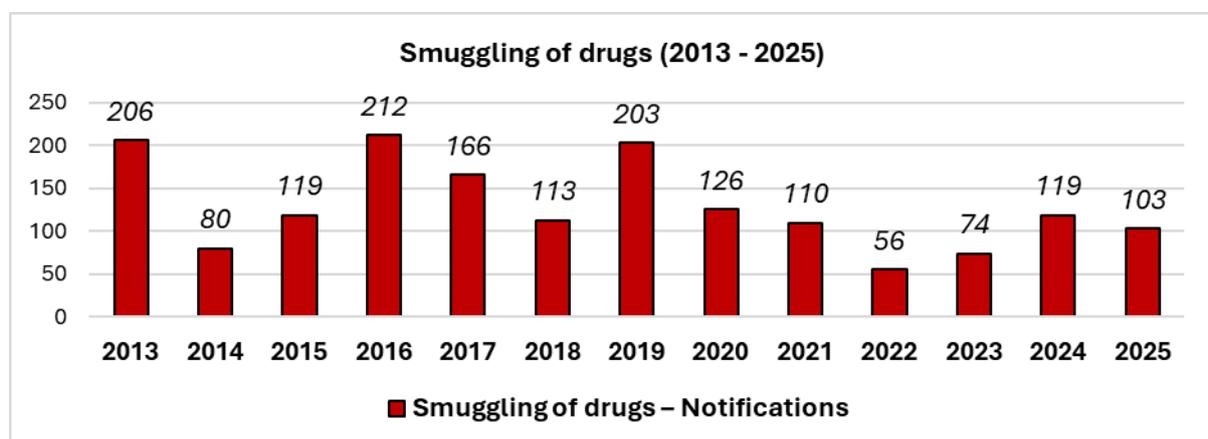

Figure 55. Smuggling of drugs: criminal proceedings with suspects

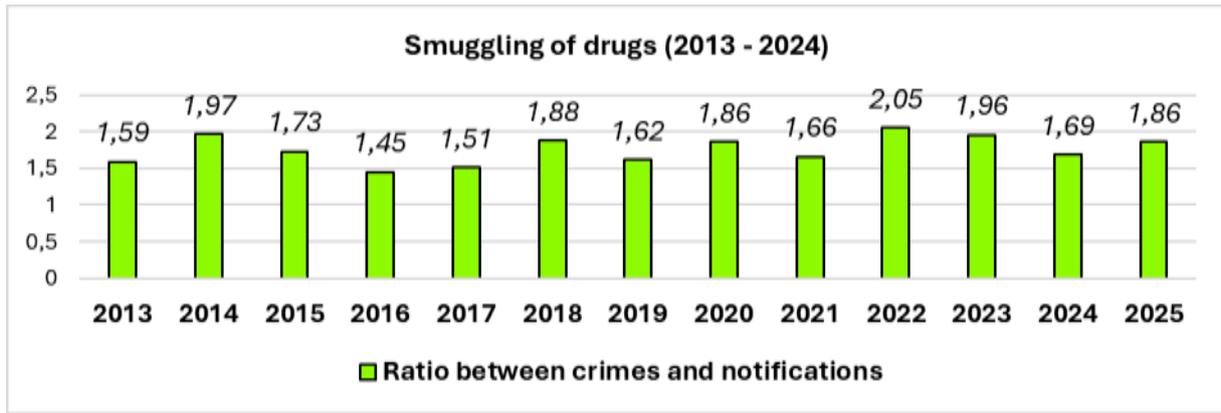

Figure 56. Smuggling of drugs: ratio between crimes and notifications

Regarding Ukraine specifically, law enforcement data indicates that the 2013-2016 period showed consistency in both recorded trafficking offenses and the number of suspects in associated criminal cases.

The evolution of human trafficking (THB) crimes in Ukraine over the past decade reveals a complex and troubling pattern, particularly in the context of Russia's full-scale invasion in February 2022. As illustrated in Figure 57, THB crime statistics demonstrate considerable volatility, with a dramatic spike during 2017-2019 (peaking at 342 offenses in 2017 and 320 in 2019) before declining to more moderate levels in subsequent years. However, the post-invasion period presents particularly perplexing trends that warrant critical examination.

Following the February 2022 Russian military incursion, documented THB crimes initially plummeted to zero – an occurrence that raises more questions than it answers. Subsequently, the statistics show 232 offenses in 2021, dropping sharply to 133 in 2022, then rising slightly to 147 in 2023, falling again to 105 in 2024, before increasing to 155 in 2025. The notifications data follows a similar pattern, declining from 163 in 2021 to 93 in 2022, then fluctuating through 109 (2023), 62 (2024), and 109 (2025). While these figures suggest the conflict substantially influenced crime statistics, they paradoxically fail to reflect what should logically be a significant increase in trafficking vulnerability.

This statistical anomaly becomes particularly striking when contextualised against the magnitude of Ukraine's wartime displacement crisis. Approximately 6,5 million Ukrainians departed the country following the invasion, creating unprecedented 'opportunities' for trafficking operations to exploit vulnerable populations fleeing conflict zones. International experience consistently demonstrates that mass displacement, particularly of women and children crossing multiple borders under chaotic conditions, correlates with increased trafficking risks. Yet Ukraine's official statistics show a decrease rather than the expected surge in documented cases.

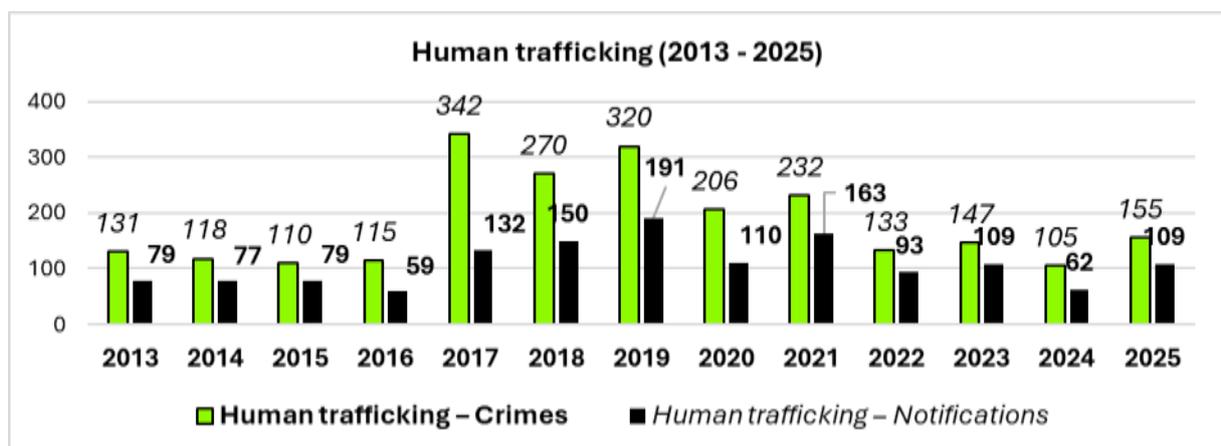

Figure 57. Human trafficking: crimes and notifications

The paradox deepens when examining the operational environment during this period. Ukraine implemented extensive border closures, pervasive police surveillance, strict curfews, and numerous military and police checkpoints throughout 2022 and beyond. Under such conditions, with heightened law enforcement presence and restricted

movement, one might expect either a genuine suppression of trafficking activities or, conversely, improved detection capabilities leading to increased case documentation. Instead, the data suggests neither outcome materialised effectively. The question emerges: how could significant THB operations continue amid such intensive security measures, and if they did continue, why did detection rates remain so low relative to the expanded vulnerable population? The figures of 133 THB crimes in 2022, 147 in 2023, and 105 in 2024 appear grossly insufficient when measured against the scale of displacement and vulnerability. This disparity strongly suggests that THB crimes possess substantially greater latency than law enforcement agencies acknowledge. The gap between probable trafficking incidents and documented cases points to severe deficiencies in both police intelligence regarding THB prevention and the operational capacity of Ukrainian border services to identify and intercept trafficking operations. The data implies that actual trafficking may be occurring at rates far exceeding official documentation.

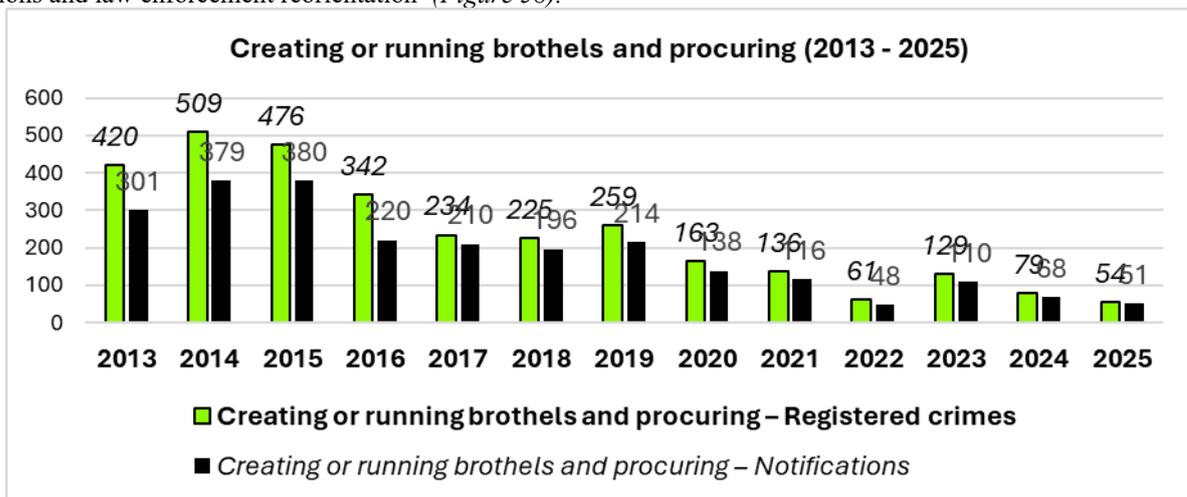
The corruption factor cannot be overlooked in this analysis. Both police forces and border services operate within institutional frameworks that have historically struggled with integrity issues in Ukraine. During wartime, when resources are stretched, oversight mechanisms weakened, and opportunities for illicit profit multiplied, corruption risks intensify. The possibility exists that some LEA officials may be complicit in, or wilfully blind to, trafficking operations – either through direct participation, acceptance of bribes, or deliberate negligence. Such corruption would systematically undermine detection and prosecution efforts, contributing to the artificial deflation of crime statistics even as actual trafficking potentially escalates.

The data presented in *Figure 57* thus tells a story not of successful trafficking prevention during Ukraine's most vulnerable period, but rather of institutional failure to adequately document and respond to an evolving crime landscape. The disconnect between statistical trends and logical expectations based on displacement patterns suggests that Ukraine's THB response during wartime has been fundamentally compromised – whether through overwhelmed capacity, deliberate corruption, or systemic dysfunction within law enforcement and border control agencies. Determining the true scale of human trafficking in wartime Ukraine requires looking beyond official statistics to recognize the substantial 'dark figure' of unreported and undetected crimes.

The situation with 'satellite crimes' is different.

The data on offenses of *creating or running brothels and procuring* in Ukraine from 2013 to 2025 reveals significant fluctuations that reflect both law enforcement priorities and broader societal disruptions. The period reached its peak in 2014, when authorities registered 509 crimes and issued 379 notifications, representing the highest level of documented activity throughout the entire timeframe. Following this peak, a sustained decline commenced, with registered offenses decreasing to 476 in 2015 and further dropping to 342 cases in 2016, suggesting either improved law enforcement effectiveness or shifts in criminal activity patterns (*Figure 58*).

The temporal dynamics of these offenses during 2013-2021 demonstrated a consistent downward trend, which the onset of armed conflict disrupted. By 2017-2018, the numbers had stabilised at approximately 225-234 registered crimes annually, though a minor uptick to 259 cases occurred in 2019. The year 2020 marked a dramatic inflection point, with registered crimes plummeting to 163 cases, likely reflecting the combined impact of pandemic-related restrictions and law enforcement reorientation (*Figure 58*).

Figure 58. Creating or running brothels and procuring

This declining trajectory intensified through 2021 and reached its nadir in 2022, when only 61 registered crimes were documented – a reduction of more than 88% compared to the 2014 peak.

The dramatic collapse in 2022 coincides directly with Russia's full-scale invasion of Ukraine in February, which fundamentally disrupted both criminal networks and law enforcement capacity in affected regions. Despite a temporary reversal in 2023, when 129 cases were recorded, potentially indicating partial recovery of law enforcement

functions or displacement of criminal activities to safer territories, the subsequent year witnessed a renewed decline to 79 registered offenses. The most recent available data from 2025 reveal a continuation of this declining trajectory, with 54 crimes of this type documented.

The notification data demonstrate parallel patterns, with the ratio between registered criminal proceedings (total numbers) and criminal proceedings with suspects remaining relatively consistent throughout most years, suggesting stable detection and reporting mechanisms. The most recent available data from 2025 reveal a continuation of this declining trajectory, with 54 crimes of this type documented, though this figure represents only partial-year data.

However, we have a strong presumption that the official police statistics do not present a real picture. There is a strong presumption that any war stimulates prostitution and the illegal market of sex services. In January 2026, Ukrainian journalists published an investigation on the issue of the sex industry on the frontline (*Lykhoglyad, L. (2026). From 'massages' to intimacy on the battlefield. How the sex services market works in frontline cities. Ukrainska Pravda, January 8, 2026*), where one of the most remarkable and symbolic points was “No air raid alarm will stop a massage when it's time for one”.

This study demonstrated how war changes the geography, economy, and social dynamics of the sex industry, creating new centres of demand and supply for services.

Kramatorsk has become the main epicentre of the market, serving as a regional hub for service providers from different regions of Ukraine. The market is structured around two main formats: so-called ‘*massage parlours*’ with a base price of 30-40 Euros for services, and classic intimate services for 100-150 Euros. Outcall services to the frontline zone cost from 200 Euros per day plus transport costs. A characteristic feature of the market is the high level of online fraud: according to respondents' estimates, about 90% of online advertisements for services are fictitious, which indicates the possible involvement of organised criminal groups in this segment of the economy.

According to military personnel, clients' motivations are multifactorial and not limited to physiological needs. The study identifies three main reasons for using these services: satisfying physiological needs in conditions of prolonged separation from partners, psychological relief after combat stress, and the search for emotional support and the illusion of care. The latter reason seems to be the most important from a socio-psychological perspective, as it points to a lack of psychological support for military personnel and a need for emotional contact, even in the context of commercial relationships. At the same time, the study notes that a significant proportion of military personnel refrain from using such services out of loyalty to their partners.

From a public health perspective, the situation is critical. The lack of medical supervision, combined with the high prevalence of HIV infection among service providers, poses epidemiological risks. Some workers in the industry try to minimise risks by distributing free condoms from charitable organisations, but there is no systematic medical supervision. The legal status of sex work in Ukraine remains in a grey area: formally prohibited by administrative law, it is effectively tolerated in frontline regions, depriving workers of legal protection and the possibility of receiving medical care without the risk of administrative prosecution.

The study demonstrates that the war not only changed the geography of the sex industry but also reveals deeper social problems: insufficient psychological support for the military, the lack of effective legal regulation of sex work, and gaps in the public health system. The economic migration of service providers to frontline areas reflects the rational logic of seeking solvent demand, which is confirmed by the significant increase in military personnel's incomes compared to the pre-war period.

Comparative analysis of the police statistics proves the trend of decreasing numbers of crimes of running brothels, which are traditionally considered as ‘*shadow crimes*’ or ‘*satellite crimes*’ in relation to THB crimes. Therefore, the police statistics should be analysed more than critically, considering the realities and alternative investigations.

The analysis of official police statistics on brothel management and procuring in Ukraine from 2013 to 2025, when contrasted with journalistic investigations and field evidence, reveals a fundamental paradox that illuminates the enduring relationship between law enforcement and the sex industry during wartime. While registered offenses declined by 88% from their 2014 peak to reach historic lows in 2022-2025, empirical evidence from frontline regions demonstrates not the disappearance of the sex industry, but rather its expansion and structural transformation under conflict conditions.

Prostitution remains fundamentally a police-controlled business, rather than a genuinely suppressed criminal phenomenon. The dramatic collapse in official crime registrations coinciding with Russia's full-scale invasion does not reflect the elimination of sex work – as the Kramatorsk case study vividly demonstrates – but rather signals the reorientation of law enforcement priorities, the collapse of traditional regulatory mechanisms, and potentially the continuation of informal police oversight in new forms. The emergence of Kramatorsk as a major hub for sex services, operating with apparent impunity despite formal legal prohibitions, suggests that the traditional model of police-managed tolerance has adapted to wartime conditions rather than disappeared.

This divergence between official data and documented reality carries profound implications for criminal justice policy, public health protection, and our understanding of state capacity during wartime. The critical public health risks identified in frontline regions – including high HIV prevalence among sex workers operating without medical supervision, widespread fraud in online markets suggesting organised crime involvement, and the psychological vulnerability of military personnel seeking emotional support through commercial intimacy – remain invisible in

official statistics and therefore unaddressed by policy interventions.

The case of wartime Ukraine demonstrates that ‘*satellite crimes*’ associated with human trafficking and sexual exploitation cannot be accurately measured through conventional police statistics when the fundamental relationship between law enforcement and the sex industry remains one of controlled tolerance rather than genuine suppression. Researchers, policymakers, and international monitors must therefore approach official crime data with heightened critical awareness, recognizing that declining statistics may reflect not improved conditions but rather the invisibilisation of persistent problems under the pressures of armed conflict. The continued operation of the sex industry in frontline areas, documented through alternative investigative methods, proves that war disrupts the statistical recording of these phenomena far more than it disrupts the phenomena themselves – a reality that demands both methodological innovation in crime measurement and fundamental policy reconsideration of the legal status and health protection of sex workers in conflict zones.

The same could also be said about a crime of *pimping or engaging the person in prostitution*. Even considering an increase in this type of crime in 2023 (348 registered crimes), the next year has indicated a decrease (244 crimes) (Figure 59).

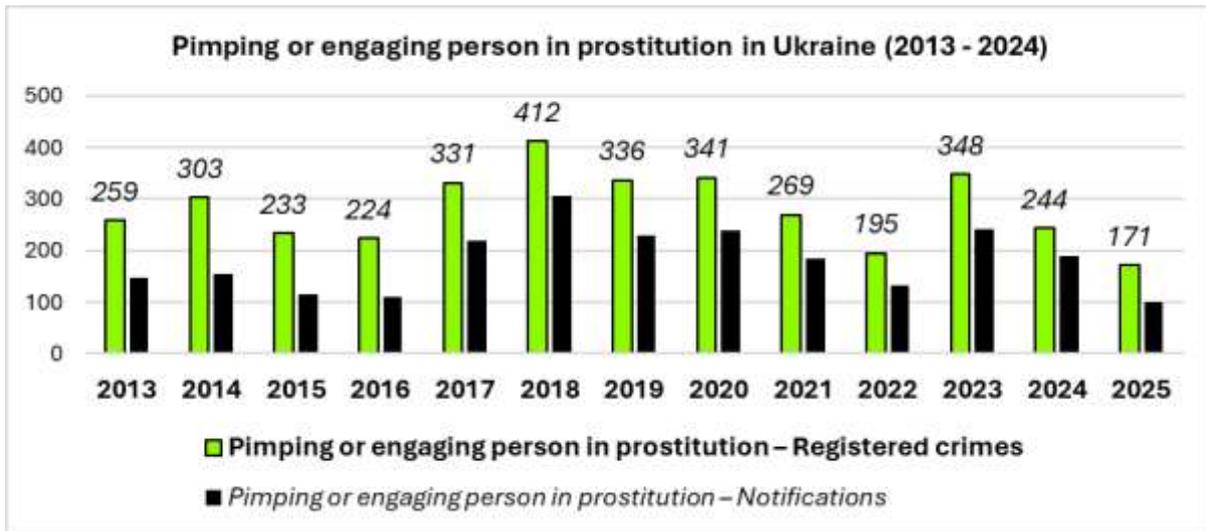

Figure 59. Pimping or engaging person in prostitution

The War cut the official rates of crime of engaging minors in criminal activity (Article 304 of the Criminal Code) (122 crimes in 2021, 79 crimes in 2022, 73 crimes in 2023, 91 crimes in 2024) (Figure 60).

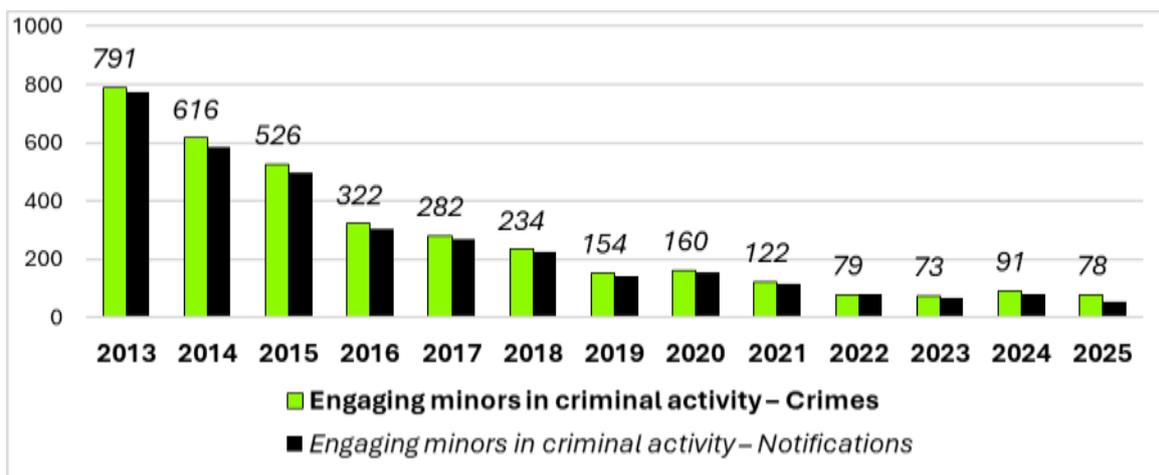

Figure 60. Engaging minors in criminal activity (Art. 304)

At the same time, it is hard to say that the War cut the official rates of crime of use of a minor for begging (Article 150-1 of the Criminal Code) (4 crimes in 2021, 3 crimes in 2022, 3 crimes in 2023, 1 crime in 2024) (Figure

61).

The same could be concluded in respect of the official rates of crime of use exploitation of children (Article 150 of the Criminal Code) (4 crimes in 2021, 3 crimes in 2022, 3 crimes in 2023, 1 crime in 2024, and 2 crimes in 2025) (Figure 62).

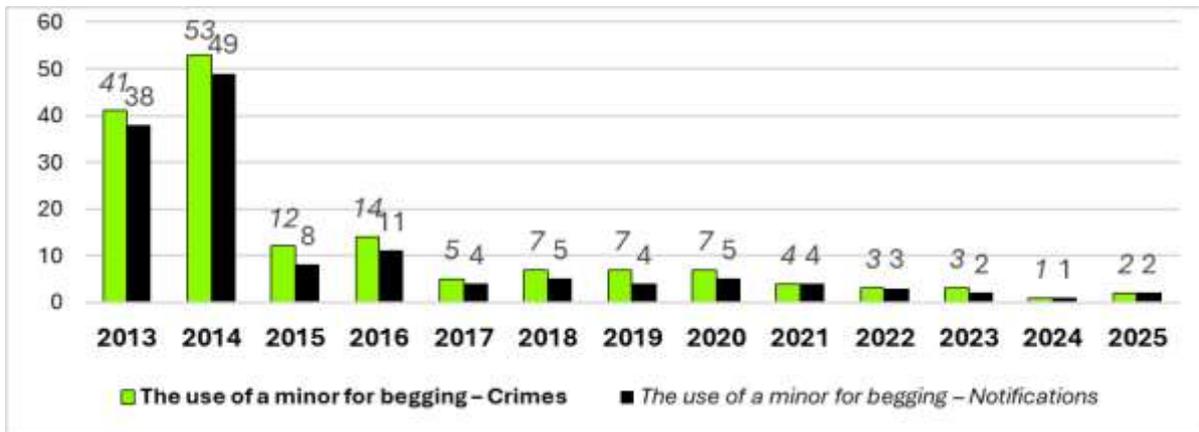

Figure 61. The use of a minor for begging (Art. 150-1)

At the same time, it is hard to say that the War cut the official rates of crime of use of a minor for begging (Article 150-1 of the Criminal Code) (zero crimes in 2021, 1 crime in 2022, 1 crime in 2023, 1 crime in 2024, and 2 crimes in 2025).

Crime trends in Ukraine for the last ten years are a good example to prove the common social nature of THB crimes and ‘satellite (‘shadow’) crimes’ discussed above. The common feature of all the mentioned crime trends is the fact that they are changing almost the same way (Figure 63, Figure 64).

Analysing the problem of human trafficking, we guess it is necessary to have one more look at the problem but from another perspective. As we mentioned earlier, during the War, the number of crimes of illegal trafficking of persons across the state border of Ukraine increased drastically.

At the same time, the number of THB crimes decreased. Moreover, the number of such crimes was not very impressive in the light of the official police statistics. However, both mentioned types of crimes are strictly concerned with the state borders. In the first case, trafficking of persons across the state border is a compulsory element of crime. In the second case, most persons in Ukraine are trafficked through the state border.

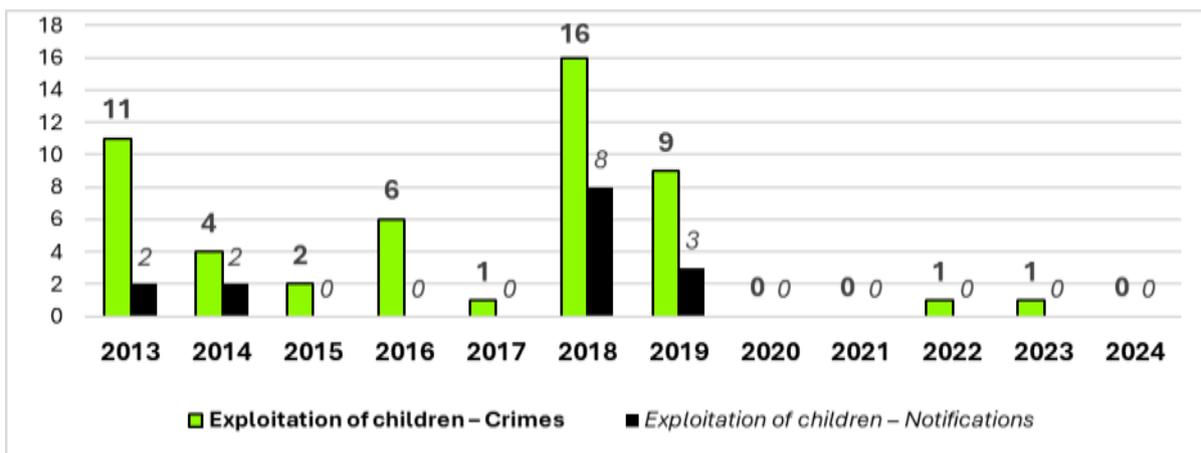

Figure 62. Exploitation of children (Art. 150)

So, all perpetrators aim at the easiest points on the border to cross. They are looking for the most appropriate ‘assistants’ for their criminal activity, including corrupted officers from the Army and the State Border Guards Service. Demand generates supply: they do find such corrupted officers.

Therefore, the question arises: why the numbers of illegal trafficking of persons across the state border are so large as compared with the THB crimes?

One can argue that it is much easier to transport the unpretentious males who wish to be trafficked and who are not victims, as compared with mostly female victims of human trafficking. Such an argument should be considered with no doubt. However, it does not explain the difference in numbers in the mentioned above two types of crimes. Probably, the answer lies around corruption on the border and minimisation of the risks of perpetrators being arrested. The answer could also be concerned with the more latent nature of THB crimes during the War. In any case, if you can create the channel for transportation of males-perpetrators, you can use the same channel for trafficking of female victims of human trafficking. Moreover, the police statistics indicate that the last year, more perpetrators avoided charges for illegal trafficking of males across the border.

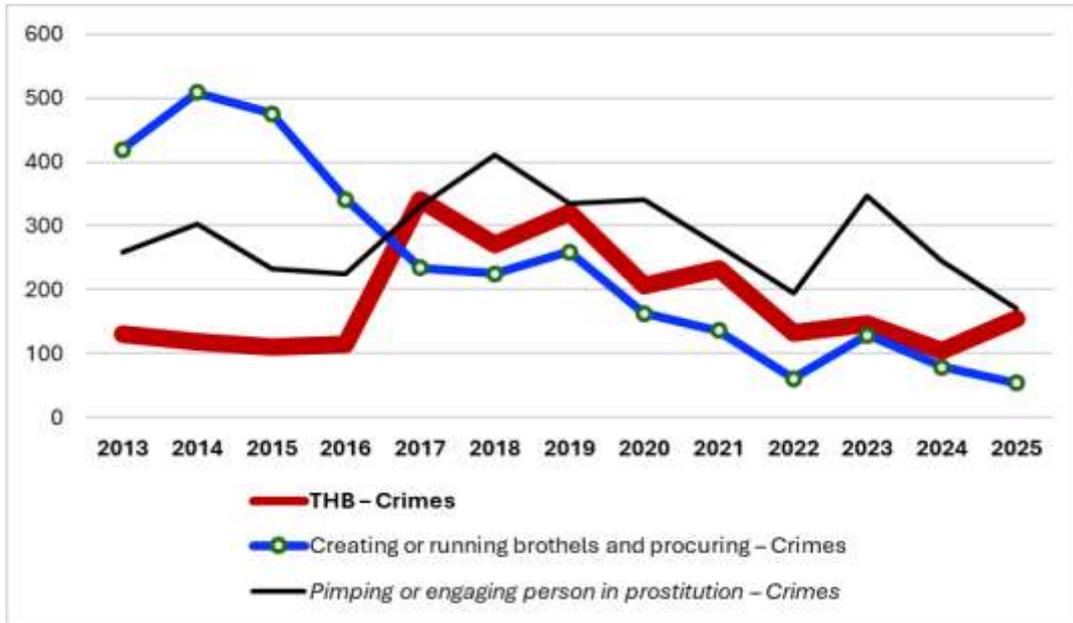

Figure 63. THB crimes and 'satellite' crimes

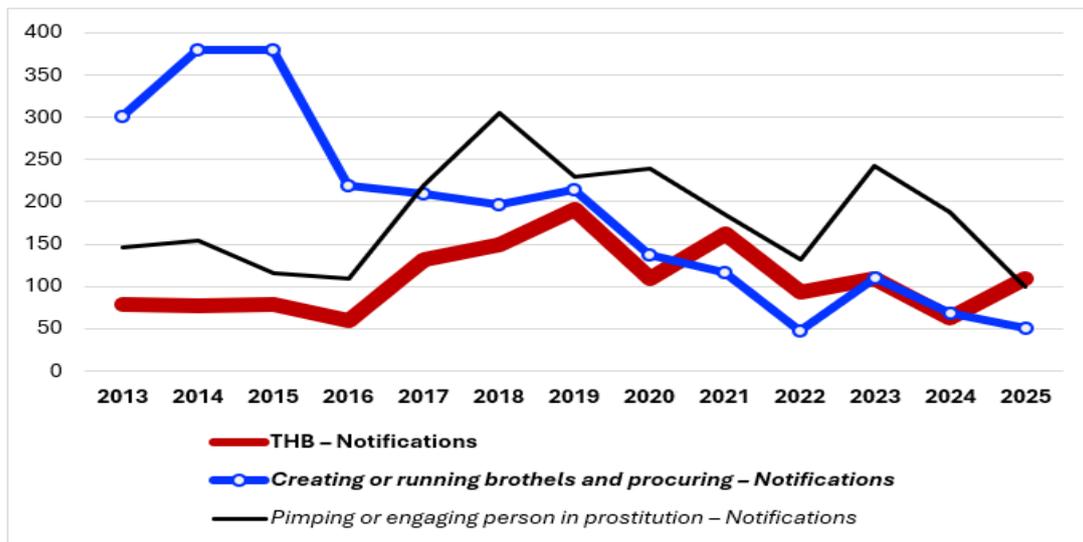

Figure 64. Criminal proceedings with suspects in THB and 'satellite' crimes

Law-Enforcement Agencies in the Light of the Police Statistics

Here are presented the numbers of criminal proceedings opened by different law-enforcement agencies, with corresponding analysis.

The longitudinal data spanning 2013-2025 reveals a marked divergence in the institutional patterns of criminal proceedings registration between the Prosecution Service and the Police, with particularly notable shifts occurring during the wartime period beginning in 2022. The Prosecution Service demonstrates relative stability in caseload

initiation, fluctuating within a narrow bandwidth of approximately 7000-12000 proceedings annually, whereas the Police exhibit substantially greater variability and significantly higher absolute numbers throughout the observation period. The most dramatic discontinuity occurs between 2013 and 2014, when police-initiated proceedings precipitously declined from 118505 to 65147 cases, representing a 45% reduction that suggests possible structural reforms or changes in registration methodology during this transitional period (Figure 69).

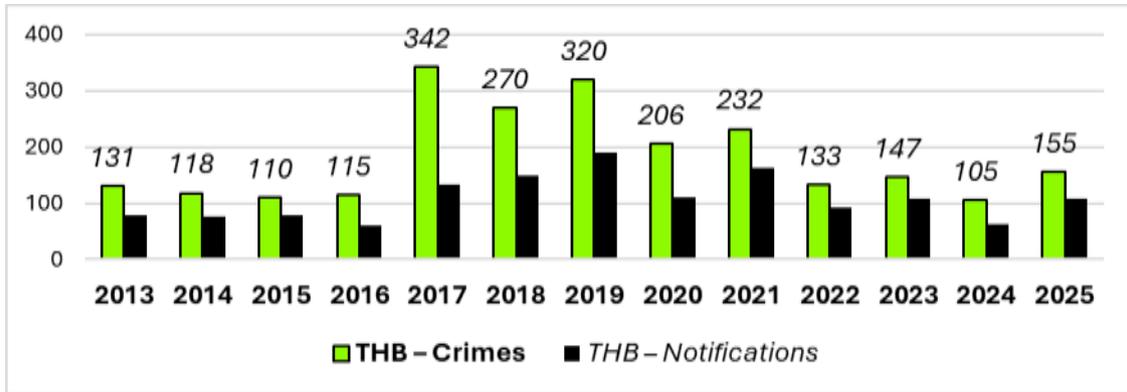

Figure 65. THB crimes and notifications in THB crimes

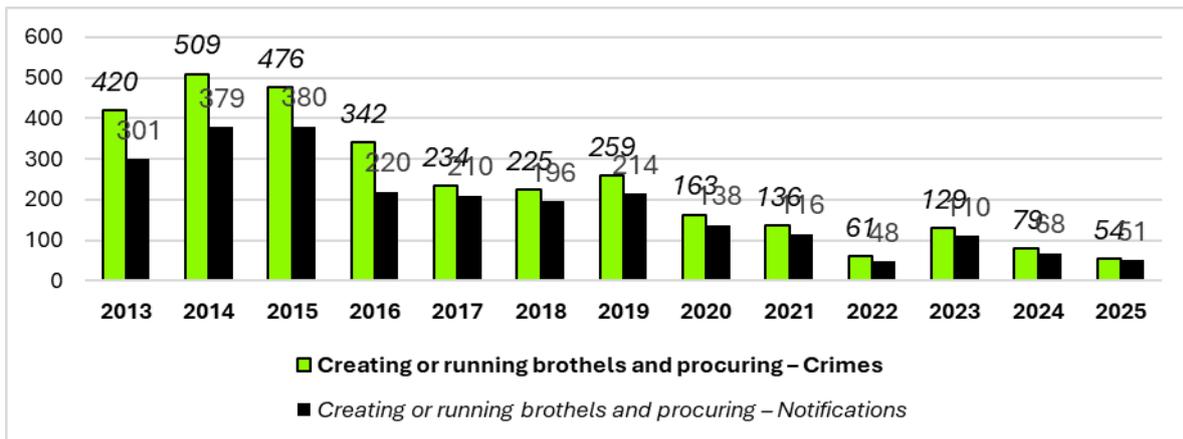

Figure 66. Creating or running brothels and procuring: crimes and notifications

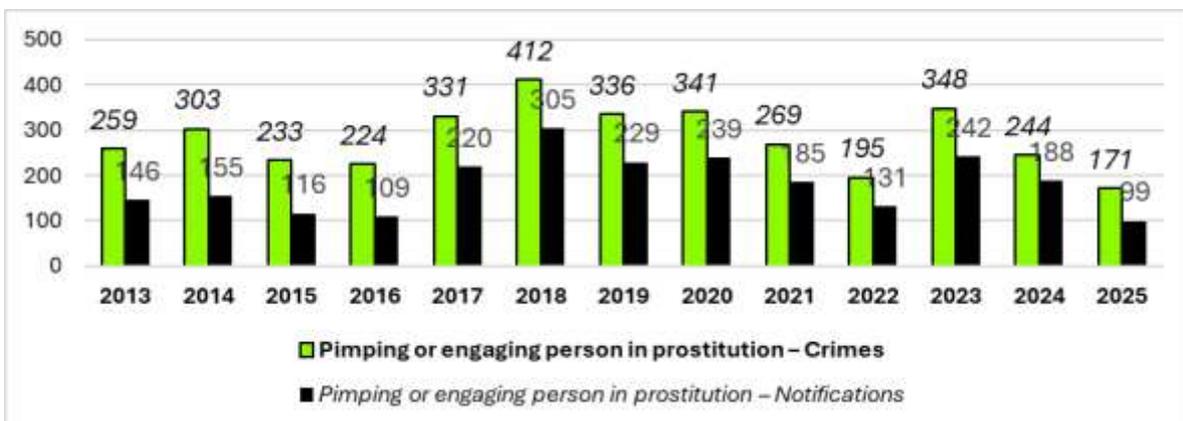

Figure 67. Pimping or engaging person in prostitution: crimes and notifications

Table 3

Crimes concerned with illegal crossing the state border of Ukraine

	Illegal trafficking of persons across the state border of Ukraine – Crimes	Illegal trafficking of persons across the state border of Ukraine – Notifications	Human trafficking – Crimes
2021	327	119	232
2022	1225	590	133
2023	2301	1547	147
2024	3106	2093	105
2025	2750	1681	155

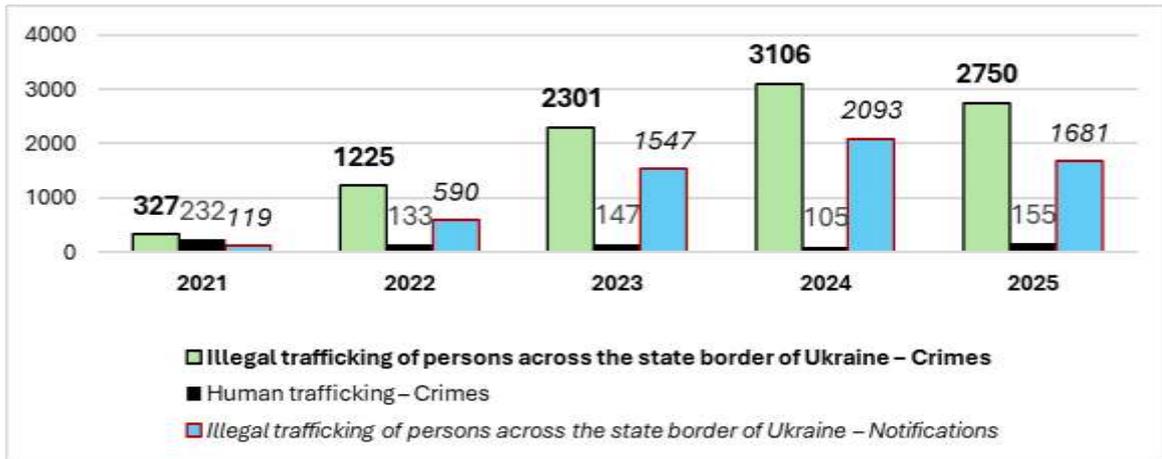

Figure 68. THB and the states borders

The subsequent years (2014-2022) demonstrate a continued downward trajectory in police-registered proceedings, reaching a nadir of 36766 cases in 2016 before stabilizing at approximately 40000-47000 cases annually between 2017-2022. Conversely, the wartime period (2023-2024) presents a countercyclical pattern whereby police-initiated proceedings increased substantially to 61847 in 2023 and 65478 in 2024, while simultaneously the Prosecution Service registered its lowest volume during the entire observation period at 7399 proceedings in 2024. This inverse relationship during wartime conditions suggests a potential reallocation of investigative responsibilities or changes in jurisdictional authority favouring police primacy in criminal case initiation. The ratio between police and prosecution proceedings evolved from approximately 14,5:1 in 2013 to 8,9:1 in 2024, indicating a gradual convergence in institutional caseloads despite the absolute decline in police registrations during the pre-war period.

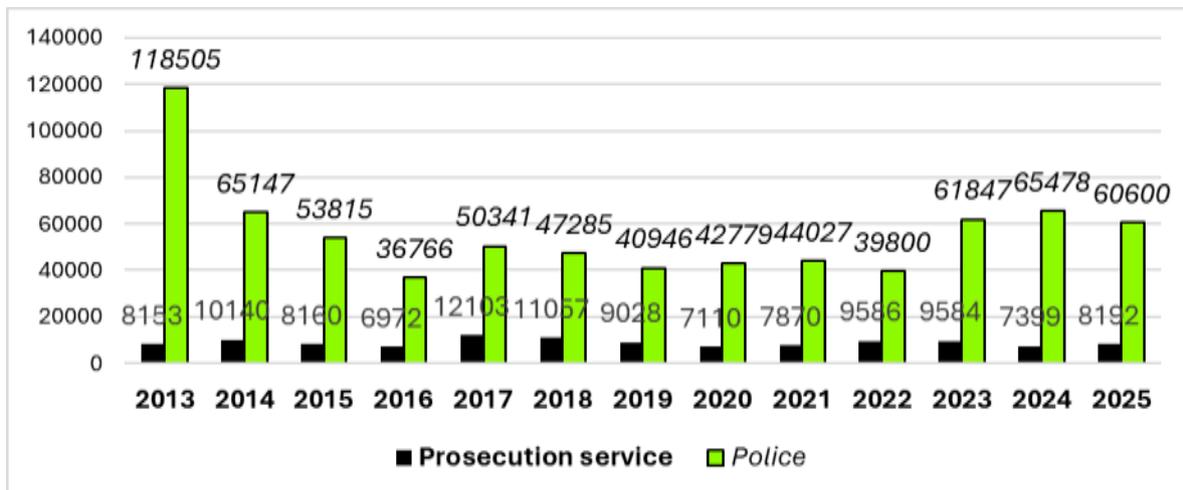

Figure 69. Criminal proceedings opened by Prosecution Service and the Police

The 2025 preliminary data, showing 8192 prosecution proceedings and 60600 police proceedings, suggests a potential stabilisation of the wartime pattern, though the slight decrease in police registrations may indicate emerging constraints on investigative capacity. The sustained disparity between institutional registration volumes raises important questions regarding the division of labour within Ukraine's criminal justice system, the criteria determining which institution initiates proceedings, and the potential implications for case processing efficiency and procedural safeguards. The wartime surge in police-initiated proceedings, occurring concurrently with reduced prosecution service activity, warrants further investigation into whether this reflects genuine changes in criminal activity patterns, conflict-related resource constraints, or strategic adaptations in prosecutorial policy prioritizing case selectivity over volume.

The data reveal divergent institutional responses to Russia's 2022 full-scale invasion of Ukraine. The Security Service of Ukraine (SBU) dramatically expanded its prosecutorial activity, with criminal proceedings surging from 5035 in 2021 to 11841 in 2022 – a 135% increase reflecting heightened security threats and counterintelligence operations. Conversely, the Tax Police experienced a precipitous decline from 1324 proceedings in 2021 to merely 218 in 2022, suggesting institutional reorientation or capacity diversion during the initial invasion period. The subsequent stabilisation of SBU activity at approximately 11000 proceedings (2022-2025) indicates sustained wartime investigative demands rather than temporary escalation (Figure 70).

Meanwhile, the Tax Police's gradual recovery from 2023 onwards (945→1347→1404 proceedings) demonstrates economic sector adaptation and the re-emergence of white-collar crime enforcement as Ukraine's wartime economy normalised (Figure 71).

The comparative analysis of criminal proceedings initiated by Ukraine's principal anti-corruption agencies reveals notable divergences in investigative activity over recent years (Figure 71). In 2022, both the State Investigation Bureau (DBR) and the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine (NABU) maintained investigative volumes consistent with their 2021 performance levels, with the DBR registering 1340 proceedings compared to 1341 in the previous year.

This period of relative stasis proved temporary for the DBR, which subsequently demonstrated a marked escalation in enforcement activities. During 2023, DBR investigators registered 2906 criminal proceedings, representing a 117% increase over the preceding year. The upward trajectory intensified further in 2024, when the DBR initiated 4971 proceedings, constituting a 71% year-on-year growth and nearly quadrupling the 2022 baseline. By 2025, this exponential expansion reached 8920 proceedings, underscoring the bureau's dramatically enhanced investigative capacity. In contrast, NABU's caseload exhibited considerably more modest growth, rising from 119 proceedings in 2022 to 355 in 2025, thereby highlighting the increasingly disproportionate enforcement burden assumed by the State Investigation Bureau (Figure 71).

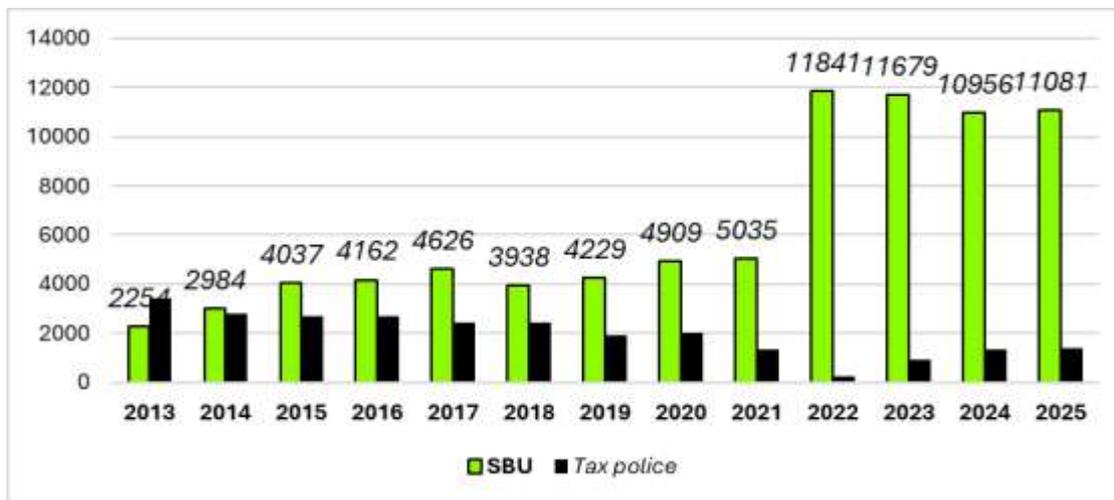

Figure 70. Criminal proceedings opened by the SBU and the Tax Police

In contrast, NABU's caseload exhibited considerably more modest growth, rising from 119 proceedings in 2022 to 355 in 2025, thereby highlighting the increasingly disproportionate enforcement burden assumed by the State Investigation Bureau (Figure 72).

As far as the situation with notifications of suspicions given to suspects in criminal proceedings, police statistics provide us with the following results.

The police investigators decreased the number of notes of suspicion in 2022 (28633 notifications in 2022, 36562 notifications in 2021).

The number of notifications of suspicion given in criminal proceedings opened by prosecutors in 2022 was

mostly the same as in 2021 (Figure 72).

The number of notifications of suspicion given in criminal proceedings opened by investigators by the tax police and the Security Service of Ukraine is very controversial in the context of its transformation.

In 2013, both law enforcement agencies started with the same numbers of criminal proceedings with given notifications of suspicions (Figure 73). In 2023, the differences between them have reached a historical point. The indicators of the tax police almost reached zero level. At the same time, the indicators of the Security Service of Ukraine reached its historical maximum (Figure 73).

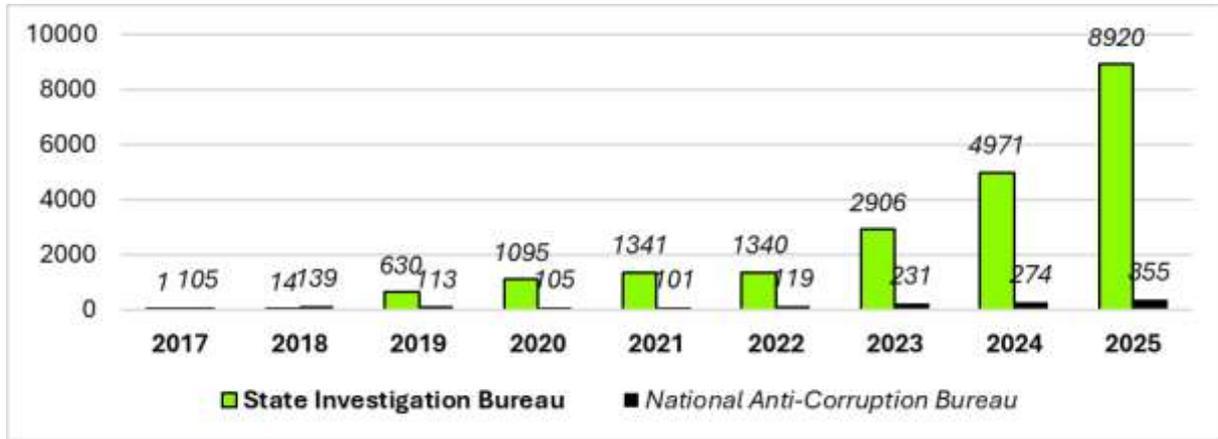

Figure 71. Criminal proceedings opened by the DBR and the NABU

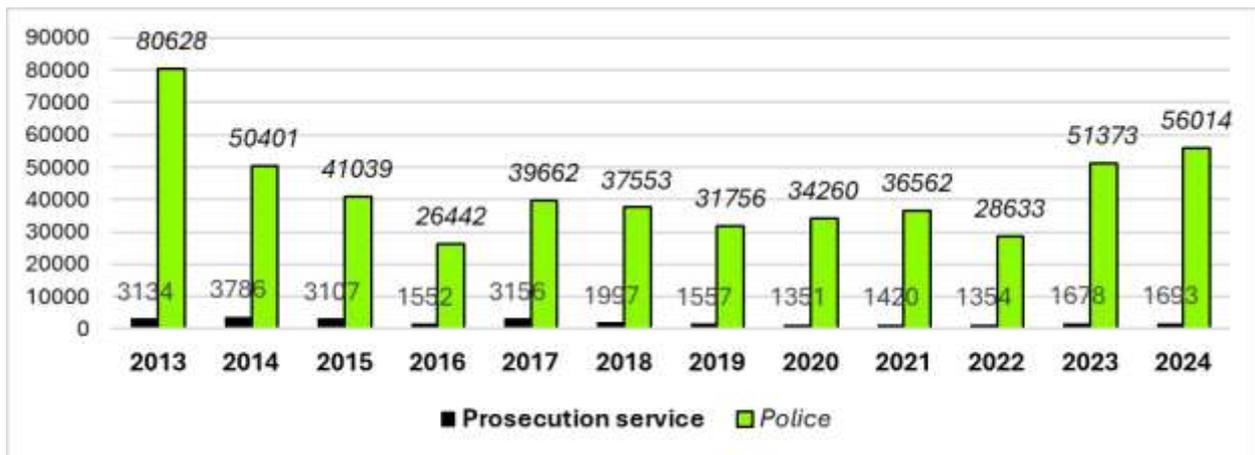

Figure 72. Criminal proceedings with suspects opened by the Prosecution Service and the Police

Figure 73. Criminal proceedings with suspects opened by the SBU and by the Tax Police

Indicators of the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine (NABU), as statistics demonstrate, were not significantly impacted by the War. In contrast, indicators of the State Bureau of Investigation (DBR) increased more than significantly (Figure 74).

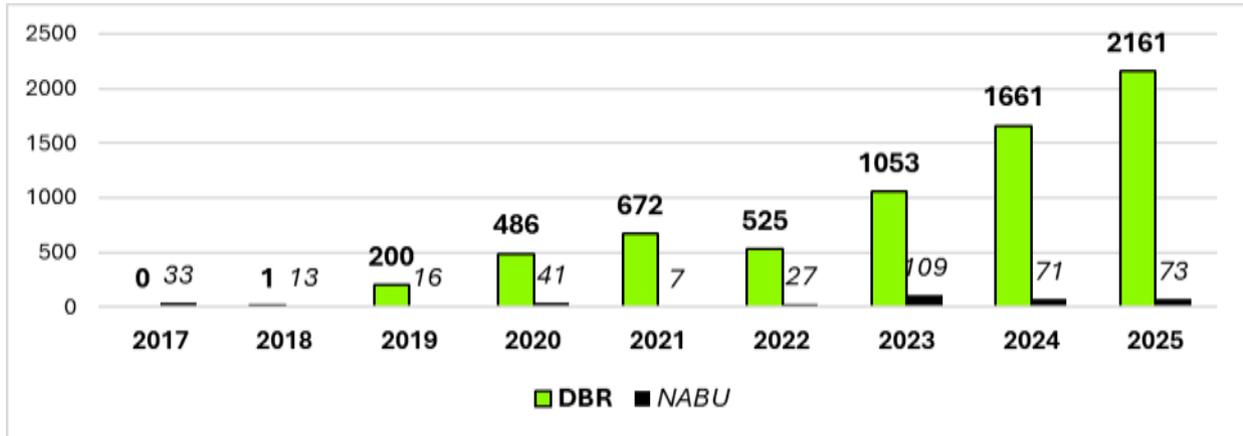

Figure 74. Criminal proceedings with suspects opened by the DBR and by the NABU

Quality and Quantity of Criminal Investigations during the War

No less interesting is the issue of researching the impact of the War on the indicators of the work of Ukrainian law enforcement agencies, where, according to statistical forms, we take as a basis two indicators – the total number of criminal proceedings opened by one or another law enforcement agency (prosecutor's office, the police, security service, tax police, the State Bureau of Investigation, the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine), and the number of criminal proceedings with suspects opened by the relevant law enforcement agency.

Analysis of Figure 75 reveals notable fluctuations in the prosecution service's activity between 2013 and 2025, with particularly significant developments following Russia's full-scale invasion of Ukraine. The data demonstrates that during 2022, the first year of the invasion, prosecutors opened substantially more criminal proceedings (9586) compared to the pre-invasion year of 2021 (7870), representing a 21,8% increase in prosecutorial activity (Figure 75).

However, this expansion in opened proceedings was not accompanied by a proportional increase in notifications of suspicion, which actually declined from 1420 in 2021 to 1354 in 2022, suggesting potential challenges in advancing investigations to the formal accusation stage. The subsequent years show that while the elevated level of opened proceedings continued into 2023 (9584), a decline occurred in 2024 (7399) before partially recovering in 2025 (8192). Conversely, notifications of suspicion increased in the post-2022 period, reaching 1678 in 2023 and maintaining similar levels in 2024 (1693) and 2025 (1730).

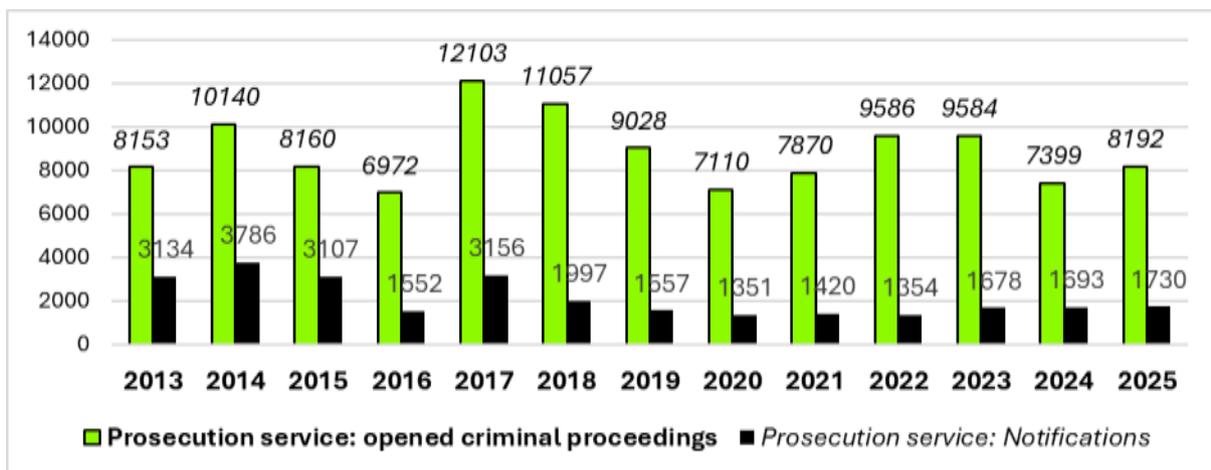

Figure 75. Criminal proceedings opened by Prosecution Service

These trends suggest that while the prosecution service initially responded to the wartime crisis by significantly

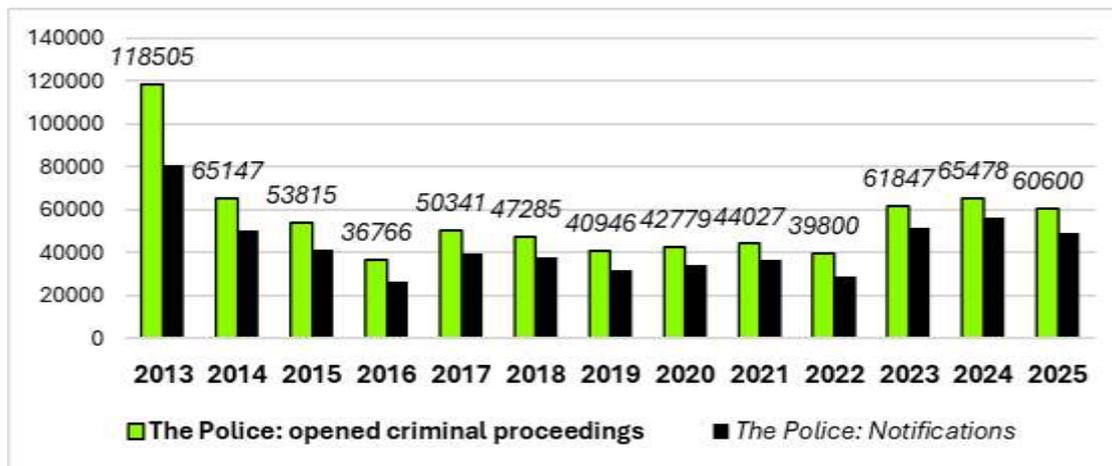
expanding the number of initiated criminal proceedings, the system subsequently experienced difficulties in maintaining both the volume of new cases and the efficiency of processing them through to formal charges. The data thus reflects the dual pressures of wartime criminal justice demands and institutional capacity constraints in Ukraine's prosecution system (*Figure 76*).

The data on criminal proceedings registered by police over the period 2013-2025 reveals significant fluctuations that reflect broader transformations in Ukraine's law enforcement system (*Figure 78*). The most dramatic trend is the sharp decline from 2013, when police opened 118505 criminal proceedings, to 2016, when this figure dropped to 36766 – representing a reduction of approximately 69%. This precipitous decrease coincided with comprehensive reforms of Ukraine's law enforcement agencies and the transition from the militia to the National Police model, which fundamentally restructured investigative procedures and institutional practices.

Following this nadir, the period from 2017 to 2022 demonstrated relative stabilisation, with annual figures fluctuating between approximately 40000 and 50000 opened proceedings. In 2022, the police registered 39800 criminal proceedings, of which 28633 involved identified suspects, marking a slight decrease from 2021's figures of 44027 total proceedings and 36562 with suspects (*Figure 76*).

However, a remarkable surge occurred in 2023, when police opened 61847 criminal proceedings (51373 with suspects), followed by a further increase in 2024 to 65478 proceedings (56014 with suspects). This substantial escalation – nearly doubling the 2016 minimum and approaching levels not observed since 2014 – likely reflects the operational challenges and expanded criminal activity associated with wartime conditions following Russia's full-scale invasion.

The consistent ratio between total opened proceedings and those with identified suspects, typically ranging from 70-85%, suggests systematic investigative capacity, though the absolute numbers indicate significant volatility in criminal justice workload across this transformative period (*Figure 78*).

Figure 76. Criminal proceedings opened by the Police

The full-scale Russian invasion of Ukraine in February 2022 fundamentally transformed the operational landscape of the Security Service of Ukraine (SBU), producing both quantitative and qualitative shifts in its criminal detection capabilities. The data reveal a complex picture that challenges simplistic narratives about wartime law enforcement effectiveness.

The immediate war impact manifested in an unprecedented surge of registered criminal proceedings. In 2022, the SBU registered 11841 criminal proceedings – a 135% increase from the 5035 proceedings registered in 2021. This dramatic escalation reflects the emergence of war-specific criminal categories, including treason, collaboration with occupying forces, sabotage, and violations of the laws and customs of war, which became priority areas for SBU investigation. The agency's mandate expanded significantly to address threats to national security emerging from the full-scale invasion, fundamentally reconfiguring its investigative priorities and resource allocation (*Figure 77*).

However, the subsequent trajectory demonstrates a nuanced pattern. The years 2023-2024 witnessed a slight decline in total registered proceedings (11679 and 10956 respectively), suggesting an initial stabilisation following the crisis mobilisation of 2022. Yet this apparent decrease masks a more significant development: a substantial improvement in detection quality, as measured by the proportion of proceedings with identified suspects. Criminal proceedings with notifications (indicating suspect identification) increased from 3127 in 2022 to 4198 in 2023 and further to 4258 in 2024 – representing approximately 36-39% of all proceedings, compared to only 26% in 2022 (*Figure 77*).

This improved detection rate amid high caseloads suggests several institutional adaptations. First, the initial flood of 2022 cases required triage and investigative prioritisation, with resources increasingly directed toward cases

with viable prosecution prospects. Second, wartime conditions likely facilitated certain investigative activities, particularly in treason and collaboration cases where digital evidence, intercepted communications, and witness testimony became more readily available. Third, the concentration of SBU efforts on national security crimes – offenses typically characterised by clearer evidence trails than traditional criminal investigations – may have enhanced detection efficiency.

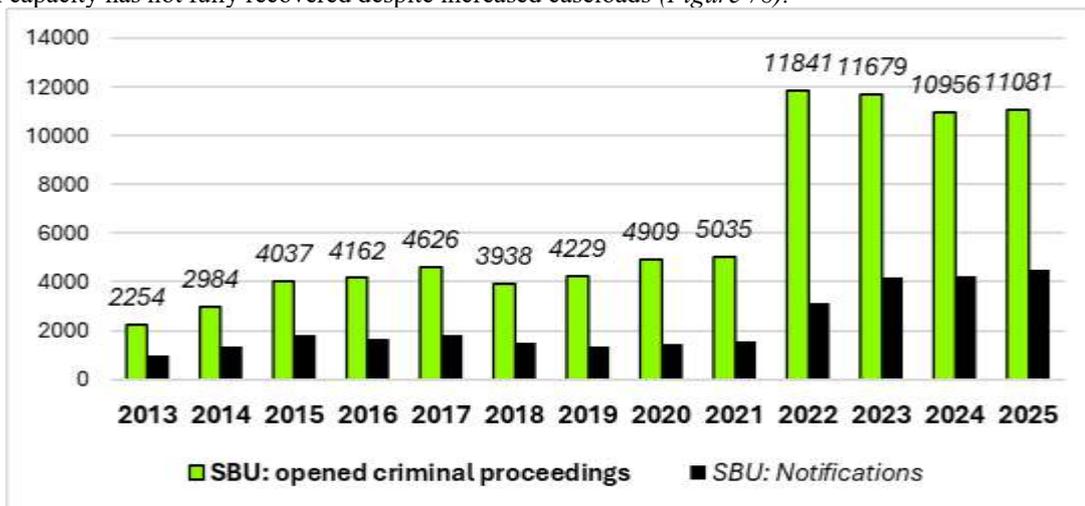
Nevertheless, the persistence of elevated caseloads through 2025 (11081 proceedings with 4471 notifications) indicates that wartime conditions continue to generate substantial investigative demands on the SBU, while simultaneously requiring the agency to maintain improved detection standards despite resource constraints imposed by ongoing hostilities (*Figure 77*).

The data presented in *Figure 78* reveals a troubling trajectory in the Tax Police's investigative effectiveness, particularly regarding the conversion of opened criminal proceedings into cases with identified suspects.

During the pre-war period, the Tax Police maintained relatively consistent detection rates, with suspect notifications averaging 27-34% of opened proceedings. The period 2013-2018 showed the strongest performance, with 2400-3400 proceedings annually producing 700-900 cases with suspects. This represented a stable, if modest, investigative capacity. The gradual decline from 3431 proceedings in 2013 to 1902 in 2019 already signalled systemic challenges, though detection rates remained within acceptable bounds (*Figure 78*).

The year 2022 represents a catastrophic breakdown in Tax Police functionality. The dramatic reduction to merely 218 criminal proceedings with only 22 suspects identified (10,1% detection rate) reflects the profound institutional disruption caused by Russia's full-scale invasion. This tenfold decrease suggests near-total organisational paralysis, likely attributable to mobilisation, resource reallocation to defence priorities, and displacement of investigative personnel.

The subsequent recovery demonstrates a concerning pattern: while the volume of registered proceedings rebounded substantially – 945 (2023), 1347 (2024), and 1404 (2025) – the detection rates remain significantly depressed. The 2023 detection rate of 20,3% and 2024's 27,5% still lag behind historical norms, suggesting that institutional capacity has not fully recovered despite increased caseloads (*Figure 78*).

Figure 77. Criminal proceedings opened by SBU

This gap between quantity and quality points to several potential problems: superficial case registration to meet statistical targets, insufficient investigative resources relative to opened proceedings, loss of experienced investigators during the war, or deliberate strategy prioritizing case initiation over completion. The 2025 data (32,3% detection rate) suggest marginal improvement but remains below pre-2019 standards, indicating persistent structural deficits in the Tax Police's investigative capability during wartime conditions (*Figure 78*).

The statistical data on criminal proceedings handled by the State Bureau of Investigation reveals a concerning trend in investigative effectiveness, particularly following the onset of full-scale war in 2022. While the absolute number of opened criminal proceedings has grown exponentially – from a single case in 2017 to 8920 in 2025 – the detection rate, measured by the ratio of cases with identified suspects (notifications) to total opened proceedings, tells a markedly different story (*Figure 79*).

The DBR's detection rate peaked in 2021 at 50,1% (672 notifications from 1341 proceedings), suggesting that investigators were successfully identifying suspects in half of all cases. However, this effectiveness deteriorated sharply following Russia's full-scale invasion. By 2025, the detection rate had plummeted to just 24,2% (2161 notifications from 8920 proceedings) – less than half the 2021 rate. This decline is particularly striking given the intermediate rates: 39,2% in 2022, 36,2% in 2023, and 33,4% in 2024, indicating a consistent downward trajectory rather than a temporary wartime disruption (*Figure 79*).

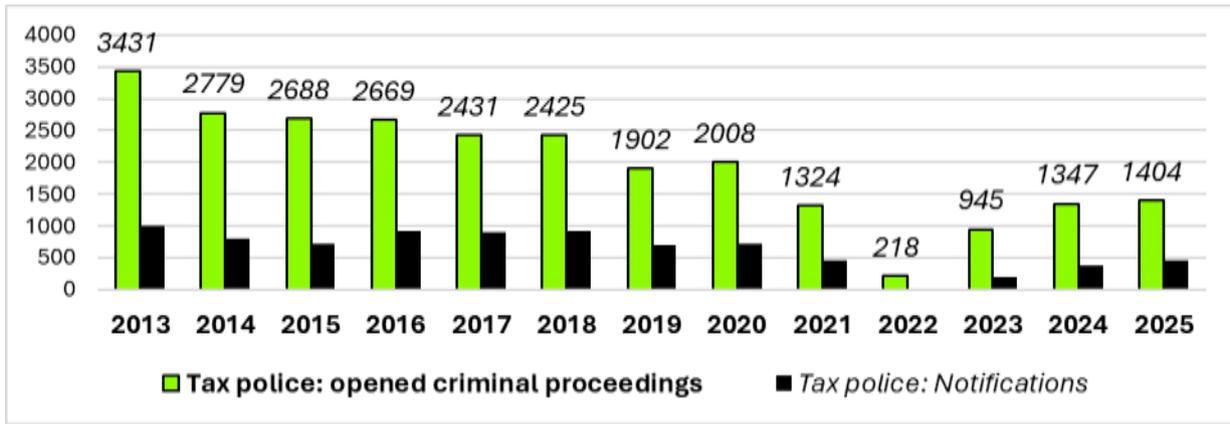

Figure 78. Criminal proceedings opened by the Tax Police

This pattern substantiates the thesis that the DBR is increasingly transformed into a body primarily documenting crimes rather than solving them – opening ‘factual cases’ without meaningful prospects of identifying perpetrators. The dramatic expansion in caseload volume, which nearly doubled year-over-year from 2023 onward, has evidently overwhelmed investigative capacity. The war has simultaneously diverted resources, complicated evidence collection, and likely expanded the types of crimes under DBR jurisdiction (including war crimes and sabotage), creating a perfect storm for declining effectiveness.

The implications extend beyond mere statistics. A detection rate below 25% undermines public confidence in law enforcement, creates a culture of impunity, and fails to fulfil the Bureau’s core mandate. While wartime conditions present extraordinary challenges, this trend demands urgent structural reforms, resource reallocation, and potential recalibration of the DBR’s investigative priorities.

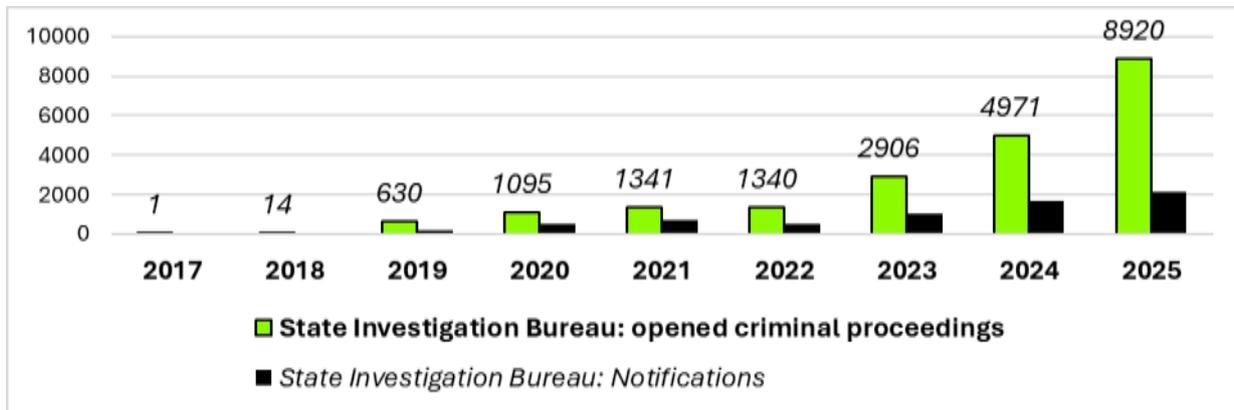

Figure 79. Criminal proceedings opened by the DBR

Based on the data presented in Figure 80, the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine has demonstrated a dramatic increase in opened criminal proceedings, rising from 105 cases in 2017 to 355 cases in 2025, representing a 238% growth over eight years. However, the detection rate – measured as the ratio of criminal proceedings with identified suspects (notifications) to total opened proceedings – reveals significant inconsistency and concerning volatility throughout NABU’s operational history. The detection rate peaked in 2023 at approximately 47,2%, when 109 notifications were issued against 231 opened proceedings, suggesting a period of enhanced investigative effectiveness. In stark contrast, 2021 recorded the lowest detection rate at merely 6,9%, with only 7 notifications issued despite 101 opened criminal proceedings, raising serious questions about investigative capacity during that year (Figure 80).

The post-2022 period shows a troubling trend: while opened proceedings more than tripled from 119 in 2022 to 355 in 2025, notifications increased only from 27 to 73, indicating a widening effectiveness gap. The detection rate for 2025 stands at approximately 20,6%, which is substantially lower than the 2023 peak, suggesting that rapid case expansion has outpaced NABU’s capacity to identify suspects and build prosecutable cases. The average detection rate across all years is approximately 24,2%, meaning that roughly three-quarters of NABU’s opened criminal proceedings

do not result in suspect identification, which represents a significant challenge to the Bureau's anti-corruption mandate.

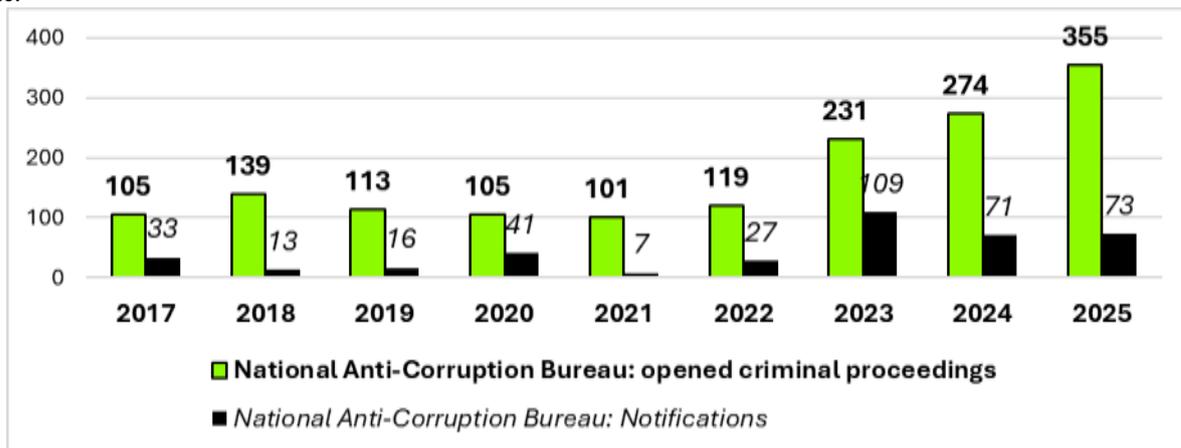

Figure 80. Criminal proceedings opened by the NABU

The war's impact appears paradoxical: while the text claims stability since 2022, the actual data shows explosive growth in proceedings but declining proportional success in suspect identification, potentially indicating either increased corruption detection or decreased investigative thoroughness. The sharp increase in both metrics during 2023 (231 proceedings, 109 notifications) followed by continued high case numbers but declining proportional suspect identification in 2024-2025 suggests possible resource constraints or strategic shifts in NABU's operational approach. Overall, NABU's effectiveness remains questionable when measured by detection rates, as the growing disparity between opened proceedings and identified suspects indicates systemic challenges in converting investigations into actionable cases against corruption perpetrators, potentially undermining public confidence in Ukraine's anti-corruption infrastructure.

Conclusions

Having synthesised the developments presented throughout this study, we offer the following conclusions that reflect crime trends in Ukraine across the period 2013-2025, with particular emphasis on the profound transformations precipitated by Russia's full-scale military aggression.

Following conclusions articulated in our previously published papers, we emphasise that the 2022 Russian invasion of Ukraine constitutes the first full-scale war in central Europe since World War II in which a contemporary democratic state operating under European legal frameworks has maintained systematic crime data collection while fighting an existential conflict. This unique combination of institutional transparency amid catastrophic disruption has created an unprecedented field for criminological research on how modern warfare reshapes criminality and tests the resilience of justice institutions in digital and technological societies.

Ukraine's wartime crime landscape exhibits a dualistic nature that distinguishes it from historical conflict-related criminality patterns. While total crime initially surged from 321443 registered offenses in 2021 to 475595 in 2023 and 492479 in 2024, the trajectory accelerated dramatically in 2025, reaching 608191 cases – an 89% increase from the pre-war baseline. This escalating pattern reflects not merely wartime disruption but fundamental restructuring of Ukraine's criminal ecosystem, incorporating entirely new categories of offenses alongside traditional crime forms that have adapted to conflict conditions.

The most alarming finding concerns the *systematic degradation of investigative capacity*. While Ukraine registered unprecedented crime volumes, the proportion of criminal proceedings with identified suspects collapsed from 53% in 2021 to 39% in 2024 and further to 27,3% in 2025 – the lowest rate in the entire observation period. This deterioration created a justice gap of over 442000 uninvestigated criminal proceedings in 2025 alone, representing a crisis of accountability that threatens both immediate public safety and long-term rule of law restoration. The ratio between registered crimes and notifications of suspicion deteriorated from 1,86 in 2021 to 3,66 in 2025, effectively doubling the investigative inefficiency and suggesting that Ukraine's criminal justice system has reached a critical threshold of institutional exhaustion after four years of sustained conflict.

The war fundamentally altered the *spatial distribution of criminality* in Ukraine. Crime became significantly *more rural*, with the proportion of rural offenses increasing from approximately 20% during 2013-2021 to 32,3% in 2025. The urban-to-rural crime ratio declined from a stable 4:1 throughout the pre-war period to barely 2:1 in 2025, reflecting multiple conflict-related factors: systematic criminal activity by occupation forces in rural territories, property crimes in evacuated frontline settlements, and military-related offenses concentrated in non-urban combat zones. This 13%-point shift from urban to rural crime between 2013 and 2025 represents a fundamental restructuring of Ukraine's criminal geography with implications for post-war policing strategies and resource allocation.

Crimes against human life and health demonstrated particularly troubling trajectories during the wartime

period. Registered offenses increased from 33657 in 2021 to 85422 in 2025, yet the suspect identification rate collapsed from 67% to merely 25%, indicating severe operational weakness in investigating violent crime. The detection rate for intentional homicides deteriorated catastrophically: only 5% of perpetrators were identified in 2022, 2,8% in 2023, and 1,9% in 2024, before partially recovering to approximately 3% in 2025. This near-complete investigative failure for the most serious violent offenses creates dangerous impunity and undermines deterrence mechanisms essential for social order.

The prosecution of **torture** presented paradoxical patterns that challenge conventional assumptions about the relationship between state resources and criminal justice effectiveness. Despite wartime conditions that would logically impede torture investigations – displaced populations, overwhelmed institutions, diverted resources – the system demonstrated marked improvement in investigative effectiveness. The 2024-2025 period achieved the highest conversion rates in the entire observation period, with approximately 62,9% of registered torture crimes resulting in proceedings with suspects and 46,8% reaching indictment stage, compared to pre-war rates of 24-46% for suspect identification and 16-32% for indictments. This wartime improvement fundamentally challenges resource-centric explanations of criminal justice dysfunction, suggesting that pre-war failures stemmed primarily from lack of political will, inadequate prosecutorial prioritisation, or institutional capture rather than insufficient capacity. However, this improved effectiveness coexists with zones of absolute impunity in occupied territories where torture occurs beyond the reach of Ukrainian investigative authorities, meaning that official statistics severely undercount actual torture incidence.

Domestic violence crimes exhibited complex dynamics influenced by wartime social disruptions. Following an initial decrease to 3360 cases in 2022 – likely reflecting mass migration of potential victims and military mobilisation of potential perpetrators – registered offenses surged to 6805 in 2023, 8900 in 2024, and 8121 in 2025. The average number of domestic violence crimes during 2023-2025 was 2,9 times higher than the 2013-2021 average, indicating that wartime conditions ultimately exacerbated rather than reduced intimate partner violence, possibly due to combat-related trauma, economic stress, and breakdown of social support networks. Notably, the proportion of offenses classified under Article 126-1 of the Criminal Code of Ukraine (domestic violence as a *specific crime*) decreased from approximately 50% pre-war to 27-35% during wartime, suggesting potential misclassification or under-reporting within the specific domestic violence category.

Drug-related crimes presented perhaps the most counterintuitive pattern in Ukraine's wartime crime landscape. Despite military operations, closed borders, curfews, and ubiquitous checkpoints that would logically suppress drug trafficking, registered drug offenses increased from 34398 in 2022 to 39124 in 2023 and 48233 in 2024. The ratio between registered drug crimes and identified suspects remained among the highest across all crime categories, averaging approximately 1,5 - 1,7 throughout the wartime period, suggesting that law enforcement continued prioritising minor drug offenses even during existential military threat. This pattern indicates that the '*artificial market*' for drug-related crimes – where police officers effectively know where and when offenses will occur – '*should not stand idle*' even during war, raising profound questions about resource allocation and institutional priorities when investigative capacity for violent crimes simultaneously collapsed.

Military crimes demonstrated the expected wartime surge but with troubling investigative deficits. Police registered 16515 military service offenses in 2023 and 66240 in 2024 yet identified suspects in only 2239 and 7398 proceedings respectively. This 11-14% suspect identification rate indicates that the vast majority of military crimes – including desertion, unauthorised abandonment of units, and other breaches of military discipline – remained uninvestigated despite their direct implications for combat effectiveness and military morale. The pattern suggests systematic challenges in military justice administration under combat conditions.

Property crimes exhibited unexpected patterns that challenge assumptions about wartime criminality. Rather than the anticipated surge in property offenses amid weakened policing, recorded property crimes decreased significantly: 158729 in 2021, 113137 in 2022, 178902 in 2023, 132910 in 2024, and 89150 in 2025. Theft crimes followed a similar trajectory, declining from 113517 in 2021 to 28416 in 2025 – a 75% reduction reflecting mass displacement, emigration, and criminal justice system saturation with more serious wartime offenses. Car thefts, robberies, aggravated robberies, and racketeering all demonstrated comparable decline patterns. However, fraud crimes deviated dramatically from this trend, increasing from 23847 in 2021 to a peak of 82609 in 2023 before moderating to 64978 in 2024 and 48871 in 2025. This divergence suggests that educated, socially adapted individuals with higher status increasingly engaged in economic crimes during wartime – a phenomenon the author characterised as morally significant, wherein war made criminal behaviour less permissible for traditionally '*criminally addicted*' strata while becoming more permissible for previously law-abiding educated social classes.

Economic crimes demonstrated remarkable adaptation to wartime conditions. Following an initial decrease to 3414 crimes in 2022, economic offenses recovered to 4840 in 2023, 5139 in 2024, and 5180 in 2025, nearly reaching pre-war levels despite ongoing conflict. Money laundering crimes exhibited particularly effective '*adaptation*', increasing from 395 in 2021 to 437 in 2022, 969 in 2023, 1132 in 2024, and 1344 in 2025 – a 240% increase over four years suggesting that criminal enterprises successfully exploited wartime chaos and weakened oversight to launder proceeds. The sustained growth in money laundering prosecutions indicates either genuine expansion of financial crime or improved detection, though given the simultaneous collapse in investigative capacity for other offense categories, the former explanation appears more probable.

Firearms-related crimes presented complex patterns that defy simplistic assumptions about weapon proliferation and violent crime. Despite massive distribution of military-grade weaponry to territorial defence units, police, and irregular formations, firearms crimes did not produce the catastrophic surge that might be expected. While intentional homicides committed with firearms spiked dramatically to 909 cases in 2023 (25 times the 2021 baseline of 36 cases), the figure declined to 295 in 2024 and 187 in 2025. However, these official statistics likely represent severe undercounting, particularly in conflict zones where bodies remain unrecovered, crimes unreported, and perpetrators unidentified. The tragic January 27, 2026, incident in Cherkasy region, where a murder suspect killed four police officers during arrest, exemplifies how demobilised combatants with military training and superior firepower pose unprecedented challenges to civilian law enforcement. Crimes committed with explosives demonstrated a concerning upward trajectory: from 20 in 2021 to 63 in 2023, 86 in 2024, and 98 in 2025, with suspect identification rates declining to approximately one-third of cases, indicating severe investigative capacity deficits for this weapons category.

War crimes statistics revealed the expected wartime explosion but also demonstrated institutional adaptation. Police registered 62128 war crimes in 2022 and 62667 in 2023 – 246 times the 2021 baseline – before the figure decreased to approximately half that level in 2024. This reduction may reflect either genuine decline in war crimes commission, territorial stabilisation reducing access to crime scenes, or investigative capacity limitations preventing continued documentation at peak rates.

Sex offenses exhibited counterintuitive wartime patterns. Despite the conflict's expected disruption of social settings where such crimes typically occur, registered sex crimes initially decreased to 623 in 2022 but subsequently recovered to 947 in 2023, 872 in 2024, and 1067 in 2025. Rape statistics followed similar trajectories: 406 in 2021, 250 in 2022, 450 in 2023, 410 in 2024, and 457 in 2025. The recovery of sex crime rates to near pre-war levels by 2024-2025 suggests that wartime social disruptions initially suppressed reporting or opportunity structures but that these offenses resumed as populations partially stabilised and conflict became a normalised aspect of daily life.

Crimes against national security demonstrated patterns reflecting institutional priorities and external threats. In 2022, law enforcement agencies registered five times more crimes against national security compared to the entire 2013-2021 period, though this figure dropped approximately three-fold in 2023 before stabilising. Crimes in the sphere of protection of state secrets, inviolability of state borders, and provision of conscription and mobilisation increased 2,6-fold from 2021 to 2022, then 2,3-fold from 2022 to 2023, reaching 6279 cases. Illegal trafficking of persons across state borders surged from 327 crimes in 2021 to 1225 in 2022, 2301 in 2023, 3106 in 2024, and 2750 in 2025, indicating sustained pressure on border integrity and likely reflecting both genuine illegal migration and corruption among border guard personnel.

Corruption-related offenses (*'Crimes against public service'*) exhibited adaptation patterns consistent with economic crime trends. Following initial decline to 11617 crimes in 2022 (down 1,6-fold from 2021), such offenses increased 1,3-fold in 2023 to 14820 crimes, continued rising to 16820 in 2024, and reached 17385 in 2025 – representing a 1,1-fold increase compared to 2022 and nearly reaching pre-war levels. This recovery trajectory indicates that corruption networks successfully exploited wartime chaos, weakened oversight, and emergency procurement procedures to resume operations. However, the suspect identification rate for corruption offenses improved from approximately 32% in 2021-2022 to 41-45% in 2023-2025, suggesting either enhanced investigative focus or strategic case selection prioritising prosecutable matters.

Human trafficking statistics revealed a profound and troubling disconnect between expected vulnerability and documented cases. Despite approximately 6,5 million Ukrainian refugees creating unprecedented exploitation opportunities, registered trafficking crimes remained remarkably low: 133 in 2022, 147 in 2023, 105 in 2024, and 155 in 2025. These figures are grossly insufficient considering the displacement scale, strongly suggesting that trafficking crimes possess substantially greater latency than law enforcement agencies acknowledge. The disconnect implies severe deficiencies in police intelligence regarding trafficking prevention and in Ukrainian border service capabilities, with corruption likely playing a significant role in systematic under-detection. Analysis of *'satellite crimes'* associated with trafficking – including brothel operation (61 cases in 2022, 129 in 2023, 79 in 2024, 54 in 2025) and procuring offenses – further confirms this pattern. Investigative journalism revealing the expansion of sex industry operations in frontline cities like Kramatorsk, with systematic prostitution occurring despite formal legal prohibitions, demonstrates that declining official statistics mask continued criminal activity rather than reflecting genuine suppression. This case exemplifies how war disrupts statistical recording of phenomena far more than it disrupts the phenomena themselves.

The institutional performance of law enforcement agencies exhibited divergent patterns reflecting wartime adaptation and capacity constraints.

The National Police registered significantly more criminal proceedings in 2023-2024 (61847 and 65478 respectively) compared to 2022 (39800), with 2025 showing 60600 proceedings and suspect identification rates of approximately 70-85% throughout the period.

In contrast, **the Prosecution Service** registered fewer proceedings: from 9586 in 2022 to 7399 in 2024 and 8192 in 2025, suggesting strategic withdrawal from direct case initiation in favour of supervisory functions.

The Security Service of Ukraine demonstrated initial wartime surge – registering 11841 criminal proceedings in 2022 (a 135% increase from 2021's 5035) – before stabilising at approximately 10956-11679 proceedings annually through 2023-2024. However, suspect identification improved substantially during this period, from 26% in 2022 to

36-39% in 2023-2024, indicating that while total caseload moderated, investigative quality increased. The 2025 data showed 11081 proceedings with 4471 suspects (40,4%), maintaining this improved effectiveness pattern.

The Tax Police exhibited catastrophic 2022 collapse – from 1324 proceedings in 2021 to merely 218 in 2022 (with only 10% suspect identification) – before gradual recovery to 945 in 2023, 1347 in 2024, and 1404 in 2025. However, suspect identification rates remained depressed at 20-32% compared to pre-war standards, suggesting persistent institutional capacity deficits despite increased case registration.

The State Bureau of Investigation experienced explosive caseload growth from 1340 proceedings in 2021-2022 to 2906 in 2023, 4971 in 2024, and 8920 in 2025, yet suspect identification rates collapsed from 50% in 2021 to 24,2% in 2025. This pattern indicates transformation into a body primarily documenting crimes rather than solving them, with the dramatic expansion overwhelming investigative capacity.

Conversely, **the National Anti-Corruption Bureau** maintained more modest growth from 119 proceedings in 2022 to 355 in 2025, with suspect identification rates fluctuating between 7% and 47%, averaging approximately 20-25% in recent years.

The evidence comprehensively demonstrates that Ukraine's criminal justice system operates in a state of *severe crisis* under prolonged armed conflict. Registered crimes have increased 89% from pre-war levels while capacity to identify and prosecute suspects has declined catastrophically, creating a widening justice gap that reached over 442000 uninvestigated proceedings in 2025. The 2025 spike to 608191 registered crimes with merely 165904 identified suspects (27,3%) represents an unprecedented challenge to rule of law in a European democratic state. This deterioration manifests across multiple dimensions: violent crime investigation has collapsed, property crime patterns have inverted expectations, economic and corruption offenses have adapted successfully to wartime conditions, and entirely new categories of conflict-related criminality have emerged while traditional offense types simultaneously evolve.

These findings illuminate critical challenges confronting democratic states attempting to maintain rule of law under existential military threats. Ukraine's experience demonstrates that institutional transparency and statistical continuity can be maintained even under extreme pressure, but effectiveness inevitably suffers when resources divert to survival imperatives. The growing gap between registered crimes and prosecuted cases represents not merely statistical phenomenon but fundamental challenge to social order, public safety, and democratic governance with consequences extending well beyond hostilities cessation.

The accumulated deficit in justice delivery – over 1,5 million uninvestigated criminal proceedings across 2022-2025 – will require sustained international support for institutional strengthening, technical assistance in investigation techniques, and comprehensive post-war reconstruction planning. Ukraine's case study provides essential lessons for policymakers, international organisations, and scholars addressing states facing similar existential challenges, demonstrating both the remarkable resilience of democratic institutions under catastrophic pressure and the profound limitations of state capacity when confronting total war while attempting to preserve rule of law.

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

DOI 10.31558/2617-0248.2026.11.8

УДК 32.001.1:004.89+004.627

ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕТОДОЛОГІЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ ДЛЯ АНАЛІЗУ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9730-8527>

Гедікова Н. П., д. політ. н., професор, ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1125-647X>

Наумкіна С. М., д. політ. н., професор, ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського"

У статті доведено, що інтеграція Big Data та ШІ спричиняє парадигмальний зсув у політичній науці. Трансформацію об'єкта політичної науки під впливом цифрової революції. Традиційні методологічні підходи (якісний аналіз, опитування, класична статистика) виявляються частково неспроможними осягнути нові феномени, такі як дезінформаційні кампанії в реальному часі, мікротаргетинг у соціальних мережах та алгоритмічне формування суспільної думки. Зазначено, що цифрові політичні взаємодії генерують безпрецедентні обсяги даних, які формують нове аналітичне середовище для дослідження політики. Водночас розвиток технологій штучного інтелекту та машинного навчання відкриває можливості для обробки, моделювання та інтерпретації таких даних. Обґрунтовано, що внаслідок цього виникає методологічний розрив між швидкістю технологічних змін у політичному середовищі та повільнішою адаптацією академічного інструментарію політичної науки. Підкреслено, що в українському контексті ця проблема набуває особливої актуальності у зв'язку з необхідністю протидії гібридним загрозам, аналізу інформаційних впливів та дослідження громадської думки в умовах інформаційної війни. Метою статті є визначення ключових напрямів трансформації методології політичної науки під впливом технологій Big Data та штучного інтелекту, а також ідентифікація нових аналітичних можливостей і методологічних викликів, що постають перед сучасними дослідниками. Зроблено висновок, що використання Big Data та ШІ суттєво розширює аналітичні можливості політичної науки, дозволяючи тестувати теоретичні моделі на масштабних масивах даних та досліджувати політичні процеси у режимі реального часу. Водночас нові цифрові інструменти не замінюють класичні методи політичного аналізу, а потребують їх інтеграції у комплексну методологічну систему сучасних політичних досліджень.

Ключові слова: політична наука, методологія, штучний інтелект, Big Data, гібридні загрози, громадянське суспільство, політичний аналіз, держава, політичні процеси, режим реального часу, конфіденційність даних, алгоритмічна упередженість, «гібридні» компетенції, громадська думка, етичні питання, інформаційна війна, трансформація, політичне управління.

Hedikova N., Naumkina S. Transformation of the methodological tools of political science for the analysis of political processes

The article proves that the integration of Big Data and AI causes a paradigm shift in political science. The transformation of the object of political science under the influence of the digital revolution. Traditional methodological approaches (qualitative analysis, polling, classical statistics) are partially unable to comprehend new phenomena, such as real-time disinformation campaigns, microtargeting in social networks and algorithmic formation of public opinion. It is noted that digital political interactions generate unprecedented volumes of data, which form a new analytical environment for policy research. At the same time, the development of artificial intelligence and machine learning technologies opens up opportunities for processing, modeling and interpreting such data. It is substantiated that as a result, a methodological gap arises between the speed of technological changes in the political environment and the slower adaptation of the academic tools of political science. It is emphasized that in the Ukrainian context this problem becomes particularly relevant due to the need to counter hybrid threats, analyze information influences and study public opinion in the context of information warfare. The aim of the

article is to identify key areas of transformation of political science methodology under the influence of Big Data and artificial intelligence technologies, as well as to identify new analytical opportunities and methodological challenges facing modern researchers. It is concluded that the use of Big Data and AI significantly expands the analytical capabilities of political science, allowing to test theoretical models on large-scale data sets and to study political processes in real time. At the same time, new digital tools do not replace classical methods of political analysis, but require their integration into a comprehensive methodological system of modern political research.

Keywords: political science, methodology, artificial intelligence, Big Data, hybrid threats, civil society, political analysis, state, political processes, real-time mode, data privacy, algorithmic bias, "hybrid" competencies, public opinion, ethical issues, information warfare, transformation, political governance.

Вступ. Розвиток штучного інтелекту (далі – ШІ) та машинного навчання (далі – ML), з урахуванням всіх своїх переваг, у той же час створює методологічний розрив між швидкістю технологічних змін у політиці та повільною адаптацією академічного інструментарію. В українському контексті ця проблема набуває особливої гостроти через необхідність протидії гібридним загрозам та аналізу громадської думки в умовах інформаційної війни, що підтверджується високим суспільним інтересом до впровадження ШІ у всі сфери політичного управління.

Метою статті є визначення ключових напрямів трансформації методології політичної науки під впливом технологій Big Data та штучного інтелекту, які надають можливість ідентифікувати нові аналітичні можливості та методологічні виклики, що постають перед дослідниками. Виходячи з зазначеної мети, визначені науково-дослідні завдання: надати комплексну характеристику впливу Big Data та ШІ не просто як нових інструментів, але як факторів, що змінюють епістемологію політичної науки, переорієнтовуючи її на обчислювальні соціальні науки (Computational Social Science); обґрунтувати, що впровадження Big Data та ШІ кардинально розширює аналітичні горизонти політичної науки, дозволяючи тестувати теорії на небачених раніше масивах даних та аналізувати політичну реальність у режимі реального часу; відзначити, що тестування теорії та аналізування політичної реальності не скасовує класичні методи, але вимагає їхньої інтеграції з новим цифровим інструментарієм.

Методологія дослідження базується на системному підході, компаративному аналізі та методі аналізу змісту (content analysis) наукових праць (2021–2025 рр.) та сучасних концепцій обчислювальних соціальних наук. Використано елементи кейс-стаді для ілюстрації застосування машинного навчання в аналізі електоральних кампаній.

Вклад основного матеріалу. Інтеграція Big Data та ШІ спричиняє парадигмальний зсув у політичній науці. Це можна пояснити переходом від аналізу структурованих даних до роботи з неструктурованими масивами (текст, зображення, відео), що вимагає нових методів збору даних (API, веб-скрейпінг) та їх очищення; ідентифікованістю ключових інструментів ШІ, що трансформують політичний аналіз; обробку природної мови (NLP) для аналізу дискурсу, ідеологічного позиціонування та сентимент-аналізу в масштабах мільйонів повідомлень; введенням машинного навчання (зокрема, контрольоване та неконтрольоване) для предиктивного моделювання електоральної поведінки та виявлення прихованих патернів у політичній комунікації; мережевим аналізом для ідентифікації ботоферм та мереж впливу. Тому є всі підстави стверджувати, що сучасна політична наука переживає фундаментальний методологічний зсув, зумовлений Четвертою промисловою революцією. Об'єкт її дослідження – політична реальність – дедалі активніше «мігрує» у цифровий простір. Політичні кампанії, громадські дебати, процеси мобілізації та навіть міжнародні конфлікти (зокрема, інформаційні війни) генерують величезні масиви цифрових слідів [9]. Ці дані, відомі як «Big Data», включають не лише структуровану інформацію, але й гігантські обсяги неструктурованих даних: текстові повідомлення в соціальних мережах, відеоконтент, геолокаційні дані тощо [9].

Традиційні методи політологічного аналізу, такі як опитування громадської думки, глибинні інтерв'ю чи класичний контент-аналіз, нездатні впоратися з цим «інформаційним цунамі». Вони або надто повільні, або надто дорогі, або ж просто не встигають зафіксувати процеси, що відбуваються в реальному часі [4]. Водночас, потужний розвиток ШІ та ML пропонує інструментарій, здатний аналізувати ці дані, виявляти патерни, прогнозувати поведінку та моделювати складні соціально-політичні системи [8].

Актуальність цієї теми для України є беззаперечною. З одного боку, країна перебуває на передовій гібридної війни, де аналіз інформаційних потоків та виявлення дезінформації є питанням національної безпеки. З іншого – в українському суспільстві існує значний запит на технологічну модернізацію політичного управління. За даними соціологічних досліджень Центру Разумкова, проведених в травні 2024 року, ставлення громадян України до впровадження штучного інтелекту показало, що близько половини українців очікують, що ШІ підвищить ефективність управління державою, хоча й мають побоювання щодо ризиків [2]. Це створює нагальну потребу в науковому осмисленні та методологічній адаптації політичної науки до нових технологічних реалій.

Протягом останніх кількох років спостерігається вибухове зростання кількості публікацій, присвячених новим обчислювальним методам у соціальних науках. Дослідження можна умовно поділити на кілька

напрямоків. Перша група робіт фокусується на застосуванні аналітики великих даних (Big Data Analytics) для вдосконалення процесів політичного управління та вироблення публічної політики. Дослідники аналізують, як збір та обробка великих даних допомагають трансформувати традиційне управління в «розумне» (Smart Governance), покращуючи надання послуг та планування, що підтверджується працями Grimmer J., Roberts M. E., Stewart B. M. (2021), які досліджували агностичні підходи машинного навчання для соціальних наук» [7]. Друга група концентрується безпосередньо на методології машинного навчання (ML) в політичних дослідженнях. Так, Гай Фрідман (2022) у своїй роботі детально розглядає переваги ML для політологів, зокрема у поєднанні методів «text as data» (текст як дані) з традиційними підходами, а також у комбінуванні контрольованого та неконтрольованого навчання [6]. Інші дослідники на конкретних кейсах, наприклад – вибори до Європарламенту 2024 року, демонструють, як ML-моделі можуть прогнозувати популярність політичного контенту в соціальних мережах [4]. Третя група робіт має більш загальний, теоретико-методологічний характер. Вчені розглядають ШІ як технологію, що фундаментально змінює методологію суспільних наук, включаючи політологію, дозволяючи аналізувати складні соціальні явища та інформувати політику на основі даних [8]. Окремо виділяються праці, що прогнозують появу нової «соціальної інтелектуальності» – синергії людського та штучного інтелекту в соціальному просторі [9].

В українському науковому дискурсі ця тема також набуває ваги. Дослідники аналізують застосування ШІ та Big Data у контексті політичного консалтингу та моніторингу інформаційного простору та виявлення загроз [1; 7]. Попри наявність вагомих праць, бракує комплексного аналізу саме методологічної трансформації дисципліни під впливом цих технологій.

Інтеграція Big Data та ШІ змінює дослідницький цикл у політичній науці на кожному етапі – від збору даних до їх інтерпретації. Вже чітко можна зазначити нову парадигму збору даних, коли традиційний збір даних (опитування, архіви) доповнюється, а подекуди й замінюється, новими обчислювальними методами. Ключовим стає вміння працювати з програмними інтерфейсами (API) соціальних мереж (X, Facebook, Telegram) та застосовувати веб-скрейпінг (web scraping) для збору даних з веб-сайтів [9]. Це дає доступ до «naturalistic data» – даних, які люди генерують у природному середовищі, а не під час ініційованого дослідником опитування. Проте ці дані є «сирими» (raw data) неструктурованими, «зашумленими» та неповними. Тому ключовим методологічним етапом, який раніше був менш вираженим, стає очищення даних (data cleaning) та їх структурування [7].

Варто зазначити, що, якщо Big Data – це «сировина», то ШІ (зокрема, машинне навчання) – це «фабрика» з її обробки. Для політичної науки найбільш революційними виявилися три напрямки:

- обробка природної мови (Natural Language Processing, NLP);
- предиктивне моделювання (Predictive Modeling);
- мережевий аналіз (Network Analysis).

Визначимо стисло характеристику цих трьох основних напрямів. Відтак, щодо обробки природної мови, то політика – це значною мірою мова (промови, дебати, закони, партійні програми, пости в соцмережах). NLP дозволяє автоматизувати аналіз цих текстів у небачених раніше масштабах. Методи сентимент-аналізу дають змогу в реальному часі відстежувати емоційне забарвлення публічного дискурсу щодо певного політика чи реформи. Більш складні моделі, як-от тематичне моделювання (topic modeling) або векторне представлення слів (word embeddings), дозволяють виявляти приховані теми в промовах політиків або відстежувати еволюцію ідеологічних позицій партій [8]. Предиктивне моделювання (Predictive Modeling) – це одна з найпотужніших можливостей ML. На відміну від класичної статистики, яка здебільшого пояснює минулі зв'язки (explanatory analysis), ML-моделі (наприклад, випадковий ліс, градієнтний бустинг) оптимізовані для прогнозування [4]. У політології це використовується для прогнозування результатів виборів, моделювання електоральної поведінки окремих груп [1] або прогнозування ймовірності виникнення політичних конфліктів. Щодо мережевого аналізу (Network Analysis), то, хоча цей метод не новий, ШІ та Big Data надали йому нового дихання. Аналізуючи мільйони взаємодій у соціальних мережах, дослідники можуть візуалізувати та аналізувати мережі впливу, ідентифікувати «лідерів думок» (influencers) та, що особливо важливо для України, виявляти скоординовану неавтентичну поведінку, тобто ботоферми та кампанії з дезінформації [3].

В контексті цієї статті варто визначити і нові методологічні виклики, бо будь-який новий інструментарій створює і нові проблеми. Розглянемо з них 3 основні – проблема «чорної скриньки» (The Black Box Problem); етика та упередженість (Ethics and Bias); розрив у навичках (Skills Gap).

Так, проблема «чорної скриньки» (The Black Box Problem) – це багато потужних моделей ML (наприклад, нейронні мережі), які є надзвичайно складними. Дослідник може отримати високоточний прогноз, але не завжди може пояснити, чому модель дійшла саме такого висновку. Для політичної науки, де важливим є не лише прогноз, але й каузальне пояснення (чому люди голосують так, а не інакше?), це стає серйозним епістемологічним викликом [5]. Наступна проблема – етика та упередженість (Ethics and Bias). Дані, на яких навчаються моделі ШІ, віддзеркалюють упередження, що існують у суспільстві. Модель, навчена на історичних даних, може відтворювати системну дискримінацію. Крім того, виникають гострі питання конфіденційності при зборі даних із соціальних мереж [7]. Щодо розриву у навичках (Skills Gap), то це пов'язано з тим, що ефективне використання нових методів вимагає від політолога компетенцій у

програмуванні (найчастіше мовами R або Python) та аналізу даних (data science), що рідко є частиною традиційної політологічної освіти.

Відтак, є всі підстави до наступних висновків. Технології Big Data та штучного інтелекту кардинально трансформують методологічний ландшафт політичної науки. Вони переводять дисципліну з режиму «пояснення постфактум» у режимі аналізу в реальному часі та короткострокового прогнозування. Це вже не просто «нові інструменти» в арсеналі дослідника; це – формування нового напрямку, відомого як обчислювальні соціальні науки (Computational Social Science), де політологія відіграє одну з ключових ролей.

Подальший розвиток методології політичної науки неможливий без інтеграції цих цифрових підходів. Це не означає відмови від класичних якісних методів чи теорії, а навпаки, саме теорія має ставити правильні питання до великих даних, а якісні методи мають допомагати інтерпретувати результати, отримані з «чорних скриньок» ШІ. Головним викликом для академічної спільноти стає модернізація освітніх програм та розвиток «гібридних» дослідників, які однаково вільно володіють як політичною теорією, так і методами Data Science.

Бібліографічний список:

1. Карпенко О. О. Штучний інтелект у публічному управлінні: зарубіжний досвід та перспективи для України. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. Т. 33 (72). № 2. С. 1–6.
2. Центр Разумкова. Ставлення громадян України до впровадження технологій штучного інтелекту: соціологічний аспект. 2024. URL: <https://razumkov.org.ua>.
3. Bianchi G., Rossi E. Analyzing Digital Political Campaigning Through Machine Learning: European Union Parliament Election in 2024. *Algorithms*. 2024. Vol. 14. No. 4. P. 126.
4. Deodhar S. J. Big Data-Driven Public Policy Decisions: Transformation Toward Smart Governance. *Journal of Public Policy & Marketing*. 2023. Vol. 42. No. 1. P. 78–95.
5. Freedman G. *Machine learning algorithms in political research*. Doctoral dissertation. Austin: University of Texas Libraries, 2022. 174 p.
6. Grimmer J., Roberts M. E., Stewart B. M. Machine Learning for Social Science: An Agnostic Approach. *Annual Review of Political Science*. 2021. Vol. 24. P. 395–419.
7. Lazer D., Pentland A., et al. Computational Social Science: Obstacles and opportunities. *Science*. 2020. Vol. 369. No. 6507. P. 1060–1062.
8. Russell S., Norvig P. *Artificial Intelligence: A Modern Approach*. 4th ed. Pearson, 2021.
9. Wang D., Shang L., Zhang Y. *Social Intelligence: Integrating Human and Artificial Intelligence*. Springer Nature, 2024.

References:

1. Bianchi, G., & Rossi, E. (2024). Analyzing Digital Political Campaigning Through Machine Learning: European Union Parliament Election in 2024. *Algorithms*, 14(4), 126. DOI: 10.3390/a14040126.
2. Deodhar, S. J. (2023). Big Data-Driven Public Policy Decisions: Transformation Toward Smart Governance. *Journal of Public Policy & Marketing*, 42(1), 78–95.
3. Freedman, G. (2022). Machine learning algorithms in political research (Doctoral dissertation, University of Texas at Austin). University of Texas Libraries.
4. Grimmer, J., Roberts, M. E., & Stewart, B. M. (2021). Machine Learning for Social Science: An Agnostic Approach. *Annual Review of Political Science*, 24, 395–419.
5. Karpenko, O. O. (2022). Shtuchnyi intelekt u publichnomu upravlinni: zarubizhnyi dosvid ta perspektyvy dlia Ukrainy [Artificial intelligence in public administration: foreign experience and prospects for Ukraine]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriya: Publichne upravlinnia ta administruvannia*, 33(72), No. 2, 1–6.
6. Lazer, D., Pentland, A., et al. (2020). Computational Social Science: Obstacles and opportunities. *Science*, 369(6507), 1060–1062.
7. Razumkov Centre. (2024). *Stavlennia hromadian Ukrainy do vprovadzhennia tekhnolohii shtuchnoho intelektu* [Attitude of Ukrainian citizens to the implementation of AI]. URL: <https://razumkov.org.ua>.
8. Russell, S., & Norvig, P. (2021). *Artificial Intelligence: A Modern Approach* (4th ed.). Pearson.
9. Wang, D., Shang, L., & Zhang, Y. (2024). *Social Intelligence: Integrating Human and Artificial Intelligence in Social Space*. Springer Nature.

ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС

DOI 10.31558/2617-0248.2026.11.9

УДК 323.28:341.64(73:477:470)"2025"

ГЕНОЦИДНА ПОЛІТИЧНА КОМУНІКАЦІЯ: КЕЙС АМЕРИКАНСЬКОЇ ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ НА ПОЧАТКУ ДРУГОГО ТЕРМІНУ ДОНАЛЬДА ТРАМПАORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0712-8499>**Висоцький О. Ю., д.політ.н., професор, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара**

У статті концептуалізується та емпірично досліджується геноцидна політична комунікація як окрема та надзвичайно руйнівна форма політичного дискурсу, яка слугує для ініціювання, виправдання, легітимізації та нормалізації масового насильства, територіальної агресії та системних порушень прав людини. Спираючись виключно на аналіз публічних заяв, виступів та комунікативних практик адміністрації президента США на початку другого терміну Дональда Трампа, дослідження розробляє оригінальну аналітичну модель для виявлення геноцидної політичної комунікації та застосовує її до контексту російсько-української війни. Геноцидна політична комунікація визначається як структуроване, навмисне та повторюване використання мови, яке формує суспільну згоду на насильство шляхом стирання відповідальності, дегуманізації жертви та переосмислення агресії як прагматизму або неминучості. У статті показано, що ключові риторичні механізми включають моральне зрівняння агресора та жертви, стратегічне мовчання та дезінформацію, апелювання до екзистенційного страху (зокрема ядерної ескалації), транзакційне переосмислення людських страждань та інструменталізацію риторики миру для легітимізації територіальних завоювань. За допомогою детального аналізу дискурсу дослідження показує, як розглянута комунікація нормалізує російську агресію, перекладає провину на Україну, делегітимізує український суверенітет та опір і переосмислює практики, пов'язані з геноцидом, як питання переговорів, економічних інтересів або геополітичного реалізму. Результати дослідження підкреслюють, що така комунікація не просто відображає політичні позиції, а активно формує альтернативну політичну реальність, в якій масове насильство стає прийнятним, а відповідальність систематично підривається. У статті стверджується, що визнання геноцидної політичної комунікації як комунікативної технології влади є необхідним для раннього попередження, нормативного опору та запобігання подальшій ескалації масових звірств у міжнародній політиці.

Ключові слова: політична комунікація, українсько-американські відносини, політичний дискурс, зовнішня політика США, російсько-українська війна, дегуманізація, геноцид, легітимізація.

Vysotskyi O. Genocidal political communication: the case of the U.S. presidential administration at the start of Donald Trump's second term

This article conceptualizes and empirically examines genocidal political communication as a distinct and highly destructive form of political discourse that functions to initiate, justify, legitimize, and normalize mass violence, territorial aggression, and systemic violations of human rights. Relying exclusively on the analysis of public statements, live speeches, and communicative practices of the U.S. presidential administration at the beginning of Donald Trump's second term, the study develops an original analytical framework for identifying genocidal political communication and applies it to the context of the Russia–Ukraine war. Genocidal political communication is defined as a structured, intentional, and repetitive use of language that produces public consent for violence by erasing responsibility, dehumanizing the victim, and reframing aggression as pragmatism or inevitability. The article demonstrates that key rhetorical mechanisms include the moral equalization of aggressor and victim, strategic silence and disinformation, appeals to existential fear (particularly nuclear escalation), transactional framing of human suffering, and the instrumentalization of peace rhetoric to legitimize territorial conquest. Through detailed discourse analysis, the study shows how the examined communication normalizes Russian aggression, shifts blame onto Ukraine, delegitimizes Ukrainian sovereignty and resistance, and reframes genocide-related practices as matters of negotiation, economic interest, or geopolitical realism. The findings underscore that such communication does not merely reflect political positions but actively shapes an alternative political

reality in which mass violence becomes acceptable and accountability is systematically undermined. The article argues that recognizing genocidal political communication as a communicative technology of power is essential for early warning, normative resistance, and the prevention of further escalation of mass atrocities in international politics.

Keywords: political communication, Ukrainian-American relations, political discourse, U.S. foreign policy, Russia-Ukraine war; dehumanization, genocide, legitimization.

Вступ

Актори, які здійснюють комунікацію, що пов'язана з геноцидом, несуть таку ж відповідальність за наслідки геноциду, як і його безпосередні учасники. У цьому контексті нещодавній випадок з притягненням до суду ООН в Гаазі *Фелісієна Кабуґи є показовим. Фелісієн Кабуґа був президент «Радіо Телевізійон Лібре де Міль Коллін» (Radio Television Libre des Mille Collines – RTLM), що була рупором пропаганди розпалювання міжнаціональної ворожнечі і зіграла одну з ключових ролей у геноциді в Руанді. Судді не змогли винести йому вирок внаслідок медичних показників обвинуваченого [7]. Хоча Фелісієн Кабуґа не був рупором геноцидної пропаганди, він інституціоналізував геноцидну комунікацію. Досліджень, що присвячені комунікації як інструменту геноциду, практично немає. Але окремі авторитетні вчені-дослідники такої зв'язок чітко прослідковують, зокрема це робить Адам Джонс [1]. Відповідно до його спостережень, (1) геноциду часто передують стратегічне використання пропаганди, мови ненависті та дезінформації, (2) злочинці використовують засоби масової інформації та промови для дегуманізації цільових груп і виправдання насильства, (3) уряди або групи, що здійснюють геноцид, часто блокують зовнішні повідомлення або спотворюють факти, щоб мінімізувати міжнародне втручання, (4) геноцид продовжується внаслідок браку комунікації, коли міжнародна спільнота не розпізнає і не реагує на ранні попереджувальні сигнали, (5) відсутність своєчасної, чіткої комунікації між світовими лідерами та інституціями може сприяти масовим звірствам [1, с.91–98]. Адам Джонс виділив геноцидний дискурс як окремий феномен, що характеризується дегуманізацією, вшануванням групи, яка вчинила злочин (моральна інверсія), евфемізацією та замовчуванням [1, с.98–102]. У цілому, ми можемо стверджувати, що геноцидний дискурс або геноцидна комунікація може використовувати всі інструменти пропаганди для виправдання, легітимації знищення цілих народів та груп. Якщо не викривати геноцидну комунікацію кожного разу, коли ми зіткнуємось з нею, вона буде приводити до масових жертв та безкарності акторів геноцидних практик. Зі зміною в США адміністрації в січні 2025 року увесь світ зіткнувся з політичною комунікацією американських офіційних кіл, яка спрямована на легітимацію або замовчування агресивних та геноцидних дій держав на міжнародній арені, зокрема це стосується дій Росії проти України.*

Виходячи з цього, **метою статті** є з'ясувати особливості геноцидної політичної комунікації на прикладі американської президентської адміністрації на початку другого терміну Дональда Трампа з переважним наголосом на російсько-українській війні. Для реалізації цієї мети ми спочатку запропонуємо власну концепцію геноцидної політичної комунікації, а потім використовуємо її як методологічну матрицю проаналізуємо «живі» виступи представників американської адміністрації з переважною увагою до чинного президента США Дональда Трампа. Аналіз саме «живих» виступів американських політичних діячів обумовлений тим, що іноді вони схильні відмовлятися від того, що було написано від їх імені, наприклад, в соціальних мережах. Так, відомий випадок, що Дональд Трамп зробив вигляд, що не пам'ятає, що назвав Президента України Володимира Зеленського диктатором [9].

Сутність геноцидної політичної комунікації

Геноцидна політична комунікація – публічні виступи, спілкування з публікою, різного роду публічні висловлювання, що ініціюють, виправдовують, легітимізують, нормалізують вбивства, агресію держав та їх наслідки, застосування зброї для вирішення політичних питань, захоплення територій інших суверенних держав та об'єктів цивільної інфраструктури, а також депортації населення, порушення основоположних прав людини, погіршення умов життя на планеті. Геноцидна політична комунікація включає не лише вербальні висловлювання, спрямовані на виправдання та нормалізацію знищення окремих людей, груп, цілих народів, але й замовчування та дезінформацію, що сприяє агресорам, вбивцям та порушникам прав людини та надихає їх на нові злочини проти людства внаслідок легітимації режиму безкарності. Крім того, геноцидна політична комунікація спрямована на формування образу Іншого як чужого, як джерела загрози, як ворога. Вона дегуманізує чи демонізує політичних противників, подаючи їх образ як неповноцінних, ущербних, таких, що не заслуговують на довіру, що несуть загрозу, що є узурпаторами влади чи схильні до авторитаризму та встановлення диктатури або що є диктаторами та не мають підтримки населення. Геноцидна політична комунікація – це структурована і навмисна форма дискурсу, яка слугує для підбурювання, виправдання і нормалізації актів масового насильства, порушень прав людини і територіальної агресії. Вона є політичною, оскільки використовується державними акторами, політичними лідерами та інституціями для досягнення стратегічних цілей, маніпулювання громадською думкою та консолідації влади. Геноцид є політичним, оскільки заохочує, раціоналізує та інституціоналізує через публічно-владний рівень знищення певних груп, чи то шляхом прямого винищення, чи то через структурне насильство.

Геноцидна політична комунікація являє собою структуроване, навмисне та системне використання мови, спрямоване на легітимацію, нормалізацію та підбурювання до актів насильства, територіальної агресії

та масових порушень прав людини. Вона функціонує і як інструмент, і як методологія, що діє в політичних та ідеологічних рамках, дозволяючи державним акторам, політичним елітам та медіа-системам конструювати ворожі наративи, які сприяють геноциду чи злочинам проти людяності. Стратегічно формуючи публічний дискурс, геноцидна політична комунікація продукує згоду на насильство, стирає відповідальність і консолідує владу за допомогою наративів, які дегуманізують Іншого, спотворюють реальність і сіють страх і ненависть у суспільстві.

По суті, геноцидна політична комунікація функціонує через створення зовнішнього чи внутрішнього ворога, групи, що є екзистенційною загрозою для соціального, політичного чи морального порядку. Конструювання ворога – це не просто акт навішування ярликів, а систематична риторична стратегія, яка мобілізує громадську думку, апелюючи до глибоко вкорінених культурних, історичних та ідеологічних міфів.

Вирішальну роль в геноцидній політичній комунікації відіграють апеляції до страху, справедливості, історичних образ і моральної вищості в політичному дискурсі. Ці риторичні прийоми посідають центральне місце в політичній комунікації про геноцид, оскільки вони виправдовують насильство, представляючи його як акт самозахисту, історичного виправлення або національного відродження.

Одним із головних закликів у геноцидній політичній комунікації є посилання на екзистенційну небезпеку. Політичні лідери та підконтрольні державі медіа створюють повідомлення, які зображують цільову групу як фундаментальну загрозу національній безпеці, культурній чистоті чи економічній стабільності. Цей заклик підкріплюється метафорами зараження, хвороби та паразитизму, які позбавляють групу людської подоби і подають її ліквідацію як необхідний, навіть благородний акт самозбереження. Риторичні стратегії, які використовує геноцидна політична комунікація, діють через емоційну мобілізацію, зокрема апеляцію до страху, що слугує для створення стану перманентної кризи, в якому насильство виглядає єдиним раціональним рішенням.

Іншим важливим риторичним прийомом геноцидної політичної комунікації є виправдання історичної помсти. Геноцидна політична комунікація часто спирається на колективну пам'ять і наративи минулих віктимізацій, щоб створити моральний імператив відплати. Вибірково посилюючи історичні образи, політичні актори маніпулюють суспільною свідомістю, представляючи акти агресії як відновлення справедливості, а не порушення прав людини. Цей процес є центральним для легітимації насильства, оскільки він переосмислює гноблення як необхідну міру виправлення історичної несправедливості. Міфотворчість та історичні реінтерпретації є ключовими механізмами в геноцидній політичній комунікації.

Окрім прямого вербального підбурювання, геноцидна політична комунікація також працює через дезорієнтацію та стратегічне замовчування. Приховування критично важливої інформації, перекручування фактів і навмисні замовчування слугують для того, щоб приховати звірства, спонсоровані державою, і захистити винуватців від відповідальності. Контролюючи потік інформації та придушуючи контр-наративи, геноцидні режими створюють середовище, в якому злочини проти людяності стають нормою. Геноцидна політична комунікація створює риторичні рамки, які можуть конструювати альтернативні реальності, де межа між правдою і брехнею навмисно розмивається на догоду політичним цілям. У геноцидному дискурсі ця техніка проявляється в державній пропаганді, де звірства переосмислюються як оборонні дії, а жертви зображуються як агресори.

Геноцидна політична комунікація відрізняється від інших форм політичного дискурсу. По-перше, вона побудована на навмисній дегуманізації цільової групи, зображуючи її як нелюдську, злочинну або екзистенційно небезпечну. По-друге, геноцидна політична комунікація демонструє високий ступінь стратегічного повторення, впроваджуючи ворожі наративи в суспільну свідомість шляхом постійного впливу в політичних промовах, медіа-трансляціях та освітніх системах. По-третє, геноцидна політична комунікація функціонує через інституціоналізацію насильства, тобто її риторика не обмежується екстремістськими маргіналами, а стає частиною офіційного державного дискурсу, законів і політики. Нарешті, геноцидна політична комунікація діє через нормалізацію насильства, розмиваючи суспільну чутливість до масових звірств і створюючи ідеологічну основу, в якій насильство сприймається як рутинне або виправдане.

Щоб відрізнити геноцидну політичну комунікацію від негеноцидного дискурсу, можна виокремити кілька характерних ознак. На відміну від загальної політичної риторики, яка може включати в себе конфлікт, критику або ідеологічне протистояння, геноцидна політична комунікація явно чи неявно схвалює знищення певної групи. Вона не просто кидає виклик політичним супротивникам, а делегітимізує саме їхнє існування, заперечуючи їхнє право на участь у політичній, соціальній чи людській сферах. Крім того, якщо звичайний політичний дискурс допускає дебати та контраргументи, то геноцидна політична комунікація прагне усунути опозицію за допомогою риторичного насильства, придушення засобів масової інформації та фізичних репресій. Більше того, її мова орієнтована на дію – заяви робляться не для того, щоб переконати, а для того, щоб мобілізувати суспільство на досягнення насильницьких цілей.

Таким чином, геноцидна політична комунікація являє собою смертоносну форму дискурсу, що поєднує ідеологічне виправдання з риторичними стратегіями, спрямованими на підбурювання, нормалізацію та підтримку масового насильства. Використовуючи страх, історичний ревізіонізм і дезінформацію, вона сприяє створенню середовища, в якому геноцид сприймається не як злочин, а як необхідний і неминучий спосіб дій. Розуміння його механізмів і розпізнавання його ознак має вирішальне значення для протистояння його

наслідкам і запобігання ескалації насильства до масових звірств. Через освіту, юридичну відповідальність та просування контр-нарративів суспільства можуть працювати над руйнуванням структур, які дозволяють геноцидній політичній комунікації вкорінюватися та процвітати.

Геноцидна політична комунікація являє собою структуроване, навмисне та системне використання мови, спрямоване на легітимізацію, нормалізацію та підбурювання до актів насильства, територіальної агресії та масових порушень прав людини. Вона функціонує як ефективна комунікаційна деструктивна технологія, що діє в політичних та ідеологічних рамках, дозволяючи державним акторам, політичним елітам та медіа-системам конструювати ворожі нарративи, які сприяють геноциду чи злочинам проти людяності. Стратегічно формуючи публічний дискурс, геноцидна політична комунікація продукує згоду на насильство, стирає відповідальність і консолідує владу за допомогою нарративів, які дегуманізують Іншого, спотворюють реальність і сіють страх і ненависть у суспільстві.

У міжнародному контексті геноцидна політична комунікація проявляється, коли одна країна активно виправдовує та легітимізує свою агресію проти іншої держави чи агресію другої держави проти третьої нації, спотворюючи відповідальність та перекладаючи провину на жертву. Яскравим прикладом останнього випадку є те, як Сполучені Штати за допомогою публічних заяв, дипломатичної риторики та стратегічних меседжів у медіа нормалізують російську агресію проти України.

Геноцидна політична комунікація в Білому домі

Розкривши сутність геноцидної політичної комунікації, спробуємо через пряму мову Президента США та його нинішньої адміністрації показати, як вона здійснюється на практиці.

26 лютого 2025 г. Дональд Трамп, проводячи своє перше засідання Кабінету міністрів як 47-й президент США, заявив: «Ми хочемо припинити вбивства людей... вони припинять вбивати молодих російських солдатів і молодих українських солдатів, а також інших людей у містах і селищах» [5]. Ця заява не лише прирівнює агресора до жертви, але й стирає суб'єктність України, зображуючи її такою ж винною у конфлікті – класичний маневр геноцидної політичної комунікації, спрямований на делегітимізацію права цільової групи на існування та самозахист. Тонкий підтекст полягає в тому, що наполягання України на суверенітеті є необґрунтованим і сприяє глобальній нестабільності, тим самим виправдовуючи поступки територіальним амбіціям Росії. Трамп зауважує: «Я думаю, що ми укладемо угоду... Якби я не був обраний, я вважаю, що [Путін] просто продовжив би просування через Україну, і з часом загинуло б багато людей» [5]. Тут Трамп позиціонує себе як рятівника, чия дипломатія врятує життя, але ця риторика затушовує той факт, що такі угоди по суті винагороджують порушення Росією міжнародних норм. Маючи на увазі, що війна може тривати і без його втручання, Трамп майстерно виправдовує дії Путіна як неминучу геополітичну реальність, а не як злочинне порушення суверенітету. Трамп применшує масштаби звірств, скоєних під час війни, зосереджуючись на прагматичних міркуваннях, таких як фінансові втрати, яких зазнали США за адміністрації Джо Байдена: «Байден витратив 350 мільярдів доларів без шансів їх повернути; тепер ми повернемо всі ці гроші і ще набагато більше» [5]. Такий вибірковий акцент на економічному відновленні за рахунок подолання гуманітарної катастрофи відображає ширшу модель дегуманізації як цивільного населення, так і солдатів України – зведення їх страждань до простого супутнього збитку в рамках трансакційних розрахунків. Така мова не лише стирає відповідальність за злочини Росії, але й сприяє підтримці внутрішньою аудиторією політики, яка ставить прибуток вище за справедливість. Додамо до цього, що Трамп вдається до відвертої брехні, коли називає цифру 350 мільярдів доларів, тоді як за даними **Кільський інститут світової економіки** з початку повномасштабної війни до кінця 2024 року США усього виділили Україні 122,81 мільярдів доларів [8].

Віце-президент Джей Ді Венс вносить свою лепту до геноцидної політичної комунікації, виступаючи проти публічних переговорів та заявляючи: «Ми не будемо вести переговори публічно з американськими медіа... [Трамп] буде вести їх приватно з президентом Росії, президентом України та іншими лідерами» [5]. Хоча це подається як прагматичний підхід до дипломатії, таке наполягання на секретності слугує для захисту Росії від контролю та відповідальності, уможливаючи подальші порушення під прикриттям приватних обговорень. Це ілюстрація того, як геноцидна політична комунікація діє в інституційних рамках для консолідації влади держави-агресора, водночас позбавляючи повноважень націю-жертву.

Можливо, найбільш тривожним є те, що апеляції до екзистенційних загроз використовуються як зброя для виправдання умиротворення. Трамп неодноразово звертається до примари ядерного конфлікту, стверджуючи: «Якби я був президентом, [війна] не почалася б... але тепер нам потрібно укласти мир» [5]. Ця риторика конструє Україну як дестабілізуючого актора, чие прагнення до самовизначення нібито загрожує ширшій безпеці, прокладаючи таким чином шлях до поступок Росії. Посилаючись на страх ядерного знищення, Трамп перекладає провину на Україну і звільняє Росію від відповідальності за початок воєнних дій - хрестоматійний випадок геноцидної політичної комунікації, спрямованої на отримання згоди на політику, яка в кінцевому підсумку приносить користь злочинцеві.

На березневому засіданні Кабінету міністрів американська адміністрація продовжила вести геноцидну політичну комунікацію. За допомогою ретельно підібраних заяв Трамп і його соратники майстерно перекладають провину на Україну, спотворюють реальність і виправдовують російську територіальну експансію під виглядом сприяння «миру». Центральний аспект цієї геноцидної політичної комунікації стає

очевидним, коли державний секретар Марко Рубіо, виступаючи від імені зовнішньополітичного бачення Трампа, представляє конфлікт як такий, що вимагає переговорів, а не прямого засудження російської агресії. Рубіо заявляє: «Ця війна не має військового вирішення. Вона має перейти до переговорів» [6]. Хоча ця заява поверхово закликає до миру, вона ігнорує той факт, що дії Росії є незаконним вторгненням і окупацією суверенної української території. Маючи на увазі, що Україна повинна вести переговори зі своїм агресором без усунення першопричини конфлікту – порушення Росією міжнародного права – нарратив перекладає відповідальність з винуватця (Росії) на жертву (Україну) і чинить надмірний тиск на неї. Цей риторичний маневр узгоджується з описом того, як геноцидна політична комунікація конструює ворога (Україну), чие наполягання на самовизначенні зображується як дестабілізуюче, тим самим виправдовуючи поступки агресору.

Дональд Трамп та його адміністрація вдаються до риторики, яка нормалізує та легітимізує російську агресію проти України, одночасно підриваючи український суверенітет та опір. Цей дискурс формує суспільну згоду на насильство, стирає відповідальність і конструює нарративи, які дегуманізують або маргіналізують жертву (в даному випадку – Україну).

Більше того, сам Трамп підсилює нарратив, орієнтований на умиротворення, наголошуючи на фінансовому тягарі підтримки України, заявляючи: «Ми дали так багато грошей... Європа надає Україні гроші у вигляді позики. Ми просто вливали б гроші в Україну, що було б дуже несправедливою ситуацією» [6]. Тут Трамп не лише применшує моральний імператив допомоги нації, яка чинить опір геноцидній агресії, але й переосмислює американську підтримку як економічно марнотратну, тим самим перешкоджаючи подальшій солідарності з Україною. Цей економічний аргумент слугує делегітимізації боротьби України за виживання і нормалізує порушення Росією міжнародних норм, зображуючи їх як неминучу геополітичну реальність. Така риторика доводить те, що геноцидна політична комунікація продукує згоду на насильство, спотворюючи відповідальність і перекладаючи провину на жертву.

Віце-президент Джей Ді Венс робить свій внесок у цю геноцидну політичну комунікацію, припускаючи, що історична етнічна чи релігійна ненависть може бути вирішена за допомогою штучного інтелекту, проєктів нерухомості та економічного процвітання, заявляючи: «Вони хочуть, щоб їх громадяни стали багатими, заможними і жили в мирі» [6]. Таке формулювання не враховує жорстоку реальність війни з її вбивствами та примусовими депортаціями на окупованих територіях, що є геноцидом. Зосереджуючись на абстрактних поняттях прогресу та розвитку, Венс затушовує реальні жахи, з якими стикаються українці, і зводить їх боротьбу за виживання до простої перешкоди у досягненні регіональної стабільності. Такий підхід ілюструє, як геноцидна політична комунікація стирає відповідальність і створює згоду на звірства, спотворюючи реальну природу конфлікту.

Специфічне ставлення Трампа до війни ще більше підкреслює геноцидний підтекст комунікації його адміністрації. На звинувачення в тому, що члени його команди перебувають під впливом російських нарративів, Трамп відповідає незворушно: «Ймовірно, на них вплинули, щоб вирішити це питання, тому що Україна хоче, щоб воно було вирішене, я думаю, що вони повинні його вирішити, і Росія хоче, щоб воно було вирішене» [6]. Таке недбале ставлення до української суб'єктності відображає глибокий брак співчуття до мільйонів українців, які були переміщені, вбиті або піддаються систематичному насильству з боку російських сил. Фраза «вони повинні його вирішити» [6] означає, що опір України є необґрунтованим і обструктивним, а це перегукується з тим, що в геноцидній політичній комунікації жертви часто зображуються як дестабілізуючі суб'єкти, чії вимоги справедливості загрожують глобальній стабільності.

Зосередженість американської адміністрації на угодах щодо рідкоземельних металів і переговорах про право власності на електростанції підкреслює ще один вимір геноцидної політичної комунікації: інструменталізацію гуманітарних криз для отримання матеріальної вигоди. Наприкінці березня 2025 року Міністр фінансів Скотт Бессент зазначив: «Угода про рідкісні землі завершена; вони підпишуть її найближчим часом» [6], в той час як дискусії навколо атомних електростанцій свідчать про бажання адміністрації США взяти участь в управлінні критично важливою українською інфраструктурою в своїх інтересах. Ці прагматичні міркування затьмарюють людські жертви війни, перетворюючи долю України на розмінну монету в ширших геополітичних стратегіях. Така комерціалізація страждань узгоджується з тим, що геноцидна політична комунікація підриває міжнародні правові норми і заохочує подальші порушення, надаючи пріоритет стратегічним інтересам над етичними зобов'язаннями.

Заяви Дональда Трампа відображають імпліцитну нормалізацію російської агресії з одночасною делегітимізацією суверенітету та опору України, що є ознакою геноцидної політичної комунікації. Наприклад, коли Трамп стверджує: «Я думаю, що частина з них повернеться» [2] маючи на увазі території, захоплені Росією, він не лише приймає територіальне завоювання як доканий факт, але й розглядає такі анексії як потенційно розумний результат. Така риторична позиція підриває право України на суверенітет і мовчазно схвалює експансіоністські амбіції Путіна. Припускаючи, що «вони боролися за цю землю» [2] – імпліцитно виправдовуючи військове захоплення Росією української території – Трамп бере участь у тому, що можна описати як «конструювання ворога», чие наполягання на суверенітеті переосмислюється як дестабілізація, а не як законна оборона.

Більше того, акцент Трампа на прагматичних міркуваннях, а не на моральних імперативах,

перегукується з дегуманізацією, притаманною геноцидній політичній комунікації. Коли він відкидає прагнення України до НАТО – «Україна не може вступити в НАТО... Я з цим згоден» [2], він посилює наратив, в якому національні інтереси України підпорядковані геополітичній вигоді. Така риторика збігається зі спостереженням про те, що злочинці часто створюють згоду на насильство, зображуючи свої дії як неминучу реальність. Роблячи це, Трамп майстерно перекладає провину на саму Україну, маючи на увазі, що її прагнення до альянсів або опір вторгненню сприяє глобальній нестабільності. Це відповідає механізму геноцидній політичній комунікації: виставляти дії жертви як провокації, що виправдовують агресію.

Зустріч Володимира Зеленського та Дональда Трампа в Овальному кабінеті в контексті геноцидній політичній комунікації американської адміністрації

Диалог між Дональдом Трампом і президентом Володимиром Зеленським в Овальному кабінеті слугує яскравим прикладом геноцидній політичній комунікації. Ця взаємодія показує, як можна використовувати мову для нормалізації агресії, спотворення відповідальності та витонченої делегітимізації опору порушенням суверенітету – це все ознаки геноцидній політичній комунікації. За допомогою стратегічної риторики Трамп і його адміністрація (включно з такими фігурами, як Джей-Ді Венс та Марко Рубіо) конструюють наративи, які не лише применшують геноцидні дії Росії проти України, а й представляють захист Україною своєї території як перешкоду для миру. Цей розрахований дискурс діє в ширших рамках умиротворення, де глобальна стабільність використовується як виправдання для компрометації українського суверенітету.

Спочатку Трамп позиціонує себе як посередника, який прагне «покінчити з цим», позиціонуючи себе як людину, яка унікально здатна налагодити мир між воюючими країнами. Однак під цим фасадом ховається бентежна нормалізація російської агресії. Наприклад, обговорюючи переговори з Володимиром Путіним, Трамп заявляє: «Я розмовляв з президентом Путіним, і ми спробуємо завершити цю справу... Це те, чого хочете ви, і чого хоче він» [3] Представляючи бажання Путіна поряд з бажаннями України, Трамп неявно легітимізує військові цілі Росії, стираючи асиметрію винуватості в ініціюванні конфлікту. Цей риторичний маневр вказує на здійснення геноцидній політичній комунікації, яка часто конструює обидві сторони як однаково відповідальні, тим самим затушовуючи реальність односторонньої агресії.

Трамп ще більше підриває авторитет України, натякаючи на те, що її постійний опір не виправданно затягує війну. Він зауважує: «Якщо ми хочемо покінчити з цим... цього достатньо, чи не так?» [3] Таке формулювання припускає, що відмова України капітулювати є необґрунтованою, і перегукується з характерним наративом, властивим геноцидній політичній комунікації, в якому жертви звинувачуються в тому, що чинять опір власному знищенню. Більше того, Трамп неодноразово наголошує на людських жертвах війни: «Вони втрачають тисячі солдатів з обох сторін... Ми втрачаємо багато солдатів, і ми хочемо, щоб це припинилося» [3], – але при цьому жодним чином не визнає непропорційну відповідальність Росії за ці втрати. Таке вибіркоче кадрування відповідає механізму геноцидній політичній комунікації, коли мова функціонує для того, щоб стерти відповідальність, зображуючи насильство як взаємне, а не нав'язане.

Мабуть, найбільше занепокоєння викликає звернення Трампа до екзистенційного страху для раціоналізації умиротворення. На питання про потенційні наслідки, якщо Росія порушить майбутні угоди, Трамп відповідає: «А що, якщо бомба впаде вам на голову прямо зараз?» [3] Це гіперболічне посилення на ядерну ескаляцію відображає попередження про те, що подібні апеляції до катастрофи слугують для отримання згоди на поступки. Посилаючись на привид знищення, Трамп мовчки схвалює російську кампанію геноциду як неминучу геополітичну реальність. Цей риторичний маневр слугує не лише для того, щоб знеохотити українську самооборону, але й для того, щоб витончено легітимувати порушення Росією міжнародного права. Таким чином Трамп посилює наратив про те, що Україна повинна пожертвувати своїм суверенітетом заради більшого блага. Це моторошне відлуння історичних прецедентів, коли умиротворення проклало шлях до подальших звірств.

Під час обміну думками Джей Ді Венс посилює цей наратив, висловлюючи занепокоєння щодо впливу Європи на американську політику, але не звертаючи уваги на моральний імператив захисту України від російського імперіалізму. Венс нарікає на порушення свободи слова за кордоном, але мовчить про системну дегуманізацію українців за путінського режиму. Його зосередженість на абстрактних принципах на шкоду конкретній справедливості є прикладом того, як геноцидна політична комунікація відволікає увагу від етичних зобов'язань.

Дегуманізуючи українців як витратний матеріал у прагненні до геополітичного врегулювання, транзакційна мова Трампа – «*Ми будемо всередині... копати, копати, копати, працювати і добувати рідкісні землі*» [3] – зводить Україну до місця видобутку ресурсів, стираючи насильство, заподіяне її народу. Його адміністрація ще більше підкріплює це, зображуючи Україну як залежного актора, а віцепрезидент Джей Ді Венс дорікає президенту Зеленському за недостатню вдячність: «*Краще моліться... якби у вас не було нашого військового обладнання, ця війна закінчилася б за 2 тижні*» [3]. Це не лише применшує роль України, але й неявно виправдовує російське домінування, припускаючи, що виживання залежить від доброзичливості США.

Найяскравішим елементом геноцидній комунікації тут є викривлення відповідальності. Трамп знімає з Росії провину, заявляючи: «*Цього ніколи не повинно було статися... якби я був президентом, цієї війни ніколи б не було*» [3], ігноруючи при цьому російське вторгнення як першопричину. Його захоплення Путіним – «*Я знаю його давно... він хоче укласти угоду*» [3] – ще більше легітимізує агресора. Тим часом, опір України

подається як впертість, і Трамп робить зауваження Зеленському: «Ти поводишся зовсім не вдячно... у тебе немає козирів» [3] Це безумовно вказує на наявність геноцидної комунікації, яка конструює жертву як дестабілізатора, а самооборону України зображує як перешкоду на шляху до миру.

Посилання на ядерний страх – «це може призвести до третьої світової війни» [3] – ілюструє, як геноцидна комунікація продукує згоду на умиротворення. Зображуючи український спротив як загрозу глобальній безпеці, риторика Трампа перегукується з критикою використання екзистенційного страху для виправдання поступок. Його відмова від гарантій безпеки – «безпека така проста... це приблизно 2% проблеми» [3] – свідчить про готовність пожертвувати українським суверенітетом заради доцільності, посилюючи логіку геноциду, згідно з якою сила виправдовує зло.

Після зустрічі з Володимиром Зеленським в Овальному кабінеті Дональд Трамп зробив декілька заяв, які викрили його як геноцидного політичного комунікатора. В основу свого наративу Трамп закрив зображення України не як жертви неспровокованої агресії, а як перешкоди на шляху до миру. Він стверджував: «Я прагну миру. Ми не хочемо вступати в 10-річну війну» [4], позиціонуючи себе як миротворця і водночас відкидаючи законне право України на захист від російської окупації. Таке формулювання непомітно перекладає відповідальність на Україну, припускаючи, що її відмова капітулювати перед російськими вимогами увічнює конфлікт. Трамп прямо звинувачував президента Зеленського в тому, що він переграє: «Я думаю, що він дуже загрався. Він грає... Він хоче продовжувати і воювати, воювати, воювати» [4]. Зводячи опір України до простої впертості чи войовничості, Трамп конструює наратив, в якому Зеленський стає дестабілізуючим актором, затушовуючи реальність незаконної анексії та триваючої військової кампанії Росії.

Цей риторичний маневр тісно пов'язаний з геноцидною політичною комунікацією, яка часто посилюється на екзистенційні страхи, щоб раціоналізувати умиротворення. Трамп неодноразово підкреслює привид тривалої війни, застерігаючи від затягування і виступаючи натомість за негайні поступки. Він розглядає переговори через утилітарну призму, заявляючи: «Якщо ми підпишемо, він отримає дуже сильний набір козирів, і тоді він не захоче укласти [мир]» [4] Тут Трамп зводить геополітичні ставки до трансакційного розрахунку, ігноруючи етичний імператив дотримання міжнародного права і захисту суверенних держав від загарбницьких сил. Його наполягання на пріоритеті доцільності над справедливістю відображає ширшу модель нормалізації агресії під виглядом прагматизму.

Більше того, зображення Трампом Путіна виявляє ще одну характерну рису геноцидної політичної комунікації: витончене схвалення злочинців, зображуючи їх як раціональних акторів, обмежених лише зовнішнім тиском. Трамп описує Путіна як людину, яка «хоче закінчити це» [4] і стверджує: «Президент Путін збирається укласти [мир]» [4] Така мова позиціонує Путіна як розумного лідера, який прагне розв'язати кризу, незважаючи на беззаперечні докази його ролі в організації звірств. Таке спотворення слугує легітимізації дій Росії, представляючи їх як відповідь на провокацію, а не як навмисні злочини проти людяності. Такі наративи стирають відповідальність і консолідують владу, представляючи агресію як неминучу в контексті глобальної стабільності.

Висновки. Геноцидна політична комунікація – це форма цілеспрямованого дискурсу, яка використовується для підбурювання, виправдання та нормалізації масового насильства, порушень прав людини та територіальної агресії. Вона дегуманізує цільові групи, зображуючи їх як екзистенційну загрозу, і використовує страх, історичні образи та дезінформацію для легітимізації звірств. Ця комунікація є політичною, оскільки використовується державними акторами для маніпулювання громадською думкою та консолідації влади, а також є геноцидною за своєю метою знищення конкретних груп.

Під час другого терміну Дональда Трампа адміністрація США продемонструвала ознаки геноцидної політичної комунікації щодо війни Росії проти України. Трамп прирівнював агресора і жертву, применшував російські звірства і наголошував на прагматичних питаннях, таких як фінансові втрати, а не гуманітарні кризи. Представляючи опір України як дестабілізуючий і виправдовуючи поступки Росії, його риторика нормалізувала агресію і переклала провину на жертву. Стратегічне мовчання, дезінформація та апеляції до ядерних страхів ще більше затуманили відповідальність, сприяючи створенню середовища, в якому дії Росії були мовчазно легітимізовані. Адміністрація США також інструменталізувала гуманітарні кризи, надаючи пріоритет економічним угодам над людськими стражданнями, зводивши долю України до геополітичного козира в переговорах.

Геноцидна політична комунікація поєднує ідеологічне виправдання з риторикою, яка підбурює та підтримує масове насильство. За допомогою страху, історичного ревізйонізму та дезінформації вона нормалізує геноцид як неминучий курс дій. Підхід американської адміністрації ілюструє, як цей дискурс легітимізує російську агресію, підриваючи опір України. Виявлення його механізмів є ключовим для протидії його наслідкам та для запобігання масовим звірствам.

Бібліографічний список:

1. Jones A. Communicating Genocide: Destructive and Constructive Uses of Communication in Modern Mass Killing. *The Scourge of Genocide: Essays and Reflections*. 2013. P. 88–109. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203494011>.

- 2.LiveNOW from FOX. FULL: President Trump Takes Questions in Oval Office. YouTube. 2025. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=af1bLoWduTk>.
- 3.LiveNOW from FOX. FULL: Trump-Zelenskyy Oval Office Meeting. YouTube. 2025. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=06tvV9zROps>.
- 4.LiveNOW from FOX. NEW: Trump Update on Zelenskyy Meeting. YouTube. 2025. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=t21OERWmxUY>.
- 5.LiveNOW from FOX. Trump Cabinet Meeting: President Trump Hosts Meeting with Elon Musk, DOGE | FULL. YouTube. 2025. URL: https://www.youtube.com/watch?v=U9KJk_ijj5s.
- 6.LiveNOW from FOX. WATCH: President Trump Holds Cabinet Meeting with Elon Musk. YouTube. 2025. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=SdmboAlIzhI>.
- 7.Mahmood Z. UN Court Rules Rwandan Genocide Suspect Mentally Unfit to Stand Trial. CNN. 2023. URL: <https://edition.cnn.com/2023/06/07/africa/felicien-kabuga-trial-incapable-intl/index.html>.
- 8.Trebesch C., Antezza A., Balanchuk Y. et al. The Ukraine Support Tracker: Which Countries Help Ukraine and How? *Kiel Working Paper*. 2024. № 2218. P. 1–75. URL: https://www.ifw-kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/IfW-Publications/fis-import/f319e1c8-5654-4cd6-b4c7-5722ae437d30-Ukraine_Support_Tracker_Release_21.xlsx.
- 9.WSJ News. Trump on Calling Zelensky a Dictator: ‘Can't Believe I Said That’ | WSJ News. YouTube. 2025. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=QmTKVQCKQts>.

References:

- 1.Jones, A. (2013). Communicating genocide: Destructive and constructive uses of communication in modern mass killing. In *The scourge of genocide: Essays and reflections* (pp. 88–109). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203494011>
- 2.LiveNOW from FOX. (2025). FULL: President Trump takes questions in Oval Office [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=af1bLoWduTk>
- 3.LiveNOW from FOX. (2025). FULL: Trump-Zelenskyy Oval Office meeting [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=06tvV9zROps>
- 4.LiveNOW from FOX. (2025). NEW: Trump update on Zelenskyy meeting [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=t21OERWmxUY>
- 5.LiveNOW from FOX. (2025). Trump cabinet meeting: President Trump hosts meeting with Elon Musk, DOGE | FULL [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=U9KJk_ijj5s
- 6.LiveNOW from FOX. (2025). WATCH: President Trump holds cabinet meeting with Elon Musk [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=SdmboAlIzhI>
- 7.Mahmood, Z. (2023). UN court rules Rwandan genocide suspect mentally unfit to stand trial. CNN. <https://edition.cnn.com/2023/06/07/africa/felicien-kabuga-trial-incapable-intl/index.html>
- 8.Trebesch, C., Antezza, A., Balanchuk, Y., Bompreszi, P., Bushnell, K., Cherepinskiy, D., Drews, J., Dyussimbinov, Y., Chambino, C., Ferrari, C., Frank, A., Frank, P., Franz, L., Gerland, C., Irto, G., Kharitonov, I., Kumar, B., Nishikawa, T., Ospital, J., Rebinskaya, E., Schade, C., Schramm, S., Tetzner, A., & Weiser, L. (2024). The Ukraine Support Tracker: Which countries help Ukraine and how? (*Kiel Working Paper* No. 2218). Kiel Institute for the World Economy. https://www.ifw-kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/IfW-Publications/fis-import/f319e1c8-5654-4cd6-b4c7-5722ae437d30-Ukraine_Support_Tracker_Release_21.xlsx
- 9.WSJ News. (2025). Trump on calling Zelensky a dictator: ‘Can't believe I said that’. WSJ news [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=QmTKVQCKQts>

DOI 10.31558/2617-0248.2026.11.10

УДК 327:316.46:17.022.1

КОНЦЕПТ СОЛІДАРНІСТІ У ДИСКУРСІ ЛІБЕРАЛЬНОЇ ІРОНІЇ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2988-620X>

Мацшина І. В., д. політ.н., професор, Донецький національний університет імені Василя Стуса

Сучасна геополітика через війну в Україні поставила багато викликів для міжнародної спільноти. В той час, коли українське суспільство бореться за свою ідентичність, європейська ментальність переусвідомлює поняття солідарності. У контексті історії українського суспільства поняття «солідарність» більше пов'язано з радянськими часами. Коли єдність суспільства конструювалася через політико-ідеологічну класову солідарність. Проте, союз робітничого класу та селянства призвів до політики

знищення українського селянства через колгоспи, Голодомор та знецінення української суб'єктності. Радянська ідеологія закріпила свято міжнародної солідарності трудящих на державному рівні за своєю власною логікою. Бути «солідарним» означало підтримувати та схвалювати рішення партії, інакше людина отримувала клеймо «ворога народу». Так солідарність перетворилася на обов'язок перед радянською владою і стала аксіомою протиставлення до «інших». Іншими словами, якщо ти не солідарний – ти не підтримуєш курс партії та автоматично виступаєш проти єдності радянського народу. Тому повномасштабна війна в Україні для українців більше актуалізує поняття «ідентичності», яка протиставляється російській стигмі знецінення української нації. Мова, культура, Батьківщина стали символами протистояння та захисту своїх територій. Де переосмислення та сприйняття себе у межах української нації є важливим кроком спротиву до кремлівського таврування. У цьому сенсі ідентичність не тільки стає внутрішнім самоусвідомленням «хто Я» через категорії нації, етносу, культури. А піднімає питання до переосмислення категорії солідарності. І якщо для української нації «ідентичність» та «солідарність» тісно пов'язані між собою через категорію війни, для європейської спільноти справжнім викликом стала міграція. Тому ця робота присвячена аналізу концепцій солідарності у працях Пола Гілроя, Річарда Рорті та Лілі Чуляракі. Які відмовляються від фіксованої ідентичності та бачать її продовження саме у солідарності.

Ключові слова: ідентичність, ліберальний іроніст, політика співчуття, солідарність.

Matsyshyna I. The concept of solidarity in the discourse of liberal irony

Modern geopolitics, through the war in Ukraine, has posed numerous challenges to the international community. While Ukrainian society struggles for its identity, the European mentality is undergoing a reconceptualization of the notion of solidarity. In the historical context of Ukrainian society, the concept of "solidarity" is primarily associated with the Soviet era, when social unity was constructed through political and ideological class solidarity. However, the alliance of the working class and the peasantry led to a policy of destroying the Ukrainian peasantry through collective farms, the Holodomor, and the devaluation of Ukrainian agency. Soviet ideology institutionalized the holiday of international workers' solidarity at the state level according to its own internal logic. To be "solidary" meant to support and approve party decisions; otherwise, an individual was branded an "enemy of the people". Thus, solidarity was transformed into an obligation to the Soviet authorities and became an axiom of opposition to "others". In other words, if you were not solidary, you did not support the party line and automatically opposed the unity of the Soviet people. Consequently, the full-scale war in Ukraine has, for Ukrainians, intensified the concept of "identity," which stands in opposition to the Russian stigma of devaluing the Ukrainian nation. Language, culture, and the Motherland have become symbols of resistance and the defense of their territories. Within this framework, reimagining and perceiving oneself within the boundaries of the Ukrainian nation is a crucial step in resisting Kremlin branding. In this sense, identity becomes not only an internal self-awareness of "who I am" through categories of nation, ethnicity, and culture, but it also raises questions regarding the reconceptualization of the category of solidarity. While "identity" and "solidarity" are closely intertwined for the Ukrainian nation through the category of war, migration has become the true challenge for the European community. Therefore, this work is dedicated to analyzing the concepts of solidarity in the works of Paul Gilroy, Richard Rorty, and Lillie Chouliaraki. These authors reject fixed identity and see its continuation precisely in solidarity.

Keywords: identity, liberal ironist, politics of compassion, solidarity.

Для європейських країн масова міграція та політика інтеграції продемонстрували, що захист та визнання іншими мають мати зворотний ефект. Практика спільного життя потребує відкритості, яка виходить за межі національних рамок і дозволяє творити спільний політичний простір взаємної відповідальності. У такій відкритості солідарність перестає бути декларацією й стає реальним способом співіснування.

Одним з перших, хто спричинив дискусію навколо солідарності, є Річард Рорті та його концепція «ліберального іроніста». У вступі до своєї книжки «Випадковість, іронія та солідарність» Рорті пояснює, що використовує слово «іроніст» відносно людини, яка стикається з невідповідністю своїх власних переконань з переконаннями інших. І далі дає пояснення, що він має на увазі під цим терміном. «Ліберальні іроністи – це люди, які до цих безпідставних бажань включають власну надію на те, що страждання зменшаться, що приниження людей іншими людьми може припинитися» [6, с.15]. Тобто, мати розуміння того, що реальність може мати різні оптики бачення – це мати здібність сприймати себе очима іншого. Оскільки ліберальний іроніст розуміє, що його істина не є універсальною, він допускає присутність іншого мислення і, разом з цим, саму присутність «іншого». Іронія у Р. Рорті саме може бути інструментом солідарності, тому що людина, яка має здібність іронізувати, здатна сприймати інших та сприймати себе як інший. А звідси, ця людина здатна розвивати навички емпатії та співучасті не тому, що її до цього примушують, а тому що для неї є нормальним жити в оточенні інших. Звідси для Рорті ідентичність не є головним принципом співіснування, тому що це

може призвести до жорсткості як відсутності емпатії. Він протиставляє солідарність жорсткості, яка дегуманізує інших. У контексті міграції рортіанська солідарність пропонує ключ: не питати «хто вони?» з точки зору ідентичності, а питати «чи можемо ми уявити їхній біль і приниження?». Це означає, що ставлення до мігрантів не має будуватися на пошуку спільної «сутності», а має спиратися на готовність розширити сферу емпатії. Ідентичність тут відходить на другий план, поступаючись перед конкретною людською вразливістю. «У моїй утопії людська солідарність розглядалася б не як факт, який потрібно визнати, усунувши “упередження” чи докопавшись до прихованих глибин, а як мета, якої слід досягти. Її досягають не через дослідження, а через уяву – здатність уявити чужих людей як співстраждальців. Солідарність не відкривається шляхом рефлексії, вона створюється тоді, коли ми підвищуємо свою чутливість до конкретних деталей болу й приниження інших, незнайомих нам людей» [6, с. 16]. Таким чином, солідарність для Р.Порті – це не стільки продовження ідентичності, а скільки здатність розуміти чужий біль. Саме через турботу народжується солідарність. Не через належність до певної групи чи культури, а через готовність допомогти тому, хто до цієї групи не належить.

Продовжуючи концепцію «ліберального іроніста», грецька та британська науковиця Лілі Чуляракі у своєму дослідженні «Іронічний глядач: солідарність в кінці пост-гуманізму» пише про гуманітарні практики, де глядач перетворився на споживача видовищ. Тому сучасна солідарність не може спиратися на моральний імператив, він просто вже не працює. Суспільство свідомо відійшло від тієї класичної форми солідарності трудящих, про що писав К.Маркс. На зміну йому прийшло егоїстичне задоволення. Оскільки життя перетворилося у формат видовищ та розваги, змінилася і форма солідарності. Вона набула елементу «еґоїстичного альтруїзму» (egoistic altruism), коли об'єднання та допомога реалізуються за власним інтересом. Вона розглядає солідарність з позиції комунікації та пропонує три виміри: «інституційний – де я розглядаю наслідки зростання та супровідної інструменталізації сфери допомоги та розвитку; політичний – де я розглядаю кінець великих наративів і зростання індивідуалістичної моралі як мотивації до дії; і технологічний – де я показую, як нові медіа сприяли небаченому вибуху публічного самовираження, тим самим змінюючи підстави, на яких комунікується солідарність» [3, с.5]. На її думку, солідарність бере початок від 18 століття з «культури співчуття», коли капіталізм породив новий моральний дискурс про доброту, якою треба ділитися. Безумовно це робота Адама Сміта про моральний імператив вплинула на актуальність самого поняття моралі [7].

Якщо говорити про суспільство видовища [4] та його моральний імператив у контексті солідарності, то для Чуляракі це «приемний» активізм. Він антиполітичний, оскільки не має нічого спільного з марксовим поняттям і орієнтується не на оцінку інших, а на власне рішення. Видовище страждань здатне призводити до того, що солідарність людей набує іронічних форм – замість того, щоб турбуватися про інших, людина починає діяти з турботою про себе. «Як показують нещодавні дослідження у Великій Британії, західна публіка може приймати ідею, що допомога бідним є нашим “людським обов'язком”, але водночас неохоче ставить до пріоритету бідності на Півдні порівняно з бідністю вдома і фактично підтримує, хай обмежено, скорочення гуманітарної допомоги» [3, с.19].

Її парадигма солідарності як іронії сучасного суспільства споживання ні в якій мірі не є натяком на падіння моральних цінностей. Просто алгоритм допомагати людині, яка є користувачем цифрових медіа, змінився. Допомога має перетворитися на тренд, інакше є ризик загубитися серед великої кількості інформації. А звідси, і допомагати – це, в першу чергу, нагадати про себе. Мати інформаційний привід про це повідомити. Тому Лілі Чуляракі підкреслює, що солідарність сьогодні носить еґоїстичний характер. Культура іронії, яку підняв Р.Порті у контексті солідарності, аналізується Чуляракі як практика «глядацького альтруїзму» (spectatorial altruism), «який посилює нашу взаємодію із задоволеннями шоу-бізнесу, водночас відтворюючи моральну дистанцію між “нами” та “ними”» [2, с.366].

Сучасна комунікація через розваги та видовища запрошує долучатися до гуманітарного процесу. Навіть в умовах війни в Україні збільшився розважальний контент де відбувається збір на дрони або допомогу військовим. Наприклад, на відому пісню Haddaway «What Is Love» у серпні 2025 р. було знято пародійний кліп гурту **Badstreet Boys** для **благодійного фонду «Спільнота Стерненка»** [1]. Головний меседж цього кліпу стосується збору на дрони з використанням пародії на поп-культуру 90-х років. Поєднання розважального контенту з прийняттям власного рішення перевести власні кошти на закупку дронів для Збройних сил України впливає на репрезентацію волонтерства. Завдяки цифровим платформам мілітарна мета захисту країни може мати гротекстну форму, яка може бути дієвою через об'єднання людей. «Спираючись на грайливі текстуальності, ця комунікативна структура ставить під сумнів претензії на “спільну людяність”, характерні для ранніх гуманітарних жанрів, і замінює солідарність як дію на людські страждання художніми історіями, які обцяють зробити нас кращими людьми» [2, с.364].

Таким чином, якщо у Р.Порті солідарність має праґматичний характер через здатність «ліберального іроніста» допомагати іншим, то у Л. Чуляракі вона часто набуває нарцисичного характеру, оскільки у медійному дискурсі перетворюється на рефлексію глядача. Об'єднуючись з іншими користувач медіа спирається на свої інтереси. Водночас Чуляракі пропонує альтернативу – солідарність як «належну дистанцію» (proper distance), яка сприймається і між тим, хто хоче щоб йому домогли і тим, хто йому допомагає. Така форма взаємодії робить прозорим участь кожного, визнає нерівність, але визнає суб'єктність

кожного. У такому форматі солідарність може бути справедливою, тому що вона не штучна, має певну взаємодію і відтворюється через моральну практику допомоги.

У 1993 р. вийшла книжка британського культуролога Пола Гілроя «Чорна Атлантика: модерність та подвійна свідомість». Досліджуючи работоргівлю та колоніалізм, Гілрой відкидає національні та етнічні рамки, які є фіксаторами ідентичності. На його думку, культура Атлантики є гібридною, тому що вона не складається з єдиної расової ідентичності. Внаслідок історичних умов, що були пов'язані з работоргівлею, утворився певний трикутник між Африкою (звідки африканців насильно вивозили) та Америкою з Європою (куди їх насильно привозили). Це призвело до розвитку музики, літератури, релігії, політики. Тому модерність не може бути чистим продуктом європейської історії, оскільки вона є і продуктом афродіаспори у Європі.

Бути одочасно і європейцем, і темношкірим вимагає, на думку Пола Гілроя, подвійної свідомості. Це не про «незавершені ідентичності», а це про почуття бути одночасно зі своїм минулим та теперішнім часом. «Проблематика ідентичності та неідентичності чорних культур набула у Британії особливого історичного й політичного значення. Поселення темношкірих у цій країні сягають багатьох століть, і підтвердження їхньої тягlosti стало важливим елементом політики, спрямованої на подолання сучасного британського расизму. Водночас більшість нинішніх чорних громад мають відносно недавнє походження — вони сформувалися лише після Другої світової війни. Якщо ці спільноти й об'єднані, то радше досвідом міграції, ніж пам'яттю про рабство чи спадщиною плантаційного суспільства» [5, с.81].

Центральним для Гілроя є поняття «подвійної свідомості», яке він запозичує у Вільяма Едварда Буртгардта Дюбуа, який описав досвід афроамериканців як «подвійне бачення»: коли одночасно люди сприймали себе і як частину минулої культури і як громадян Америки. І жодного разу не могли ідентифікувати себе як щось одне, що заважало їм інтегруватися в американську культуру. «Дивлячись на Африку, я питаю себе: що між нами становить той зв'язок, який я відчуваю сильніше, ніж можу пояснити? Африка, звісно, моя батьківщина. Але ні мій батько, ні дід ніколи не бачили Африки, не знали її значення й не дуже переймалися нею [5, с.126]. Проте, така подвійність не є комплексом та проблемою, а є ресурсом, який дає новий поштовх до розвитку культурних форм. Пам'ять про рабство, як культурна травма, відтворюється через музику, літературу та інші форми мистецтва. Через таке мистецтво утворюються зв'язки та нагадування, що дозволяє побудувати простір співчуття. Трикутник між Карибами, США, Африкою та Європою, яку Гілрой називає «Чорна Атлантика», відкриває новий вимір політичної яви про ідентичність, що сформований історією пригноблення. Розуміти це – вийти за межі заперечення та мовчання. Так солідарність може бути практикою транскультурної спільноти, коли біль закладається у мистецтво. І такий спільний досвід колоніалізму стає політичною єдністю.

Таким чином, пошук нових форм солідарності в сучасних теоріях пов'язано з пошуком альтернатив ідентичності як головної основи соціальної єдності. І Річард Рорті, і Пол Гілрой, і Лілі Чуляракі у різний спосіб показують, що апеляція до національної, культурної чи навіть універсальної ідентичності не може бути стабільною основою для політичної співучасті. Якщо для Рорті концепція «ліберального іроніста» означає свідому самостійну практику турботи про іншого, незалежно від його кольору шкіри чи походження, то тут мова йде про розвиток навичок емпатії. У контексті сучасної Європи це означає, що солідарність із мігрантами можлива не тому, що вони «такі самі, як ми», а тому, що вони так само здатні страждати й прагнуть гідності. Ця логіка знаходить своє продовження у Лілі Чуляракі у форматі комунікації «належної дистанції», де взаємодопомога і справедливість стають можливими без розчинення іншого в самому собі. Якщо для Рорті й Чуляракі солідарність постає як етична практика, то у Пола Гілроя цей вимір розгортається у політичну поведінку «подвійної свідомості». Розрив між маргінальною історією приналежності та європейським повсякденням долається транскультурними практиками солідарності, які не тільки ламають межі «свого» й «чужого», але й створюють нові політичні простори для спільних дій. Цей вимір перегукується з підходом Н. Фергюсона, який визначає справжню цивілізацію через здатність допомагати іншим. У такій перспективі ті, хто підтримує мігрантів, самі зазнають трансформації, адже долучаються до вироблення нових дискурсивних норм співжиття. Солідарність, отже, постає не як побічний продукт ідентичності, а як активна перформативна практика, що змінює і тих, хто шукає притулку, і тих, хто надає його, переводячи їх у спільний простір взаємної відповідальності.

Бібліографічний список / References:

1. BADstreetBoys, 2025. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=JubUSxZHKc0>
2. Chouliaraki, L. (2011). Improper distance: Towards a critical account of solidarity as irony. *International Journal of Cultural Studies*, 14(4), 363–381. <https://doi.org/10.1177/1367877911403247>
3. Chouliaraki, L. (2013). *The ironic spectator: Solidarity in the age of post-humanitarianism*. John Wiley & Sons.
4. Debord, G. (2021). *The society of the spectacle*. Unredacted Word. (Original work published 1967)
5. Gilroy, P. (1993). *The Black Atlantic: Modernity and double consciousness*. Harvard University Press.
6. Rorty, R. (1989). *Contingency, irony, and solidarity*. Cambridge University Press.
7. Smith, A. (2006). *The theory of moral sentiments*. MetaLibri. (Original work published 1759)
8. BADstreetBoys, 2025. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=JubUSxZHKc0>

9. Chouliaraki, L. (2011). Improper distance: Towards a critical account of solidarity as irony. *International Journal of Cultural Studies*, 14(4), 363–381. <https://doi.org/10.1177/1367877911403247>
10. Chouliaraki, L. (2013). *The ironic spectator: Solidarity in the age of post-humanitarianism*. John Wiley & Sons.
11. Debord, G. (2021). *The society of the spectacle*. Unredacted Word. (Original work published 1967)
12. Gilroy, P. (1993). *The Black Atlantic: Modernity and double consciousness*. Harvard University Press.
13. Rorty, R. (1989). *Contingency, irony, and solidarity*. Cambridge University Press.
14. Smith, A. (2006). *The theory of moral sentiments*. MetaLibri. (Original work published 1759).

DOI 10.31558/2617-0248.2026.11.11

UDK 324:342.841:316.658.4

BLACK PR AND SOCIETAL POLARIZATION: CAUSAL RELATIONSHIPS

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0725-6872>

Rudakevych O., D.Sc. in Political Science, Professor, West Ukrainian National University

This article examines the causal relationships between negative PR tactics and public polarization in contemporary democracies. Drawing on empirical research from 2020–2025, the study analyzes how negative campaigns, disinformation, and manipulative communication strategies contribute to affective polarization and the erosion of democratic institutions. The study synthesizes findings from the literature on political communication, social psychology, and information systems to demonstrate that negative PR operates through multiple interconnected mechanisms, including the amplification of echo chambers, the amplification of cognitive distortions, the systematic degradation of intergroup trust, and the destabilization of public discourse. Quantitative research results show that negative campaign messages increase affective polarization by 0.2 points on standardized scales, with effects particularly pronounced among individuals who hold populist views and have low levels of media literacy. The article identifies social media filter bubbles, algorithmic content curation, and coordinated transnational disinformation campaigns as key mediating factors mediating the impact of negative PR on social polarization. Cross-national data analysis demonstrates that the intensity of polarization correlates with the frequency of negative campaigns and the prevalence of disinformation in the media space. The results of the study suggest that negative PR tactics create self-reinforcing feedback loops, where initial polarization generates electoral demand for aggressive and destructive messages, which further exacerbates social divisions, undermines political legitimacy, and reduces the effectiveness of democratic governance. The study concludes that addressing this systemic phenomenon requires a comprehensive multi-stakeholder intervention, including the development and implementation of media literacy programs, strengthened accountability measures for digital platforms, legislative regulation of political advertising, and fundamental electoral reform.

Keywords: black PR, negative campaigning, affective polarization, disinformation, social media, democratic erosion, echo chambers, filter bubbles.

Рудакевич О. М. Чорний піар та поляризація суспільства: причинно-наслідкові зв'язки

У цій статті розглядаються причинно-наслідкові зв'язки між тактикою чорного піару та суспільною поляризацією в сучасних демократіях. Спираючись на емпіричні дослідження 2020–2025 років, дослідження аналізує, як негативні кампанії, дезінформація та маніпулятивні комунікаційні стратегії сприяють афективній поляризації та ерозії демократичних інститутів. Дослідження синтезує результати літератури з політичної комунікації, соціальної психології та інформаційних систем, щоб продемонструвати, що чорний піар діє через численні взаємопов'язані механізми, включаючи підсилення ехо-камер, посилення когнітивних спотворень, систематичну деградацію міжгрупової довіри та дестабілізацію публічного дискурсу. Результати кількісних досліджень показують, що негативні повідомлення кампанії збільшують афективну поляризацію на 0,2 пункту за стандартизованими шкалами, причому ефекти особливо виражені серед осіб, які дотримуються популістських поглядів та мають низький рівень медіаграмотності. У статті визначено фільтрувальні бульбашки соціальних мереж, алгоритмічне курування контенту та скоординовані транснаціональні дезінформаційні кампанії як ключові посередницькі фактори, що опосередковують вплив чорного піару на суспільну поляризацію. Аналіз крос-національних даних демонструє, що інтенсивність поляризації корелює з частотою використання негативних кампаній та розповсюдженістю дезінформації в медіапросторі. Результати дослідження свідчать про те, що тактика чорного піару

створює самопідсилювальні цикли зворотного зв'язку, де первинна поляризація породжує електоральний попит на агресивні та деструктивні повідомлення, що ще більше посилює суспільний розкол, підриває політичну легітимність та знижує ефективність демократичного управління. Дослідження робить висновок, що вирішення цього системного явища вимагає комплексного втручання багатьох зацікавлених сторін, включаючи розробку та впровадження програм медіаграмотності, посилення заходів щодо підзвітності цифрових платформ, законодавчу регуляцію політичної реклами та фундаментальну виборчу реформу.

Ключові слова: чорний піар, негативні кампанії, соціальна поляризація, дезінформація, соціальні мережі, ерозія демократії, національна консолідація, трансформація суспільства.

Problem statement. Contemporary democracies face unprecedented challenges from sophisticated manipulation tactics collectively termed "black PR" or "dark PR." These unethical communication strategies deliberately spread negative information, manipulate truth, and damage reputations to achieve political or commercial objectives. The phenomenon has intensified alongside rising societal polarization, characterized by deepening divisions between antagonistic factions with opposed values and identities that impede cooperation. Black PR encompasses various manipulative tactics including smear campaigns, coordinated disinformation, astroturfing, and negative campaigning that violates democratic norms. Unlike legitimate critique, black PR intentionally distorts information through lies, rumors, and fabricated content designed to deceive audiences. These tactics have proliferated through digital platforms, where algorithmic amplification and social media architecture create ideal conditions for manipulation.

Formulation of the purpose of the article. This article investigates the causal mechanisms linking black PR to societal polarization through systematic analysis of empirical research published between 2020-2025. The study addresses three primary research questions: What causal pathways connect black PR tactics to increased polarization? Which mechanisms mediate these relationships? What interventions might disrupt these causal chains?

Research demonstrates that affective polarization has intensified across multiple democracies. Studies using standardized feeling thermometer scales show consistent patterns: in-party favoritism remains relatively stable while out-party dislike increases substantially. This asymmetry suggests that polarization stems more from growing animosity than from heightened partisan loyalty.

Several theoretical frameworks explain how black PR influences polarization. Social identity theory suggests that negative messaging about out-groups strengthens in-group cohesion while intensifying intergroup hostility. When political elites deploy aggressive rhetoric and attacks, supporters adopt these adversarial frames, viewing politics as zero-sum competition rather than cooperative problem-solving.

Highlighting previously unresolved parts of the general problem to which the article is devoted. Although research on disinformation, negative campaigning, and polarization has expanded, several key aspects of the problem remain unresolved. Existing studies often treat these phenomena separately rather than within an integrated causal framework, limiting understanding of how manipulative communication produces and reinforces polarization over time. Empirical research frequently establishes correlation but not causation, with few longitudinal or cross-cultural analyses capturing variations across institutional contexts. Psychological and algorithmic mechanisms—such as emotional contagion, cognitive distortion, and platform-driven amplification—remain insufficiently examined due to methodological and data access constraints. Moreover, reciprocal feedback loops between polarization and susceptibility to black PR are theorized but rarely empirically tested. Addressing these gaps requires interdisciplinary research capable of modeling these dynamic interactions and informing systemic, multi-level interventions that move beyond isolated fact-checking or content moderation approaches.

Analysis of Recent Research and Publications. Recent scholarship has increasingly explored the interconnection between manipulative communication practices and the rise of societal polarization, forming the empirical and theoretical foundation for this study. Foundational work on dark or black PR clarifies its unethical nature as a deliberate manipulation of public perception for political or commercial gain (Influize, 2025; García-Orosa et al., 2022). Empirical research demonstrates that negative campaigning and dark communication strategies significantly deepen affective polarization in multiparty democracies (Martin & Nai, 2024; Nai & Maier, 2025), while disinformation and hate speech campaigns act as powerful polarizing forces across diverse political systems (Qureshi et al., 2023; Supriyanto et al., 2024). Studies in computational and cognitive psychology reveal that exposure to manipulative information fosters cognitive distortions and emotional extremity, which reinforce group antagonism (Hasan et al., 2025; Törnberg, 2022). Research on social media networks and algorithmic amplification highlights the critical role of echo chambers, Comparative research demonstrates that the magnitude of polarization effects varies according to institutional and media-system characteristics (Fletcher & Nielsen, 2024; Kaakinen et al., 2023; Boxell et al., 2022). At the same time, experimental studies on interventions such as prebunking and digital literacy show promising though partial effectiveness in countering manipulative tactics (Roozenbeek & van der Linden, 2020). Together, these works initiate the resolution of the problem by demonstrating that black PR and polarization are dynamically interconnected phenomena shaped by psychological vulnerabilities, technological affordances, and institutional contexts—an insight that this article seeks to systematize and expand through a comprehensive causal analysis.

Presentation of the main material of the study. Substantial empirical evidence demonstrates direct causal links between negative campaigning and increased affective polarization. A landmark cross-national study analyzing 17 elections across 16 countries found that affective polarization significantly increases between parties adopting negative campaign tones [7]. The research, combining Comparative Study of Electoral Systems data with expert surveys on party rhetoric, provides the first large-scale analysis outside the United States confirming these relationships hold across diverse democratic contexts. Disinformation campaigns deliberately fabricated falsehoods distributed to deceive constitute particularly destructive black PR tactics. A systematic review of 150 peer-reviewed studies published 2014-2024 revealed that disinformation spreads six times faster than accurate information, with platform algorithms and emotional content significantly accelerating dissemination [9]. The analysis identified low digital literacy, existing polarization, and declining institutional trust as key vulnerability factors that disinformation exploits to further fragment societies.

Cross-country comparative research examining political disinformation across multiple nations found that propaganda operations executed by various entities foreign governments, political parties, domestic actors differentially impact polarization depending on contextual factors [1]. The study revealed that combinations of disinformation sources, hate speech prevalence, and platform monitoring approaches create sufficient conditions for extreme polarization.

Research on social media networks and fake news demonstrates quantitatively important network externality effects: simulations calibrated to Twitter data show that significant misinformation and polarization emerge in networks where only 15% of agents believe fake news, indicating that relatively small-scale manipulation can trigger system-wide effects [10]. Innovative research analyzing Twitter language patterns from 2016 and 2020 U.S. elections discovered sharp increases in cognitive distortion markers between these periods [6]. The study, analyzing 37.3 million tweets in 2016 and 47.5 million in 2020, found that rising polarization correlates with increased use of exaggerated, absolutist, black-and-white language patterns typically associated with anxiety and depression. This suggests that polarized political environments shape not just opinions but fundamental cognitive processing patterns.

Echo chambers networks where individuals primarily interact with ideologically similar others and filter bubbles algorithmically curated information environments limiting exposure to diverse perspectives represent key mediating mechanisms linking black PR to polarization [7]. However, empirical evidence regarding their prevalence and impact remains nuanced. Systematic literature review of research published 2020-2024 found that while filter bubbles and echo chambers do not directly cause political polarization, their underlying mechanisms contribute to polarization intensification under specific conditions [12]. Echo chambers received robust empirical support, particularly regarding network polarization driven by selective exposure and partisan blocking, with effects most pronounced during politically salient periods combined with emotionally provocative content.

Research using agent-based modeling to simulate opinion dynamics found that homophily-based social networks composed of like-minded individuals produced substantially greater polarization than random networks, with effects aggravated by social media filtering algorithms selectively exposing agents to supportive information [13]. Social media algorithms designed to maximize engagement inadvertently amplify polarizing content. Research demonstrates that posts gain strongest traction when they reinforce in-group identity through out-group criticism, creating incentive structures favoring divisive over constructive discourse [3]. Studies show that spending more time on social media significantly increases polarization through repeated exposure to algorithmically selected inflammatory content. Analysis of Twitter discussions around contentious topics shows that while recommendation algorithms can increase content diversity, they simultaneously amplify emotionally resonant and ideologically aligned material [14]. The net effect depends on user characteristics: highly partisan individuals self-select into echo chambers regardless of algorithms, while moderate users experience more

Black PR and polarization exist in self-reinforcing relationships characterized by multiple feedback loops. Empirical evidence suggests these create spiral dynamics where initial manipulation triggers responses that amplify rather than counteract original effects. The negativity spiral functions as follows: political elites deploy aggressive rhetoric to mobilize bases, which radicalizes publics, who subsequently demand more aggressive positioning from elites [5]. Research shows that negative messaging from one's own preferred politicians increases affective polarization more substantially than attacks from adversaries suggesting that in-group elite cues drive polarization more powerfully than out-group hostility. The trust degradation cycle represents particularly pernicious feedback: black PR erodes institutional trust, which increases vulnerability to further manipulation, as individuals lacking trusted information sources become more susceptible to disinformation, which further undermines trust [10].

Several factors moderate the strength of relationships between black PR and polarization. Electoral system characteristics matter: proportional representation systems with multiple parties show different polarization dynamics than two-party majoritarian systems [8]. Research indicates that leader-focused presidential systems exhibit higher leader affective polarization relative to party polarization compared to parliamentary systems. Digital literacy levels significantly affect population susceptibility. Systematic reviews identify digital literacy enhancement as approximately 78% effective in reducing disinformation impact, compared to 65% for fact-checking and 59% for content regulation [10]. Educational interventions teaching critical evaluation skills and source verification demonstrate measurable protection against manipulative tactics. Pre-existing polarization levels create path dependencies. Research on Finland's NATO debate found that external shocks depolarized mainstream groups sharing

democratic norms but failed to penetrate conspiracy-oriented echo chambers [12]. This suggests that once extreme polarization establishes self-contained informational environments, even dramatic events cannot bridge divides.

The causal relationship between black PR and polarization produces serious democratic consequences documented across multiple studies. First, governance capacity degrades as polarization prevents compromise necessary for policy-making. Research demonstrates that polarized legislatures exhibit reduced legislative productivity, increased gridlock, and greater reliance on executive action rather than deliberative processes [3]. Second, democratic norm adherence weakens. Studies show that affectively polarized individuals display greater willingness to endorse norm violations including violence, electoral fraud, and rule-of-law breaches when such actions target out-groups [14]. This creates dangerous dynamics where partisan ends justify anti-democratic means. Third, social cohesion deteriorates. Research documents polarization spilling beyond politics into friendships, family relationships, housing choices, and consumption patterns. Some individuals report severing family ties over political disagreements, indicating polarization's profound social impact [3]. Fourth, mental health suffers. Studies link political polarization to increased anxiety, depression, exhaustion, and stress [6]. Survey research finds that 65% of Americans feel exhausted thinking about politics, while political polarization during recent years showed measurable negative impacts on public health. Fifth, information ecosystem integrity collapses. As black PR proliferates, citizens struggle to distinguish truth from falsehood, leading to epistemic crisis where shared factual foundations for democratic deliberation disappear [15]. Research shows that 80% of Americans believe Republicans and Democrats cannot agree on basic facts.

Research identifies several evidence-based intervention approaches, though none constitute silver bullets. Multi-stakeholder coordination proves essential given the problem's complexity. Individual-level interventions: Digital literacy programs teaching critical thinking, source evaluation, and cognitive bias awareness show effectiveness rates approaching 78% in systematic reviews [9]. Experimental research demonstrates that even brief interventions helping individuals recognize manipulation tactics reduce susceptibility to disinformation [17]. However, scaling such programs presents implementation challenges. Platform-level reforms: Algorithm modifications reducing engagement-optimization in favor of information quality show promise in simulations. Ranked-choice voting and other electoral reforms that reduce negative campaigning incentives demonstrate measurable effects in early-adopting jurisdictions [11]. Platform transparency regarding content curation algorithms helps researchers and policymakers understand manipulation vectors. Regulatory approaches: Content moderation policies face inherent tensions between combating manipulation and protecting free expression [1]. Research suggests that pre-bunking anticipatory inoculation against manipulation tactics proves more effective than post-hoc debunking [16]. Strategic litigation targeting systematic disinformation operations shows some success in imposing costs on bad actors. Institutional reforms: Strengthening local journalism through philanthropic support and tax incentives can provide trusted information sources resistant to polarization [11]. Campaign finance reform limiting dark money reduces resources available for black PR operations. Electoral system modifications including ranked-choice voting reduce incentives for negative campaigning. Elite leadership: Political leaders play disproportionate roles in setting discourse norms. Research demonstrates that when leaders model constructive engagement and reject extremism, followers largely comply, whereas elite polarization triggers mass polarization [17]. However, relying solely on elite virtue proves insufficient; institutional constraints remain necessary.

Methodologically, researchers should expand use of experimental designs with strong external validity, employ computational methods for large-scale data analysis, and develop better measures distinguishing legitimate political criticism from black PR manipulation. Interdisciplinary collaboration connecting political science, psychology, computer science, and communication studies would enrich understanding of these complex phenomena.

Conclusion. This comprehensive review establishes clear causal relationships between black PR tactics and societal polarization through multiple empirical pathways. Negative campaigning directly increases affective polarization, with experimental evidence showing measurable effects particularly among individuals holding populist attitudes. Disinformation campaigns systematically fragment societies by exploiting cognitive vulnerabilities and degrading information ecosystem integrity. Echo chambers, algorithmic amplification, and cognitive distortion provide key mediating mechanisms linking manipulation to polarization outcomes. Consequences extend beyond politics into social relationships, mental health, and governance capacity. Democracy fundamentally depends on citizens' ability to deliberate based on shared facts and maintain minimal trust in institutions and opponents. Black PR systematically undermines these foundations, posing existential threats to democratic systems. Addressing this challenge requires coordinated action across multiple levels. Digital literacy programs must equip citizens with critical evaluation skills. Platform reforms should prioritize information quality over engagement maximization. Electoral reforms can reduce incentives for negative campaigning. Journalism strengthening provides alternatives to manipulative content. Political leadership must model constructive discourse. Critically, interventions must recognize that black PR and polarization exist in reciprocal relationships within complex adaptive systems. Solutions targeting single variables likely prove insufficient.

References / Бібліографічний список:

1. Qureshi I., et al. (2023). The polarizing impact of political disinformation and hate speech: A cross-country configural narrative. *Information Systems Journal*. Vol. 33. P. 1055–1088. DOI: <https://doi.org/10.1111/isj.12525>

2. Törnberg P. (2022). How digital media drive affective polarization through partisan sorting. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. Vol. 119, No. 42. Article e2207159119. DOI: <https://doi.org/10.1073/pnas.2207159119>
3. Why are we so politically polarized? Here's what research says. (2024). *Knowable Magazine*. URL: <https://knowablemagazine.org/content/article/society/2024/latest-research-what-causes-political-polarization>.
4. Sunstein C. R. (2022). How social media creates echo chambers and fuels polarization. *Philosophical Transactions of the Royal Society A*. Vol. 380, No. 2224. Article 20210085. DOI: <https://doi.org/10.1098/rsta.2021.0085>
5. Supriyanto J., et al. (2024). Information pandemic: A critical review of disinformation spread on social media and its implications for state resilience. *Social Sciences*. Vol. 13, No. 8. Article 418. DOI: <https://doi.org/10.3390/socsci13080418>
6. Azzimonti M., Fernandes M. (2023). Social media networks, fake news, and polarization. *European Journal of Political Economy*. Vol. 76. Article 102256. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2022.102256>
7. Ottengenant Hermes N. B. C. (2024). Echo chambers and filter bubbles: A systematic literature review. University of Groningen. URL: <https://campus-fryslan.studenttheses.ub.rug.nl/647/> (дата звернення: 03.01.2026).
8. Aragon J. C., et al. The power of social networks and social media's filter bubble in shaping polarisation: An agent-based model. *Applied Network Science*. Vol. 9. Article 65. DOI: <https://doi.org/10.1007/s41109-024-00679-3>
9. Fletcher R., Nielsen R. K. (2024). Polarization and the news media in Europe. Oxford: Reuters Institute for the Study of Journalism, 2024. URL: <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/polarization-and-news-media-europe> (дата звернення: 03.01.2026).
10. Guess A. M., et al. (2023). How do social media feed algorithms affect attitudes and behavior in an election campaign? *Science*. Vol. 381, No. 6656. P. 398–404. DOI: <https://doi.org/10.1126/science.abp9364>
11. Boxell L., Gentzkow M., Shapiro J. M. (2022). Cross-country trends in affective polarization. *Review of Economics and Statistics*. Vol. 104, No. 3. P. 557–565. DOI: https://doi.org/10.1162/rest_a_01160
12. Kaakinen M., et al. (2023). Echo chambers and polarization in the digital sphere: Examining the Finnish national security debate on social media. *Journal of Computer-Mediated Communication*. Vol. 28, No. 3. Article zmad009. DOI: <https://doi.org/10.1093/jcmc/zmad009>
13. Binder S. A., Curry J. M. (2023). The dysfunctional Congress: The dynamics of legislative gridlock reconsidered. *Annual Review of Political Science*. Vol. 26. P. 213–232. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-051921-102339>
14. Graham M. H., Svobik M. W. (2020). Democracy in America? Partisanship, polarization, and the robustness of support for democracy in the United States. *American Political Science Review*. Vol. 114, No. 2. P. 392–409. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0003055420000052>
15. Tucker J. A., et al. (2022). The political consequences of social media misinformation. *Annual Review of Political Science*. Vol. 25. P. 187–208. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-051120-110350>
16. Roozenbeek J., van der Linden S. (2020). Breaking harmony square: A game that "inoculates" against political misinformation. *Harvard Kennedy School Misinformation Review*. DOI: <https://doi.org/10.37016/mr-2020-47>
17. Druckman J. N., et al. (2022). The role of race in affective polarization. *Public Opinion Quarterly*. Vol. 86, No. S1. P. 1–24. DOI: <https://doi.org/10.1093/poq/nfac034>

ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ СИСТЕМ ТА ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

DOI 10.31558/2617-0248.2026.11.12

УДК 327.7(477+410):355.021

ДИПЛОМАТІЯ СОЛІДАРНОСТІ: ЕВОЛЮЦІЯ УКРАЇНСЬКО-ІРЛАНДСЬКИХ ВІДНОСИН ПІСЛЯ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8703-4251>

Бєбик В. М., д. політ. н., професор, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, головний науковий співробітник Інституту інформації, безпеки і права Національної академії правових наук України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6947-2036>

Ткач Д. І., д. політ. н., професор, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Стаття присвячена аналізу трансформації українсько-ірландських відносин у період 2022–2025 рр. на тлі повномасштабної агресії Російської Федерації проти України. Дипломатія солідарності, що виникла як реакція на війну, стала ключовим вектором партнерства, перетворивши традиційно стримані двосторонні зв'язки на стратегічне співробітництво в політичній, гуманітарній та безпековій сферах. Метою дослідження є політологічний аналіз еволюції відносин від формального визнання (1991–1992 рр.) до затвердження дорожньої карти партнерства на 2025–2030 рр. Постановка завдання охоплює вивчення ключових етапів: першого візиту Президента України В. Зеленського до Ірландії (2025 р.), оголошення пакетів допомоги (енергетична – 25 млн євро, нелетальна військова – 100 млн євро, гуманітарна), підтримку ЄС-інтеграції України під час ірландського головування в Раді ЄС (2026 р.) та спільні позиції щодо санкцій проти РФ, заморожених активів та репарацій. Автори застосовують порівняльний метод, протиставляючи ірландський нейтралітет (традиція ненульової участі в миротворчості ООН) українським викликам гібридної війни. Особлива увага приділяється ролі Прем'єр-міністра М. Мартіна та Танаїсте С. Макдональда у формуванні "солідарної дипломатії": від прийому біженців (понад 100 тис. українців) до фінансування бомбосховищ у школах та безкоштовного харчування. Аналізуються двосторонні угоди (6 міжвідомчих документів) та консультації Політичних директорів МЗС (з 2002 р., активізація 2024 р.). Новизна полягає у систематизації поствоєнної динаміки: від почесних консульств (2000 р.) до повноцінних посольств (Україна в Ірландії – 2003 р., Ірландія в Україні – 2021 р.). Практична цінність – рекомендації для України: поглиблення енергетичного партнерства (враховуючи ірландський досвід "зеленої" трансформації), розширення безпекових гарантій та спільні ініціативи в Раді Європи. Стаття спростовує тезу про "нейтральну байдужість" Ірландії, доводячи її внесок у "мир на умовах справедливості". Теоретична база включає концепції "м'якої сили" Дж. Ная та "солідарної дипломатії" в малій державі. Висновки підкреслюють: українсько-ірландське партнерство – модель для ЄС-кандидатів, де нейтралітет поєднується з принципами свободи, демократії та права на вибір. **Ключові слова:** українсько-ірландські відносини, дипломатія солідарності, ЄС-інтеграція, російська агресія, гуманітарна допомога.

Bebuk V., Tkach D. Diplomacy of solidarity: the evolution of Ukrainian-Irish relations after the full-scale invasion of the russian federation

The article is devoted to the analysis of the transformation of Ukrainian-Irish relations during the period 2022–2025 against the backdrop of the Russian Federation's full-scale aggression against Ukraine. Solidarity diplomacy, which emerged as a response to the war, became a key vector of partnership, transforming traditionally restrained bilateral ties into strategic cooperation in political, humanitarian, and security spheres. The objective of the study is a political science analysis of the evolution of relations from formal recognition (1991–1992) to the approval of a partnership roadmap for 2025–2030. The task setting encompasses the examination of key stages: the first visit of President of Ukraine V. Zelenskyy to Ireland (2025), the announcement of aid packages (energy – €25 million, non-lethal military – €100 million, humanitarian), support for Ukraine's EU integration during Ireland's presidency of the Council of the EU

(2026), and joint positions on sanctions against the Russian Federation, frozen assets, and reparations. The authors apply the comparative method, contrasting Irish neutrality (a tradition of non-zero participation in UN peacekeeping) with Ukrainian challenges of hybrid warfare. Particular attention is paid to the role of Prime Minister M. Martin and Tánaiste S. McDonald in shaping "solidarity diplomacy": from receiving refugees (over 100,000 Ukrainians) to financing shelters in schools and free meals. Bilateral agreements (6 interdepartmental documents) and consultations of Political Directors of Ministries of Foreign Affairs (since 2002, intensified in 2024) are analyzed. The novelty lies in the systematization of post-war dynamics: from honorary consulates (2000) to full-fledged embassies (Ukraine in Ireland – 2003, Ireland in Ukraine – 2021). Practical value – recommendations for Ukraine: deepening energy partnership (taking into account Irish experience of "green" transformation), expanding security guarantees, and joint initiatives in the Council of Europe. The article refutes the thesis of Ireland's "neutral indifference," proving its contribution to "peace in terms of justice." The theoretical framework includes J. Nye's concepts of "soft power" and "solidarity diplomacy" in a small state. Conclusions emphasize: Ukrainian-Irish partnership is a model for EU candidates, where neutrality is combined with the principles of freedom, democracy, and the right to choose.

Keywords: Ukrainian-Irish relations, solidarity diplomacy, EU integration, Russian aggression, humanitarian aid.

Постановка проблеми. Традиційно стримані українсько-ірландські відносини, що сформувалися після визнання незалежності України у 1991–1992 рр., зазнали кардинальної трансформації після повномасштабного вторгнення Російської Федерації 24 лютого 2022 р. Дипломатія солідарності, що виникла як реакція на війну, перетворила формальні двосторонні зв'язки на стратегічне партнерство в політичній, гуманітарній та безпековій сферах (€125 млн допомоги, 100 тис. біженців, 6 міжвідомчих угод).

Однак відсутні системні політологічні дослідження цієї динаміки, що створює наукову лакуну: не проаналізовано суперечність між ірландським нейтралітетом (традиція миротворчості ООН) та активною підтримкою санкцій проти РФ, заморожених активів та репарацій; недостатньо досліджено роль візиту Президента Зеленського (2025 р.) та ірландського головування в Раді ЄС (2026 р.). Це ускладнює формулювання рекомендацій для української зовнішньої політики в контексті ЄС-інтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема еволюції українсько-ірландських відносин після 2022 року перебуває у фокусі уваги як українських, так і західноєвропейських дослідників. Оскільки події мають динамічний характер, більшість публікацій зосереджені на трансформації безпекової політики та гуманітарному аспекті.

Трансформація нейтралітету: важливий внесок у розв'язання цієї проблеми зробили аналітики ірландського Інституту міжнародних та європейських справ (ІПЕА), зокрема Роже Бірхард своїй праці він аналізує, як російська агресія змусила Ірландію перейти від "пасивного нейтралітету" до активної політичної ролі в межах Спільної політики безпеки та оборони ЄС[1]. Про те як Ірландія переосмислює нейтралітет на тлі війни в Україні досліджує професор Лаффан Б[2].

Історико-порівняльний аналіз. Ірландські дослідники проводять паралелі між ірландським досвідом деколонізації та сучасною боротьбою України. Це дозволяє глибше зрозуміти коріння ірландської емпатії. Так Helen O'Shea (історик, University College Cork) у своїх роботах показує як Ірландія боролася проти Британії (1916–1921) та порівнює це із українським опором агресії РФ[3]. Акцент на "постколоніальній емпатії" через спільний досвід окупації та партизанської війни робить Joe Cleary (Trinity College Dublin) у працях про "peripheral modernity" порівнює ірландську деколонізацію з постколоніальними викликами України (культурна гібридність, ідентичність під тиском імперії)[4].

Українські дослідники, які аналізують паралелі між ірландським досвідом деколонізації та сучасними викликами України, фокусуються переважно на темах нейтралітету, постколоніальної ідентичності та історичних аналогіях. Ключові автори та їх роботи. Нагнибіда О. "Реалізація принципу нейтралітету в зовнішній політиці Ірландії 1937–2009 рр.". Порівнює ірландську деколонізацію з українським прагненням суверенітету [5]. Проводить наукові розвідки особливостей відображення ірландського національно-визвольного руху в українській пресі 1920–1930-х рр. С.В. Конюхова у статті «Особливості відображення ірландського національно-визвольного руху в українській пресі 1920–1930-х років», аналізує, як українська преса того періоду сприймала та висвітлювала боротьбу Ірландії за незалежність, порівнюючи її з українським визвольним рухом, підкреслюючи паралелі, спільні тактики та відмінності в інтерпретації, і досліджує роль цієї теми в контексті української політичної думки, акцентуючи на подібностях національних прагнень[6]. У своїй статті Федорук Я. аналізує пропозицію Олівера Кромвелля щодо переселення ірландських католиків на українські землі під час Хмельниччини – релевантно для теми реверсної колонізації та історичних паралелей[7].

Ці роботи підкреслюють емпатію Ірландії до України через спільний постколоніальний досвід (Великий голод – Голодомор, Easter Rising – Революція Гідності), що пояснює солідарність після 2022 р.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність ґрунтовних праць

щодо гуманітарної допомоги та загальної політичної підтримки, поза увагою дослідників часто залишаються такі аспекти. Економічний прагматизм у відносинах. Як саме ірландський високотехнологічний сектор планує інтегруватися в український ринок після війни, виходячи за рамки лише гуманітарних місій. Довгостроковий вплив української діаспори. Раніше українська громада в Ірландії була нечисленною; сьогодні ж вона стала вагомим суб'єктом внутрішньої політики Ірландії. Цей вплив на формування довгострокового курсу Дубліна ще не отримав належного наукового осмислення. Специфіка нелетальної військової допомоги. Недостатньо вивченим є балансування Ірландії між конституційним нейтралітетом та практичною участю у військових навчальних місіях (EUMAM), що є унікальним кейсом для міжнародного права.

Мета статті полягає в політологічному аналізі еволюції українсько-ірландських відносин після повномасштабного вторгнення РФ у 2022 р.

Постановка завдання. Систематизувати ключові етапи дипломатії солідарності (від візиту Зеленського 2025 р. до дорожньої карти 2025–2030 рр.), дослідити трансформацію ірландського нейтралітету в контексті підтримки України (€125 млн допомоги, 100 тис. біженців) та розробити рекомендації для поглиблення партнерства в енергетиці, безпеці та ЄС-інтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Повномасштабна агресія Російської Федерації проти України 24 лютого 2022 року стала тектонічним зсувом для всієї європейської системи безпеки. Для Ірландії, країни, що традиційно трималася на певній дипломатичній дистанції від конфліктів у Східній Європі, ця війна стала моментом істини. «Дипломатія солідарності», що виникла у перші години вторгнення, трансформувала українсько-ірландські відносини з формально-дружніх у стратегічно-партнерські.

Ірландська підтримка України не є випадковою. Вона базується на глибокому розумінні долі нації, яка виборює свою незалежність. Обидві держави мають досвід тривалого перебування під впливом сусідніх імперій. Глибока емпатія ірландців до Голодомору пояснюється власною трагедією «Великого голоду» (An Gorta Mór). Питання відродження мови та культури після століть пригнічення є спільним знаменником для Києва та Дубліна. Ірландія продемонструвала безпрецедентну політичну волю, ставши однією з перших країн ЄС, яка на рівні парламенту визнала дії РФ геноцидом.

Таблиця 1

Ключові дипломатичні кроки Ірландії щодо України (2022–2024р.р.)

Дата	Подія	Значення для України
25.02.2022	Скасування візового режиму	Миттєвий доступ до безпеки для біженців
19.05.2022	Резолюція Сенату про геноцид	Політико-правова оцінка агресії РФ
06.07.2022	Візит Taoiseach Міхала Мартіна до Бородянки	Пряма фіксація воєнних злочинів РФ
24.11.2022	Визнання Голодомору геноцидом	Акт історичної справедливості
19.07.2023	Візит Лео Варадкара до Києва	Підтвердження довгострокової підтримки

Складено автором. Джерело: Україна та Ірландія затвердили дорожню карту партнерства на 2025–2030 рр. // LB.ua. – 2025. – 2 грудня. – URL: https://lb.ua/world/2025/12/02/709796_ukrayina_irlandiya_zatverdili.html

Одним із найскладніших аспектів є ірландський нейтралітет. Повномасштабна війна змусила ірландське суспільство та уряд переосмислити, що означає бути нейтральним, коли руйнуються основи міжнародного права. Саймон Ковені, колишній міністр закордонних справ Ірландії дуже влучно сказав: "Ми є військово нейтральною країною, але ми не є політично чи морально нейтральними перед обличчям воєнних злочинів та порушення статуту ООН. Наша совість не може бути нейтральною." Саме це сьогодні демонструє Ірландія у підтримці України.

Сфери нелетальної військової допомоги України з боку Ірландії. Розмінування. Ірландські фахівці передають досвід очищення територій від вибухонебезпечних предметів. Кібербезпека. Співпраця у протидії російським хакерським атакам на критичну інфраструктуру. Тактична медицина. Навчання українських медиків за стандартами НАТО (через механізми ЄС).

Гуманітарний аспект та прийом переміщених осіб. Ірландія стала однією з найбільш гостинних країн Західної Європи. Попри внутрішні труднощі з житлом, країна прийняла понад 100 тисяч українців.

Таблиця 2

Показники гуманітарної підтримки яку надає Ірландія Україні

Категорія допомоги	Опис / Обсяг
Кількість біженців	> 105,000 осіб (станом на 2024)
Фінансова допомога (гуманітарна)	Понад 210 млн євро
Медична допомога	Передача понад 20 реанімобілів та тон медикаментів
Освіта	Зарахування понад 15,000 українських дітей до ірландських шкіл

Складено автором. Джерело: Ірландія виділить Україні ще €125 млн на оборону та енергетику. <https://renews.com.ua/ekonomika/irlandiia-vidilit-ukrayini-she-e125-mln-na-oborony-ta-energetiky/>

Економічна трансформація та інвестиційний потенціал. Ірландський шлях від аграрної економіки до світового лідера у сфері високих технологій та фармацевтики є ідеальним кейсом для української післявоєнної

трансформації. На сьогодні ірландський бізнес розглядає Україну не лише як об'єкт допомоги, а як стратегічний майданчик для майбутніх інвестицій.

Технологічний міст: Дублін — Київ. Ірландія є європейською штаб-квартирою для "Великої п'ятірки" технологічних гігантів. Співпраця з Україною в цій сфері розвивається за трьома напрямками:

Хмарні технології та дата-центри. Використання ірландського досвіду для захисту українських державних реєстрів та цифрової інфраструктури.

FinTech. Взаємодія між українськими необанками та ірландським фінансовим регулятором для виходу українських продуктів на ринок ЄС.

R&D центри. Спільні дослідження у сфері штучного інтелекту для оборонних та цивільних потреб.

Відбудова інфраструктури: "Зелений" стандарт. Ірландія взяла на себе зобов'язання підтримувати принципи "Build Back Better" (Відбудувати краще, ніж було). Провідна ірландська компанія Kingspan уже оголосила про інвестиції в розмірі понад 200 млн євро у створення будівельного технопарку в Україні. Це забезпечить тисячі робочих місць та впровадження енергоефективних технологій.

Таблиця 3

Пріоритетні галузі для ірландських інвестицій в Україну (2025–2030)

Галузь	Ключовий ірландський досвід	Очікуваний результат для України
Енергетика	Вітрова генерація та офшорні ферми	Енергонезалежність громад
Будівництво	Еко-матеріали та швидке зведення	Відновлення житлового фонду за стандартами ЄС
АПК	Глибока переробка молока та м'яса	Збільшення доданої вартості експорту
Фармацевтика	Світові центри виробництва ліків	Спільне виробництво життєво важливих препаратів

Складено автором. Джерело: Україна та Ірландія підписали Дорожню карту партнерства до 2030 року // Sud.ua. – 2025. – 1 грудня. – URL: <https://sud.ua/uk/news/ukraine/347639-ukraina-i-irlandiya-podpisali-dorozhnyu-kartu-partnerstva-do-2030-goda>.

Ірландія прагне трансформувати свою політичну підтримку в практичні інструменти інтеграції. Ірландія пройшла шлях від однієї з найбідніших країн Європи до одного з найзаможніших технологічних хабів світу саме завдяки членству в ЄС, що робить її експертизу унікальною для України.

Дорожня карта партнерства до 2030 року. У грудні 2025 року прем'єр-міністр Ірландії Саймон Гарріс та Президент України Володимир Зеленський підписали Дорожню карту партнерства до 2030 року. Цей стратегічний документ окреслює чіткі кроки:

Інституційна підтримка: Ірландія запровадила спеціальну схему навчання для українських держслужбовців щодо процедур ЄС.

Головування в ЄС 2026 року: Ірландія готується використовувати своє головування в Раді ЄС у другій половині 2026 року як «вікно можливостей» для прискорення переговорного процесу України.

Передача досвіду «Кельтського тигра». Ірландія фокусується на передачі досвіду в тих сферах, де вона досягла найбільшого успіху в межах ЄС:

Реформа судової системи: Програми обміну для українських суддів (зокрема Вищого антикорупційного суду) для вивчення ірландських практик управління судами та боротьби з корупцією.

Адаптація законодавства (Screening): Ірландські експерти консультують українські міністерства щодо впровадження стандартів ЄС у сфері цифрового ринку, захисту даних (GDPR) та фінансових послуг.

Аграрна політика: Допомога в адаптації українського АПК до Спільної аграрної політики ЄС (CAP), що є одним із найбільш складних кластерів переговорів[8].

Ірландія не лише підтримує вступ політично, а й забезпечує фінансову стійкість України на цьому шляху:

Внесок у фонд "EU for Ukraine" Європейського інвестиційного банку (понад 7 млн євро).

Виділення додаткових 35 млн євро у 2025 році на гуманітарні потреби та стабілізаційні заходи, що критично важливо для виконання Україною Копенгагенських критеріїв членства.

Таблиця 4

Пріоритети Ірландії як адвоката України в ЄС

Напрямок	Конкретні заходи	Очікуваний результат
Політичне лобювання	Прискорення бюрократичних процедур у Брюсселі.	Прискорення бюрократичних процедур у Брюсселі.
Законодавча адаптація	Експертні місії ірландських юристів до Києва.	Мінімізація зауважень Єврокомісії під час щорічних звітів.
Енергетична стійкість	Виділення €25 млн на захист енергосистеми (2025).	Виконання вимог ЄС щодо стабільності критичної інфраструктури.

Складено автором. Джерело: Varadkar, L. (2023, March 16). Speech by Taoiseach Leo Varadkar at the US Chamber of Commerce, Washington DC. Government of Ireland. <https://www.gov.ie/en/department-of-the-taoiseach/speeches/speech-by-taoiseach-leo-varadkar-at-the-us-chamber-of-commerce-washington-dc/>

У грудні 2023 року Прем'єр-міністр Ірландії Лео Варадкар під час виступу на міжнародному саміті ЄС зробив наступну заяву: "Членство в ЄС стало трансформаційним для Ірландії, її народу та економіки. Ми прагнемо, щоб ці переваги стали доступними і для народу України. Ми будемо вашим адвокатом на кожному етапі — від відкриття першого переговорного кластера до повноправного членства"[9].

Культурна дипломатія та "М'яка сила". Спільні культурні заходи, виставки про Голодомор та українські фестивалі в Дубліні, Корку та Лімеріку створили міцний соціальний зв'язок між народами. Українська громада в Ірландії стала активним суб'єктом, що просуває інтереси України на місцевому рівні.

Безпекові угоди та майбутня конфігурація миру.

Важливим етапом еволюції відносин стало підписання двосторонньої угоди про підтримку та співробітництво. Це зафіксувало зобов'язання Ірландії на роки вперед.

Угода про безпекову співпрацю. На відміну від країн НАТО, угода з Ірландією акцентує увагу на гуманітарному розмінуванні, кіберзахисті та протидії дезінформації. Це створює унікальний прецедент, коли нейтральна країна стає невід'ємною частиною архітектури безпеки України[10].

Спільна боротьба з дезінформацією. Російська пропаганда активно працює в Ірландії, намагаючись використати тему нейтралітету для послаблення підтримки України. В рамках "дипломатії солідарності" Україна та Ірландія створили робочі групи для моніторингу інформаційних операцій РФ у соціальних мережах. Обміну досвідом між журналістами та експертами з комунікацій. Проведення освітніх програм для молоді щодо медіаграмотності.

Роль української діаспори як "народного посольства". Нова українська громада в Ірландії стала потужним суб'єктом культурної дипломатії. Завдяки їхній активності в ірландських містах з'явилися українські суботні школи, які підтримуються ірландським департаментом освіти. Бізнес-асоціації, що допомагають українським підприємцям інтегруватися в ірландський ринок. Культурні центри, що проводять спільні заходи, де ірландська кельтська культура переплітається з українською козацькою спадщиною.

Висновки. Стратегічний тандем на краях Європи. Аналіз еволюції відносин після 24 лютого 2022 року дозволяє стверджувати, що Україна та Ірландія сформували унікальну модель співпраці "великої" та "малої" держав, об'єднаних спільними цінностями. Географія більше не є перешкодою: Сучасні виклики безпеки зробили Дублін та Київ ближчими сусідами, ніж будь-коли в історії. Нейтралітет трансформувався: Ірландія довела, що можна не бути членом військового блоку, але бути активним учасником захисту демократії. Солідарність має економічний вимір: Підтримка України переростає у взаємовигідне економічне партнерство, де ірландський капітал та український людський потенціал створюють нову якість розвитку.

Перспективи подальших розвідок. Порівняльний аналіз — вивчення застосування ірландської моделі євроінтеграції для України. Двостороння співпраця — аналіз Дорожньої карти 2030 та угод про підтримку між Україною та Ірландією. Економічний вимір — дослідження ефективності фінансової допомоги Ірландії (понад 130 млн євро). Дипломатія малих держав — роль Ірландії як адвоката України в інституціях ЄС. Громадська думка — фактори підтримки вступу України серед ірландського населення (72% підтримують). Секторальна співпраця — функціонування економічних та стратегічних форумів. Еволюція політики — порівняння підходів різних ірландських урядів до підтримки України. Вплив на політику розширення ЄС — зміни в механізмах євроінтеграції після 2022 року.

Бібліографічний список:

1. Rosie Birchard. Ireland rethinks neutrality in wake of Ukraine war. URL: <https://www.dw.com/en/ireland-rethinks-neutrality-in-wake-of-ukraine-war/a-65330418>
2. Лаффан Б. Ireland rethinks neutrality in wake of Ukraine war // DW. 2023. 15 квітня. URL: <https://www.dw.com/en/ireland-rethinks-neutrality-in-wake-of-ukraine-war/a-65330418> [web:623].
3. O'Shea H. Ireland and the End of the British Empire: The Republic and its Role in the Cyprus Emergency. London : Bloomsbury, 2014. 320 p.
4. Cleary J. Literature, Partition and the Nation-State: Culture and Conflict in Ireland, Israel, and Palestine. Cambridge : Cambridge University Press, 2002. 288 p.
5. Нагнибіда О. "Реалізація принципу нейтралітету в зовнішній політиці Ірландії 1937–2009 рр." URL: https://chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://shron1.chtyvo.org.ua/Nahnybida_Olha/Realizatsiia_pryntsypu_neutralitetu_v_zovnishnii_politytsi_Irlandii_1937-2009_rr.pdf?
6. С.В. Конюхова. «Особливості відображення ірландського національно-визвольного руху в українській пресі 1920–1930-х рр. *Історичний журнал*. 2023. № 3. С. 47–62. URL: https://hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/3_2023/7.
7. Fedoruk Ya. Unrealized Project of the Irish Colonization of Ukraine in 1655 // *Ukraine in Central-East Europe*. 2014. No. 14. P. 101–117.
8. Україна та Ірландія підписали Дорожню карту партнерства до 2030 року . Європейська правда. 2025. 2 грудня. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2025/12/2/7226196/>.
9. Taoiseach Leo Varadkar attending meeting of the EU-Western Balkans Summit & European Council in Brussels on 13, 14 & 15 December URL: <https://www.gov.ie/en/department-of-the-taoiseach/press-releases/taoiseach->

leo-varadkar-attending-meeting-of-the-eu-western-balkans-summit-european-council-in-brussels-on-13-14-15-december/

10. Дарія Чернявська. Боєприпаси, посилення українського ОПК, навчальні програми і внески в розмінування: як Ісландія допомагає Україні. URL: <https://dc.org.ua/news/boeprypasy-posylennya-ukrayinskogo-opk-navchalni-programy-i-vnesky-v-rozminuvannya-yak-islandiya-dopomagaє-ukrayini>

References:

1. Birchard, R. (2023). Ireland rethinks neutrality in wake of Ukraine war. *DW*. URL: <https://www.dw.com/en/ireland-rethinks-neutrality-in-wake-of-ukraine-war/a-65330418>.
2. Laffan, B. (2023). Ireland rethinks neutrality in wake of Ukraine war. *DW*. URL: <https://www.dw.com/en/ireland-rethinks-neutrality-in-wake-of-ukraine-war/a-65330418>.
3. O'Shea, H. (2014). *Ireland and the End of the British Empire: The Republic and its Role in the Cyprus Emergency*. London: Bloomsbury. 320 p.
4. Cleary, J. *Literature, Partition and the Nation-State: Culture and Conflict in Ireland, Israel, and Palestine*. Cambridge: Cambridge University Press. 288 p.
5. Nahnybida, O. (2002). Realizacija pryncypu neytralitetu v zovnishnij polityci Irlandii 1937–2009 rr. [Realization of the principle of neutrality in Ireland's foreign policy 1937–2009]. Dysertacija. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Nahnybida_Olha/Realizatsiia_pryntsypu_neytralitetu_v_zovnishnij_politytsi_Irlandii_1937-2009_rr.pdf [in Ukrainian].
6. Konjuhova, S.V. (2023). Osoblivosti vidobrazhennya irlands'kogo nacional'no-vizvol'nogo ruhu v ukraïns'kij presi 1920–1930-h rr. [Features of the reflection of the Irish national liberation movement in the Ukrainian press of the 1920s–1930s]. *Istorychnyj zhurnal*, № 3, 47–62. URL: https://hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/3_2023/7 [in Ukrainian].
7. Fedoruk, Ya. (2014). Unrealized Project of the Irish Colonization of Ukraine in 1655. *Ukraine in Central-East Europe*. No. 14, 101–117 [in Ukrainian].
8. Ukraïna ta Irlandija pidpysaly Dorozhnyu kartu partnerstva do 2030 roku [Ukraine and Ireland signed the Partnership Roadmap until 2030]. (2025). *Jeuropejs'ka pravda*. 2 hrudnja. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2025/12/2/7226196/> [in Ukrainian].
9. Taoiseach Leo. Varadkar attending meeting of the EU-Western Balkans Summit & European Council in Brussels on 13, 14 & 15 December. *Department of the Taoiseach*. URL: <https://www.gov.ie/en/department-of-the-taoiseach/press-releases/taoiseach-leo-varadkar-attending-meeting-of-the-eu-western-balkans-summit-european-council-in-brussels-on-13-14-15-december/>.
10. Chernjav'ska, D. Bojeprypasy, posylennya ukraïns'kogo OPK, navchal'ni programy i vnesky v rozminuvannya: jak Islendija dopomagaje Ukraïni [Ammunition, strengthening of the Ukrainian defense industry, training programs and contributions to demining: how Iceland helps Ukraine]. *Diplomaticheskaja couriers*. URL: <https://dc.org.ua/news/boeprypasy-posylennya-ukrayinskogo-opk-navchalni-programy-i-vnesky-v-rozminuvannya-yak-islandiya-dopomagaє-ukrayini> [in Ukrainian].

DOI 10.31558/2617-0248.2026.11.13

УДК 327.8:322:796

СПОРТИВНА ДИПЛОМАТІЯ СВЯТОГО ПРЕСТОЛУ ЗА ПОНТИФІКАТУ ПАПИ ФРАНЦИСКА

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6645-8856>

Ощипок І. Ф., д. філос. з політології, доцент, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

У статті досліджується спортивна дипломатія Святого Престолу як новітній інструмент публічної дипломатії та реалізації політики м'якої сили, що набув особливої ваги за понтифікату Папи Франциска. Показано, що специфічний міжнародно-правовий статус Ватикану як мікродержави з обмеженими матеріальними ресурсами зумовлює використання нетрадиційних форм зовнішньополітичної діяльності, серед яких спорт став ефективним механізмом гуманітарного впливу, культурної комунікації та формування міжнародного іміджу. Обґрунтовано, що за керівництва Папи Франциска спортивна дипломатія була інституціоналізована через створення спеціалізованих структур, посилення міжвідомчої координації та розширення участі Святого Престолу у глобальних спортивних ініціативах і міжсекторальних програмах, спрямованих на миротворчість, інклюзію та соціальну згуртованість. Розкрито еволюцію культурної і спортивної

© Ощипок І. Ф., 2026

дипломатії Католицької церкви від переважно аматорських форм до системного залучення у міжнародні спортивні федерації, гуманітарні проекти та міжнародні партнерства. Особливу увагу приділено концепції «християнського спорту», яка виступає нормативною основою дипломатичної діяльності Святого Престолу та відображає цінності солідарності, людської гідності, співпраці й моральної відповідальності. Показано, що ці принципи використовуються як комунікативний ресурс у глобальному середовищі та сприяють формуванню позитивного образу Ватикану у міжнародному гуманітарному дискурсі. Проаналізовано ключові ініціативи Святого Престолу, зокрема створення *Athletica Vaticana*, розвиток спортивно-гуманітарних програм і взаємодію з міжнародними організаціями. Зроблено висновок, що спортивна дипломатія поступово виходить за межі релігійної діяльності та перетворюється на важливий інструмент публічної дипломатії, який забезпечує присутність Ватикану у світовому гуманітарному просторі та посилює його здатність впливати на глобальні соціальні й культурні процеси.

Ключові слова: спортивна дипломатія, публічна дипломатія, культурна дипломатія, Святий Престол, Ватикан, християнський спорт, м'яка сила, глобальні цінності, папа Франциск, *Athletica Vaticana*.

Oshchypok I. Sport diplomacy of the Holy See during the pontificate of Pope Francis

The article examines the Holy See's sports diplomacy as an innovative instrument of public diplomacy and the implementation of soft power, which gained particular significance during the pontificate of Pope Francis. It demonstrates that the unique international-legal status of the Vatican as a microstate with limited material resources necessitates the use of specialized forms of foreign policy activity, among which sport has become an effective mechanism for humanitarian influence and the formation of an international image. Under the leadership of Pope Francis, sports diplomacy was institutionalized: dedicated structures were established, interdepartmental coordination intensified, and participation in global sports initiatives and cross-sectoral programs aimed at peacebuilding, inclusion, and social cohesion was expanded. The evolution of the Catholic Church's cultural and sports diplomacy is explored, highlighting the shift from primarily amateur forms to systematic engagement in international federations and humanitarian projects. Special attention is given to the concept of "Christian sport" as a normative foundation for the Holy See's diplomatic activity, representing the values of solidarity, dignity, cooperation, and moral responsibility, while also serving as a communicative resource in the global arena. Key Vatican initiatives are analyzed, including the establishment of *Athletica Vaticana*, the development of sports-humanitarian programs, and cooperation with international organizations. The study shows that sports diplomacy extends beyond the religious sphere, transforming into a politically relevant instrument of public diplomacy that ensures the Holy See's presence in the global humanitarian discourse, shapes its positive image, and enhances its capacity to influence global social and cultural processes.

Keywords: sports diplomacy, public diplomacy, cultural diplomacy, Holy See, Vatican, Christian sport, soft power, global values, Pope Francis, *Athletica Vaticana*.

Постановка проблеми. У сучасному світі держави приділяють особливу увагу формуванню та підтриманню мирних і дружніх відносин, адже якісні міжнародні контакти сприяють захисту національних інтересів і досягненню стратегічних цілей. До них належать підтримка колективної безпеки, розвиток політичних, економічних, культурних і наукових зв'язків, а також виконання міжнародних зобов'язань щодо прав людини і мирного врегулювання конфліктів. В умовах глобалізації значна частина взаємодії відбувається не лише через традиційні політичні інструменти, а й за допомогою публічної та культурної дипломатії, що дозволяє будувати діалог із зовнішньою аудиторією та реалізовувати стратегічні завдання мирним шляхом.

Святий Престол є унікальним феноменом на міжнародній арені: через об'єктивні політичні реалії він не має можливості захищати свої інтереси традиційними способами, властивими державам, і змушений використовувати винятково інструменти дипломатії, зокрема публічної, через формування власного іміджу та просування універсальних гуманітарних і гуманістичних цінностей. Проблема, яка виникає, полягає у визначенні ефективних засобів взаємодії Святого Престолу з глобальною аудиторією за умов обмежених ресурсів і специфічного статусу мікродержави Ватикан. Особливий інтерес становить спортивна дипломатія, яка, на відміну від традиційних інструментів культурної дипломатії, має високу динамічність і залежить від соціально-історичних, економічних і політичних тенденцій, а також здатна охоплювати широкі верстви населення через популярні культурні практики, такі як спорт.

Мета статті - дослідити особливості та роль спортивної дипломатії Святого Престолу як інструменту публічної дипломатії, визначити її специфіку, завдання та ефективність. Завдання включають: простежити еволюцію культурної та спортивної дипломатії Святого Престолу, проаналізувати сучасні спортивні ініціативи та виявити їх зв'язок з християнськими цінностями і спортом, оцінити перспективи спортивної дипломатії як інструменту м'якої сили.

Аналіз сучасних досліджень показує, що культурна дипломатія розглядається переважно через призму

м'якої сили, яку досліджували такі науковці, як Дж. Най [19], Ф. Барггорн [7], М. Каммінгс [9] та Т. Лютий [1]. Водночас спортивна дипломатія поступово привертає увагу Ю. Філіпової [4], М. Мюллера та С. Джексона [18], Н. Литвиненко та В. Щоткіної [2]. Більшість публікацій зосереджені на загальному аналізі спорту як глобального соціального явища або на регіональних практиках держав, залишаючи недостатньо висвітленим унікальний досвід Ватикану. У цьому контексті особливо підкреслюється значення християнського спорту як альтернативної моделі, спрямованої на моральну відповідальність, гармонійний розвиток особистості та універсальні гуманістичні цінності авторів П. Дзьобінського [13] та Й. Клеменса [8].

Невирішені частини проблеми полягають у відсутності комплексного аналізу: як Ватикан використовує спортивну дипломатію для реалізації м'якої сили, які конкретні ініціативи і програми реалізуються у рамках цієї політики, а також який вплив мають цінності християнського спорту на міжнародне позиціонування Ватикану та формування його іміджу. Ці аспекти залишаються недостатньо дослідженими, особливо у світлі останніх змін, пов'язаних зі створенням Міністерства спорту Ватикану та активним залученням у міжнародну спортивну діяльність.

Таким чином, стаття присвячена системному дослідженню спортивної дипломатії Ватикану як специфічного інструменту культурної дипломатії і м'якої сили, що поєднує релігійні та гуманістичні цінності з сучасними глобальними практиками спорту. Розгляд цього феномена має значення не лише для академічних дискусій у сфері міжнародних відносин і спортивної політики, а й для практичної діяльності держав та міжнародних організацій, зацікавлених у розвитку спорту як інструменту формування соціальної гармонії та просування загальнолюдських цінностей.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі культурна дипломатія є ефективним інструментом для досягнення стратегічних та довгострокових цілей держав і міжнародних суб'єктів. Вона дозволяє транслювати цінності та культурні досягнення, формувати позитивний імідж, впливати на міжнародні аудиторії та сприяти партнерським відносинам. У науковій літературі її розглядають як ключовий компонент м'якої сили, здатної створювати ефект привабливості, формувати консенсус і підтримувати стратегічні інтереси без примусу або санкцій [19].

Термін «культурна дипломатія» був запропонований у 1930-х роках Ф. Баргхорном і спершу означав «маніпуляцію культурними матеріалами та персоналом у пропагандистських цілях» [7]. Проте до другої половини ХХ століття значення цього поняття зазнало суттєвої трансформації: культурна дипломатія стала систематичним використанням культурних ресурсів для формування позитивного образу держави та налагодження діалогу між соціальними, політичними та культурними суб'єктами. М. Каммінгс зазначає, що вона включає планомірні культурні ініціативи, що сприяють розбудові довіри та зміцненню міжнародних зв'язків через освіту, мистецтво та гуманітарні проекти [9], а Дж. Най підкреслює, що такі інструменти формують м'яку силу через привабливість культурних цінностей та гуманітарних ініціатив [19]. Таким чином, культурна дипломатія перестає бути вузьким **інструментом міжнародної комунікації** і перетворюється на стратегічний механізм побудови довготривалих міжнародних зв'язків, взаєморозуміння та позитивного іміджу у глобальному контексті.

Слід підкреслити, що культурна дипломатія є багатовимірним соціально-політичним феноменом, що охоплює елітарні та популярні форми культури, формує ідентичності та орієнтири суспільства. Т. Лютий зазначає, що масова і популярна культура функціонують як взаємопов'язані рівні: масова відображає широке проникнення продуктів і ризики комерціалізації, а популярна зберігає потенціал для нових ідей та соціальної креативності [1, с. 97]. У цьому контексті спорт, як елемент масової та популярної культури, постає важливим інструментом культурної дипломатії. Він дозволяє транслювати гуманістичні та моральні наративи, залучати аудиторії та посилювати імідж держави чи інституції на міжнародній арені. Тому, на думку Ю. Філіпової, «будь-яка держава, що претендує на глобальний або регіональний статус у світовій політиці, ... зобов'язана мати інструментарій м'якої сили, складовою частиною якого є спортивна дипломатія та всі її форми» [4, с. 156-157]. Для Святого Престолу спортивна дипломатія є складовою м'якої сили, що просуває гуманістичні цінності та моральні принципи.

Ця концептуальна теза є особливо доречною для аналізу діяльності Святого Престолу, який, незважаючи на свій специфічний статус та обмежені ресурси, активно формує власний інструментарій м'якої сили через спортивні ініціативи, просуваючи гуманістичні цінності та моральні принципи на міжнародній арені.

Особливістю спортивної дипломатії є її висока динамічність та тісний зв'язок із соціально-історичними, економічними та політичними процесами. Як показують численні дослідження, спорт на глобальному рівні виконує низку соціальних та гуманістичних функцій, що виходять за межі простої фізичної активності та розваг: він сприяє вихованню та освіті молоді, формуванню здорового способу життя, розвитку патріотизму, моральних якостей та активної громадянської позиції. У цьому сенсі спортивна дипломатія виступає як інструмент публічної дипломатії та м'якої сили, що дозволяє експортувати цінності, забезпечувати культурний діалог і сприяти побудові мостів між спільнотами, а також формувати позитивний імідж держави чи інституції, яка підтримує життя, безпеку та добробут [18].

Сьогодні публічна дипломатія Святого Престолу поєднує релігійні, культурні та політичні виміри впливу на міжнародну аудиторію. По-перше, вихідною сферою діяльності Святого Престолу була культурна

дипломатія у класичному розумінні, а саме - трансляція гуманістичних цінностей, високої культури, сімейних та католицьких принципів. Спорт і спортивна дипломатія тривалий час залишалися другорядними напрямками через обмежені ресурси: станом на 31 грудня 2024 року населення Ватикану становило лише 882 особи [22], що ускладнювало пряме представлення на міжнародній спортивній арені.

По-друге, сучасний спорт став глобальною індустрією, де домінують цінності та ідеали, часто суперечливі традиційним поглядам Церкви. Святий Престол поділяє ідеали спорту — чесність, розвиток фізичних і моральних якостей, командну взаємодію, але виступає проти комерціалізації та політизації спорту. Папа Франциск наголошує, що спорт не повинен служити прославленню нації, зароблянню грошей чи утвердженню переваги політичних систем [10]. Через це сучасний професійний спорт не є пріоритетом, натомість акцент робиться на аматорський спорт, спортивну освіту та розвиток концепції «християнського спорту», який зберігає виховний і гуманістичний потенціал.

По-третє, протягом тривалого часу спортивна дипломатія не була пріоритетом для Святого Престолу через специфіку його цільової аудиторії. Однак у кінці XX — на початку XXI століття ситуація зазнала суттєвих змін. Головною причиною цього стало трансформування образу «середньостатистичного католика». На початку XX століття приблизно 85% католицького населення світу концентрувалося у Європі та Північній Америці, тоді як до 2000 року цей показник знизився до 34%. Натомість більшість цільової аудиторії Католицької церкви тепер проживає у країнах Глобального Півдня, передусім у Латинській Америці [5]. Ці демографічні зміни стимулювали необхідність пошуку нових каналів комунікації та інтеграції у глобальні соціальні процеси, одним із яких став спорт як інструмент культурної та публічної дипломатії.

У сукупності з демографічними змінами у світовій католицькій спільноті ці фактори сформували потребу у пошуку нових, нетипових для Святого Престолу каналів комунікації та дипломатичного впливу, здатних ефективно доносити цінності та меседжі Церкви до глобальної аудиторії. Одним із таких каналів стала спортивна дипломатія, яка забезпечує інтеграцію гуманістичних принципів та соціальних цінностей у міжнародну публічну комунікацію, формуючи простір для діалогу, залучення молоді та розвитку глобального партнерства у сфері культури, освіти та здоров'я.

Феномен християнського спорту формується на перетині кризи ціннісних орієнтирів у сучасному професійному спорті та прагнення релігійних інституцій запропонувати етичне бачення його ролі в житті суспільства. Особливо суперечливим є «великий спорт», що культивує культ фізичної успішності, комерціалізацію та індивідуалістичні мотивації, створюючи ризики захоплення тілесністю, споживацтва та уваги до зовнішніх показників успіху [13]. Папа Бенедикт XVI понад тридцять років тому зазначав: «футбол є глобальною подією, яка об'єднує людство у всьому світі» [8, с.2], підкреслюючи здатність спорту виховувати моральні цінності та об'єднувати різні культури. Для Святого Престолу такі прояви комерціалізації неприйнятні, оскільки суперечать християнському уявленню про людину, соціальну солідарність і моральну відповідальність.

Ініціативи Святого Престолу у сфері спорту мають цілеспрямований характер: вони не підтримують комерційний професійний спорт, а переосмислюють його як інструмент формування «християнського бачення світу», акцентуючи гармонійний розвиток особистості, соціальну згоду та моральну відповідальність [13]. Комерціалізація сучасного професійного спорту зміщує акцент із розвитку особистості на фінансові показники. При цьому, «добро гри легко може бути зіпсоване комерціалізацією, яка перетворює спорт на індустрію і накладає темну тінь грошей на все» [8, с.3], що ілюструє ризики домінування матеріальних стимулів над вихованням особистості.

Тому Католицька церква надає перевагу формам спорту, що підкреслюють моральні, етичні та гуманістичні цінності. Спорт перестає бути платформою самоствердження чи економічної вигоди й стає каналом комунікації та поширення духовних і гуманістичних принципів. Цей підхід узгоджується з концепцією м'якої сили, адже через спорт Святий Престол формує позитивний культурний та етичний імідж на міжнародній арені [15]. У системі координат Святого Престолу ключовими є християнські та універсальні цінності — командна робота, співпраця, взаємна повага, дотримання правил і право людини на свободу та гідність. Спорт постає сферою, у якій ці цінності можуть бути практично втілені та залишатися помітними для широких суспільних груп. Універсальні спортивні цінності були закріплені на саміті *Sport in the Service of Humanity: The First Global Conference (2016)* з ООН та МОК. Було визначено шість ключових цінностей — співчуття, повагу, любов, гармонію, рівність і радість [11], інтегруючи релігійно-етичний підхід у глобальний гуманітарний дискурс.

З точки зору іміджевої політики, така стратегія дозволяє Святому Престолу діяти як моральний арбітр: підтримувати «християнську інтерпретацію спорту», підкреслюючи моральні, духовні та соціальні аспекти, та конструктивно критикувати комерційний спорт, не втрачаючи суспільної підтримки. Особливу роль відіграв папа Франциск — його комунікативна стратегія, або «ефект Франциска», підкреслив харизматичність і здатність ефективно комунікувати з широкими аудиторіями [14]. Це дозволило залучати до взаємодії віруючих, бізнес, благодійні фонди, міжнародні організації та спортивну індустрію, створюючи міжсекторні платформи для реалізації гуманістичних і соціальних цілей.

Яскравим прикладом такої взаємодії є співпраця з міжнародною маркетинговою компанією *Aspire Group*, представники якої підтримали ініціативи папи, зокрема орієнтацію на допомогу вразливим групам

через спортивні програми. Один із представників компанії зазначив, що «папа Франциск надихає своїм баченням допомоги вразливим, а використання спорту для цього є, на його думку, найуспішнішим спортивним маркетинговим проектом» [22]. Цей приклад демонструє, що спортивні ініціативи Святого Престолу вже виходять за межі релігійної сфери, інтегруючись у глобальну політику корпоративної соціальної відповідальності та гуманітарного лідерства.

Таким чином, концепція християнського спорту у ватиканському вимірі постає не лише як альтернативна модель практики, а й як стратегічний інструмент релігійної дипломатії, соціальної комунікації та формування морального авторитету Святого Престолу. Вона поєднує теологічні настанови з універсальними гуманітарними цінностями та сучасними підходами до соціального впливу, роблячи її ефективною, привабливою та перспективною для застосування в міжнародному контексті.

Протягом тривалого часу Святий Престол уникав прямої взаємодії з професійною спортивною індустрією, надаючи пріоритет аматорському спорту, що неодноразово підкреслювалося у риторичі понтифіків. Так, під час зустрічі з генуезькою командою з водного поло у 2021 році папа Франциск наголосив: «Ніколи не втрачайте свій аматорський характер. Справжній спорт — це аматорський спорт, принаймні завжди пам'ятайте про це: потрібні сльози й аматорський дух» [15]. З точки зору Церкви, аматорський спорт найповніше відповідає ціннісним ідеалам, сприяє моральним чеснотам, колективній взаємодії та дотриманню етичних принципів.

Ще з 2004 року, за часів папи Івана Павла II, Святий Престол усвідомлював стратегічну важливість професійного спорту та поступово розширював присутність у цій сфері. Було створено підрозділ «Церква та спорт» для вивчення інтеграції спортивної діяльності у публічну дипломатію та культурні ініціативи [25]. За часів папи Бенедикта XVI делегації брали участь у міжнародних заходах, включно з Олімпійським конгресом у Копенгагені 2009 року [8, с.12]. І тільки у 2019 році за папи Франциска сформовано Міністерство спорту для розвитку «культури спорту» як інструменту особистісного зростання та сприяння миру і братерства [12], з балансом між цінностями Церкви та глобальною спортивною індустрією.

Святий Престол підтримує аматорський спорт та міжнародні благодійні організації, зокрема Fields of Growth, PeacePlayers International та Peace Pandemic [16, 26], які працюють у регіонах із тривалими конфліктами, демонструючи роль спорту у діалозі та культурному обміні. Фонд Sport for All сприяє доступу до спорту та інклюзивності, підтверджуючи реалізацію політики м'якої сили [26].

Футбол дозволяє встановлювати соціокультурні контакти з глобальною аудиторією та формувати позитивний імідж Церкви. Папа Франциск демонструє його значення через власні спогади про гру «м'ячем з ганчір'я» [23]. Водночас Святий Престол утримується від прямої участі у футбольній індустрії, наголошуючи на «справжньому спорті, а не бізнесі» [17], що відповідає концепції спортивної дипломатії без комерціалізації [26].

Створення у 2019 році *Athletica Vaticana* — офіційної спортивної асоціації, яка стала першою формалізованою структурою спрямованою на спорт від імені Святого Престолу, свідчить про посилення уваги Святого Престолу до організованої спортивної діяльності на міжнародному рівні [12]. *Athletica Vaticana* стала зареєстрованим членом низки спортивних федерацій: в 2021 році її вело-сектор увійшов до *Union Cycliste Internationale* [3].

За останні роки різко зросла кількість ініціатив, які демонструють прагнення Святого Престолу інтегруватися у глобальний спортивний простір: від участі ватиканських спортсменів у міжнародних змаганнях до створення «спортивної інфраструктури» — наприклад, у 2023 році було відкрито Ватиканський дім спорту, який має стати «послом папи» — операційним центром для діяльності спортивної асоціації Святого Престолу [6].

Незважаючи на те, що представники Святого Престолу неодноразово підкреслювали символічну та етичну природу участі в спорті, реальна практика демонструє значне розширення двосторонніх контактів із міжнародними спортивними організаціями та залучення іноземних спортсменів до змагань під прапором Святого Престолу — що може свідчити про підготовку ґрунту для довгострокових стратегічних проектів у професійному спорті [27].

Для Ватикану спорт розглядається не лише як індустрія чи розвага, а насамперед як засіб впливу на цінності — солідарності, братерства та інклюзії. Папа Франциск під час зустрічі з *Athletica Vaticana* зазначав, що спорт «нагадує, що, незважаючи на наші відмінності, ми всі — члени однієї людської родини» і може «будувати мости миру у світі» навіть у «особливо темні історичні часи» [28].

Зміни у позиції Святого Престолу щодо професійного спорту чітко простежуються у риторичі папи Франциска. Він підтримує підхід папи Івана Павла II, наголошуючи, що впровадження християнських цінностей у спорт сприяє зміцненню універсальних гуманістичних принципів, формуванню моральної відповідальності та соціальної згуртованості. Спорт розглядається як багатовимірний сфера виховання — фізична, духовна, етична та соціальна [13]. Папа Франциск підкреслював, що спорт може слугувати «школою цінностей», де через гру та взаємодію учасники набувають моральних і гуманістичних навичок. Популярність спорту та його соціальний вплив створюють унікальну можливість для Церкви поширювати гуманістичні принципи на глобальному рівні, формуючи позитивний імідж активного учасника міжнародного соціокультурного дискурсу [20].

Академічний аналіз демонструє, що Святий Престол інтегрує спорт у власну публічну дипломатію та гуманістичні ініціативи, розглядаючи його як інструмент реалізації найвищих гуманістичних цінностей — самоудосконалення, солідарності, взаємоповаги та розвитку соціальної відповідальності [13].

Висновки. Спортивна дипломатія Святого Престолу є ефективним інструментом публічної дипломатії та м'якої сили, що дозволяє впливати на глобальну аудиторію, незважаючи на обмежені ресурси. Через спорт транслюються гуманістичні, моральні та релігійні цінності, формується позитивний міжнародний імідж і зміцнюється авторитет Святого Престолу як морального арбітра. Концепція «християнського спорту» пропонує альтернативну модель, що акцентує розвиток особистості, моральну відповідальність, соціальну згоду та співпрацю, уникаючи надмірної комерціалізації та прагнення до матеріального успіху, що підвищує легітимність інституції на міжнародній арені.

Спорт Святого Престолу стає платформою для культурного діалогу, нормотворчого впливу та соціальної комунікації, об'єднує людей різних національностей, культур і релігійних переконань, сприяє просуванню гуманістичних цінностей, залученню молоді та зміцненню соціальної згуртованості. Через спортивну дипломатію інституція реалізує стратегічний політичний вплив мирним шляхом, консолідує підтримку різних соціальних і культурних груп.

Особливу роль у цьому відіграв Папа Франциск, чия комунікаційна стратегія дозволила ефективно транслювати гуманістичні та етичні цінності через спорт. За його понтифікату спортивна діяльність стала платформою для виховання духовних, соціальних і моральних якостей, розвитку солідарності, взаємної поваги та інклюзії, закладаючи основу для зміцнення авторитету Святого Престолу у сфері міжнародної політики та гуманітарної дипломатії. Ці досягнення продовжують формувати стратегічний потенціал спортивної дипломатії, поєднуючи теологічні настанови та універсальні гуманістичні цінності з глобальними практиками спорту, підвищуючи легітимність та міжнародний імідж інституції.

Бібліографічний список:

1. Лютий Т. В. Масова і популярна культура: проблема демаркації. *Наукові записки НаУКМА. Філософія та релігієзнавство*. 2019. Т 3. С. 85–99. URL: <https://doi.org/10.18523/2617-1678.2019.3.85-99>
2. Литвиненко Н. П., Щоткіна В. І. Роль спортивної дипломатії у міжнародних відносинах. *Міжнародні відносини*. 2017. № 14. С. 1–12. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3089
3. Святий Престол – новий член Міжнародного союзу велосипедистів. *Vatican News*. 28 жовтня 2021. URL: <https://www.vaticannews.va/uk/vatican-city/news/2021-10/svyatyj-prestol-u-sojuzi-velosypedystiv.html>
4. Філіппова Ю. В. Спортивна дипломатія: сутнісне значення, виклики і перспективи для України. *Політикус*. 2020. № 3. С. 153–159. URL: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2020-3.23>
5. Allen J. L. Ten mega-trends shaping the Catholic church. *National Catholic Reporter*. 22 Dec. 2006. URL: <https://www.ncronline.org/blogs/all-things-catholic/ten-mega-trends-shaping-catholic-church>
6. *Athletica Vaticana*. Blessing and inauguration of the “Vatican House of Sport”. 20 September 2023. URL: <https://press.vatican.va/content/salastampa/en/info/2023/09/11/230911a.html>
7. Barghorn F. *Cultural Diplomacy*. London. Routledge. 1960. 182 p.
8. Bishop Josef Clemens. Sport in the Magisterium of Benedict XVI. URL: <https://www.laici.va/content/dam/laici/documenti/sport/eng/for%20further%20study/Sport%20in%20the%20Magisterium%20of%20Benedict%20XVI%20-%20Bishop%20Josef%20Clemens.pdf>
9. Cummings M. *Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey*. Washington D C. Center for Arts and Culture. 2003. 78 p.
10. «Dare il meglio di sé». Documento sulla prospettiva cristiana dello sport e della persona umana del Dicastero per i Laici, la Famiglia e la Vita, 01.06.2018. *Bollettino della Sala Stampa della Santa Sede*. Available from: <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2018/06/01/0401/00856.html> (
11. Declaration of Principles. Sport at the service for humanity. URL: <https://sportforhumanity.com/declaration-of-principles/>
12. Dicastero per la Cultura e l'Educazione Sport. *Athletica Vaticana*. URL: <https://www.cultura.va/content/cultura/it/dipartimenti/sport/risorse/athleticavaticana.html>
13. Dziubiński Z. Sport w służbie osoby i wspólnoty w perspektywie papieża Franciszka. Warsaw. AWF. SALOS. 2020. 232 p.
14. Gehring J. *The Francis Effect: A Radical Pope's Challenge to the American Catholic Church*. Lanham Maryland. Rowman and Littlefield. 2015. 267 p.
15. Greeting of His Holiness Pope Francis to Managers and Players of the Water Polo Team of Genoa. *The Holy See*. 12 March 2021. URL: https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2021/march/documents/papa-francesco_20210312_pallanuoto-genova.html
16. Johnson T M, Ross K R. (eds). *Atlas of Global Christianity*. Edinburgh. Edinburgh University Press. 2009. 400 p.
17. Korkzan Shireen. Why the World Cup still matters. U S Catholic. July 27 2018. URL: <https://www.uscatholic.org/articles/20210312/vatican-emphasizes-ethical-sport-over-business-in-football-32152>
18. Muller M, Jackson S. *Sport and International Relations*. London. Routledge. 2016. 312 p.

19. Nye J. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York. Public Affairs. 2004. 240 p.
20. Ołdakowski Krzysztof. Papież: sport jest szkołą wartości. *Vatican News*. 11 maja 2019. URL: <https://www.vaticannews.va/pl/papiez/news/2019-05/papa-wloskie-centrum-sportowe.html>
21. Pope Francis sees sports as a world changer. *SBI*. 25 Jan. 2016. URL: <https://www.sportsbusinessjournal.com/Journal/Issues/2016/01/25/Sports-in-Society/Pope-Francis/>
22. Population. Vatican City State, 31 December 2024 <https://www.vaticanstate.va/en/state-and-government/general-informations/population.html>
23. The Pope with «two left feet» who loved the «beautiful game». *Arabnews*. URL: <https://www.arabnews.com/node/2597939/sport>
24. Udienza ai partecipanti al primo Incontro mondiale «Sport e Fede». *Bollettino della Sala Stampa della Santa Sede*. 05.10.2016. URL: <http://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2016/10/05/0709/01589.html>
25. Vatican creates new section «Church and Sports» on the occasion of Olympic games. *Catholic News Agency*. Aug 2,2004. URL: <https://www.ewtnnews.com/vatican/vatican-creates-new-section-church-and-sports-on-the-occasion-of-olympic-games?redirectedfrom=cna>
26. Vatican to host international meeting on «Sport for All». *Vatican News*. 28 September 2022. URL: <https://www.vaticannews.va/en/vatican-city/news/2022-09/vatican-to-host-international-meeting-on-sport-for-all.html>
27. Wow Vatican Athletic Team Participates in the World Cycling Championships and Raises Funds for Charity! *Catholic News World*. August 21,2023. URL: <https://www.catholicnewsworld.com/2023/08/wow-vatican-athletic-team-participates.html>
28. Zengarini Lisa. Pope to Athletica Vaticana: «Sport can build bridges of peace in the world». *Vatican News*. 13 January 2024. URL: <https://www.vaticannews.va/en/pope/news/2024-01/pope-may-sport-help-build-bridges-of-peace-in-the-world0.html>

References:

1. Lutyi T. V. (2019). Masova i populiarna kultura: problema demarkatsii. *Naukovi zapysky NaUKMA. Filosofiia ta relihiiieznavstvo*. T. 3, pp. 85–99. Available at: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/41cbc240-0baa-408d-bd7f-ba9c47891a8d/content>
2. Lytvynenko N. P., Shchotkina V. I. (2017). Rol sportyvnoi dyplomatii u mizhnarodnykh vidnosynakh. *Mizhnarodni vidnosyny*. No. 14, pp. 1–12. Available at: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3089
3. Sviatyi Prestol – novyi chlen Mizhnarodnoho soiuzu velosypedystiv. *Vatican News*. 28 zhovtnia 2021. Available at: <https://www.vaticannews.va/uk/vatican-city/news/2021-10/svyatyj-prestol-u-sojuzi-velosypedystiv.html>
4. Filippova Yu. V. Sportyvna dyplomatii: sutnisne znachennia, vyklyky i perspektyvy dlia Ukrainy. *Politykus*. No. 3, pp. 153–159. Available at: http://politicus.od.ua/3_2020/25.pdf
5. Allen J. L. *Ten mega-trends shaping the Catholic Church*. National Catholic Reporter. 22 December 2006. Available at: <https://www.ncronline.org/blogs/all-things-catholic/ten-mega-trends-shaping-catholic-church>
6. Athletica Vaticana. (1960). *Blessing and inauguration of the «Vatican House of Sport»*. 20 September 2023. Available at: <https://press.vatican.va/content/salastampa/en/info/2023/09/11/230911a.html>
7. Barghorn F. (2020). *Cultural Diplomacy*. London: Routledge, 182 p.
8. Clemens J. *Sport in the Magisterium of Benedict XVI*. Available at: <https://www.laici.va/content/dam/laici/documenti/sport/eng/for%20further%20study/Sport%20in%20the%20Magisterium%20of%20Benedict%20XVI%20-%20Bishop%20Josef%20Clemens.pdf>
9. Cummings M. (2003). *Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey*. Washington, D.C.: Center for Arts and Culture, 78 p.
10. «Dare il meglio di sé». (2018). *Documento sulla prospettiva cristiana dello sport e della persona umana del Dicastero per i Laici, la Famiglia e la Vita*. 01 June 2018. Bollettino della Sala Stampa della Santa Sede. Available at: <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2018/06/01/0401/00856.html>
11. *Declaration of Principles. Sport at the Service for Humanity*. Available at: <https://sportforhumanity.com/declaration-of-principles/> Accessed: 28 November 2025..
12. Dicastero per la Cultura e l'Educazione. *Sport Athletica Vaticana*. Available at: <https://www.cultura.va/content/cultura/it/dipartimenti/sport/risorse/athleticavaticana.html>
13. Dziubiński Z. (2020). *Sport w służbie osoby i wspólnoty w perspektywie papieża Franciszka*. Warsaw: AWF; SALOS. 232 p.
14. Gehring J. (2015). *The Francis Effect: A Radical Pope's Challenge to the American Catholic Church*. Lanham, Maryland: Rowman and Littlefield. 267 p.
15. *Greeting of His Holiness Pope Francis to Managers and Players of the Water Polo Team of Genoa*. The Holy See. 12 March 2021. Available at: https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2021/march/documents/papa-francesco_20210312_pallanuoto-genova.html
16. Johnson T. M., Ross K. R. (eds.). (2009). *Atlas of Global Christianity*. Edinburgh: Edinburgh University Press. 400 p.

17. Korkzan S. *Why the World Cup still matters*. U.S. Catholic. 27 July 2018. Available at: <https://www.uscatholic.org/articles/20210312/vatican-emphasizes-ethical-sport-over-business-in-football-32152>
18. Muller M., Jackson S. (2016). *Sport and International Relations*. London: Routledge. 312 p.
19. Nye J. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs. 240 p.
20. Ołdakowski K. *Papież: sport jest szkołą wartości*. Vatican News. 11 May 2019. Available at: <https://www.vaticannews.va/pl/papiez/news/2019-05/papa-wloskie-centrum-sportowe.html> Accessed: 30 November 2025.
21. *Pope Francis sees sports as a world changer*. Sports Business Journal (SBI). 25 January 2016. Available at: <https://www.sportsbusinessjournal.com/Journal/Issues/2016/01/25/Sports-in-Society/Pope-Francis/> Accessed: 30 November 2025.
22. *Population. Vatican City State, 31 December 2024*. Available at: <https://www.vaticanstate.va/en/state-and-government/general-informations/population.html> Accessed: 28 November 2025.
23. *The Pope with «two left feet» who loved the «beautiful game»*. Arabnews. Available at: <https://www.arabnews.com/node/2597939/sport> Accessed: 30 November 2025.
24. *Udienza ai partecipanti al primo Incontro mondiale «Sport e Fede»*. Bollettino della Sala Stampa della Santa Sede. 05 October 2016. Available at: <http://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2016/10/05/0709/01589.html> Accessed: 28 November 2025.
25. *Vatican creates new section «Church and Sports» on the occasion of Olympic Games*. Catholic News Agency. 2 August 2004. Available at: <https://www.catholicnewsagency.com/news/1662/vatican-creates-new-section-church-and-sports-on-the-occasion-of-olympic-games> Accessed: 30 November 2025.
26. *Vatican to host international meeting on «Sport for All»*. Vatican News. 28 September 2022. Available at: <https://www.vaticannews.va/en/vatican-city/news/2022-09/vatican-to-host-international-meeting-on-sport-for-all.html> Accessed: 30 November 2025.
27. *Wow — Vatican Athletic Team Participates in the World Cycling Championships and Raises Funds for Charity!*. Catholic News World. 21 August 2023. Available at: <https://www.catholicnewsworld.com/2023/08/wow-vatican-athletic-team-participates.html> Accessed: 30 November 2025.
28. Zengarini L. *Pope to Athletica Vaticana: 2Sport can build bridges of peace in the world»*. Vatican News. 13 January 2024. Available at: <https://www.vaticannews.va/en/pope/news/2024-01/pope-may-sport-help-build-bridges-of-peace-in-the-world0.html> Accessed: 30 November 2025.

ВИМОГИ ДО АВТОРСЬКИХ ОРИГІНАЛІВ СТАТЕЙ

Редакційна колегія приймає до друку статті виключно за умови їх відповідності вимогам МОН України.

Стаття повинна містити такі елементи, як:

- постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями;
- формулювання мети статті (постановка завдання);
- аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор;
- виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття;
- виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів;
- висновки до даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Виділення вищевказаних елементів підзаголовками не є обов'язковим.

До публікації в журналі приймаються наукові праці, які раніше не були опубліковані. За точність цитування та наведених у статтях наукових фактів, цифр, інших відомостей відповідають автори. Редколегія може не поділяти світоглядних переконань та концептуальних позицій авторів. У разі необхідності редакційна колегія може відправити статтю автору на доопрацювання. Редакція залишає за собою право редагування текстів статей.

Редколегія розглядає для публікації одноосібні статті авторів без наукових ступенів у виключних випадках.

Усі статті, які подаються до журналу, піддаються сліпому рецензуванню.

Публікація статей в межах черги надходження та зареєстрованого обсягу журналу є **безкоштовною**. В першу чергу розглядаються з метою публікації статті англійською мовою.

Орієнтовний обсяг статті, включаючи ілюстрації та таблиці – 18-22 тис. друкованих знаків разом із пробілами.

Вимоги для оформлення тексту: текст набирається в редакторі Microsoft Word for Windows; береги: верхній, нижній – 20 мм, правий – 10 мм, лівий – 30 мм; шрифт Times New Roman, кегель 12 пт, інтервал – 1; абзацний відступ – 10 мм. Вирівнювання тексту: по ширині (переноси слів не допускаються, між словами допускається тільки один пробіл, табуляцію не застосовувати).

Важливо звернути увагу на наступне: необхідно використовувати **кутові лапки** «Текст»; розрізняти символи **дефіс і тире** (тире відокремлюється з обох боків пропусками і довше дефіса); виставляти **нерозривні пробіли** між ініціалами та прізвищем, сторінкою і відповідним номером у посиланнях та списку використаних джерел, між датою і роком тощо (напр. В. С. Стуса; с. 22–28; 27 березня 2016 р.; м. Київ); по тексту **уніфікувати скорочення** (напр. зупинитися на одному з варіантів – 2014 р. або 2014 рік); розшифровувати **аббревіатури** при першому згадуванні і лише відтак вживати надалі; між словами залишати по одному пробілові (прибрати **зайві пробіли**).

Рисунки і таблиці оформляються згідно чинного держстандарту. Схеми, графіки, діаграми, формули і таблиці повинні бути складені безпосередньо в текстовому редакторі і розміщені строго в межах зазначених вище розмірів сторінки. Таблиці формуються в редакторі за допомогою пункту меню «Таблиця». Формат таблиць лише книжковий.

Рукопис статті подається в електронному вигляді, виконаний у текстовому процесорі MS Word for Windows (збережений у форматі doc або rtf), який надсилається на електронну адресу: **vsdonnu@gmail.com** із зазначенням латиницею прізвища автора/авторів (наприклад: Lazarovich).

Перелік літературних джерел розташовується або за алфавітом, або в порядку їх використання після тексту статті з підзаголовком «**Бібліографічний список:**» та оформлюється згідно з вимогами ДСТУ 8302:2015 і виконується мовою оригіналу. Бажано, за наявності, надавати DOI-адресу цитованого матеріалу. Джерела в переліку посилань **нумеруються вручну** (без використання функції меню Word «*Формат – Список – Нумерований*»). Посилання на літературу в тексті подаються за таким зразком: [5, с. 87], де 5 – порядковий номер джерела за списком літератури, 87 – сторінка. Посилання на декілька джерел одночасно подаються таким чином: [3, с. 145; 5, с. 25; 7, с. 348]. Якщо в Бібліографічному списку є хоча б одне видання кирилицею, після нього вміщується References – бібліографічний список у «латинізованому» вигляді: в ньому всі кириличні літери транслітеруються латиницею. Для автоматичної транслітерації кирилических джерел можна скористатися сайтом <https://slovnuk.ua/translit.php>.

Структура статті:

- УДК,
- назва статті,
- ORCID-ідентифікатор автора (реєстрацію в системі ORCID можна здійснити за адресою: <https://orcid.org/>)
- прізвище та ініціали автора, науковий ступінь та звання, місце роботи;
- прізвище та ініціали автора, назва статті, анотація (1800-2000 знаків) та ключові слова українською мовою;
- прізвище та ініціали автора, назва статті, анотація (1800-2000 знаків) та ключові слова англійською мовою;
- текст статті,
- бібліографічний список,
- бібліографічний список (References) латиницею

Зразок оформлення статті:

<p>УДК</p> <p style="text-align: center;">НАЗВА СТАТТІ</p> <p>ORCID ID: http://orcid.org/.....</p> <p>Прізвище та ініціали, науковий ступінь, звання, посада, назва організації, країна</p> <p>ПІБ, Назва статті, анотація та ключові слова українською мовою (1800-2000 знаків)</p> <p>ПІБ, Назва статті, анотація та ключові слова англ. мовою (1800-2000 знаків)</p> <p>Текст статті</p> <p style="text-align: center;">Бібліографічний список:</p> <p style="text-align: center;">References:</p>

Приклад оформлення бібліографічного списку:

1. Андріяш В. Державна етнополітика України в умовах глобалізації. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 328 с.
2. Оцінка спеціальними службами Данії актуальних загроз національній безпеці. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/otsinka-spetsialnuyu-sluzhbamy-daniyi-aktualnykh-zahroz> (дата звернення: 21.04.2024).
3. Медіаспоживання українців в умовах повномасштабної війни. Опитування ОПОРИ. ОПОРА. 01.06.2022. URL : https://www.oporaua.org/report/polit_ad/24068-mediaspzhivannia-ukrayintsiv-v-umovakh-rovnomasshtabnoyi-viini-opituvannia-opori (дата звернення: 21.03.2024).
4. Рибій О.В. Процеси трансформації політичних інститутів: етапи та рушії : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.01. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса, 2011. 15 с.
5. Корупційні ризики. НАЗК. 2023. URL: https://antycorportal.nazk.gov.ua/risks/catalog/?search=&organ_owner_id=152&fl=1&page=8 (дата звернення: 20.04.2024).
6. Безуглий П. Г. Чинники та наслідки міграційного руху в Україні. Політичне життя. Вінниця, 2018. № 3. С. 4-9. DOI: 10.31558/2519-2949.2018.3.1.
7. Люстрація в Україні як засіб легітимації нового політичного режиму / Бондаренко С. В., Зайченко І. А., Нагорняк Т. Л. [та ін.]. Політичне життя. Вінниця, 2018. № 2. С. 14-18. DOI: 10.31558/2519-2949.2018.2.2.
8. Польовий М. А. Політичні процеси: теорія та практика моделювання : монографія. Одеса: Фенікс, 2011. 288 с.
9. Потенціал взаємодії Уряду і суспільства потрібно використати для модернізації країни : Інтерв'ю Голови Держінформнауки Володимира Семиноженка. Міжнародний діловий журнал Image.ua. 2012. № 3. URL: http://crimea-portal.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=245664253&cat_id=244276512 (дата звернення: 06.01.2018).
10. Sassen S. Borders, Walls, and Crumbling Sovereignty. Political Theory. 2012. № 40 (1). P. 116–122. URL: <http://www.saskiasassen.com/PDFs/publications/Borders-Walls-and-Crumbling-Sovereignty.pdf> (дата звернення: 11.08.2018).
11. Scammell M. Political marketing: Lessons for political science. Political studies. 1999. № 47 (4). P. 718–739.
12. Zhang L. City branding and Olympic effect: A case study of Beijing. Cities. 2009. Vol. 26. No. 5. P. 245–254.

Стаття обов'язково супроводжується **авторською довідкою** із зазначенням прізвища, імені, по-батькові (повністю); ORCID-ідентифікатора, наукового ступеня, вченого звання, посади, місця роботи, а також робочої, домашньої адреси і телефонів, адреси електронної пошти; назви статті.

Рукописи статей та диски авторам не повертаються.

Тел. для довідок: (099) 35-95-943

E-mail: vsdonnu@gmail.com

Науковий журнал
Вісник Донецького національного університету імені Василя
Стуса
Серія політичні науки

Виходить раз на рік
№ 11, 2026 р.

Свідоцтво КВ 22848-127848ПР від 17.07.2017
Ідентифікатор медіа R30-03161 зареєстровано рішенням Національної ради
України з питань телебачення та радіомовлення №772 від 14.03.2024
Тираж 300 прим. Замовлення № В-11-26

Адреса редакції:

21021, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21, к.418.
Тел. гол. ред.: (067)6852888
e-mail: bulletin-polit.div@donnu.edu.ua
vsdonnu@gmail.com

Адреса видавця:

Донецький національний університет імені Василя Стуса
21021, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21
тел.: +380 432 50 89 37
e-mail: res.pro-rector@donnu.edu.ua
Свідоцтво ДК №5945 від 15.01.2018

Переддрукарська підготовка видання: М. В. Дубель

Технічний редактор: М. В. Дубель

Підписано до друку 16.01.2026. Формат 60x84/8. Папір офсетний.
Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 11,8. Обл. видавн. арк. 13,5

Видавництво Донецького національного університету імені Василя Стуса,
21021, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21

Віддруковано з оригіналів замовника.

ФОП Корзун Д.Ю.
М.Вінниця, вул. 600-річчя, 21а
тел. (0432)69-67-69; 603-000
(096)97-30-934, (093)89-13-852
e-mail: info@tvoru.com.ua
<http://www.tvoru.com.ua>